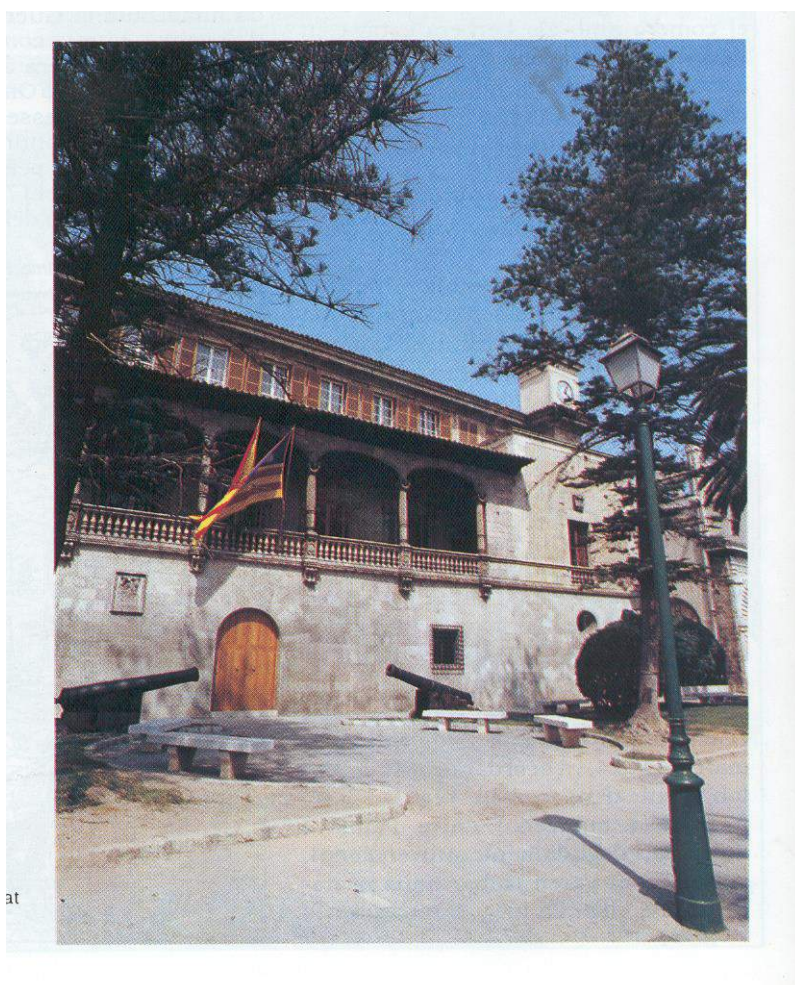

NISSAGA MASSUTI

Segle XX

SEGLE XX

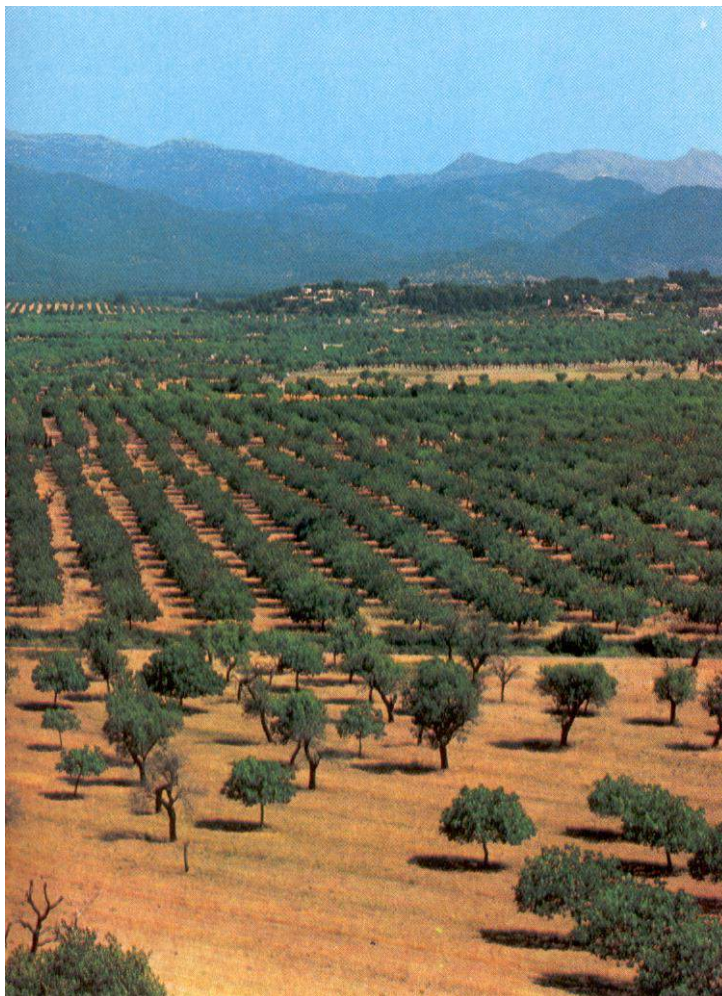

Les vinyes i Felanitx. Les acaballes del segle XIX representen per Mallorca l'integració de l'illa dins l'òrbita capitalista. El producte més característic d'aquesta nova etapa es la vinya que des de temps enrera s'havia convertit en un conreu de forta tradició.

En el municipi de Felanitx aquesta activitat fou importantíssima; Aquest increment fou motivat pel fet de que la *fil·loxera* atacà les vinyes franceses, principals productors en aquells moments. França va haver d'acudir a la importació. Mallorca i Felanitx es convertiren en exportadors de vi en quantitats importants.

Aquesta favorable conjuntura durà tan sols fins a 1890, en que França aconseguí refer la seva producció a l'hora que el camp mallorquí patia els efectes de la mateixa malaltia.

Els pobles vitícoles s'arruïnaren, i a partir d'aquest moment l'ametller substituï la vinya com a producte comercialitzable del camp.

Plantacions d'ametllers en el pla de Mallorca, un dels tòpics paisatgístics de l'illa. La gran expansió d'aquest arbre s'ha produït en els últims cent anys, arribant a ocupar una extensió molt important en el conjunt de les terres de conreu mallorquines, encara que actualment s'ha iniciat un procés de regressió.

Al llarg dels últims cent anys, l'història política de les nostres illes no es pot separar de la política general espanyola.

En la **RESTAURACIÓ** (1874 – 1923), s'observa el predomini de lliberals i conservadors. La **DICTADURA** de Primo de Rivera (1923 – 1930) va cohesionar les forces antimonàrquiques i va donar pas a la **SEGONA REPUBLICA** (1931 – 1936), en la que en un principi dominaren les esquerres, però amb el predomini de les dretes, cap al final. La característica del tràgic període de la **GUERRA CIVIL** (1936 – 1939) va ésser la **REPRESIÓ**. A partir del anys seixanta esdevé un gran canvi social determinat per el “boom” turístic.

Amb la monarquia, i la nova Constitució, s'inicià l'actual procés democràtic.

El segle XX, correspon ja als Massuti mes actuals, els dels nostres dies, i que hem conegut o coneixem personalment. Aquests “felanitxers” del segle XX i XXI, que així com els d’anys enrera, representen el nostre conjunt familiar a traves d’èpoques joioses i d’altres abocades al desastres de la guerra civil de 1936 ...amb empresonaments, exilis i fins i tot afusellaments com a conseqüència d’un regim totalitari d’una extrema dreta militarista en forma d’una DICTADURA de repressió, que va durar 40 anys...

Els Massutins del segle XX i XXI, han sigut, i son

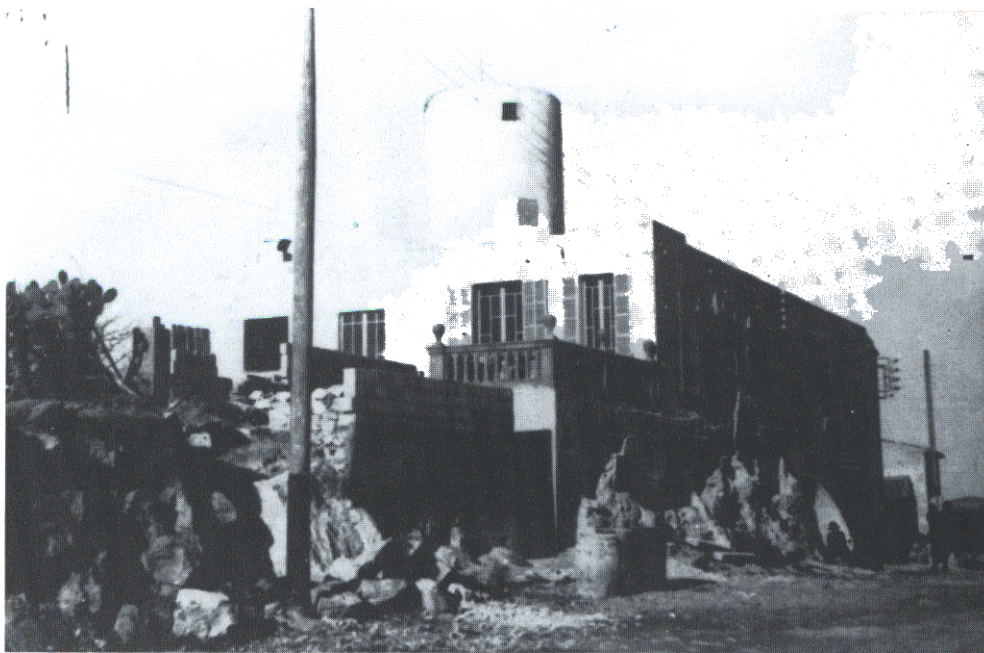
A Ca’n Massuti del carrer del Juavert

1.Pere Massuti Alzamora 2. Bartomeu Massuti Alzamora 3. Pere Massuti Roig 4. Miquel Massuti Roig 5.Magdalena Alzamora Riera 6. Dolors Oliver Massuti 7.Miquel Massuti Alzamora 8. Catalina Massuti Alñzamora i 9. Pere Oliver Domenge

Els SENYORAVIS, MASSUTI i ALZAMORA

179 Miquel Josep Massutí Roig Magdalena Alzamora Riera
1856
1931

176 Caterina Massutí Alzamora
177 Pere Massutí Alzamora
177 Caterina Massutí Alzamora
179 Bartomeu Massuti Alzamora
180 Miquel Massutí Alzamora

Molí d'En Molendrí (1933).

El conjunt familiar del MOLI (del MOLI DE'N MOLENDRI)

182 Pere Massutí Alzamora Caterina Nicolau Jusama

- 178 Miquel Massutí Nicolau
- 179 Pere Antoni Massutí Nicolau
- 180 Bartomeu Massutí Nicolau
- 181 Pere Massutí Nicolau
- 182 Llorenç Massutí Nicolau
- 183 Enric Massutí Nicolau
- 184 Magdalena Massutí Nicolau

La familia de CA'S POTECARI, del Carrer Major

183 Caterina Massutí Alzamora Pere Oliver Domenge

- 185 Dolors Oliver Massutí
- 186 Miquel Oliver Massutí
- 187 Magdalena Oliver Massutí
- 188 Pere Oliver Massutí
- 189 Caterina Oliver Massutí

Ca el Tio TOMEU

184 Bartomeu Massutí Alzamora

Caterina Rosselló

190 Miquel Massutí Rosselló

199 Magdalena Massutí Rosselló

200 Caterina Massutí Rosselló

Sa primera familia de PALMA, de Ciutat, es *primers panesillos*

185 Miquel Massutí Alzamora Dolors Oliver Domenge

201 Miquel Massutí Oliver

202 Pere Antoni Massutí Oliver

Ca'n Miquel des MOLI

186 Miquel Massutí Nicolau

Isabel Sagrera

Pere Antoni Massutí Sagrera

Margalida Fontanet

Miquel Massutí Sagrera

Miquel Massutí Fontanet

Isabel Massutí Fontanet

Bartomeu Massutí Fontanet

Ca'n Tomeu des MOLI ...

188 Bartomeu Massutí Nicolau

Margalida Nicolau

Pere Massutí Nicolau

Sebastià Massutí Nicolau

Caterina Massutí Nicolau

Margalida Massutí Nicolau

Ca'n Pere des MOLI ...

189 Pere Massutí Nicolau

Damiana Monserrat

Caterina Massutí Monserrat

Pere Sansó

Damiana Massutí Monserrat

Miquel Barceló

Pere Massutí Monserrat

Llorenç Sansó Massutí
Pere Antoni Sansó Massutí

Miquela Barceló Massutí

Ca'n Llorenç des MOLI...

190 Llorenç Massutí Nicolau Esperança Ramis de Plandolit

Pere Massutí Ramis
Caterina Massutí Ramis
Antoni Massutí Ramis
Maria Rosa Massutí Ramis

Ca n'ENRIQUE de sa marmoleria ...

191 Enric Massutí Nicolau Magdalena Jaume

Caterina Massutí Jaume
Pere Massutí Jaume
Maria Antonia Massutí Jaume
Guillem Massutí Jaume

Es cosins del RANCHO

192 Magdalena Massutí Nicolau Bartomeu Adrover Vaquer

Margalida Adrover Massutí
Caterina Adrover Massutí

Margalida Adrover Massutí Carles Vinzo
Maria Victoria Vinzo Adrover
Albert Vinzo Adrover

Ca na DOLORES de'n Miquel AMENGUAL...

193 Dolors Oliver Massutí Miquel Amengual Juan

Caterina Amengual Oliver Guillem Valls de Padrines

Juan Valls de Padrines Amengual
Miquel Valls de Padrines Amengual

Ca'n Miquel de MADRID....

194 Miquel Oliver Massutí Maria Antònia Reus Manzanares

Pere Oliver Reus
Miquel Oliver Reus
Antoni Oliver Reus
Caterina Oliver Reus

Ca'n Pere de SON BARCELO ...

196 Pere Oliver Massutí Magdalena Soler Prohens

Pere Oliver Soler

Anna García del Pozo

Joan Oliver Soler
Pere Oliver García

Ca'n Miquel ROS ... o de SA BANCA

198 Miquel Massutí Rosselló Francisca Sureda

Bartomeu Massutí Sureda
Caterina Massutí Sureda
Sofia Massutí Sureda
Enric Massutí Sureda

De Ca'n NOU SOUS

199 Magdalena Massutí Rosselló Jaume Estelrich Juan

Pere Estelrich Massutí
Bartomeu Estelrich Massutí
Jaume Estelrich Massutí
Maria Antònia Estelrich Massutí

De Ca'n GORI....

200 Caterina Massutí Rosselló Gregori Vicens

Bartomeu Vicens Massutí

CA'N MIQUEL DE PALMA I N'ENRIQUETA

201 Miquel Massutí Oliver

Enriqueta Pascual Pou

MiquelMassutíPascual

Esperança Rojas
Angels Simarro

Immaculada Massutí Pascual

Fernando Rigo

Enric Massutí Pascual

Beatriu Anadón

Dolors Massutí Pascual

Cristòfol Mora Pons

Maria del Mar Massutí Rojas
Miquel Massutí Simarro
Silvia Massutí Simarro
Aina Rigo Massutí
Antoni Mora Massutí
Enrique Mora Massuti
Carme Mora Massutí
Julia Rigo Massuti

DE CA'N PERANTONI ...

202 Pere Antoni Massuti Oliver

Caterina Sampol Planissi

Maria Immaculada Massutí Sampol
Maria Assumpta Massutí Sampol

Rafel Calderón Ruiz
Felip Ramis García

Sofia Ramis Massutí
Gerard Ramis Massuti

EL SISTEMA DE LA RESTAURACIÓ. EL MAURISME I EL VERGUISME

Alfons XIII

El segle XX s'inicia, durant la primera etapa de la Restauració, amb el regnat d'Alfons XII, en el segle XIX, i ja amb Alfons XIII determinant l'inici del segle XX, amb el caciquisme que va ésser la característica essencial del sistema polític.

El poder estava en mans de les classes dirigents de base agrària, amb interessos industrials, mercantils o financeres.

Políticament les classes dirigents eren representades pels partits Conservador i Lliberal. El sistema caciquil funcionava a partir dels dirigents polítics que amb freqüència residien a Madrid i que es relacionaven amb els cacics dels municipis. La practica cacicil era comuna a Conservadors i Lliberals.

Alguns Diputats i Senadors eren *cuneros*, es a dir, persones imposades pel Govern de l'Estat, normalment peninsulars de parla castellana.

Caciquisme, Cunerisme i Centralisme estaven interrelacionats i foren objecta de denuncia per part d'importants sectors d'opinió, però van continuar, en part per la crisi econòmica i també per l'alt índex d'analfabetisme. Entren, implicats en aquest sistema, els sectors dominants mallorquins burgesia i aristocràcia.

Antoni Maura, va ésser elegit per primera vegada Diputat lliberal, el 1881, fins al 1923, com a cap nacional dels fusionistes, com també eren coneguts els lliberals, i es va passar als Conservadors.

Maura va gaudir d'un enorme prestigi a Mallorca, encara que es va desenvolupar a l'illa una campanya antimaurista feta pels republicans, lliberals i socialistes arran de la Setmana Tràgica de 1909; els conservadors mallorquins es dividiren en mauristes i datistes (d'Eduard Dato).

El partit mauriste fou influent i en alguns moments aconseguí controlar la batlia de Palma, però la major part de la xarxa caciquil restà en mans dels datistes.

L'oposició del partit maurista, el partit conservador, va ésser clara fins que **Joan March –Verga-** va intervenir directament a través del partit lliberal el 1918.

Joan March (En Verga)

Es formaren dos blocs polítics oposats: **mauristes** i **verguistes**.

La crisi general del sistema de la **Restauració**, condicionà l'afebliment dels mauristes amb l'ascensió dels lliberals per la forta influència de Joan March.

La política reformista, conservadora i castallenitzant, de Maura, va atreure les classes dirigents de Mallorca, i una part de l'Església que li va donar suport. Cal destacar un conjunt d'iniciatives regionalistes com algunes del bisbe de Mallorca *Pere Joan Campins i Barceló* (1859 – 1915) que va destacar per la defensa de la nostra cultura, sobre tot en el tema de la difusió del catecisme en mallorquí. Entre 1907 i 1912 va donar suport a la creació de caixes rurals per tota l'illa. També figura com a regionalista *D.Miquel Maura*, Rector del Seminari.

Pere Joan Campins i Barceló

L'ascens econòmic de J.March, a partir dels negocis, contraban de tabac, compra de finques i parcel·lació, control del comerç marítim, indústries elèctriques de productes químics, importacions i exportacions, i altres, varen configurar una nova dinàmica econòmica i política.

El debat social i polític entre mauristes i verguistes va esser molt intens, i March va atreure cap a la seva opció política i cap als seus negocis a importants sectors de la societat mallorquina, i va arribar a ser un cas emblemàtic.

Els federals, lerrouxistes i reformistes intentaren coalicions electorals amb els socialistes.

Al començament del segle XX, continuaren les parcel·lacions i els establiments ja iniciats al XIX.

La fragmentació de les grans possessions i l'accés de la pagesia a la propietat de la terra, consolidà socialment el grup dels petits agricultors com a eix del poblament de la Part Forana. Malgrat aixó no s'aturà mai el flux migratori interior cap a Palma. En 40 anys la població de Palma quasi es duplicà i el continu creixament desenvolupà, primer els **ravals**, i després la demolició de les murades, la construcció dels **eixamples**.

La productivitat agrícola s'incrementà gràcies al guany d'importantes àrees de conreu i la millora de les tècniques, els adobaments, el reguiu i la recol·lecció, juntament amb una certa mecanització.

Al costat dels tradicionals conreus de subsistència augmentaren les superfícies dedicades quasi exclusivament als productes de l'exportació, con l'**ametller**, amb un màxim històric al 1930, juntament amb l'**arròs**, **figues** i **albercocs secs**, **polpa de fruita**, així com **aiguardent** i **cítrics** de Soller.

Per altre part, el desenvolupament de certes activitats industrials a la Par Forana, desplaçaren l'agricultura, transformant algun pobla de Mallorca en autèntics nuclis industrials.

Les etapes del desenvolupament econòmic mallorquí al llarg dels primers quaranta anys del segle, poder ésser establerts a partir de cinc períodes cronològics:

De 1900 a 1914
De 1915 a 1918
De 1919 a 1923
De 1923 a 1936
De 1936 a 1939
La Guerra Civil i la
Represió franquista.

Als que s'han de afegir entre la postguerra i el temps actuals, després de 1940

De 1940 a 1959 Conseqüències de la política interna i internacional de la Dictadura.

De 1960 a 1975 El turisme i la societat turística.

De 1975 a 1991 La transició a la Democràcia

De 1990 a 2000 La Democracia i els Governos Autònòmics

1901

A Felanitx, l'actitud de l'il·lustre polític va repercutir en la petita política del poble; va ésser com una massada pels que havien constituït, fins feia poc, una força indiscutible. Vengué la divisió : uns seguiren la postura de'n Maura, altres continuaren en les seves idees lliberals, i varen ésser repetidament festejats pels republicans, que procuraren atreure'ls cap a ells.

Per dimissió del Sr. Cruelles l'any 1901 va entrar de batlle el Lliberal *l'Amo En Miquel Binimelis (Nofret)*. Fou Secretari, un altre Lliberal, *l'Amo En Miquel Riera*.

Per constituir l'Ajuntament, la llei manava que els elegits presentassin el corresponent certificat d'elecció tres dies abans de la constitució.

Els republicans i els lliberals ho feren així; els conservadors no donaren importància al fet i el presentaren solament un dia abans. L'actitud dels darrers va dur arenga: el batlle Binimelis no va poder donar possessori, i així la Corporació municipal no podia tenir vida.

A la fi, els Conservadors, a pesar de ser mes, transigiren en que fos batlle un lliberal. Va continuar en el càrrec *l'Amo En Nofret*.

El Moviment Obrer i les Organitzacions Sindicals durant la Restauració.

El Moviment Obrer durant el primer terç del segle XX va esser molt irregular per les condicions econòmiques de cada moment. Ja desde 1890, es va organitzar la diada del Primer de Maig, que en un principi va consistir en un miting al Teatre Balear de Palma, i es va reclamar la jornada laboral máxima de vuit hores i la construcció d'un Ateneu obrer.

Els treballadors republicans de la Unió Obrera Balear, fundada el 1881, eran els inspiradors d'aquesta primera diada que estava en consonància amb la constitució de la Segona Internacional i amb les convocatòries dels socialistes per tot Espanya.

Abans de la celebració, i amb posterioritat, es va produir un interessant debat a la premsa. S'afirmava que per l'escassa penetració del socialisme , l'esmoreït esperit d'associació dels obrers, la reducció de la població treballadora de Palma i l'emigració existent, ni tant sols seria possible la celebració del Primer de Maig. Ben aviat, amb participació de l'Agrupació

Socialista de Palma i la Federació Local de Societats Obreres i també la participació de la Federació Obrera Catòlica, el Primer de Maig va anar unit a una vaga que anà consolidant-se juntament amb diferents activitats.

Manifestació del Primer de Maig a la Plaça de Cort, a Palma

La publicació del setmanari socialista ***El Obrero Balear*** (1900 a 1936) representà una etapa en la que es desenvolupà una tasca propagandística de l'obrerisme mallorquí, amb polèmiques amb els anarquistes i amb articles anticlericals. Destacaren els socialistes Llorenç Bisbal, Francesc Roca i Jaume Orell.

El Regionalisme i el Nacionalisme durant la Restauració

L'anticentralisme manifest a finals del segle XIX i començament del XX, pels republicans federals, tradicionalistes i regionalistes continuà durant tota la Restauració, però ja amb menys força popular.

Es va arribar a través d'una generació d'intel·lectuals a la configuració doctrinària nacionalista.

El moviment polític i cultural nacionalista centra la seva tasca en la defensa de la llengua i de la cultura, però s'han de destacar les aportacions a la recerca d'alternatives econòmiques, les reflexions sobre la nostra societat i la formació d'organitzacions polítiques.

Gabriel Alomar

La implantació social del regionalisme no es va traduir en una política electoral i parlamentaria, no es va arrelar a la pagesia, ni va comptar amb dirigents obreristes.

Destacaren *Miquel dels Sants Oliver, Gabriel Alomar, Joan Torrandell, Lluís Martí i Benet Pons i Fabregues*, en un primer grup.

Un segon grup els fa confluïr amb literats noucentistes, com mossen *Antoni Maria Alcover, Joan Alcover, Miquel Costa i Llobera, Miquel Ferrà, Joan Estelrich, Guillem Forteza, Joan Pons i Marques i Guillem Colom*, entre altres.

Els seus objectius eren la creació d'una estructura institucional capaç de donar difusió a la nostra llengua i a la nostra cultura, entre altres amb la fundació de la revista *Mitjorn*, la participació al *Congrés de la Llengua Catalana* o l'organització d'una *candidatura electoral nacionalista* a Palma, que per altre part no va tenir cap regidor.

1903

L'unió dels Partits.

L'entrada de'n Maura al partit Conservador, encara duia coa. Pareixia natural que a Felanitx tingués com a conseqüència l'unió dels dos partits antany enfrontats. Per a aconseguir-ho, cada un d'ells nombrà una Comissió (a la dels antics Lliberals, no Mauristes, hi havia D.*Sebastià Mesquida –Perdigó–*).

Les converses anaven per bon camí, i una de les conseqüències va esser la dimissió del batlle Binimelis i la seva substitució per *D.Joan Valls de Padrines* (Conservador), que va demanar llicència per tot el temps que havia de durar la seva batlia, fins a les properes eleccions, *sis mesos de permís*; li fou concedida, i va ocupar el seu lloc, *D.Bartomeu Uguet (Boté)*.

Mn.Xamena diu, referent a l'unió de partits, que *l'any 1903, el mauristes s'uniren amb els conservadors formant un sol partit que tingue quasi sempre majoria a l'Ajuntament. També els batlles foren del partit conservador fins a l'any 1920.*

A les eleccions es presentaren, poderosíssims, els conservadors i els mauristes. En front sols tenien el migrat partit republicà i el resta dels lliberals que no havien volgut "ententes" amb ningú.

La bandera contraria, els conservadors, la duïen *D.Bartomeu Vaquer, l'Amo En Joan Obrador (Gerrer) i l'Amo En Jaume Vicens (Laluya)*, que aconseguiren reunir en un "mitin polític" a més de 160 electors, que amb entusiastes parlaments intentaren convèncer de que era necessari dur a l'Ajuntament homes deslligats de tot compromís polític; donada la fredor regnant, finalment desistiren dels seus esforços.

Al 1903, els mauristes s'uniren amb els conservadors i formaren un sol partit conservador que obtingué quasi sempre majoria a l'Ajuntament.

Aquest mateix any (1903) es creà la **Federació de Societats Obreres de Balears** com a continuació de l'anomenada Federació Local (de 1893) que agrupava només organitzacions de Palma, encare que arriba aquest moviment a Inca, Lluçmajor i Manacor. Posteriorment els socialistes recuperen, en certa manera, el protagonisme polític, però amb enfrontaments amb actituds més radicals defensades pels anarco-sindicalistes.

Del llibre "Anys Enrere", de Mn. Xamena, i d'altres de l'arxiu particular, resumim també aquests anys primers del segle XX.

Entre els descendents d'en **Miquel Massutí Xamena** (142), hi comptam el seu net **Antoni Nadal Massutí** (175), que va casar-se amb una al·lota que li deïen Na Miqueleta (i que de llinatge era Maymó). A les seves filles les digueren "Ses Pulides" (Na Maria, Na Sebastiana, Na Catalina. Va tenir també un fill: En Jaume). Na Catalina va tenir dues filles: Na Bel Pulida i Na Magdalena, que era una furibunda falangista.- Un altre net de Miquel Massutí Xamena, fou En **Miquel Nadal Massutí** (176), que se va casar amb una tal "Estranya". (Detalls facilitats per sa tia Catalina Massutí Alzamora i per sa tia Francisca Mesquida Alzamora).

El pare d'en **Miquel Massutí Xamena**, va esser En **Pere Antoni Massutí Adrover** (106), que va morir l'any 1821, com ja ha quedat dit, i d'ell es

conta que era molt edicte al Convent i que s'alegrava força amb la presència a casa seva dels frares. Quan ja era vellet, a vegades els seus fills el trobaven trist i malenconiós, i per animar-lo li deien: "Anirem a convidar a un frare del Convent a dinar"; i tot d'una l'homo es posava content i recobrava l'optimisme.- En aquella època, el corral de Can Massutí, al carrer del Juavert, era un hort enorme - fins i tot el llauraven - i moltes vegades ajudaven a fer d'hortolans els germans llecs del Convent, ja que era gran l'amistat que unia als agostins amb Can Massutí. (Contat per Dolors Oliver Massutí)

1901

Gener.- *A la plaça de la Font han instal·lat un pavelló on ofereixen audicions de fonògraf i exhibicions de terasetas.- Comença a actuar en el teatre una companyia de sarsueles.- El jove concertista de guitarra de 18 anys Bartomeu Calatayud dóna concerts en el Centre de Contractació i en el Centre Republicà.*

Febrer.- *Representació de la sarsuela "El Duo de la Africana".- La Diòcesi comprà el corredor de les cel·les veïnat de l'església del Convent...*

Març.- *Una companyia ha llogat el teatre per donar-hi una temporada de cinema amb una màquina que prest estrenaran aquí i amb la qual faran després funcions a altres pobles de l'illa.*

Març.- *Donya **Catalina Mesquida** (162) ha estat nomenada mestra de la 2ª escola de nines.*

A la publicació *Cartas de M. Cayetana Alberta Giménez*, (Margarita Juan, R.P., pp. 185-186), llegim: **Mesquida y Massutí, Catalina**.- Nació en Felanitx (Mallorca), de Cosme Mesquida y **Francisca Ana Massutí** (153). Una de las tres alumnas del Colegio de Dª Alberta vda. de Civera, que con ella pasaron al Colegio de la Pureza, en 1870. En los meses de mayo y junio de aquel año, figura entre las alumnas internas.- En 1871 solicitó del Ayuntamiento de Palma certificación de buena conducta, juntamente con Rosa María Aloy Miralles, certificado que les fue expedido el 5 de octubre de dicho año, por orden del Alcalde Sr. Manresa... Según noticia de Margarita Noguera y Xamena, Dª Alberta se hospedó en la finca La Mola, perteneciente a la familia Mesquida. Muy bien pudo Dª Alberta haber pasado allí la convalecencia tras la enfermedad que la aquejó en Felanitx en 1865, cuando murió su hijita Catalina, el 16 de octubre del mismo año.- Catalina estudió en la Escuela Normal femenina y se revalidó de título de Maestra de 1ª Enseñanza elemental en octubre de 1881 y en junio 1884 obtuvo el título superior.- En junio 1885 se presentó a oposiciones y obtuvo la plaza de Artá.- En un certamen celebrado en 13-3-1886 por la Sociedad Juventud Artística, obtuvo premio... En 1887 venció oposiciones a la plaza de la escuela pública situada en el claustro de Nuestra Señora del Carmen de Mahón... De esta sede pasó a la de Porreras

(Mallorca), en 1889... Siendo maestra de la escuela de niñas de esta última localidad, en 1889 obtuvo nombramiento para formar Tribunal con Madre Alberta, para proveer escuelas vacantes elementales de niñas... Renunció en abril de dicho año.- De Porreras, obtuvo el traslado a la de Felanitx, el 17-3-1901. En 1903 “se acordó darle las más expresivas gracias... a la Maestra de la segunda escuela de niñas de ésta (Felanitx) por la invitación que ha hecho al Ayuntamiento para asistir a las veladas literarias que han de celebrar las niñas de su escuela los días 13, 14 y 15 del actual”...Y se le daba también un voto de gracias “por el interés tomado en bien de la enseñanza” (18-6-1907).- Catalina Mesquida murió el 2-9-1907. Madre Alberta asistió a los funerales... En cuantas escuelas rigió, su laboriosidad, sus virtudes y su fino trato la rodearon de envidiable aureola. Conocida y acreditada por sus virtudes pedagógicas, ocupaba lugar preeminente en la consideración de las poblaciones en que ejerció... En la Casa Madre de la Pureza se conservan algunas poesías dedicada a la Madre Alberta y a M. Monserrat Juan, escritas por ella. Publicó muchos de sus versos en el Almanaque *El Felanigense*: “A Felanitx” (1884); “Una dalia” (1885); “A mi pueblo” (1885); “Amistats del dia” (1886); “Ave Maria” (1887); “Amor puro, inmenso, fuerte, no lo destruye la muerte” (1888); “Lo que va de hoy a mañana” (1889), y otras.- Según noticia facilitada por el Rdo. Sr. D. Pedro Xamena y Fiol “parece que Lorenzo Sureda, antes de tener relaciones con Francisca Roig, pretendió tenerlas con Catalina Mesquida, lo que motivó las dudas e indecisión de que habla la carta de Madre Alberta.

Abril.- Començaren les obres del nou teatre del carrer del bisbe Puig.- En el cassino El Perú un jove envestí amb un ganivet contra la dona i la filla del conserge. La filla no el volia de festajador.- Presentà la dimissió el batle conservador Antoni Cruellas.

Maig.- Va esser elegit batle l'amo en Guillem Binimelis (a) Nofret, liberal.

Maig, 11.- En **Miquel Riera Massutí** (164) fou nomenat Secretari de l'Ajuntament de Felanitx. Ha dimitido el secretario del Ayuntamiento de Felanitx y ha sido nombrado para cubrir la vacante don Miguel Riera Massutí (Cfr. La Almudaina, 11 de maig de 1901. Diario de Mallorca, 11 de maig de 1976).

BONA HARMONIA FAMILIAR. UN LLEGAT. MALALTIA DE L'AMO EN BARTOMEU MOLA.

Juny, 7.- Carta de Joan Alzamora a l'emigrant Bartomeu Mola, el seu nebot: Mi querido sobrino: hace ya tiempo está en mi poder tu grata con una letra de 200 pesetas.- Respecto de lo que me dices de tu padre, hace algunos meses que tuvimos una entrevista con el de tu cuñado Riera (164), todo quedó arreglado satisfactoriamente.- Celebro muchísimo que los negocios te vayan bien... te felicito y celebro también con toda mi alma que los Sres. Trueba y Estadés te protejan y te quieran como mereces.- Te estimo en lo mucho que vale el recuerdo de las 200 pesetas que me mandas, ten por seguro que si no me hubiesen hecho muchísima falta las hubiera dado a tu familia, te doy pues las más expresivas gracias por tu gestión. He sabido por tus hermanas que te han escrito el fallecimiento de la Sra. Dª Francisca Arnau y el recuerdo que ha

tenido para contigo. Deploro su fallecimiento y te felicito por lo que te deja.- Tu padre está algo enfermo a causa de un poco de reumático que tiene en el vientre, y yo le he dicho si quiere que lo acompañe a Palma a ver los médicos de allí y me ha dicho que sí, pero que le conviene ponerse un poco más fuerte...

Juny, 14.- *Morí l'amo En Bartomeu Alzamora (a) Mola. Havia estat batle durant la República.*

Cartes que notifiquen la noticia al fill emigrant:

26 Junio 1901.- Sr. D. Bartolomé Alzamora. México.- Querido hermano: Era menester que mi alma se viera libre del doloroso estupor en que quedó por la muerte de nuestro amado padre y que mi corazón estuviera algo aliviado del peso que lo oprimía, para escribirte tan funesta noticia.- Seguramente que cuando recibas esta, ya estarás enterado por varios conductos, de la irreparable desgracia que nos abruma; desgracia doblemente sensible para ti por encontrarte ausente y no haber podido recoger el último suspiro de nuestro padre, ni haber podido cerrar sus ojos al entregar su alma a Dios. Pero, si muy sensible es para ti esta pérdida, más dolorosa ha sido para nosotros, que hemos seguido punto por punto, su penosa enfermedad, viéndole sufrir sin poder aliviarle y convencido al final que su mal no tenía remedio, pero ocultándoselo para no matar la esperanza de vida y de curación que a todos los enfermos sostiene.- Extrañarás tal vez, que no te hubiésemos escrito antes y con minuciosos detalles, la dolencia que aquejaba y minaba la existencia de nuestro buen padre. No lo extrañes que ha haberlo podido prever y si hubiéramos creído que nos amagaba tal desgracia, te hubiéramos escrito seguidamente, como lo hicimos cuando tuvimos conocimiento de ello. Para tu tranquilidad y para que puedas juzgar del curso que ha seguido y del modo como ha sido atendido hasta el último momento de su vida, voy a hacerte una reseña...desde el principio en que empezó a desarrollarse y tomar creces la enfermedad que ha llevado a nuestro padre al sepulcro, y que es más que regular que la venía padeciendo hace algunos años sin conocer él mismo la clase de mal que le aquejaba; pues son de tal índole las enfermedades del hígado y se presentan al principio con caracteres tan distintos, que es muy difícil, hasta para los más expertos facultativos, poder diagnosticar con precisión y acierto sobre ellas, hasta que se reproduzcan en la faz del paciente sus fatales efectos.- Bien es verdad que hacía mucho tiempo que nuestro padre venía padeciendo y algunas temporadas más que otras, quejándose principalmente de dolores en el estómago, que él atribuía a dolores reumáticos, lo cual si bien le molestaba, no ofrecía, al parecer, serios cuidados.- Hace unos cuatro meses, que **Mesquida** (161) observó ciertos síntomas alarmantes y conjeturó que la enfermedad proviniera del hígado y obtenida esta certeza, comenzó desde luego a tratarla y combatirla como tal; aunque no se hubiesen reflejado todavía exteriormente los síntomas característicos, consiguientes a los que presenta esta enfermedad cuando comienza a adquirir cierto carácter serio; pero que aun así, algunas veces y hasta con frecuencia, muchas personas la resisten años.- Puedes tener la convicción y no te quepa la menor duda, que en cuanto a la parte facultativa, no solo ha sido atendido con

solicitud y esmero, sino que ha sido estudiado con la más escrupulosa atención por parte de **Mesquida**, que a todas horas lo veía y trataba; hasta que observando los progresos del mal, nos habló con franqueza del carácter grave que podía sobrevenir e invitó él mismo a su compañero D. Damián Ramón, para que lo visitase y entre ambos consultar los remedios que fueran convenientes aplicar; y en todo, estuvieron siempre bien acordes.- En esta época fue cuando conceptuando la dolencia como un caso grave (aunque no de peligro inmediato, pero sí fácil) determinamos escribirte, dándote cuenta del estado en que se encontraba nuestro padre; creyendo pero que siguiendo el curso que al parecer debía seguir, viviría aun algunos meses o más. Pero de tal modo fue agravándose de día en día y haciendo el mal tan rápidos estragos, que aun los mismos médicos se sorprendían del curso turbulento que sobrevino.- En fin, basta decirte que en pocos días, aquella constitución física fuerte y robusta de nuestro padre quedó aniquilada y destruida; su fisonomía varió completamente y vino en poco tiempo la postración en términos tales, que para dar un paso había de ser con la ayuda de muletas o sostenido por ambos brazos.- No quiero continuar relatándote el curso que siguió hasta el fin fatal, porque ni me siento con ánimo para ello, ni quiero lacerar más tu corazón con el relato de tanta desdicha. Añadiré solamente que sufrió mucho, pero que siempre estuvo cuidado con la mayor solicitud y cariño. Y me cabe una verdadera satisfacción en manifestarte que entonces fue cuando se demostraron sus muchos verdaderos amigos y cuando acudieron las personas que le eran devotas, para hacerle compañía y distraerle con la conversación unas y para ayudarle y prestarle su asistencia otras. Personas hubo, el último día de su vida, que pidieron por favor se les dejara entrar en su cuarto, para tener el consuelo y la satisfacción de cuidarle un momento y ayudarle a sostenerse puesto que ya no podía estar en la cama, teniendo que permanecer constantemente en una silla de brazos, rodeado de almohadas y teniendo que sostenerlo y ayudarle para el más pequeño movimiento.- Conservó hasta lo último íntegras sus facultades intelectuales, sufriendo con santa resignación sus padecimientos y recibió con devoción los Santos Sacramentos.- De este modo murió nuestro buen padre, cuya alma, no dudo, habrá Dios acogido y amparado.- Entre las muchas personas que le asistieron durante su enfermedad y hasta sus últimos momentos, debo hacerte especial mención de Jaimeta Gallet, Magdalena Sebera, Gerra de Climente, Sebastián Boté, Sebastián Navanet, Gabriel Pou y Francisco Cosí que todos estuvieron con él hasta exhalar el último aliento y Julián Punta, que no dudo que sea quizá la mayor pena que haya experimentado en su vida con esta pérdida.- Por ti mismo, puedes juzgar de la pena y desconsuelo que nos amarga y la desolación que tan irreparable pérdida nos ha traído. Pero poniendo toda nuestra confianza en Dios, esperamos que su protección nos alcanzará, no solamente fortaleciendo nuestro abatido ánimo, sino también prestándonos fuerzas para infundir fortaleza y sostener a nuestra buena madre.- Si las demostraciones de simpatía y devoción tributadas a la memoria de un ser querido, pueden servir de lenitivo a las personas que con justo dolor lloran su pérdida, debe servirnos de consuelo ver la manifestación tributada ante el cadáver de nuestro padre, cuyo acto de conducción al cementerio fue de los más concurridos que jamás se hayan visto en esta ciudad.- Debo decirte también que se portaron muy bien nuestros parientes y especialmente nuestros cuñados **Massutí** (179) y **Riera** (164) que en los cuatro días que estuvo grave

no se separaron un momento, y fin estamos agradecidos de todos y esperando tus órdenes quedan desconsoladas tu madre y hermanas. Francisca Alzamora.

18 de junio de 1901.- Sr. D. Bartolomé Alzamora.- Mi querido sobrino: Supongo que ya estará en tu poder mi otra carta en que te participaba la enfermedad de tu padre, pues bien a los pocos días de escribirte, se agravó de tal manera que falleció a los quince días, dejándonos a todos sumidos en un mar de lágrimas.- Bartolomé, tú y tu anciana madre y tus hermanas habéis perdido a vuestro querido padre, pero en cambio tenéis en mí a otro padre.- Yo no tengo en el mundo otro afecto ni otro cariño mas que el vuestro, por consiguiente no padezcas ni te apures por si acaso crees que nadie se ha de ocupar de lo vuestro, muy lejos de eso me encargaré de todo lo vuestro muchísimo más que si fuera mío, por el mucho afecto y cariño que os tengo y... porque es vuestro.- Tranquilízate pues y ten siempre en cuenta el inmenso cariño que os tengo a todos.- Durante la larga enfermedad de tu padre todas las clases sociales de Felanitx diariamente han ido a visitarle y su entierro ha sido una verdadera manifestación de duelo pues todo Felanitx ha asistido a su entierro como prueba del mucho afecto y consideración en que se le tenía. Sirva esto de lenitivo y consuelo a tu pesar como nos ha sucedido a toda la familia.- Yo no he de decirte lo que han hecho y cuidado durante su larga enfermedad, tu pobre madre y hermanas, lo mismo que tus cuñados y el médico **Mesquida** a tu padre... si está en el cielo como es de suponer está y segurísimo que desde allí les envía mil bendiciones.- Aunque no tenga la satisfacción de conocer personalmente al Sr. Estades, salúdale en mi nombre, y tú querido sobrino no olvides que si has perdido a tu buen padre, te queda a ti, a tu pobre madre y tus buenas hermanas, mi inmenso cariño y que tu bien sabes que es verdadero. Tu tío que te abraza, Juan Alzamora.

Juny.- Molta gent visita les esglésies per guanyar el jubileu de l'any sant.

*Juliol.- Metges que exercien a Felanitx: D. **Sebastià Mesquida Massutí** (161), D. Cristòfol Bennàsser Artigues, D. Bartomeu Obrador Maymó, D. Damià Ramon Vidal, D. Joan Caldentey Vaquer.- Apotecaris: D. Joan Llodrà Obrador, D. Mateu Obrador Barceló. (Aquest era de mal nom "Conquerri", parent dels Obrador Massutí, que també duien el mateix mal nom).*

Agost, 28.- A l'ofici l'Orfeó Mallorquí cantà la missa eucarística de L. Perosi. Predicà D. Miquel Gayà Bauzà, vicari de Sant Jaume. Les masses corals "La Protectora" i "Orfeó Republicà" de Palma donaren serenates i "l'Orfeó Mallorquí" un concert a la Quartera, estrenà un himne-salutació a Felanitx amb lletra d'Antoni Mª Peña i música d'Andreu Gelabert, director de l'Orfeó. El capvespre hi hagué toros. "El Felanigense" publicà un número extraordinari.

*Setembre.- Mestres d'escoles públiques de nines: Sor Benilda, monja de la Caritat, i Dª **Catalina Mesquida** (162)*

Sor Benilda Julià Roig.- Va néixer a Son Mesquidassa entorn de l'any 1831. Als 18 anys ingressà a la Congregació de Religioses de la Caritat. Obtingué el títol de mestre, aconseguí per oposició la plaça de la primera

escola pública de nines de Felanitx (1857). Morí a Felanitx l'any 1917. (Cfr. Xamena: Felanitx mot a mot).

Can Mola:

A una carta de 4 setembre, Joan Alzamora dóna resposta a una pregunta de l'emigrant Bartomeu Mola, el seu nebot: li exposa la situació econòmica de casa seva, els deutes que tenen. Tots volen que la mare i les germanes visquin tranquiles i sense molesties. Pensen vendre la casa que Bartomeu té a Palma, que li va deixar en herència Dª Francisca Arnau. *Vendiendo las casas de Dª Francisca pagaríamos todas cuentas menos la del Realeng y entonces tu familia quedaría relativamente tranquila ese es el parecer de tu familia y el mío.* El tio dóna consells al seu nebot sobre el cultiu de la vinya de Son Llaneres, *que estos días la injerté casi toda.* Estan a punt de recollir les ametlles del Realenc, i proposa vendre la meitat de les oliveres. També sabem, per aquesta carta, que Bartomeu va enviar diners per pagar les despeses de l'enterrament del seu pare.

Novembre.- *Es representà en el teatre "Don Juan Tenorio".*

Novembre, 5.- *Morí el tenor Joan Bou Roig.*

Havia nascut el 10 d'agost de 1849. Les primeres classes de música les va rebre del mestre Antoni Oliver Aleix. A Ciutat, va esser deixeble del mestre Goula. Va debutar a Palma, cantant la barcarola de Guillermo Tell, de Rossini. Per dos anys amplià estudis a Florència, des d'on va passar a Milà i va tenir per mestre al célebre Buzzi. Ja acabada la carrera, va cantar a Florencia, Porto Mauricio, Trieste. Varsovia, Rússia, Montevideo, Guatemala, San Francisco de California, Lisboa, Real de Madrid, Liceu de Barcelona, Scala de Milà, varies temporades a Palma. Va cantar la darrera temporada l'any 1895-1896, però una malaltia del cor va obligar-lo a deixar l'escena. Bou cantava La Favorita, Un ballo in Maschera, Ernani, La Africana, Faust, Der Freischütz, Lohengrin. La seva òpera predilecta era Aida, i la cantava magistralment. També va cantar a les esglésies i tenia en el repertori sacre la célebre missa de Gounod, l'oratori la Resurrecció de Llatze, de Perosi. La darrera temporada d'òpera la féu a Portugal, a Oporto, ja molt malalt.

Novembre, 17.- *El Bisbe D. Pere Joan Campins beneí el nou Hospici-Hospital...*

1902

Gener.- *Festa dels Reis. Predicà D. Cosme Bauçà. Es representaren "Els Reis" a Ca's Concos; hi acudí molta gent de Felanitx.- Es representaren "Els Reis" en Es Port.- Festa de Sant Antoni. Benedicció del bestiar a la plaça de la Font...*

Febrer.- *Fan les estacions de Via-crucis del Calvari en baix-relleu en substitució de les reiales que hi havia.- Presentació a la plaça de toros de "El Sansón del siglo XX".- Va fer neu.*

Març, 17.- A Can Massutí del carrer del Juavert, va néixer el darrer dels fills del matrimoni Massutí-Alzamora, En Miquel, el nostre pare.

MIQUEL MASSUTÍ ALZAMORA (185)

Fill de **Miquel Massutí Roig** (179) i Magdalena Alzamora Riera. Foren padrins els seus germans majors: **Pere** i **Catalina Massutí Alzamora**. (182, 183)

Març.- *Presentació a la plaça de Toros d'en Generé, insensible al foc; agafa ferro roent i l'apaga amb la boca.- Fou elegit secretari de l'Ajuntament D. **Miquel Riera** (164).* (Com ja ha quedat escrit, el nomenaren dia 11 de maig de 1901. Segurament l'elecció de que parla "Anys Enrera", fou una ratificació en el càrrec). *Les minories liberal, maurista i republicana s'uniren contra la majoria conservadora i empataren a 9 vots: el batle, liberal, desempatà.*

Abril.- *Acabaren el teatre nou del carrer del Bisbe Puig, propietat de D. Joan Ordinas.*

Can Mola. Carta 23 abril.

Joan Alzamora escriu al seu nebot Bartomeu *Mola*, i li diu que fa dos mesos que intenta vendre les cases de D^a Francisca Arnau. Les cases, segons informacions, no valen més de mil duros. Un metge, que té altres pisos a la casa, n'ofereix dos o tres-cents més per esser propietari de tota la finca.- Comunica que sa mare ha venut quasi totes les olives del Realenc i les alzines, perquè no donen fruit. Hi ha sembrat garrovers i ametllers i ha empeltat els

ametllers que no produeixen a bastament.- La vinya de Son Llaneres va bé. Els ametllers que hi quedaven, els ha empeltat d'albercoquers.

Maig.- *Ha estat nomenat Secretari General de la Cambra de Comerç de Barcelona el Felanitxer D. Bartomeu Amengual.- Il·luminació de la Sala i música amb motiu de la declaració de la majoria d'edat del rei Alfons XIII.*

Juliol.- *La banda de música i l'orfeó de Felanitx pengueren part en les festes de Sant Jaume i del Sant Crist d'Alcudia.*

Agost, 26.- *Devers les 5 de la matinada passà un cicló per foravila que va fer una destrossa mai vista de cases i arbres. A Son Triol, de 400 figueres només en quedaren 50. Els arbres volaven i la gent s'havia de tirar en terra. Hi hagué ferits, llançats pel vent contra les parets.*

Octubre.- *Les alumnes de les escoles solemnitzaren la festa de Santa Teresa. Les de Dona **Catalina Mesquida** (162) representaren una obra titulada "La Gramática". Es probable que amb l'ocasió de la festa, escrigués la mestra Mesquida aquesta "Oració": A vos Teresa acudimos/ De virtudes sois modelo/ Bendecidnos desde el cielo/ Que a vuestras plantas venimos/ Humildes todos pedimos/ Gracia para Dios amar/ Ciencia para ilustrar/ Nuestra tierna inteligencia/ Docilidad y prudencia/ Mas la muerte que pecar.*

Novembre.- *D. Antoni Mª Alcover, Vicari General, beneí i erigí els passos del camí del Calvari. Són uns baix-relleus fets per l'escultor Miquel Arcas...*

Novembre.- *Fou inaugurat el nou teatre del carrer del Bisbe Puig. Representació en el nou teatre de la sarsuela "El Rey que rabió".- Continuà en el nou teatre la temporada de sarsuela...debutà en "El Duo de la Africana" el jove aficionat felanitxer Ramonet.*

Novembre.- *Brega a la Plaça; sortiren armes blanques i dispararen un revólver que no va fer blanc. El mateix dia la guàrdia civil recollí armes de tota classe a un ball del carrer del Juavert.*

Can Mola. Carta 16 desembre.

Joan Alzamora escriu al seu nebot Bartomeu. Segueixen les gestions per vendre les cases de Ciutat i , a la fi, es venen. Ningú no li vol donar més de mil duros per elles, *porque son muy viejas y están en mal puesto. Tu amigo Cristóbal Seboné también había gestionado la venta con un maestro de obras muy amigo suyo y nada. Hace tres días que tu madre me enseñó una carta tuya encargándoles otra vez que vendieran las casas y yo inmediatamente pasé a Palma a venderlas y en este momento acabo de venderlas por mil duros libres de todo cargo y gravamen y el comprador también tiene que pagar todos los gastos de papeles. Nuestro amigo D. Antonio Vaquer que me ha ayudado a venderlas me dice que me han dado más de doscientos duros de lo que valen...*

Gener.- *Era batle l'amo En Guillem Binimelis (a) Nofret. (Liberal).*- Morí el cap nacional del partit Fusionista (liberal) D. Práxedes Mateo Sagasta.- *S'uniren els conservadors amb els mauristes.*- Representació dels Reis en el Port. Febrer.- *A una casa de la plaça de s'Arraval, exhibició d'un home que pesava 230 quilos.*- Representació de "La Traviata" a benefici de la 1ª tiple Consuelo Bailo.- Abril.- *Diumenge de l'Àngel beneïren el retaule nou de l'altar major de Sant Salvador.*- El cinematògraf Farrusini instal·lat en el teatre dóna una temporada de funcions.- Juny.- El Bisbe Campins venint des de Santanyí a Felanitx féu la visita pastoral a Cas Concos.- *Dimití el batle liberal l'amo En Guillem Binimelis i entrà Don Joan Valls de Padrinas conservador, el qual demanà sis mesos de permís fins a les pròximes eleccions, i Don Bartomeu Uguet (a) Boter, conservador, el substituí interinament.*- Solemne festa del Cor de Jesús que de cada any va cobrant més importància. Sa canbtà la missa del mestre Eslava dirigida per l'organista Don Bartomeu Vich. Predicà D. Antoni Mª Massanet.- A la fonda de Can Terres hi havia un carruatge de lloguer a disposició del públic.- Juliol.- El jove aficionat a la química, Sebastià Manresa, ha inventat un nou metxer de gas.- Funeral a la Parròquia per al Papa Lleó XIII.- Agost.- Festa de Sant Agustí. Resultà desanimada. Hi hagué toros. El batle per fer economies suprimí els cavallets. Octubre.- *Funcions recreativo-literàries per celebrar la festa de Santa Teresa a l'escola que dirigeix Dª Catalina Mesquida (162).*- Festa de Santa teresa. Predica D. Llorenç Riber.

Can Mola. Carta de Joan Antich a Bartomeu Mola. És una carta ben interessant per comparar els viatges, llargs, d'aquells temps, amb els trajectes dels avions d'avui. Hi ha una descripció de Buenos Aires, que crida l'atenció de bon de veres.

Antich fa saber el seu amic, que el passat mes de maig va deixar Montevideo per anar a Europa. Va nevegat 31 dies, amb escales Santos, Rio de Janeiro, Las Palmas, Cádiz, desembarcant a Málaga *en donde me divertí mucho.* Continué la navegació fins a Barcelona, i de Barcelona a Palma. *Y no te puedes imaginar la alegría que experimenté al divisar la costa mallorquina, y que te diré de lo que hubo en casa al llegar, aquello fue el disloque entre besos, lágrimas y risas lo que te aseguro que vale la pena de estar nueve años ausente de la familia y amigos para después de este tiempo experimentar la serie de sensaciones agradabilísimas que uno experimenta con la presencia de seres tan queridos.* Però Felanitx ha canviat molt, i ja no queden aquells amics d'antany o no semblen els mateixos. El mes d'agost va tornar a Amèrica. *Mi corto viaje más bien fue gira comercial.* El seu patró Rius, *como supongo sabrás por Antonia,* vol posar una sucursal a Buenos Aires y como el editor Salvat nos había ofrecido la exclusiva de sus obras y empezando la publicación de la obra *Unidad Italiana.* Això va moure al Sr. Rius a enviar-lo a Europa per tractar amb el Sr. Salvat i amb D. José Espasa editores importantísimos. Varen arribar a un total acord. Joan Antich ja escriu des de Buenos Aires, *con respecto a esta población te diré que no en balde la llaman el París de Sud América, tanto por su progreso moral como material y sobre todo este último, que a pesar de no contar más de un siglo, está por arriba de los Europeos que cuentan veinte, que si progresa así no se donde va a parar, porque si es en*

área de población uno toma un tren eléctrico, que van a una velocidad bárbara, a un extremo de población y se cansa de andar con él y no ha salido de ella, tanta es la distancia de un lado a otro. Antich proclama les alabances del comerç argentí instalados con un lujo asiático, con capitales de millones de pesos...*En edificios cuenta con muchos de buenos.* Els carrers tenen un sol de tan bon material que queda un piso igual que si fuera porlant; altres son de fusta i altres de pedra... El carrer de Fernando, de Barcelona, que conocerás, no representa nada devora aquest miracle dels carrers de Buenos Aires. I en cuestión de higiene no me cabe duda que es en donde hay más del mundo i a cada illeta hi ha un home que quan un cavall fa qualque deposició, just no ha acabat encara, i ell ja recolleix el fens en una palabra es una exageración...

Novembre.- Comença la temporada d'hivern de sarsuela i òpera en el teatre amb la representació de "Los diamantes de la Corona".- Eleccions municipals de la meitat de l'Ajuntament. No hi hagué lluita; els liberals no es presentaren, els conservadors-mauristes s'entengueren amb els republicans. Sortiren elegits 5 regidors de la coalició conservadora-maurista, 3 republicans i 1 independent.- El batle D. Bartomeu Uguet (a) Boter a la sessió de l'Ajuntamet donà ordre de dur a la presó un regidor, aquest s'aferrà amb el batle dient que hi anirien tots dos i per poc no hi hagué tocs.- Desembre.- Festa i música per part dels conservadors-mauristes per haver estat designat president del Govern D. Antoni Maura, fill adoptiu de Felanitx.

1904

Gener.- Entrà l'Ajuntament nou. Fou elegit batle per 10 vots el que ja ho era interinament D. Bartomeu Uguet (a) boter, conservador.- Començà la predicació de la Missió a s'Horta.- Continuà la temporada de sarsuela en el teatre. Representació de "El Rey que rabió".- Febrer.- El Rector Planas beneí a l'església del Carritxó una estàtua de Sta. Bàrbara i altra de Sta. Llúcia.- Junta General del Banc de Felanitx.- Inauguració en el teatre d'una temporada de cinema.- Març.- Arribaren des de Manacor 350 soldats d'infanteria, dormiren a cases particulars i l'endemà se'n tornaren.- Divendres de Passió, festa de la Mare de Déu dels Dolors. A la parròquia beneïren l'estàtua de la Mare de Déu dels Dolors de l'escultor Guillem Galmés. Predicà D. Miquel Costa i Llobera.- Abril.- Dissabte Sant.- Es féu una col·lecta de panades per obsequiar els soldats d'enginyeria de guarnició a Felanitx. (Se n'anaren el mes d'agost).- Arribaren dos batallons de soldats des de Lluçmajor i des de Manacor.- Missa de campanya per els soldats a la plaça de la font.- Juny.- Festa del Cor de Jesús. Fou beneïda una estàtua del Cor de Jesús per dur a la processó, obra de l'escultor Miquel Arcas. Enguany es féu per primera vegada la processó pels carrers amb visites a cinc altars.- Agost.- Vetlada musical a ca D. Bartomeu Vich en ocasió de la seva festa; hi prengueren part alumnes de la seva acadèmia. Hi acudí molta gent. Acabà a les dues de la matinada.- Festa de Sant Agustí.- Festa de Sant Agustí. Predicà el Vicari General D. Antoni Mª Alcover. Assistí a la festa el Governador Civil interí Sr. Martínez del Campo.-

Setembre.- *Una expedició d'uns 50 felanitxers partí cap Amèrica del Sud per establir-se en aquelles terres.*- Octubre.- *Peregrinació de les associacions religioses de la Parròquia de Felanitx a Sant Salvador per a commemorar el 50é aniversari de la definició dogmàtica de la Immaculada. Hi prengueren part unes 5000 persones. Partiren de la Parròquia a les quatre de la matinada i retornaren abans de migdia...*Novembre.- *Representació en el teatre de "D. Juan Tenorio" per la companyia Llinàs i Palet.- S'inaugurà en el teatre de D. Joan Ordinas la temporada de sarsuela amb la representació de "Los Granujas", "El puñao de rosas" i "Los Bohemios". Dirigeix el cor D. Bartomeu Vich.- Uns gitanos venguts de Barcelona deixaren abandonada a Felanitx una nina anomenada Sofia, filla de Consuelo Cubills.*

A l'arxiu trobam una carta de **Miquel Riera** (164), a **Bartomeu Alzamora Mola**, emigrat a Mèxic. És del 20 novembre 1904, i mostra que sempre les trifulques pels interessos han protagonitzat les misèries humanes:

Querido cuñado: Recibí tu carta que se cruzó con la mía: he tomado buena nota de lo que me dices respecto a Jaime Piña y en su consecuencia le escribo una carta.- Dice Jaime Piña que no me debe nada y que este pagaré es un pagaré de favor y que si liquidáramos cuentas yo le sería deudor. Para desvanecer este error, basta decir que este pagaré fue el resultado del saldo de nuestras cuentas, y yo lo entregué a mis acreedores como crédito cuando liquidé. ¿Si Piña no me lo hubiese debido porque me lo habría firmado? Yo comprendo los pagarés de favor cuando sirven para sacar fondos de un banco o casa de crédito, pero cuando se entregan a acreedores, no hay pagarés de favor que valgan. Y además este pagaré ya fue renovado a nombre de D. Juan Soler como podrás ver si te fijas en él, si no lo hubiera debido no lo habría renovado; esto no son más que excusas de mal pagador, y no recuerdo que nunca me sirviera de él para hacer tal clase de operaciones. Yo no quiero escribirle, porque no más que decir lo que te ha dicho es una canallada, y veo que los honrados sentimientos que tenía en ésta, cuando era mi dependiente y amigo, se han maleado mucho bajo los ardores del sol Tropical.- En fin dile que si quiere pagarme ya sea en partidas pequeñas ya sea de una vez, que se arregle contigo, pero que quiero cobrar con intereses pues yo los he pagado, y en caso de no querer entrar en razón indícame un procurador al cual yo pueda dirigirme para llevarlo a los Tribunales.- Sin otra cosa dile que estoy muy disgustado con él, pues no esperaba nunca esto, podía esperar que no me pagara, pero que me lo negara nunca.- Recibe con la presente un apretado abrazo de tu cuñado que te quiere de veras. Miguel Riera.- Abrazos de todos.

Desembre.- *Quaranta Hores de la Puríssima a la parròquia; festes extraordinàries per a commemorar el 50é aniversari de la definició dogmàtica de la Immaculada, l'orquestrina dirigida per D. Bartomeu Vich interpretà la Salve de Mariani, una missa d'Eslava i el trisagi del Mestre Sancho.- Dimití el president del govern D. Antoni Maura i entrà el govern del general Azcárraga (conservador).*

A Felanitx el dia primer de gener de 1904, el batlle Boté va esser ho en propietat, ja que havia estat "interino" durant sis mesos. La seva batllia durà fins al 1906, i es va caracteritzar per les economies; reduí gastos i va pagar deutes.

Però el seu caràcter autoritari , el *no admetre ingerències de ningú* el va fer antipàtic, i fins i tot, la seva actuació no va ésser vista amb bons ulls per certs sectors de l'opinió pública.

En temps del batlle *Boté* els lliberals volgueren tornar a *treure el cap fora de s'aigo*, i com que ja no tenien casino, en varen voler obrir un altre, precisament a la mateixa casa on abans hi havia hagut el casino fusionista. Allà, amb afanys proselitistes, organitzaven "mitins" que tengueren molt poc fruit.

1905

Gener.- *Representació de "Terra Baixa" d'Àngel Guimerà en el teatre.- Obertura d'un cassino lliberal en el carrer de la Plaça.-* Febrer.- *Ball de màscares en el Centre Republicà.- Ball i concurs de vestits a Can Burguera.-* Març.- *Diumenge de carnaval. Un estol d'una quarentena de joves recorregueren la població, uns muntats a cavall i altres sonant guitarres, bandúrries i laudes i cantant...- Arribaren a Palma les despulles del rei Jaume III de Mallorca.-* Abril.- *A la una de la matinada a l'Hort de Son Ramonet mataren en Joan Barceló Pou, de 24 anys. Tocaren amb insistència a la porta, sortí a obrir i li dispararen una escopetada de la qual ben prest morí.- Quaranta hores de la Mare de Déu dels Dolors. Beneïren el retaule nou obra de Gabriel Moragues. La Mare de Déu i els baixos relleus són de Guillem Galmés i les pintures d'En Torres.-* Maig.- *Començaren les obres de la Capelleta nova del camí de Sant Salvador. La iniciativa és de D. Bartomeu Obrador (a) es capellà Gerrer. La idea començà a la peregrinació de dia 16 d'octubre de l'any passat.El projecte de l'obra és del Vicari General D. Antoni Mª Alcover.- Vetlades recreatives a l'escola que dirigeix Dª **Catalina Mesquida** (162), en ocasió del centenari del "Quijote".*

Aprofit que a "Anys Enrera", de Mn. Xamena, hi ha tornat a sortir la mestra Mesquida, per transcriure unes cartes que l'any 1878 li va escriure Madre Alberta: Mostren clarament l'esperit pur i sensible de la nostra parenta.

Srta. Dª Catalina Mesquida. Palma 22 de Mayo de 1878.- Mi tierna amiguita: es tanto el cariño que a V. profeso y el interés que me inspira cuanto a V. concierne, que en el poco tiempo transcurrido desde nuestra despedida no se ha separado de mi imaginación. No he escrito aun a mamá para darle noticia de mi llegada pero al querer hacerlo, mi espíritu vuela hacia V. y me dejo llevar de mis sentimientos, convencida de que proporciono a V. un placer al par que lleno uno de mis deberes más gratos, la correspondencia a su amistad que me reclama consejos y consuelo. Nunca como hoy he deseado trabajar en su obsequio; apoyarla en sus buenos deseos, auxiliarla con mi escaso valer. Hoy veo a V. presa de un vago desasosiego, de una inquietud e irresolución que, si bien la hacen sufrir, manifiestan claramente que Dios llama a su corazón, que algo quiere de V. Oír su voz y acatar dócil su voluntad es lo único que a V. le toca; de lo demás cuidará la Providencia cuyos designios son inescrutables.- Empiece V. por resolverse eligiendo aquel estado que más se

adapte a sus tendencias o para el cumplimiento de cuyos deberes se reconozca V. más dispuesta; pero con la seguridad de que no hay estado alguno exento de penas y sufrimientos; mas tratándose de merecer para el cielo, no pese V. los inconvenientes, segura de que, “a mayor sacrificio, mayor corona”.- Recuerdo haber dicho a V. que al tratar de escoger el estado al que Dios le llame, debe V. prescindir por completo de personas y circunstancias, pues de lo contrario peligrará V. mucho de equivocarse creyendo que es aversión a un estado lo que es tan sólo a un determinado individuo.- Su director ilustrará a V. mejor que yo ni otro alguno podemos hacerlo, pues a parte de la ilustración que se le concede y virtudes que se le reconocen, hablará a V. inspirado por el mismo Dios. ¡Confianza, pues, y buen ánimo!- Téngame V. al corriente de sus asuntos que yo por mi parte no la olvidaré en mis pobres oraciones.- Remito a V. el librito que le ofrecí y cuya lectura le recomiendo, pues no dudo le ha de proporcionar algún bien. Hojéelo V. y deténgase en aquellos capítulos que más le convengan atendiendo al estado de su alma. También le envió una hojita con unas letrillas de Sta. Teresa cuyas obras me dijo V. estaba leyendo. Aprendamos las lecciones que en ellas nos da la gran Santa, honra de nuestro sexo y de nuestra patria. Por último, remito a V. la fotografía de nuestra Concepción, de nuestra patrona de la Pureza. ¿Quién sabe si esta Señora la llamará a V. a ésta su casa? ¡Si viera como halaga mi corazón esta idea! De todos modos, puesto que no me aconseja mira alguna egoísta o interesada, en cualquier estado que V. elija, a cualquiera parte donde su suerte la lleve, allí la acompañará mi cariño.- Interrumpida muchas veces y con mucha prisa he escrito las anteriores líneas. No atiende V. a su confusión o desaliño y sólo a los sentimientos que me las han dictado. Otro día consagraré a V. otro ratito tal vez con mejor resultado su amiga: Alberta Giménez, V. de Civera.. A las amiguitas Roig y apreciables papás mis recuerdos. A su papá de V., (**Cosme Mesquida**) cuando crea V. pueda convenir decirle de mi parte.

Palma, 23 de Noviembre de 1878.- Srta. Catalina Mesquida.- Mi tierna amiguita: Contesto su muy grata, que recibí al par que un cesto con parte del fruto de su matanza y por el cual le doy las más expresivas gracias.- El estado de irresolución y perplejidad en que me dice se halla V. no me extraña ni sorprende en manera alguna, pues lo atribuyo a Dios, único autor de todo bien y quiere mantenerla en el lugar que ocupa al frente de su casa y al lado de su padre; pues de otro modo, él le inspiraría a V. decisión y deseos vehementes ya en uno ya en otro sentido. Estése V., pues, tranquila y abandónese por completo en manos de la Providencia que vela por nuestro bien y no desoye al justo y humilde de corazón.- Me alegraré en extremo que la venida de Sebastián (**Sebastià Mesquida i Massutí** (161)) me proporcione el gusto de abrazar a V. antes de lo que me prometía según nuestra última entrevista. Por un estudiante amigo suyo he sabido de él, y me ha halagado infinito el oír que tenía en estima la papelerita que le hice y la había llevado consigo a Barcelona, como también el que dijera era regalo mío.- Tal vez teniendo en cuenta la tolerancia de V. que sabe cuántas son mis ocupaciones, hubiera retardado el escribirle; pero la proximidad de sus días me ha hecho atropellar por todo para escribirle volando estas líneas y manifestarle mis deseos de que los pases (*sic!*) con cuanta felicidad apetece.- Le remito un librito cuya lectura le recomiendo mucho pues no dude le proporcione agradables ratos de piadoso

entretenimiento. De mí puedo decir es la obrita que he hallado más propia, más dulce, más tierna en su género. Acéptela, pues, atendiendo a lo que vale su contenido ya que su valor material es insignificante.- Mi Alberto, siempre bueno y contento según sus cartas.- Adiós, querida, mis recuerdos a papá y familia Roig y sabe V. la quiere como siempre su amiga. Alberta.

Juny.- *El dia del Corpus predicà D. Ildefons Rullan, professor del Seminari.*- Juliol.- *“El Felanitense” començà a publicar la traducció del “Quijote” al mallorquí, de D. Ildefons Rullan.* Agost.- *Eclipsi total de sol. Molta gent pujà a Sant Salvador per contemplar l'espectacle.* Setembre, 9.- *A l'ofici del Convent predicà D. Antoni Artigues, ecònom d'Algaida. El vespre tingué lloc la inauguració d'una secció de l'Adoració Nocturna, amb 25 adoradors. Beneí la bandera D. Federico Valenzuela. Predicà D. Mateu Tugores, Rector d'Esporles.*- A les 5 del matí (dia 10) en el Convent missa celebrada per D. Josep Miralles, canonge, final de la Vigília. Combregaren 1.105 persones. A les 9, ofici de Sant nicolau, cantaren la missa de Gounod, predicà el P. Vicente Menéndez, agustí, ; a les 5 del capvespre sortí una processó amb el Santíssim, anà pels carrers de Sa Porteria, del Bisbe Puig, de Sa Roca den Boira, Convent, Juevert, Arraval i Proissos. A s'Arraval donaren la benedicció amb el Santíssim. Tots aquests carrers estaven adornats.- Octubre.- *En el casino Felanitx han duit un “gramophone”, en el teatre oferiran dues audicions el capvespre i vespre amb varies romances del tenor Caruso.*- *Havent-se publicat una llei sobre el descans dominical, el governador prohibí el mercat dels diumenges a la nostra ciutat. L'Ajuntament va recórrer contra la prohibició al·legant la seva antiguitat; va ésser creat en sessió de dia 9 de maig de 1871, encara que de fet ja se celebrava molt abans. (El mes de novembre següent, el governador va tornar a autoritzar-lo).*- Desembre.- *Un grup de felanitxers parí cap a l'Havana.*- *Enguany col·locaren a l'altar major de l'església del Port el retaule de la capella de Sant Joan (Mare de Déu dels Dolors de la parròquia de Felanitx). Era l'encarregat de l'església del Port D. Nicolau Bennàsser (a) Es Capellà Monjo.*

Propagandes a part, les eleccions tornaren a dur a la Sala un Ajuntament conservador. Abans, les eleccions municipals feren bullir els casinos polítics. La propaganda era continua i de tot se servia la gent política; així, per exemple, quan la llei del descans dominical va suprimir el *mercat tradicional* a Felanitx, i –precisament per aquest caire tradicional - va ésser, poc temps després, reposat; tots els partits, a *so de bombo i platillo*, s'atribuïren l'èxit de la reposició. No obstant, com diu Mn.Xamena, *el cavall de batalla de les discussions i favoritismes polítics solia ésser el repartiment de l'impost del “consum”*.

A Felanitx, entre 1901 y 1905, es fundaren una serie de societats d'assistencia i ajuda mutua, con *La Protectora*, i també sorgiren les primeres organitzacions obreres, com el *Centre de Picapadrers* (1905) i la *Unió Obrera* (1909).

1906

Gener.- *Entrà l'Ajuntament nou i fou elegit batle l'amo En Guillem Puig (conservador).*- *Festa de Sant Sebastià. Predicà D. Ildefons Rullan...*Març.- *Vingué a Felanitx el guitarrista Bartomeu Calatayud.* Abril.- *Morí a Palma D. Pere d'Alcàntara Penya.* (Dia 4 de maig li celebraren un funeral en el Convent).- Abril.- *Els mestres de les dues escoles públiques de nins eren D. Salvador Peris Penella i D. Joan Xandri Pich; de les dues de nines, Sor Margañida Julià i Dª Catalina Mesquida.* Maig.- *Festa de les Filles de la Puríssima. Predicà D. Llorenç Riber.*- *Casament del rei Alfons XIII; repicaren les campanes i la música es passejà pel poble.*- Juny.- *Te-Deum a la parròquia pel matrimoni del Rei. El Banc de Felanitx oferí un dinar extraordinari als asilats de l'Hospici.*- Octubre.- *Sortiren de Felanitx 25 persones cap a Amèrica...*- *Vetlada literària i repartició de premis a l'escola de nines que dirigeix Dª Catalina Mesquida.* Novembre.- *Un grup d'algunes famílies ha partit avui cap a Amèrica.*- *Comença la temporada de sarsuela i teatre.*

Repetint que, propagandes a part, els conservadors guanyaren un altra volta. Fou batlle l'Amo En Guiem Puig (1906 – 1910). Diu d'ell Bordoy:

De totes les gestions dels batlles mauro-conservadors, no hi dubte que la de l'Amo En Guiem Puig es la mes brillant... Fou llavors quan se pagaren deutes ... se sol·licità la creació de la Estació Enològica, es perseguí, fins a la exageració, l'abús del bestiar dins la propietat d'altri, sa varià en dos llocs distints el traçat del camí de Sant Salvador, se expropiaren varies cases per millorar la alineació d'alguns carrers, s'acordà fer els nous rentadors, se aconseguí donar forta empenta a la instrucció publica amb la celebració de brillants festivals escolars i se reforçaren les entrades a la caixa municipal amb innumerables multes i amb un impost damunt els cans ...

1907

Carta de Joan Alzamora, al seu nebot emigrant:

24 de Enero de 1907.- Sr. D. Bartolomé Alzamora.-

Diu que la carta la he enseñado a tu cuñado Massutí por si él encontraba que no te la escribiera y él estuvo muy conforme...Afegeix que ha tornat vell y me he vuelto algo achacoso, i per si no es tornassin a veure, li vol comunicar que tu sabes como mi generosidad me llevó a ser víctima de los descalabros de nuestra familia, tu sabes que para salvar el cataclismo de tu padre quedé sepultado en la miseria y en verdad debo manifestarte que ya que éste no pudo corresponder cual debía a mis sacrificios siempre me ha quedado la confianza de lograr del hijo lo que no pude de su padre.- Agobiado por la necesidad, intenté y conseguí que me nombraran juez municipal cuyo cargo a

pesar de mi ineptitud he venido desempeñando durante algunos años...y mientras he obtenido los escasos rendimientos de este cargo, nada te he dicho...pero hoy todo acabó, me quitaron la casa como sabes, y me veo precisado a ir de alquiler en alquiler, entregué las fincas a los acreedores de tu padre y hoy solo me resta un pequeño rincón gravado en más de lo que vale y antes de pedir a mis amigos o a un extraño lo necesario para pagar el alquiler...he querido dirigirme a ti, para que si tu posición te lo permite hagas un sacrificio en vez de tu tío que tantas pruebas ha dado de cariño en vez de tu familia, y al menos endulzarás las desgracias que tu sabes desde cuando me agobian y la causa de ellas. Consérvate bueno y ya sabes lo mucho que te quiere tu tío, Juan Alzamora.

Gener.- *Era batle l'amo En Guillem Puig (conservador).- Febrer.- Balls de carnaval en el "centre republicà" i en el teatre.- Existia la costum de tirar tests dins les cases els vespres dels darrers dies.- Vingueren a Felanitx uns senyors amb dos automòbils i convidaren a colcar-hi Dª Miquela Carrió de 102 anys.- A la plaça Pax posaren un quiosc per fer retrats a la minuta.- Març.- D. Antoni Muntaner (a) Es Vicari Costella, organitza les processons de Setmana Santa.*

Maig, 6.- Mor sa padrina Mola, **Francina Aina Riera d'Albocasser**, vda. de Bartomeu Alzamora Soler.

Carta al seu fill Bartomeu: Felanitx, 7 de Mayo de 1907.- Sr. D. Bartolomé Alzamora.- Estimado hermano: Por las dos últimas cartas que te ha escrito **Mesquida** (161), nuestro hermano político, supongo te habrás enterado de la enfermedad que aquejaba a nuestra querida madre. La principal dolencia que padecía, desde mucho tiempo, aunque grave de sí e incurable, no tenía el carácter de ofrecer un peligro inmediato, al contrario, hacía augurar un largo sufrimiento, como es regular que hubiera sucedido a no complicarse otra enfermedad que afectaba el corazón.- Desde hace unos quince días, pudo observar **Mesquida** que había sufrido nuestra madre un ataque de asistolia, que aunque fue resistido, vino a alarmarnos por lo frecuentes que suelen ser en repetirse y por el peligro especial que revisten, sin que médico alguno pueda precisar, ni aun presumir, el curso de este mal.- Esto no obstante y a pesar de no tener duda alguna en su diagnóstico, quiso **Mesquida** que la visitase otro faultativo, Damián Ramón, quien confirmó el diagnóstico y aprobó el tratamiento que veníamos siguiendo. En este estado, iban pasando los días sin observar mejoría de ninguna clase, pero sin pensar que pudiera tan en breve llegar un fatal desenlace.- Anteayer, día 5, estuvo levantada hasta las tres de la tarde, que por sentirse pesada, volvió a acostarse y estuvo largo rato indispuesta señal de otro ataque, calmándose después y quedando con bastante tranquilidad. Serían más de las diez de la noche cuando yo me retiré a descansar, después de haberla examinado **Mesquida**, y dejándola dormida, al parecer con bastante tranquilidad. De modo que aquella noche, solamente quedaron para velarla nuestra hermana **Francisca** y Magdalena Vidal nuestra prima, habiéndose acostado **Antonia** y mi hijo **Bartolomé** (184), que dormía en casa desde hacía algunos días para lo que pudiera ocurrir.- Cual no sería nuestra sorpresa, cuando a poco más de la una vino a despertarnos

Bartolomé diciéndonos: levantaos enseguida y venid pronto que la abuela se ha puesto grave y parece que va a morir. Saltar de la cama y vestirnos fue obra de un momento, pero a pesar de ir corriendo, al llegar, la encontramos ya exánime, en los brazos de **Mesquida**. En aquel mismo instante acababa de exhalar el último aliento, sin un quejido de dolor, ni estertor de agonía ni que se notara ni en su cara ni en sus músculos, la más pequeña contracción de sufrimiento. Había pasado, nuestra madre, de esta a la otra vida, cual una persona fatigada a quien rinde el sueño, el sueño eterno.- Ya puedes figurarte el doloroso estupor en que quedamos embargados, ante cuadro tan aterrador, cuanto inesperado. Pero, que he de contarte a ti, desdichado hermano mío, más desdichado aun que nosotros; puesto que ni aun el triste consuelo te ha cabido de dar el último adiós, de recibir un postrer beso ni de cerrar los ojos de nuestros queridos padres, en el trance fatal de la vida; ni poder acompañar sus restos al ser conducidos a la última morada.- Ya comprendo muy bien la pena que sentirás al leer estas líneas; y que ha de ser para ti un suplicio cruel la noticia que te doy.- Como si fuera menester un complemento para coronar tantas y tan terribles desventuras y tan amargas decepciones como hemos sufrido y han pasado sobre nosotros!- No quiero decirte más, hermano mío, porque temo que mis frases, en vez de infundirte valor para soportar y resistir tan tremendo golpe, sirvan solamente para martirio de tu alma y para lacerar más tu corazón atrofiado por la pena, cual lo está el nuestro.- En este momento acabamos de recibir tu apreciada carta del día 2 Abril.- Ya ves, hasta en esto nos persigue la desventura, pues de haber llegado solamente unos días antes hubiera sido un motivo de grande alegría para nuestra madre.- No estamos hoy, como puedes suponer, para contestar a ciertos párrafos de tu carta. Ya lo haremos otro día, con más calma y más tranquilidad de ánimo.- Por hoy, solo nos queda llorar y orar para el alma de nuestra querida madre.- Ésta, como puedes suponer, es en nombre de todos los de la familia.- Hasta la otra pues, hermano querido y a Dios que te guarde y conserve cual desea y ha menester tu hermana del alma, Magdalena Alzamora.

Maig, 10.- *El capvespre, música i repicades pel naixement del Príncep d'Astúries*.- Juny.- *Festa del Cor de Jesús. Beneïren una estàtua del Cor de Maria feta per l'escultor Arcas*.- *A la parròquia beneïren una estàtua de Sant Blai feta per l'escultor Guillem Galmés*...Agost.- *Festa de Sant Agustí. Predicà D. Llorenç Riber*.

Setembre, 2.- *Morí la mestra Dª Catalina Mesquida Massutí (162)*.

A la dècada del 90, en el Casal Balaguer, de Ciutat, va fer-se una exposició sobre *“El papel de la mujer en Baleares”*. *“Dones a les Illes: treball, esplai i ensenyament (1895-1945)”*. *La muestra intenta plasmar la evolución de la situación de la mujer en Baleares desde finales del siglo XIX hasta la primera mitad del XX...En el recorrido queda plasmada la discriminación laboral de la mujer, su doble papel en el cumplimiento de las tareas domésticas y externas al hogar, la escasa conflictividad del sector femenino, la práctica del deporte, la aparición de nuevas modas e influencias foráneas o la pugna por el ejercicio como educadoras...Los nombres de cuatro mujeres brillan con luz propia en la*

exhibición: las mallorquinas **Catalina Mesquida i Massutí** y María Mut i Mandilego; la menorquina Margalida Comas i Camps y la ibicenca María Marí Torres. (Del "Diario de Mallorca").

Setembre.- *En aquest temps hi havia a Felanitx dues bandes de música.*- Octubre.- *El rector beneí a ca les monges trinitàries una estàtua de Santa Teresa. Les alumnes cantaren per primera vegada la missa gregoriana "De Angelis".*- Novembre.- *Cristeta Goñi, una nina de 9 anys dona un concert, en el teatre, un concert de violí.*- Desembre, 8.- *Es despedí del públic felanitxer la nina Cristeta Goñi, concertista de violí. Aquest darrer dia actuà juntament amb el senyor Perellano que va fer jocs de mans.*

1908

Novament eleccions.El partit lliberal no volia seguir sense fer paper, per això, altre vegada, tractà de reorganitzar-se. D'una reunió a ca l'ex batle Nofret, va sortir el seu nou "líder", *D.Tomàs Bordoy Sitjar*. Immediatament se varen aliar amb els republicans, per fer la guerra als conservadors. El Centre Republicà va ésser el corté general de la coalició.

Al mateix temps, els conservadors s'unien als carlistes, per anar a la lluita.

Tots aprofitaven els diumenges per fer els seus "mitins". Els oradors de les esquerres (**lliberals i republicans**), eren *D.Bartomeu Vaquer*, *D.Pere Bordoy Jusama*, el metge *D.Miquel Rigo* i el Notari Quiñones.

Les dretes (**conservadors i carlistes**) tenien el seu potaveu en l'Amo En Mateu Rosselló (Donat), *D.Jaume Puig*, *D.Miquel Bordoy*, **D.Miquel Massutí** i *D.Salvador Vidal Valls de Padriñes* que ponderaven els estalvis fets pels ajuntaments conservadors, les millores realitzades, el perill que representaven les esquerres i, els que eren mauristes, recordaven la campanya d'injúries contra En Maura, i li dedicaven meloses alabances.

Corresponent als mateixos anys, resumim d'Anys Enrere, de Mn. Xamena, i del nostre arxiu, el que segueix:

Cartes a Bartomeu Alzamora Mola.

Sense data. (Segurament bastant anterior als anys que ara tractam: es padrí Mola i sa Sra. Francisca Arnau encara viuen, i Pedro Massutí Alzamora és un estudiant, mentre que Bartomeu Massutí Alzamora, és un al·lot tremendo i Catalina Massutí Alzamora, una nina presumida).- *Querido hermano: Con mucho placer recibimos tu carta y con más motivo porque se retrasó mucho y mi madre ya empezaba a impacientarse... Hace unas tres semanas que fui a*

*Palma con mi hermana María por arrancarme varias muelas y estuvimos en casa de Dª Francisca y nos dijo que hacía mucho tiempo que no le habías escrito...y yo creo conveniente que alguna vez le escribas, ella sigue tan fastidiosa como siempre pero en ella es un mal que no tiene cura. Al empezar a escribirte esta carta está en nuestra casa nuestra prima Magdalena Vidal y me encarga que te ponga si has recibido su carta...te diré que tiene un novio que es el hijo de Binimelis el Telegrafista, joven muy calavera y de ningún porvenir, ella parece que está chiflada, pero creo no gustará a sus padres, en esto de novios no es afortunada...- Hace ocho días falleció en esta Juan Antonio Roig y ha dejado su mujer y siete hijos pequeños, que Dios le haya acogido en su seno.- Mi hermana Antonia estuvo muy contenta de tu carta...y de nuestros sobrinitos todos están muy crecidos y **Pedro** (182) ya sabe hablar bastante bien el francés pero **Bartolomé** (184) es más malo que Caín. **Juanita** (165) ya es una polla y **Catalina** (183) y **Francisca** (167) muy pretenciosas y charlatanas, y **Francisquito** (166) es el mejor, todos te mandan un fuerte abrazo.- En nuestra familia no sucede nada de particular. Mis padres se conservan bastante bien y mi madre te manda un abrazo y tus hermanas lo mismo. Y tu ya sabes puedes disponer de tu hermana Francisca.*

Sense data, segurament (pel seu contingut)més antiga que l'anterior. Querido hermano: hace unos días recibimos carta del Sr. Estades, diciéndonos que se iba de viaje y tardaría más de un mes en volver a Mallorca, pero no se iría a Méjico sin conocer a su familia, nosotros hemos pensado hacerle una papelera bordada y con varios dulces mandarlo a Sóller el día de S. Bartolomé. Cuando él pasará en esa de Tabasco te mandaremos los zapatos y los retratos nuestros y así será más seguro que lo recibirás.- Cuando tu escribas a mi padre, no te olvides de ponerle que no descuide el asunto del Realeng porque él tiene mucha calma en todo y a nosotras ya está cansado de oírnos, porque el día que lo arreglé estaremos mucho más desahogadas y a ti te escuchará más.- Mi madre está muy contenta de las noticias que da de ti el Sr. Estades pues parece te aprecia mucho...- Estos días el tío Juan nos mandó a decir si queríamos darle alguna cosa para pagar el alquiler de casa y le dimos cinco duros y apenas nos saluda pero con él no hay más que tomarlo así como es... un abrazo de tus padres y hermana Francisca.

Sense data. Sa Sra. Francisca Arnau és a Felanitx. Querido Bartolomé sabrás que hace un mes que estoy en tu casa y en compañía de tu familia...Estoy bastante bien de salud y me alegré muchísimo de tu carta y de la confianza que en ti tienen tus señores...que yo y tu madre estamos siempre pidiendo a Dios por tu salud y prosperidad...Un estrecho abrazo de tu amiga, Francisca Arnau.

1908

Gener.- Fonc reelegit batle l'amo En Guillem Puig (conservador).- Ball de màscares en el Centre Republicà.- Festa de Sant Sebastià. Predicà D. Miquel Costa i Llobera.- Febrer.- Inauguració d'un cinematògraf en el Teatre. Es projectaren les següents cintes: La pequeña japonesa. Llama diabólica (en color). Buscando nidos. Viaje a las cascadas de Iguazú. Ladrones incendiarios.

Ciclista vence obstáculos.- En el cinema del Teatre es projectaren les cintes: Sastre hábil. Industria de la botella. Justina furiosa. La local del estanque. Hazañas de un loco.- Març.- Inauguració del nou cinema que du el nom de "Cine X" instal·lat en el magatzem de la "Vinícola". (Hagué de tancar perquè l'aparell no anava bé).- Abril.- Un grup d'obers de Felanitx es preparen per emigrar a l'Argentina...- Partiren cap a Argentina 30 felanitxers, la majoria d'ells joves.- Maig.- Festa de Santa Rita en el Convent, el Rector beneí una estàtua de Sant Agustí feta per l'escultor Guillem Galmés; és la que duen a la processó de les Completes de Sant Agustí.- Juny.- Festa del Corpus. Predicà D. Miquel Costa i Llobera.- Durant els diumenges d'estiu les dues bandes de música donaran concerts. La del Cercle Conservador dirigida per D. Mateu Oliver tocarà en el carrer de la Mar i la que dirigeix D. Francesc Oliver a la plaça de la Constitució.- Juliol.- Partiren cap a Palma un grup de famílies que han de prendre part en la peregrinació mallorquina a Lourdes.- Agost.- Vingué a Felanitx el pianista Antoni Torrandell i donà alguns concerts a cases particulars en el Port i a Felanitx.- Setembre.- Tridu de festes religioses en el Carritxó. Fou beneït el retaule de l'altar major procedent de la capella del Nom de Jesús de la Parròquia de Felanitx.- Festa popular i religiosa de Sant Nicolau a Cas Concos. Cantaren la missa "Te Deum laudamus" de L. Perosi sota la direcció del senyor Vich.- Partiren cap a Argentina vint felanitxers, la majoria pagesos.

Carta de **Miquel Massutí Roig** (179) al seu cunyat Bartomeu Alzamora Riera. 19 octubre 1908.

Fa primer referència a un altre emigrant, Jaume Piña, que està molt malalt i a punt de morir, per la qual cosa ha fet arribar una carta rebuda dia 17 de setembre, remesa per N'Alzamora, *hice entregar la carta a la madre de Piña, por medio de su yerno Jaime Fuster...En fin he obrado de la manera que mejor he sabido para darle la noticia. A su esposa...ya le diré que no le has escrito personal y directamente por ignorar su domicilio. Pensaven que **Bartomeu** (184) emigràs a Amèrica, però no ho consideraven molt convenient. Referente a lo que me dices de mi hijo **Bartolomé**, sobre pasar a esa...Yo había indicado a **Pedro** (182), que ja és a Mèxic, que le escribiera directamente a ver cual era su resolución para yo poder formar concepto exacto... Yo os estimaría que cualquiera de vosotros o ambos a la vez, le escribierais a él directamente para conocer su modo de pensar y en tal caso es regular que me preguntase a mí...- Supongo que **Pedro** te habrá enterado de lo que le decía en una de mis últimas, referente al conocimiento y algunas relaciones que tuve por casualidad con un amigo suyo, un tal Bibiloni. Y respecto al Sr. Estades, supongo que este Sr., de palabra, os habrá ya contado su estancia entre nosotros; que si bien nos fue agradable en extremo, no nos dejó tiempo casi de saborear este placer, pues se puede contar por horas el tiempo que permaneció entre nosotros las dos veces juntas...- Muy poco puedo contarte de por aquí pues, aparte de alguna defunción de personas amigas o allegadas, todo sigue el mismo curso.- Recibe pues de todos nosotros los más cariñosos afectos con besos de tus sobrinos y sobrinas especialmente de tu ahijada **Mesquida** (163) que a pesar de su corta edad, canta como un canario...- Siempre tuyo afmo. hermano que te quiere, Miguel Massutí.*

Sa tia **Francisca Mesquida Alzamora** (163), *canta como un canario*, diu el seu oncle **Miquel** (179), a la carta anterior. Precisament a un article d'en Miquel Pons, publicat al "Felanitx", descriu com Baltasar Samper, el destacat músic i compositor, passà a Felanitx per enregistrar en un fonògraf les melodies del cançoner popular que pogués recopilar. Així ho va fer a quasi bé tots els pobles de Mallorca. L'acompanyava En Miquel Ferrà, amb qui havia signat, a Barcelona, l'Ordenació de Missions del Cançoner, el mes d'agost de 1924. *Els missioners trobaren camins aplanats per tot arreu de Mallorca. A Felanitx hi anaren l'any 1926 i la madona Maria Meravella els cantà "Sube, sube Catalina", i Francisca Mesquida "El rei n'ha fetes fer crides", "Sa berganta del sen Joan Gina", "Si la reina tornava tota de sucre", "El rei tenia tres filles"...*

En el mateix article, es conta que sa tia **Catalina Massutí** (183) recordava l'estada de Samper a Felanitx: *Dona Catalina Massutí mantenía inalterable el record de les completes solemnes del Beat Ramon Llull, acompanyades a l'orgue per Baltasar Samper, que interpretà entre altres composicions "Els segadors"...*

Novembre.- *Partí un grup de felanitxers cap a Xile.- Sortí altre grup de felanitxers cap a Argentina.-* Desembre.- *A les matines estrenaren a la parròquia un faristol gros de ferro forjat pel ferrer Tomàs Oliver (a) Sangonera.*

Desembre.- Trobam una altra carta dirigida a Bartomeu Alzamora Mola. Aquesta és de dia 29 desembre de 1908, i la firma la seva germana Magdalena Alzamora de Massutí.

També fa referència a la possibilitat de que el seu fill **Bartomeu** (184), *mi irreflexivo hijo Bartolomé*, vagi a treballar a Mèxic, amb el seu oncle i el seu germà **Pere** (182). Pel cas de que ell no volgués acceptar l'ofertament de l'oncle, proposa que hi vagi un altre nebot: *me refiero a Francisco* (166) *hijo de nuestra infeliz hermana María, cuya familia ofrece un cuadro desgarrador.- Como tu sabes, la abuela está ciega desde hace muchos años, Francisca* (167) *sorda y casi muda, su madre delicada a causa del reuma, y trabajando continuamente con los quehaceres domésticos para que su hacendosa hija Juanita* (165) *pueda ganar el módico jornal que se gana cosiendo, cuyo jornal es lo único positivo de que pueden disponer; pues su padre es el mismo de siempre: a lo dicho debo añadir que ellas ocultan en cuanto pueden su aflictiva situación, que nuestra hermana Francisca y yo, procuramos siempre aliviar en algo.- Francisco, aunque algo cojo, es un joven dócil, algo versado en aritmética, y acostumbrado a toda clase de privaciones, con vehementes deseos de trabajar para ayudar y aliviar la situación de su madre, abuela y hermanas; según dije su sueño dorado sería ir a América.- Días pasados nuestra hermana Antonia sorprendió un diálogo a Francisco, Juana y su madre cuando ésta les decía: ya veo que nosotros tendremos que pensar en nuestro porvenir prescindiendo de tu padre; pues él no se preocupa de buscar trabajo a Francisco para aliviar nuestra suerte.- Te aseguro que son trabajadores y buenos, dignos de mejor suerte.- Ahora bien, si Francisco por un pequeño sueldo pudiera trabajar a tu lado, creo que harías una obra muy meritoria que todos te agradeceríamos.- Nadie a excepción de nuestra*

hermana Francisca sabe que yo te escriba sobre este particular... En caso de que te convenga llamarle, escribe a quien tu quieras y Francisca y yo veremos de arbitrar un medio para obtener el dinero para el viaje.- Ayer escribí a **Pedro** sin decirle pensara escribirte a ti, a fin de que, tu pudieras obrar con más libertad.- No quiero concluir sin darte algunas noticias de los individuos de nuestra familia, porque creo que aunque nada de particular pueda decirte, no te es indiferente lo que aquí ocurra aunque sea insignificante.- Antonia sigue en nuestra casa acompañada por las noches de **Juanita**; a causa de su carácter melancólico está siempre algo triste, pero todos procuramos distraerla.- Francisca y **Mesquida** (161), bien en compañía de tu ahijada (163) que es una verdadera cotorra; es imposible hacerte comprender su vivo genio es rabiosilla, pero tan graciosa y oportuna que, a todos se impone, ella manda e impera en la familia; es tan caprichosa y morena como cariñosa resalada.- Los de casa como siempre: **Pedro** (180) desviviéndose para que el campo dé todo el rendimiento que sea posible para poder atender debidamente a los gastos de casa y la más cumplida educación de sus sobrinos; a quienes quiere cual si fuera su padre. **Miguel** (179) muy atareado con el balance; pero considerado por los de la Junta y respetado por los accionistas del Banco. **Catalina** (183), sigue en Palma para concluir este año los estudios superiores, y al parecer sus profesores están satisfechos de su aplicación y aprovechamiento; muestra bastante disposición y gusto para la pintura. D. Saturnino la distingue mucho, y siempre me pregunta por ti con vivo interés encargándose de saludarte en su nombre.- **Miguelito** (185) dócil y cariñoso sigue por ahora siendo muy estudioso. **Bartolomé** (184) trabajando en el campo...- Adiós hermano mío: ahora sólo me resta darte las gracias por la solicitud y cariño con que atiendes a mi hijo (182); pues según él nos cuenta, haces las veces de padre velando por él; y de amigo dispensándole tu ternura. Tanto su padre como yo sólo deseamos tener ocasión de mostrarte nuestro agradecimiento. Dispénsame, te suplique sigas vigilando para evitar se extravíe: es joven, y a esa edad a veces se tuercen si no tienen quien les sostenga y guíe con rectitud.- Se me olvidaba decirte que ya no pesa ningún gravamen sobre la casa de Antonio Claret por el crédito que tenemos con el Banco, **Miguel** (179) halló modo de arreglarlo porque Claret deseaba vender la casa... Te abraza tu hermana, M. Alzamora de Massutí.

En un exemplar del setmanari "Felanitx", de 6 novembre 1976, dedicat a Miquel Massutí Alzamora, Miquel Pons, de Santanyí, parla del mestre primer del nin Miquel, i de com va saber assimilar les seves ensenyances que, amb el temps, l'obligarien a una responsabilitat amb el poble, la llengua, la cultura, la història.. A l'article d'en Pons, es conta l'anècdota següent: Hi hà anècdotes del nin Miquel Massutí un poc víctima de les entremaliadures dels germans majors, de l'estima de sa mare, els rosaris al Convent, els seus primers estudis i a tal efecte en dóna testimoni una glosa del seu germà Tomeu. On he trobat el fil que porta al coneixament d'alguns detalls de l'infant Massutí ha estat a l'Almanaque de El Felanigense. La bona sort ha volgut que als pocs exemplars de ma pertinença es trobin dos articles del mestre Joseph Xandri. El primer article, de 1905, comença "Desde la más tierna infancia ejercita el niño las diversas facultades que integran su naturaleza psicofísica, y del acertado desarrollo de las mismas, mediante una acertada y bien entendida labor educativa, nacerán aquellas aptitudes que han de convertirle mañana en abeja

laboriosa, en un ser útil a sí mismo, a su familia, a su patria y a la sociedad entera...” L’article va dedicat “A mis discípulos”. A un altre, signat el desembre de 1908, conta una anada a les coves de Manacor i d’Artà, i la dedica “A mos aymats deixebles, en Damià Vidal y en Miquelet Massutí, y tan de bo que aquest record, es conservi molts d’anys en llur memòria...” i seguéix “Mentrestant vingueren D. Miquel i son fill Miquelet, que de content giravoltava a l’entorn de son pare com una volaina.

El dia de Santa Catalina, 25 de novembre, de l’any 1907, sa nostra padrina Na **Magdalena Alzamora Riera**, va escriure aquesta felicitació a sa seva filla **Catalina Massutí** (183):

*Filleta meva:
Cobert món cor de trist dol
Bategant fort, m’encamina
A dir-te avui Catalina
La ditxa que per tu vol.*

*Que no vegis eclipsat
El sol de dolça ventura
Que no sentis la tristesa
Que té mon cor aclercat.*

*Que sa bondat i s’amor
Sien fortes baules d’or
Que encadenat lo teu cor
L’allunyin de tot dolor*

*Que corrin lleugers tos anys
Brodats d’hermosa esperança
Que sa ternura i bonança
Esveixi de tu els danys*

*Que en ton camí Catalina
Neixin flors, moltes i belles:
I que al cullirles a elles
No trobis mai cap espina.*

*El meu amor endevina
Que avui per tú tot somriu
En tant mon desig te deu
Sies feliç Catalina!*

1909

Gener.- Era batle l’amo En Guillem Puig, conservador.- Febrer, 23.- Dimarts, darrer dia de carnaval. Les dues bandes de música donaren concerts a la plaça de l’Arraval i de la Constitució mentres el jovent anava i venia d’una a altra banda tirant-se sempertines i paperins.- Abril.- Morí a Santa Maria del Camí, el Comte de Séguier el qual havia viscut alguns anys a Felanitx i publicà algunes obres impreses a Can Reus.- Maig.- El partit conservador celebrà a Sant Salvador un banquet en obsequi dels nous regidors... Quan davallaven i foren en el paratge de la Capelleta, decidiren dur a terme la seva construcció. L’obra havia estat iniciada per D. Bartomeu Obrador (a) Es Capellà Gerrer, però tot just començada, va ser abandonada. S’obrí una subscripció.- Morí a Palma D. Mateu Obrador Bennàsser, l’insigne lul·lista felanitxer.- Juny.- Festa del Corpus. Es cantà per primera vegada gregorià segons el “Graduale Romanum” reformat. Juliol.- L’Ajuntament decidí nomenar fill il·lustre de Felanitx don Mateu Obrador Bennàsser.- Arribaren notícies de la setmana tràgica de Barcelona. Agost.- XXV aniversari de la Coronació de la Mare de Déu de Lluc. Don Sebastià Planas, rector de Felanitx i degà dels rectors de Mallorca, predicà en el pontifical que se celebrà a Lluc.

A l'escola elemental d'al·lots hi havia un "batalló infantil". El que feia de Tinent Coronel, quan deixà l'escola començà a fer de mosso de sabater i mestre Sebastià Barceló (a) es mestre Calça féu aquesta glosa:

*De este batallón novel
Quizás de España el primero
Su teniente coronel
Se ha metido a zapatero.*

El "teniente abanderado" d'aquest batalló infantil, era el nostre pare, En **Miquel Massutí Alzamora**, que també va tenir la seva glosa, diuen que feta pel seu germà Bartomeu:

*El teniente abanderado del infantil batallón
Es un niño muy llorón, muy miedoso y muy mimado.*

Setembre.- *Col·lecta pel poble a càrrec de grups d'al·lotes per els ferits de la guerra d'Àfrica.- Sortí una expedició de felanitxers cap a Amèrica.*

Setembre, 23.- Carta de **Magdalena Alzamora Riera**, al seu fill major, **Pere Massutí**, i al germà **Bartomeu Alzamora**. La degué entregar a mà En **Francesc Riera Alzamora**.

Hermano e Hijo queridos: Cuando leáis estas líneas, habréis ya experimentado la satisfacción de estrechar a vuestro sobrino y primo que viene a América en busca de trabajo que le proporcione los medios de ser útil a su familia y ahorrar algo para la vejez.- Como vosotros no ignoráis, es sensible dejar el pueblo que nos vio nacer; donde han corrido llenos de encantos los días de la niñez embellecidos por las caricias de los que nos quieren, para irse a un país extraño y desconocido expuesto de continuo a enfermedades sabiendo han de faltar los solícitos cuidados de una madre cariñosa que conforta y alivia nuestro dolor; pero es aun más sensible ausentarse impulsados por la necesidad y con la convicción de que, a su familia le es indispensable una parte del fruto de su trabajo y que tendrá que sufrir la triste añoranza en medio de privaciones.- Esta es la situación poco halagüeña de **Francisco** (166). Al dar a su madre el beso de despedida, sentirá desgarrarse su corazón viendo las abundantes lágrimas que ella no puede ocultar; cuyas lágrimas encierran un poema de melancólica tristeza porque la deja su hijo tan querido o desgraciado, y de consuelo, porque va a reunirse con vosotros que seréis padre y hermano amorosos, que velaréis por él, con tierna solicitud.- Sí, hermano e hijo queridos, **Francisco** es acreedor a vuestro cariño por bueno y desgraciado, y no dudo le dispensareis protección; esto es lo que os suplicamos toda la familia; es joven e inexperto, y necesita vigilancia continua y consejo en todo.- No me detendré en contaros algo de lo que ocurre en ésta; porque **Francisco** satisfará mejor vuestra curiosidad, detallando el estado de la familia y personas conocidas. Hoy come en casa, y todos le encargamos os diga muchas cosas.- Con la seguridad de ser atendida en cuanto llevo escrito, solo me resta deciros, doy un fuerte abrazo a mi sobrino, para que os lo trasmita al tiempo de contaros lo que en ésta se os tendrá de menos, y como

deseamos vuestro regreso... Os recuerda continuamente, Magdalena Alzamora.

Octubre.- *Embarcà un grup de felanitxers cap a Amèrica.- Fou inaugurat l'encadirat del cor de la Parròquia.-* Novembre.- *Es preparen les eleccions municipals. Es fa molta propaganda dels conservadors d'una part i dels liberals i republicans de l'altra.-* Desembre.- *Se celebraren les eleccions municipals; tot va anar bé i no hi hagué renou. Els conservadors tregueren majoria i els liberals amb els republicans, minoria. El govern de Madrid era liberal, presidit per Moret.*

1910

Gener.- *Festa del Nom de Jesús. Beneïren el retaule nou, obra de l'escultor Gabriel Moragues. Predicà D. Miquel Costa i Llobera.- Festa de Sant Sebastià. Es cantà la missa gregoriana "Fons Bonitatis", alternant el clergat amb el poble.*

Cartes de Can Massutí, dirigides a **Pere Massutí Alzamora**, que com sabem és a Mèxic.

La primera és del seu germà petit, En **Miquel** (185): Felanitx, 1º Enero 1910.- Sr. D. Pedro Massutí.- Querido hermano recibí tu tarjeta postal en la que me muestras deseos de que te escriba yo de mi puño y letra; aunque me cuesta mucho el hacerlo, solamente por complacerte y darte gusto voy a dedicarte estos garabatos.- Me dices que tienes muchas ocupaciones y que estas te impiden escribirme mas largamente, pero yo temo que esto sea una excusa; pues el dedicarme una carta de tanto en cuanto me parece que no había de distraerte mucho. Si yo supiera escribir como tu, te aseguro lo haría con mucha frecuencia.- Durante todo el verano, hemos tenido tendida en el patio delante del jardín la hamaca que enviaste a nuestro padre y en la que he pasado muy buenos y agradables ratos meciéndome en unión de otros compañeros que venían a jugar conmigo.- La víspera de Navidad después de salir de maitines, y como de costumbre, celebramos la Nochebuena en familia acompañándonos el amigo Antonio Aleix y después de comer lechona asada y dulces y turrones, hubo los correspondientes brindis y felicitaciones y del que yo recité compuesto por mi madre, para el caso, te incluyo una copia para que veas que en todas nuestras fiestas de familia te tenemos presente en primer término.- Sabes te quiere tu hermano que se desspide con un beso, Miguel Massutí.

La segona és del seu pare (179): Estimado hijo Pedro: Añado estas pocas líneas a la carta de tu hermanito.- Por este mismo correo te remito un ejemplar del Almanaque de El Felanigense, cuya lectura no dudo te será agradable y recreativa; y mayormente por contener una composición de tu madre y otra del joven D. Juan Capó que recitó **Catalina** (183) cuando las últimas fiestas en el colegio.- **Miquel** manifiesta muchos deseos de aprender a escribir pero a pesar de su buena voluntad no adelanta mucho porque su sistema nervioso le tiene siempre en continua excitación. Con todo estoy muy contento de sus adelantos en la escuela debidos principalmente al gran cuidado que se toma su madre en hacerle estudiar puesto que él no sabe

estudiar todavía sin ayuda.- Al dorso te transcribo la felicitación que nos recitó tu hermanito la Nochebuena después de salir de la misa del gallo.- En breve te escribiré más extensamente.- Recibe un abrazo de tu padre y saluda al tío, a Francisco y a los tres Canals y Colom. Miguel Massutí.

Molts anys.

*Ja matines s'han cantat
En fervorosa harmonia
I en Betlem hem contemplat
Jesús, Jusep i Maria.
Estam en nit de Nadal
La cova és bell resplandor
Conre mística fornàl
A on se forja l'amor.
El naixement del Senyó
És el idili de pau
Que vessa en l'amoció
Caudals de dicha suau*

*Dicha que l'ànima atrau
enmig de tendra expansió,
fent de la llar el palau
de l'alegria i l'amor.
I mentre que tot sonriu
Omplint el cor de dolçor,
sembla que un goig festiu
vol allunyar el dolor.
Ja que afluvis de ternura
Aquesta nit ha escampat
brindem per lograr ventures
salud i tranquil·litat.*

*Brindem per veure tornar
Prest En Pere a Felanitx
I ara per acabar
Molts anys a tots vos desig.*

Febrer, 2.- *La congregació dels Alfonsins o Ligorins va esser agregada pel Papa Pius X a l'orde teatina.*

Una altra carta de **Miquel Massutí Roig**. Aquesta vegada a la seva filla **Catalina**, estudiant a Palma.

Felanitx, 2 febrero 1910.- Estimada hija: Supongo habrás recibido mi telegrama de hoy en que te decía, que me era imposible pasar mañana a esa, como te tenía anunciado, pero que lo efectuaría el próximo sábado en el primer tren.- El motivo de esta variación ha sido, porque me han suplicado que formase parte de una comisión, que, el jueves o sea pasado mañana, he de ir a ver el estado de las obras de "La Capelleta" en la falda del monte San Salvador, para resolver el modo y la manera de ultimarlas; y como sabes que yo he intervenido algo en la realización de este proyecto, no he querido negarme a tal invitación.- Cuando estés entre nosotros, creo que será este punto, el que elegiremos algunas veces para dar un paseo, pues acabada la construcción de este edificio y muy arreglado como está el camino, resultará el sitio mucho más delicioso que antes y de más atracción. Hay por aquellos contornos, detalles muy bonitos para sacar vistas o pintar algún cuadrillo del natural. Tal vez, entre los dos, hagamos algunos trabajos en pintura, esta primavera, aprovechando las tardes que tenga yo libres.- Por si se me olvidase, cuando yo esté en esa, hazme recordar cuanto te haga falta en tu ajuar de pintura, para adquirirlo, pues tal vez te sería difícil encontrarlo en Felanitx.- Como te digo, yo pasaré a esa el sábado, Dios mediante, en el

primer tren; y estarás preparada para salir conmigo a hacer algunas compras y algunas visitas; pero no te despedirás todavía de ese Colegio hasta el domingo, en que se unirà a nosotros tu madre, que también desea despedirse y dar, personalmente, las gracias a esas estimables Madres y Hermanas; y regresaremos los tres a Felanitx el mismo día en el tren de las dos.- Hasta muy pronto pues, hija mía, y con los cariñosos recuerdos de todos los de casa, recibe un afectuoso abrazo de tu padre que te quiere con toda el alma. Miguel Massutí. Catalina mía.

Març.- A principis de mes partiren un grup de felanitxers cap a Sud-amèrica.- Maig.- Festes religioses i populars en el barri de les religioses trinitàries per commemorar el primer centenari de la fundació.- Han acabat la capelleta del camí de Sant Salvador. La representació de la trobada de la Mare de Déu ha estat tallada en marès per l'escultor Miquel Vadell.- Juliol, 24-25.- Vigília de les espigues de l'Adoració Nocturna a Sant Salvador. Hi acudí gent de Palma i d'altres pobles en trens extraordinaris.- A les dues i mitja de la matinada partí de Felanitx cap a Sant Salvador una peregrinació, la qual arribà a l'hora de la processó de l'Adoració Nocturna.- Setembre.- Començaren l'edifici nou del Banc de Felanitx en el carrer de la plaça.- Octubre.- Es rebé un telegrama de Madrid amb la notícia que havia estat concedida l'estació enològica a Felanitx.- Novembre.- Enguany es construí en el carrer den Pizà un teatret titulat "Novedades", però la gent li diu "Es Gurugú".- Desembre.- Reial ordre creant l'Estació Enològica de Felanitx.- Sortiren un grup de felanitxers cap a Sudamèrica.- Arribà una companyia de sarsuela.

Els resultats del comicis no va variar la situació: novament les dretes triunfaren (per mes de 300 vot de ventatja); després celebraren la victòria amb un dinar de 225 cuberts.

Cal dir que, en altres ocasions, malgrat l'oposició política i les polèmiques, els cap pares dels partits conservadors i lliberals es reunien, a vegades, a un sopar per celebrar l'avinença en la composició de l'Ajuntament (Xamena).

Constituit el nou Ajuntament, el primer de gener, entrà de batle D. Juan Caldentey (1910 – 1912). (Bordoy).

La conjunció republicano-socialista de la península tengué la seva versió a Mallorca. Aquesta conjunció va estar present, com a tal, a les eleccions generals de 1910, amb els candidats Jeroni Pou i Jaume Garcia Orell pels republicans i Llorenç Bisbal pels socialistes. Amb un resultats descoratjadors, la conjura entrà en crisi, experiència semblant que es repetí a 1917 encara que accedí a l'Ajuntament per primera vegada Llorenç Bisbal.

1911

Casinos i Joventuts

Els lliberals estaven decepcionats, no hi podien donar passada a veure correr els anys sense tenir mai el poder, per això pensaren en fundar un altre casino. Aquesta vegada aconseguiren més socis. El Casino, l'instal·laren (gener de 1911) a l'el carrer del Bisbe Puig.

Casi al mateix temps, els conservadors joves s'associaren formant la *Joventut Conservadora*. Amb aquest motiu vengueren de Ciutat afamats oradors mauristes, que juntament amb los que aquí s'improvisaren, cantaren la personalitat de'n Maura, després d'un suculent dinar a un teatre que estava al carrer de'n Pizà. *Alló era una escola de maurisme creada pels directors del partit conservador... que celebrà mitings i vetllades literaries amb un entusiasme de que sols es capes la gent jove. Quant vengué l'hora suprema de la seva actuació, los deixebles hagueren de reprendre a los mestres la seva apostasia ... ja em parlarem ...* (Bordoy)

Els republicans aconseguiren dos regidors i constituïren la *Joventut Conservadora* i la *Joventut Lliberal*.

El 1897 fou fundada la societat de propietaris viticultors, raó social Arnau i Companyia, que al llarg de la primera meitat del segle XX prosseguí l'activitat agrícola i ramadera amb lleugeres variacions. Al llarg del segle XX la gran propietat gairebé desapareix.

Al 1910 es constituí la **Caixa Rural d'Estalvis i Pensions** que a partir d'aquest any es fusionà amb la **Caixa de Pensions de Catalunya**.

L'indústria del vi experimentà un gran impuls a partir del 1910 amb la creació de l'**Estació Enològica de Felanitx**.

Els religiosos teatins es constituïren inicialment com una associació de seglars fadrins dirigits pels Preveres Andreu Pou i Miquel Sureda Lluï. El 1903 aquests religiosos aconseguiren la propietat del Convent del carrer de l'Hospital. La Congregació de les Teatines, coneguda com de la Mare de Déu de la Providència, s'instal·laren en el Convent del carrer del Juavert.

La primera manifestació de cant coral fou la de cor parroquial masculí (1911) dirigit per B.Vich.

1911

Gener.- *Sarsueles en el Teatre Principal i comèdies en el "Novedades".- Es fundà en el "Círculo conservador" l'agrupació "Juventud conservadora".- Era batle Don Joan Caldentey (conservador).- En el carrer del Bisbe Puig s'inaugurà el "Círculo Liberal*.

Carta de la Madre Alberta a la Srta. **Catalina Massutí Alzamora** (183).

Srta. Catalina Massutí Alzamora. Calle Perejil. Felanitx. Mi amada amigueta: Gracias por las buenas noticias que me dio. También yo puedo dar gracias a Dios, dáselas buenas. Ya van tres días que levantamos a mi hermano, quien sin vestirle, envuelto en mantas, pasa un rato en un sillón. El y familia saludan a Vs. y lo mismo hace ésta su madre que abraza a V. y la quiere siempre mucho.- H. Alberta Giménez. Superiora General. (En el llibre "Cartas de M. Cayetana Alberta Giménez 1874-1922...", de Margarita Juan R.P., del que he tret les cartes a la mestra Mesquida i a la meva padrina, hi ha una nota biogràfica d'aquesta. Diu així: MASSUTÍ ALZAMORA, Catalina.- Nació en Felanitx (Mallorca) de Miguel y Magdalena, en 1889.- El 17.9.1906 entró pensionista en el Real Colegio. El 25 del siguiente mes, fue a Felanitx, acompañada de Madre Alberta y regresó al Colegio el mismo día. Volvió al pueblo el 6.5.1907 por muerte de su abuela. En junio de dicho año se revalidó de título elemental. En junio 1909 obtuvo el título de Maestra superior y medalla de plata en Estudios.- El 20.2.1910 dejó el Colegio.- Volvió con frecuencia, y recuerda Catalina cuando, recién casada fue al Colegio para presentar a su marido a Madre Alberta. En aquella ocasión la Madre les dio una recomendación para D. Enrique Reig, entonces Obispo de Barcelona.- Encara hi ha una altra nota referida a la meva padrina i a la mestra Mesquida. Diu així: CALLE DEL PEREJIL. En Felanitx. En ella vivía en otros tiempos Catalina Massutí y Alzamora, alumna muy querida de Madre Alberta. En la misma calle vivia también su prima Catalina Mesquida Massutí y las alumnas Francisca, Sebastiana y Ana Roig, y, más tarde, la alumna Coloma Fiol Gomila.- Catalina Massutí pasó a vivir en la calle Mayor, muy cerca de la Parroquia.- Cal dir que Catalina Mesquida era tia i no era cosina de Catalina Massutí). Quan la tia Catalina Massutí Alzamora, era nina petita, sa mare li cantava aquesta glosa graciosa, que, traspaperada, ha aparegut el meu arxiu just ara: *Lai lai farem un ventall.- Lai lai de planeta fina.- Per ventar Na Massutina.- Que no tengui calor mai!* (facilitada pel cosí Germà Coll Mesquida).

Febrer.- *Representació dels Reis per un grup d'artanencs en el Teatre Principal. Ball i cinema en el "Novedades".- Banquet en el teatre "Novedades" organitzat per la Joventut Conservadora per celebrar la seva constitució definitiva.- Març.- Quaranta hores de Sant Josep. Cantà un cor d'un cinquantena d'homes i nins dirigit per D. Bartomeu Vich.- Predicà la quaresma D. Francesc Sitjar. Acudeix molta gent als sermons.- Morí a Ciutat Mn. Ildefons Rullan. En El Felanigense havia publicat la traducció del Quijote i començà a publicar un vocabulari castellà-mallorquí... Abril.- Míting en el Centre Republicà.- El rector D. Sebastià Planas celebrà el 50è aniversari del seu sacerdocí. Cantà missa solemne i donà la benedicció papal, Oferí un dinar als pobres de l'Hospici.*

Abril, 28.- *Morí a Barcelona el metge D. Sebastià Mesquida Massutí* (161).

Carta de Magdalena Alzamora al seu germà Bartomeu.

Felanitx, 30 Abril 1911.- Queridísimo hermano: Aunque me pesa, voy a cumplir un doloroso deber; por encargo de nuestra hermana Francisca, (a quien la pena impide en estos días coordinar las ideas) te participo, que su esposo falleció en Barcelona el 27 de este mes: aunque sea doloroso en extremo, hacer el relato de lo que a todos nos tiene trastornados, y no dudo apenará tu corazón, voy a decirte varios pormenores de la enfermedad, y como ocurrió el fatal desenlace.- Hacía ya algunos meses que **Mesquida** Q.E.P.D., se sentía molestado por un fuerte dolor en el vientre y el costado izquierdos; pero seguía trabajando y sufriendo; a nadie pasó desapercibido la rapidez con que enflaquecía, y el color de su rostro, denotaba que alguna enfermedad grave minaba su existencia; y si bien es verdad nos alentaba la esperanza de que pudiera reponerse, su estado inspiraba a la familia serios temores: a instancias de Francisca, consultó varios médicos de Palma, los que le aconsejaron ir a Barcelona a consultar las eminencias médicas de aquella capital. Después de algunas semanas de vacilación, viendo que de día en día empeoraba, embarcó para Barcelona en estado ya muy débil el 2 de abril, acompañado de Cristóbal Juliá y mi cuñado **Pedro** (180), dejándonos a todos en la mayor intranquilidad; apenas el ánimo verle partir tan enfermo y con pocas esperanzas de verle regresar. Ya en Barcelona, fue examinado por los principales doctores, los que opinaron era imposible la curación; y aconsejaron el regreso a Mallorca; por iniciativa del Dr. Ribas, se llamó al especialista en enfermedad de los riñones Dr. Bartrina; y este señor, aconsejó una operación quirúrgica; a **Mesquida** le pareció más acertada la opinión de Bartrina que la de los otros doctores; porque estaba más en armonía con sus deseos y por estar convencido de que Bartrina era un sabio. Viendo Cristóbal y **Pedro**, la discrepancia del parecer de los doctores, llamaron allí a Francisca, la que partió muy apenada el 12 de abril; reunidos en nueva consulta los doctores Cardenal, Crespo, Pagues, Ribas, Estapé y Bartrina, resolvieron hacerle una operación con el solo objeto de colocar un tubo para extraer del riñón el pus que creían la causa del dolor intenso que molestaba muchísimo al enfermo; y más tarde, si lograban reponerlo, practicarle la operación definitiva. Viendo lo decidido que estaba **Mesquida**; a quien no fue posible hacerle consentir volver a Mallorca sin haberle operado, se resolvió operarle en la clínica del Dr. Bartrina el 26. No pudiendo Francisca resistir tan sola la tristeza, llamó a nuestra hermana María para que le ayudara en tan angustiosa situación; María partió enseguida muy decidida y apenada, como si presintiera el fatal desenlace.- Aunque los felanigenses que residen en Barcelona se portaron con ellos admirablemente, no llenaron el inmenso vacío de la familia, y se sentían muy solos, y casi sin

fuerzas para resistir más, cuando acompañaron a la clínica a **Mesquida** para ser operado. En ésta nos aplastaba la ansiedad y temíamos por el paciente y los pocos que le rodeaban cuando el telégrafo nos transmitió la noticia de que **Mesquida** estaba operado y la operación estaba bien; en medio del natural recelo, la noticia fue recibida con satisfacción e impaciencia de otras noticias; pero al día siguiente supimos se iba agravando: El Sr. Amengual, escribió a **Miguel** (179) el parecer de los médicos que habían presenciado la operación y la lectura de la carta y otro telegrama que nos decía que el pobre **Mesquida** seguía agravándose, nos hicieron a perder las pocas esperanzas que habíamos concebido, y sumidos en el mayor desconsuelo esperamos la fatal noticia que no llegó hasta el día siguiente, por estar cerrado el telégrafo la hora que falleció; ocho de la noche del 27 de Abril.- Desgarra el corazón el considerar que **Mesquida** que contaba con muchas y verdaderas amistades, y con tantos afectos familiares, tuviera la desgracia de fallecer en una clínica sin más compañía que Francisca, María y **Pedro**; éste último presenció la operación, cerró sus ojos, y no le dejó hasta que sus restos fueron depositados en un nicho del cementerio nuevo de Barcelona.- Las lágrimas me impiden continuar, pero no puedo dejar sin decirte que la muerte de **Mesquida** ha producido general sensación; todo Felanitx siente su desgracia, y compadecen a los que tuvieron que presenciar tan solos escenas tan desgarradoras.- Restituidos a ésta, desde el 29, lloramos juntos lo que ya no tiene ningún remedio.- Francisca, no está en disposición de escribiros y yo me he prestado a hacerlo a su nombre sabiendo que tú, **Pedro** (182) y **Francisco** (166) tomareis ésta como si fuera suya, y os asociareis a nuestro dolor.- Todos sentimos doblemente su muerte porque Francisca era con él muy feliz y estaba rodeada de atenciones y cuidados en medio de una posición desahogada, pero llorando procuramos resignarnos y rogar por su alma, aunque creemos que Dios habrá premiado su bondad y honradez, y que lo mucho que sufrió con verdadera resignación, habrá purificado su alma.- Te suplico digas a **Pedro** que los desagradables sucesos que llevo relatados han impedido le escribiera; pero que tan luego me sienta algo más tranquila le escribiré; y que su padre, aunque muy afectado y algo trastornado, sigue mejorando lentamente.- Con saludos para **Pedro** y **Francisco** de toda la familia, recibe un cariñoso abrazo de la inconsolable Francisca, María, Antonia y mío.- Me encarga la tía Laluya te salude en su nombre, y extraña mucho, no haber recibido noticias tuyas desde que tuvieron la desgracia de que falleciera en Manila su hija María. Esto, ignora te lo dije, su encargo se limita a que te salude.- Tu hermana que te quiere, M. Alzamora de Massutí.

(La tía Laluya, era Magdalena Alzamora Soler, germana de l'amo En Bartomeu "Mola", el nostre besavi).

Maig.- Picarols en el carrer dels Prohissos per un viudo de 80 anys que es casava per quarta vegada amb una núvia també de 80 anys.- Juliol.- La banda de música del "Círculo Conservador" estrenà un vals del jove felanitxer Joan Batle.- A la capella de les monges de la Caritat, festa de St Vicenç; predicà D. Mateu Alzamora, rector d'Alcudia.- Agost.- Festes de Sant Agustí...Predicà D. Antoni Sancho.- Octubre.- Es veuen pel poble molts de ciclistes que s'entrenen són un perill per la gent que transita a peu.- Vigília de

les Verges. Les dues bandes de música es passejaren per la vila donant serenates a les al·lotes.- Novembre.- Eleccions municipals. Es presentaren units els conservadors amb els Jaumistes contra els liberals i republicans. Trajeren majoria els conservadors. El govern de Madrid era liberal presidit per Canalejas.- El canonge D. Josep Miralles donà una conferència sobre la premsa catòlica.

1912

Eleccions i Casino Tradicionalista

Les eleccions següents, dugueren a la lluita a les mateixes coalicions de dretes i d'esquerres. El resultat fou el de sempre: victòria conservadora. Novament agafa la vara (1912) l'*Amo En Guiem Puig Tauler*.

Per aquests temps, els tradicionalistes obriren un casino al carrer Bastera i els lliberals, copiant la novetat dels seus contraris, constituïren la seva *Jovintut*.

S'instala l'electricitat subministrada per la central Perelló i Montserrat, la del Banc de Felanitx, i per Gas i Electricitat S.A. (GESA).

Han destacat el ciclista Antoni Manresa a finals del segle XIX. Al 1912 Simón Febrer aconseguí el campionat d'Espanya i Guiem Timoner fou sis vegades Campió del Mon (1955 – 1965).

Gener.- Va entrar l'Ajuntament nou i fou reelegit batle l'amo En Guillem Puig, conservador, per 12 vots i 6 en blanc.- En el teatre "Novedades" del Badaluc actua una companyia de sarsuela.- El Banc de Felanitx d'acord amb l'Ajuntament ha assejat aquests dies l'aplicació de "Mecheros de incandescència" als fanals públics.- Inauguració dels "mecheros de incandescència" en els fanals públics. La gent es passejà fins molt tard.- Ball de màscara i cinema en el teatre "Novedades".- La Congregació Mariana representà les comèdies "Gilito" dels germans Alvarez Quintero i "Un criat nou" i "Mestre Fornari" d'En Pere d'Alcàntara Penya.

Febrer.- Conferència a la Congregació Mariana del congregant Bartomeu Massutí (184)

Març.- En el teatre “Novedades” vetlada literàrio-musical per commemorar el primer aniversari del Centre Joventut Conservadora. Presidí l'acte el batle Guillem Puig.- Es constituí la societat “Joventut Liberal”.- Abril.- La Joventut Conservadora inaugura un local nou a la plaça de la Constitució.- Banquet de la Joventut Liberal per commemorar la constitució de la societat.- Maig.- L'agrupació obrera de Felanitx celebra la festa del treball.- 15, 16, 17.- El capvespre arriba el Bisbe Campins.- Peregrinació franciscana de tot Mallorca a Sant Salvador. El capvespre hi puja el Bisbe Campins.- El Bisbe confirmà nins i nines.- El Bisbe consagra l'altar de pedra de la capella del Nom de Jesús.- Juliol.- Vetlada literàrio-social organitzada per la Congregació Mariana.- Carreres de bicicleta en el velòdrom de Palma, entre en Simó Febrer i el campió de Balears Oliver. Guanya en Febrer.- En la nit del 22 al 23 l'Adoració Nocturna de Felanitx celebra a Sant Salvador la vigília de les Espigues.- Novembre.- Es feren proves de la il·luminació elèctrica. S'il·luminaren el carrer Major i les places de l'Arraval i de la Constitució, mostradors i cases particulars. L'assaig va anar bé i fins tard la gent es passejà pels carrers per presenciar l'espectacle...- Continua l'emigració de felanitxers cap a Amèrica.- Funeral a la parròquia p'En Canalejas, president del govern, assassinat.

1913

Gener.- Benedicció i inauguració oficial de la central elèctrica Perelló i Monserrat a devora el Lleó...La beneí el Rector Planas; hi assistiren les dues músiques.- A Sant Alfons D. Mateu Alzamora rector d'Alcudia beneí una custòdia.-

Febrer.- Continuen les conferències de la Congregació Mariana. El congregant **Bartomeu Massutí** (184) en dona una sobre treball.

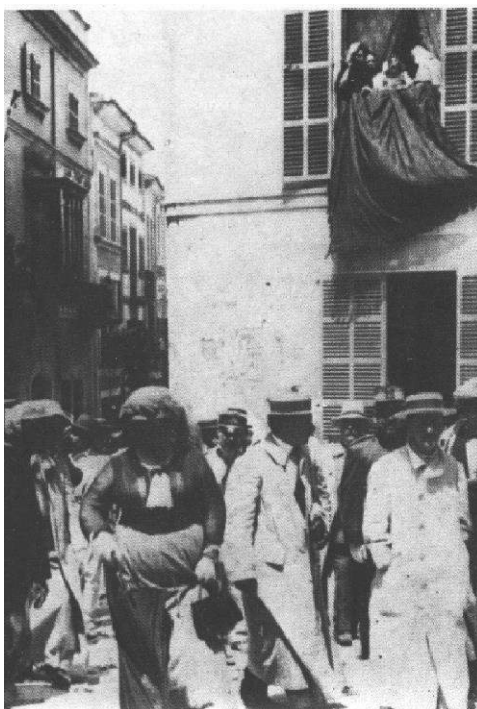
Març.- *En el teatre “Novedades” hi va haver un míting socialista. Un orador de Lluçmajor proferí blasfèmies.- Abril.- Míting de protesta contra les blasfèmies pronunciades en el teatre Novedades el 24 del mes passat. L’organitzà la Congregació Mariana i se celebrà a Sant Alfons.- A un quiosc provisional a Sa Torre, exhibició de “El hombre museo”, tatuat per tot el cos i del gigant Mr. Conde Lluís Asensi, que té 23 anys, l’alçada de 2, 23 m. i pesa 125 kg.- Maig.- En el Teatre Principal, sarsuela. En el Novedades, cine, cupletistes i ballarines. A la plaça Pax, circ provisional de títeres.*

Juliol, 11.- *Va venir a Felanitx la infanta d’Espanya Dª Isabel de Borbón. Arribà des de Campos; va estar unes quantes hores a Felanitx i a migdia va partir cap a Manacor.*

Juliol, 28.- *Dins la capella de la Mare de Déu dels Socors del Convent trobaren un cadàver momificat i el tingueren exposat al públic alguns dies, i la gent creia que era un fet miraculós fins que el Vicari General el féu tornar a enterrar.- Octubre.- Els ciclistes Bartomeu Roig de ciutat i Simó Febrer de Felanitx es provaren amb una carrera de Manacor a Ciutat i retorn, o sia 96 km. Simó Febrer guanyà el premi de 1000 pts.; emprà 3 hores, 2 minuts i 40 segons,. Escisió en el partit conservador. Es formaren els partits del “idóneos” (Eduardo Dato) i “mauristes” (Antoni Maura).*

Ja creada l’Estació Enològica, l’Ajuntament es va tenir que endeutar. Per quedar lliure, va establir un impost *damunt el pas per la via publica de reims i vins*. El Ministre el va aprovar i es va cobrar l’any 1912; però l’any 1913 , el Ministre es va refer i va dir que no. Tot hom va veure en aquest acte el pes de l’influència d’algun polític contrari a l’Ajuntament, que va aconseguir canviar la manera de pensar del governant de Madrid: *Quan així s’arriba a treballar, es que les passions ceguen i els remordiments callen. Llavors los interessos públics perillen i es inútil esperar en l’avenç dels pobles perquè la cosa publica se converteix amb la tela de Penelope* (Bordoy).

Un fet important recoeix Mn.Xamena: *Pel mes de juliol de 1913, visità la nostra Ciutat, la Infanta Dona Isabel de Borbó, tia del Rei ...*

La Infanta Dona Isabel de Borbó en la seva visita a Felanitx al 1913

Aquest any s'instal·là una fabrica de perles, part de la qual es traslladà a Manacor i l'altre es va mantenir a Felanitx (1949). Finalment a 1990 la producció era de 150.000 collars.

L'interés pels toros determinà la construcció d'una plaça l'any 1891, que fou reformada entre els anys 1913 i 1914.

1914

Ruptura Lliberal – Republicana.

Com sempre, en el mes de novembre, altre vegada es celebraren eleccions municipals. Aqueixa vegada, lliberals i republicans no's varen entendre, redundant la seva ruptura en benefici de la coalició de dretes, que encara va tenir menys oposició.

El primer de gener de 1914, abandonà la batlia l'Amo En Guiem Puig. La seva negativa a continuar fong terminant. Per ventura hi va pesar el fet de l'Estació Enologica, que ja s'ha relatat. Els conservadors donaren, altre vegada, la vara a D. Joan Caldentey (1914 – 1918).

De 1914 a 1916 hi hagué una forta demanda de sabateria i cuir, a Felanitx, a causa de l'exportació als països en guerra.

Gener.- *Entrà l'Ajuntament nou. Fou elegit batle D. Joan Caldentey (conservador) per 12 vots i 5 en blanc... Va esser batle fins a l'any 1918. L'amo En Guillem Puig s'havia negat a què el tornassin elegir.*- Febrer.- *Beneïren el retaule de l'altar major de la capella de les monges de la Providència.*- Maig.- *Es construeix el passeig davant l'Estació Enològica.*- Juny.- *Carrera de bicicleta de Palma a Manacor i retorn (Campionat de Balears) entre Bartomeu Roig de Palma i Simó Febrer de Felanitx. Guanyà En Simó Febrer aque emprà tres hores, set minuts, 19 segons.*- Juny.- *Els carabiners mataren devers Lluçmajor un home de Felanitx; Joan Gomila Oliver. Conduïa un automòbil en tabac de contraban.*- Juliol.- *Vetlada literària organitzada per la Congregació Mariana. Representaren la comèdia "La pesta groga" de Pere d'A. Penya.*- *Inauguració de la nova plaça de toros.*- Agost.- *Funeral a la parròquia per el Papa Pius X.*- *Enguany se suprimiren les festes populars de Sant Agustí per indicació del govern civil com a dol per la mort del papa.*- *D. Miquel Capllonch donà un concert de piano a ca D. Mateu Caldentey.*- Setembre.- *Repicaren per l'elecció del Papa Benet XV.*- Novembre.- *Els conservadors de Felanitx, com la majoria dels de Mallorca, han optat pel partit "idóneo" i han abandonat En Maura.*

1915

Gener.- *Els trens cap a Ciutat partien a les 6:40, 12:15 i 17 h.*- *Morí en el carrer de Sa Plaça Dª Maria Pou Tugores de 80 anys, viuda en primeres núpcies de D. Josep Despuig, en segones de D. Mateu Valls de Padrines i en terceres de D. Joan Bou.*- *La companyia dramàtica Casals Cazorla actua en el Teatre Principal.*- Febrer.- *Ball de màscares a La Protectora.*- *Pregàries per la pau a l'Església Parròquial.*- *La companyia Casals representà en el Teatre Principal el drama d'Echegaray "Amor salvaje" i la comèdia "Gent d'ara".*- *Tots els queviures van cars a causa de la guerra, només el vi ha baixat...*- *Ball de disfresses a la casa dels Rossells.*- Març.- *Funeral a la Parròquia pel bisbe Campins.*- Abril.- *Va ser nomenat inspector de 1ª ensenyança D. Joan Capó Valls de Padrines.*- *Vingué a Felanitx el Comte de Romanones, expresident del govern i cap del partit liberal. S'hostejà a casa de D. Joan Caldentey Monedero a la Plaça de Sa Font.*- Maig.- *Inauguració de la il·luminació del nou passeig davant l'Estació Enològica.*

Maig, 29, 30.- *Vingueren de maniobres els regiments d'infanteria de Palma i Inca, una secció d'enginyers, dues bateries d'artilleria i l'esquadró de cavalleria. Total 1.622 homes i 230 cavalls o muls. Manava les tropes el Capità General D. Francesc Mª Borbón. Enremellaren els carrers i feren arcs. Repartiren els soldats per les cases.*- *Missa de campanya en el cap del passeig nou, davant l'estació del tren; la celebrà D. Bartomeu Nadal, felanitxer, capellà castrense. El capvespre hi hagué una novillada i el vespre retreta, funció en el Teatre, ball a Sa Font i a la casa dels Rossells.*- Dilluns. *A les 8 del matí, els soldats partiren cap a Porreres.*

Juliol.- *Festa extraordinària del Beat Ramon Llull per commemorar el VIe centenari del seu martiri. L'Ajuntament donà el nom de Ramon Llull al passeig de davant l'Estació Enològica.*- *Festa extraordinària en el Port, beneïren un sagrari i una campana...Hi hagué regates, sonates, cucanyes, balls i festa nocturna marítima amb barques il·luminades. Acudí a la festa el Capità General*

D. Francesc de Borbón, i romangué fins el dilluns a migdia.- Agost.- En Simó Febrer ha guanyat a Bilbao el Campionat d'Espanya de bicicletes per carretera.- Octubre.- La galera den Miquel Febrer començà a fer viatges al Port.- Alguns antics conservados establiren a Felanitx el partit Maurista; no volgueren passar-se als "idóneos" i traïcionar en Maura. Eren pocs i posaren un cassino en el carrer del Bisbe Puig. El president era D. Miquel Reus Bennàsser. Novembre.- Eleccions municipals. Foren proclamats 5 conservadors, 4 liberals i 1 reformista. Uns foren votats i altres entraren en virtut de l'article 29 de la llei electoral.- Desembre.- Es féu una gran rebuda al corredor Simó Febrer després de la gran victòria aconseguida davant el corredor Magdalena a la carrera de 200 quilòmetres per carreteres dolentíssimes a la província de València. Desembre.- El Banc de Felanitx tracta d'instal·lar una central elèctrica i de comprar la que ja funciona.

Escisió entre els Conservadors

Trascendentals aconteixaments tengueren lloc per aquests temps. A Madrid, en Dato, discrepant de'n Maura, havia produït una escisió dins el partit Conservador a la derrera de 1913. A Ciutat hi vengué com Governador un homo decidit, En Martinez Campos, que per lo que se va veure després, duia l'encarrec d'eixicar un partit, que la premsa batià amb el nom de "idoneo".

De aconteixament en aconteixament, vengué la ruptura entre els Mauristes i els Conservadors ciutadans. Una micoia de vent havia d'estendre el foc a n'els pobles ...

*Aquí, el Comité conservador determinà adherirse a n'el partit de'n Dato, i tan sols **D.Miquel Massuti**, fael a la persona de'n Maura, discrepà.*

La llealtat i la conseqüència, aquell dia vestiren de dol; l'escàndol, si se permet la frase, arrossegà a uns a l'apostasia, a altres los desconcertà perquè pareixia impossible que abandonassin a qui tant de temps havien idolatrat.

El Periòdic carlista "La Tradición" se'n va fer eco de l'escàndol, i en un article publicat el 19 de març de 1915, va recordar –irònicament- que els are ex-mauristes, havien dit "Somos incondicionales del Sr.Maura en forma, que todo sacrificio nos parece poco en su obsequio (aixó ho havien publicat a "La Lealtad" nada menos que el 7 d'agost de 1923 !).(Bordoy)

En Romanones

Al entretant que la discòrdia s'acentuava a n'el camp conservador, los liberals, de festa en festa, celebraven la venguda de dos dels seus cap pares: a n'el mes de març la de'n Villanueva i a l'abril la del Comte de Romanones . A un i a altre los obsequiaren esplendorosament, sobre tot en el darrer. Los preliminars de la venguda d'aquests foren l'aparició de lletreros de grossos

caracters que deien. MAURA SI, ROMANONES NO. Rebut a so de música lliberal i amb arcs de triunfo fonc visitat per totes les autoritats, i després d'abundosos refrescs i un discurs en el cercle lliberal, partí cap a Manacor.

*Alguns joves mauristes se desferen repartint unes fulles en que es llegia: **VIVA MAURA, ABAJO ROMANONES** i en altres **QUE SERIA DE ROMANONES SIN SUS MILLONES** ?*

Les esperances que aquestes vengudes havien fetes concebrer, prest se secaren, convertint.se en desengany.

Qui coneix sa política sap bé que aixó es la fruita que dóna aquest arbre.

Segueix la divisió dels Conservadors

*Però tornem a la divisió dels Conservadors: Ben prest els altres partits volgueren aprofitar.se, i punyiren, amb articles de premsa, per fer mes fonda l'escissió. I diu Bordo: *L'eco d'aquestes polèmiques despertà a la fi a les reduïdes mesnades que espontàniament s'oferiren a seguir a n'en Maura pel camí del desterro. Entesos amb los caporals de la Ciutat, D.Miquel Reus, D.Miquel Massuti, D. Cristofol Julià i D.Francesc Pou, tractaren de constituir un partit maurista. Se feren parlaments a n'els que se creia que ho eren, se tengueren juntes, i a la fi se constituí una petita agrupació i se fundà un casino a n'el carrer del Bisbe Puig.**

Al saber els conservadors que aquells quatre senyors havien anat a Palma per entendre.se amb los mauristes d'allà, prevent una possible aliança

entre la naixent agrupació i els lliberals, corregueren a cercar el cap d'aquesta per establir una inteligencia electoral.

Sorprés el capdill lliberal no sabé treure tot el partit possible d'aquella astuta actitud conservadora, i conformant-se amb poca cosa, demanà quatre dels deu regidors que s'havien d'elegir, i de cop en sec li foren concedits. Dels sis restant ne cediren un a n'els republicans ... i los altres cinc se los reservaren per ells. Els únics exclusos, malgrat les antigues relacions, foren els jaumistes (tradicionalistes) i mauristes.

A n'els primers, aquell article titulat "Los incondicionales", los deixà ermusats, i es de creure que aixó fos la clau del comportament amb ells tengut. A n'els segons los tiraven en cara la desllealtat d'haver-se atrevit a alçar bandera a favor d'en Maura, sense haverlos-ho comunicat, quan precisament eran aquells i no los adictes a n'aquest, los que havian de cridar tota la comunitat per ferlos avinent que havien torçut el rumbo cap a les platges del idoneisme i aixó no s'havia fet encare categorica i clarament.

Mestres tant que s'escampava aquella nova, donant motiu a sabrosos comentaris, els dos partits proscrius del repartiment electoral sense esperances del mes petit resultat positiu, tractaren d'estorbar la aplicació del art.29, i amb aquest motiu publicà "La Tradición" a tots els correligionaris, suplicant-los que no comprometesen el seu vot i se preparasen per la lluita.

Per altre part, los mauristes, desitjosos de saber en quines forces contaven cridaren a junta a n'els qui pensaren que eran adictes; si no foren molts, manco foren mes tard, porque les desercions los deumaren; del arbre caigut tothom se'n duia lenya i del qui no pot repartir merces tots se'n decanten ...

Dies després, a n'el casino conservador se celebrava una reunió . El foc que tant de temps hi havia que covava, a n'aquell moment quedà de manifest i acompanyant el rompiment de conservadors i mauristes ...

En Bordoy, inclou en la seva Historia, un article de "La Tradición" de 29 d'octubre de 1915, que fa referencia a la dita reunió:

Ayer por la noche, el partido conservador se liquidó definitivamente. La junta general que para delimitar los campos entre mauristas y conservadores se celebrara, fue de lo más repugnante que darse pueda. Allí se vió a los que en otro tiempo idolatraran a Maura , a los que nos increpaban porque no lo seguíamos, volverle la espalda ... La pintura de Maura, que en una de las salas contiguas sufría aquel diluvio de desdenes , sintió nauseas y tuvo que taparse las narices; el hedor a carne putrefacta había invadido el local.

Segueix l'historiador:

Aquella maretjada arribà tambe a la joventut conservadora, que a les hores tenia la seva casa social a la Plaça de la Constitució. La junta que

aquesta entitat celebrà fonc una verdadera debacle. Allà hi hague coaccions, insults, una descomunal batalla entre los que volien seguir a n'el costat de'n Maura i els que volien arrastrar aquells joves a la apostasia, abans de consentir en la qual preferien no pocs abandonar aquella casa. Eren atlots per l'edat i homos per les obres ...

Amb aquest ambient arribà el dia de la proclamació de candidats devant la junta del censo. Los mauristes devan la càrrega feixuga que suposava la lluita, dessistiren de la seva primera determinació de presentarse; pero los jaumistes (tradicionalistes), fent honor a la seva paraula, mes batalladors i agoserats, tots sols i sensa ajuda de ningu ne proclamaren... obligant a constituirse los organismes que havien de presidir i dur la elecció, i a ella haguessin anat a no sobrevenir inconvenients que feren impossible la proclamació d'interventors, sensa que los assustassen los anuncis de cert emisari que tal volta pretenia intimidarlos.

El transport public per carretera funcionà regularment amb Portocolom (1915) i amb Palma (1926)

PERE OLIVER DOMENGE I CATALINA MASSUTÍ ALZAMORA, varen casar-se el 15 d'octubre d'aquest any.

1916

Coalicions de dretes

Aquella nova orientació de la nostra política suposava una ruptura de la coalició de dretes ; des de aquella hora mauristes i tradicionalistes entraven dins una nova òrbita; així es que començaren tombar-se cap al partit lliberal, aparesquant intel·ligenciades aquesta minoria i la tradicionalista (los mauristes no tenien representació) en la constitució de l'Ajuntament, el primer de gener de 1916, en la que fonc elegit batle D.Joan Caldentey altre vegada (1916 – 1918).

La direcció del partit conservador en tota l'actuació citada no pogué estar mes desatinada, i a no haver-se torçut el curs dels aconteixaments que seguiren, hagués pagat amb una desfeta les seves capbuidades ,,,

Derrota dels conservadors

Els atacs a la política conservadora, tant d'anys infructuosos, tengueren un primer èxit , quan la dissolució de les Corts obligà a noves eleccions. Si a la de diputats no va passar res, a la de compromissaris per elegir senadors, triu-faren els coaligats contra els conservadors (30 vots contra 26). *Alló fou la senyal de la dispersió i la victòria final se conseguí sense esforç. Empeguement dels vençuts contrastà amb l'entusiasme dels vencedors* (Bordoy)

“La Tradicion” deia: *El principio del fin del antiguo partido conservador se ha iniciado ya ... cuando llegue este dia, que más presto o mas tarde llegará, nosotros y los mauristas, los parias de la política conservadora, como ahora podremos decirles: mirad si algo valiamos , que sin nuestros votos, vuestros esfuerzos son vanos, y la victoria huye de vosotros como de un espectro fatidico* (21 de abril de 1916).

El transport public a Felanitx disposà de ferrocarril entre 1897 a 1967; el 1916 sorgí la Societat Pro Felanitx amb el trajecte Palma-Felanitx amb automòbil, que no va durà gaire per la competència amb el tren.

El Cercle Recreatiu fundat aquest any, organitzà una coral i l'Orfeó Pare Auli.

Resumim d'Anys Enrera, de Mn.Xamena, i del nostre arxiu particular, i tornam a l'any 1911, fins al 1916.

Padrí Miquel Massutí Roig; Pilar, sa neta de la Madre Alberta; sa Padrina Magdalena Alzamora Riera; sa madona Margalida "Blaia"; el tio Sebastià Mesquida Massutí; en Miquel Massutí Alzamora.

1916

Gener.- Es constituí el nou Ajuntament. Fou reelegit batle D. Joan Caldentey (conservador) per 12 vots i 6 en blanc.- Don Bartomeu Nigorra cantà missa nova. Predicà D. Antoni Sancho.- Concert de piano per D. Antoni Torrandell a Cas Notari D. Mateu Caldentey.- Representació dels Reis a la plaça de l'Església del Port.- La companyia Perelló i Monserrat va vendre la central elèctrica al Banc de Felanitx.- Els joves del Centre Conservador han organitzat una sèrie de balls de màscares a al Quartera.- Febrer.- El Governador ha suspès el batle D. Joan Caldentey.- Concert en el Teatre Principal del pianista Torrandell. Març.- Ha estat nomenat Bisbe de Mallorca D. Rigobert Domènech.- A la Parròquia predica la quaresma el caputxí P. Emili de Vilaller i al Convent D. Cosme Bauzà.- Beneïren el camió adquirit per la societat "Pro Felanitx", el qual farà tres viatges per setmana a ciutat...Juny.- Festa del Corpus. Predicà D. Antoni Artigues. Sortí per primera vegada la lledània, feta per les monges de la Caritat.- Juliol.- Festa de les Espigues de l'Adoració Nocturna en el Port.- Setembre.- Polèmica damunt "El Felanigense" entre D. Pere Matas Fiol i D. Joan Pou, Custos del Convent, sobre el dipòsit d'una arqueta del Convent en el museu diocesà.- Octubre, 13.- Arribà a Mallorca el nou bisbe D. Rigobert Domènech.- Augmenta l'emigració d'obriers felanitxers

cap a França i Amèrica.- Desembre.- Per les festes de Nadal hi hagué sarsuela en el Teatre Principal i comèdia en el Novedades.

Dolors Oliver Massutí

Dia 20 de juliol va néixer, a Barcelona, la cosina Dolores, filla de Pere Oliver Domenge i Catalina Massutí Alzamora.

Carta de Pere Oliver i Domenge al seu cunyat Pere Massutí i Alzamora (182)

Farmacia Moderna. Miguel Oliver. Hospital, 2. Barcelona 7 de Setembre de 1916. Sr. En Pere Massutí i Alzamora. Ciutat..

Benvolgut Pere: Ja hi som a Barcelona, la més bella ciutat que al món sia; ja hi som. Més, no amb la santa pau i serenor d'esperit d'altres vegades que avui l'enyorança m'aturmenta i l'ansia dels amors furga mes entranyes. Des Barcelona vaig a parlar-te après l'escomesa amical que l'afecte posa amb mos llavis; vull reprendre els col·loquis cap-vesprals tant grats a nostros esperits i, trametre't les impresions viscudes i el compliment de tes comandes, fit l'esguard i atent el pensament a l'alta transcendència de les lletres que et son adreßades. Vola, vola, lletra meva, vola sens aturador. No temis la mort ni el menyspreu que a bones mans vas confiada. Tu, no sofriràs, lletreta meva, la dolor de morir, en la plenitut de ta valor, orfe de mans amigues,

esmaperduda per la via rural o el camp conrenat de la la vila volguda amb la companya tant sols de qualque galinorba, llimac o caragola; no, lletreta amada: el teu destí voreja la ruta de les lletres de D. Toni i adhuc dels reials missatges; segueix les petjades de la famosa, de l'incomensurable lletra d'En Pep Reus. Seràs valorada, potser? No estic sé del cert; però si que puc dir-te que qualque net o dels nets parent hi posarà en ton marge un amor, una ironia, un somriure placevol o la glosa temuda del positivisme que vindrà. Vola, vola, lletra meva, vola sens temor que en el reconet d'un calaix que jo'm sé, un home de cor et guardarà amb companyones d'altres indrets vengudes; i, su allà, sabràs del sentiment tota la gamma, gaudiràs dels efluvis plaents de qualcunes i, la dolor de les més, com roada es posarà quietament en tos fulls; i veuràs dies i anys passar; i oiràs modulacions fonètiques diverses i, nogensmenys, conegudes; i vindrà un jorn en que el munt; el teu aplec, se veurà remogut eixint de nou a la llum gairebé tota engrogueida... Aleshores, veuràs l'únic valor de l'alegria que s'irà determinant en el cors dels vidors i, de tant en tant, fresques i juvenívoles rialles et duran l'esglai que, mourà en tremolor, els fulls decaudits, anémics, esgrogueits, servadors del més pregon afecte. Vola, vola, lletra meva, vola sens descans fins a posar-te, ben cofoia, en el aplec volgut del reconet d'un calaix que jo'm sé: un home de cor vos serva, fruit-en dolç content.- M'en aní, caríssim, entristit, aplanat; i això que vers mon Pare caminava. L'illa dels ensommis m'atreu com la Terra a Prometeu; i, a més, trocet de cor i dix i a la falda esquerra del Sant Salvador. De company venia En Bernat Miquel, i, amb ell, rallarem tot el camí: la guerra per tema únic. Dú estrelles platejades i no's germanòfil si bé admira llur valor i disciplina. La conversa agradabilíssima no'm distraigué per això d'allò que'm solleva el cor i, ja a Montuiri, vos doni el darrer adèu ! D'allà, es veu per darrera vegada els turons xamosos, guaites altius de la Felanitx regina del plà; i de d'allà, els llavis marmulen el comiat darrer. Adèu, Felanitx !! Servem els amors volguts, servem la filleta de tot mal: la filleta de mans aristocràtiques i ulls jolius d'esgualds perdut.- Ciutat: tot pols i calma. Dolça calma que no arriba a pertorbar el tictineig dels tramvies elèctrics. Es la de sempre, la ciutat de les remors ignotes pels volts de la Seu majestuosa i, del gaudir divinal, en la polida riba que en la mar s'endinsa. Les dones, oh les dones de Ciutat. A mí m'apar no ésser cert ço que en deia En Pep Reus o molt han canviat. Son hermoses, son prudentes i modestes; però no'n son d'airores com les nostres al·lotes servadores d'aquell aire helènic que encisa. L'ombra de Santueri ha reflectat en nostres dones l'encant de lo ignorat i l'ombra del castell roquer de Santueri, no hi arribà ni jamai ha trencat la calma senyorial de la Ciutat de Mallorca.- Ronca el vaixell a punt de partir. El vent fuetge els rostres i el capell insegur descendeix de la testa sota aixella. El vapor n'és plè de gent; de gent que, comiat pren, en llengua forastera: som a sa Ciutat d'En Llull o al safareig del Retiro? Nombrosos joves llueixen galons, estrelles i espasí i, l'espai, n'és plè de parloteig postís, foraster, trasplantat que, per la llei del trasplant, ha perdut tot ço que d'atractivol té. Parlada per nostres joves la llengua de Cervantes, i per nostres joves aprenents d'armes i lluita, és plena d'orgull i buida com campana; és dura, violenta, enutjosa. No's la parla de Santa Teresa la que nostres cadets modulen ! Greu malvestat !! Firma, la noble ciutat, encara sofreig muda l'injúria que se li féu, el 19 prop passat, en la llengua aquesta que no és la de Cervantes, no: és la del Duc d'Alba. Fastidiat, revoltat, en vaig fugir. En el meu cambrot torní en mí i, amb el record de la conversa tenguda amb el tio Mateu, a la meva arribada a Ciutat, els nervis

s'encalmaren i l'ira deixà lloc al dolor del patiment de sers amats que, en la ciutat ben amada, resten a l'escalf benhaurat de l'amor de la llar.- Quan vaig desembarcar en el moll de la Pau de Barcelona, feia fret. Mon Pare, en retornà al món de l'afecte i de l'estima d'on no s'en pot fugir sense haver-ne greu dolor. Quant més, si la nau que't porta apar t'hagi arrancat violentament de la terra aimada: Mai en dolgué tant haver-me embarcat; però mai hi trobí, en el vaixell, tant descastament, tanta negació.- Ja heuràs vist Mon Pare, a ben segur i, et deu haver enterat de les gestions fetes prop d'En Galvany qui tengué, per ton bon Pare, sentides paraules d'afecte.- Els valors mexicans, aquí no's coneixen ni hi ha manera d'orientar-se, doncs a Londres, les accions dels ferrocarrils de Yucatan, no's cotitzen. La Borsa de Londres serveix, en molts casos, de norma en les operacions que, a Barcelona, puguin realitzar-se amb valors desconeguts. Ara bé; les obligacions, si que hi son cotitzades en la Borsa de Londres; i altre més, els cupons venen satisfentse malgrat l'estat d'anarquia en qu'és caiguda la República Mexicana. Çó és motiu de que, En Galvany, em digués que, era de molt bon efecte, aital fet, doncs, palesava la solvencia i poderiu econòmic de la Societat dels Carrils Units de Yucatan. En resum: al Sr. Galvany, els valors, li han feta molt bona impressió; però, es condol de bon de veres no poder haver ni la més lleu orientació per a provar de negociarles, doncs, a Londres, no s'hi cotitzen les accions.- Dels Dollars, Mon Pare t'en entererà millor.- I res més per ara, volgut germà. Es el més pregon desig meu que nostre mare no empitjori, ans millori, de jorn en jorn, per benaurança nostre.- A sa nineta un bès aristocràtic i, a sa mare, si pot ésser, un "parol" també aristocràtic "d'aqueude" o "allende" dels mars, no importa.- Recorts a tots ben afectuosos i, als curiosos lectors de la futuritat; el prec sentit de que's prenguin les nostres lletres com a "souvenir" de ses nostres cabories i dels nostros sentiments.- Estic acabant sa tinta, amic, i, ans no'm trobi trencat al mig d'una idea, vull finir. Faig punt amb la més coral abraçada. Ton germà, Pere Oliver.

Miquel Oliver i Massutí

A Barcelona, aquest any, va néixer el cosí Miquel, fill de Pere Oliver Domenge i Catalina Massutí Alzamora.

1917

Gener.- *Era batle D. Joan Caldentey, conservador.- Feren els Reis a la plaça de toros.-* Febrer.- *Morí el notari D. Fermín Quiñones.- Cicle de conferències als alumnes de l'escola nocturna de D. Andreu Riera.-* Març.- *Acte d'homenatge en el teatre Principal a D. Salvador Vidal Valls de Padrines per haver estat encarregat de la presidència de la Diputació Provincial.-* Abril.- *Morí l'apotecari D. Mateu Obrador Barceló (a) Concarrí.- Morí el Rector D. Sebastià Planas.-* Prengué possessor el nou ecònom D. Antoni Mora.

Carta de Joan Antich, des de Buenos Aires, a Bartomeu Alzamora, "Mola" que ja viu a Felanitx i que ara és cunyat del remitent.

31 mayo de 1917.- (Havia mort un fill de Joan Antich, i "Mola" li havia escrit donant-li el condol. Ho agraeix el remitent) *por habernos dado un gran lenitivo a nuestro gran dolor especialmente a Cata que la pobre está que no hay forma de consolarla recordando constantemente a nuestro querido hijito...-* Informa que la seva esposa – Cata – té bona salut, les cames les té tan malaltes *que le cuesta moverse y sobre todo subir y bajar escaleras.-* Sa lamenta que *la guadaña de la muerte hace sus estragos en esa...i* sa mort que més li ha dolgut ha estat *la del pobre Damián Pajes...-* A Mèxic ses coses no van bé, i Antich comenta: *es de lamentar que los asuntos de México continúen de la misma manera por lo tanto hay que resignarse y esperar que los tiempos mejoren...-* Diu també que esperava confiar-li un assumpte *que podría proporcionarte alguna utilidad...però* encara no ho ha pogut fer, però que quan en tenguí notícies, li encarregarà.- A l'Argentina hi ha crisi i *vamos luchando con un mar de dificultades.*

Maig.- *En el carrer Nou varen ploure duros de plata, els teuladers els treïn d'un forat on l'amo els havia amagat.- Festa de Santa Rita en el Convent. Predicà l'ecònom D. Antoni Mora.-* Juny.- *Funció a la plaça de toros, de moneies, cans, cabres i porcs ensenyats.*

Carta de Joan Antich al seu cunyat Bartomeu Alzamora.

30 juny 1917.- *Acusa rebut de dos plátanos que mandaste en el cajón los que llegaron muy achicharrados no obstante los planté en unas macetas...y se cuidan mucho basta sean mandados tuyos...Li envia 1.500 pessetes, de les que 500 te servirás entregar a nuestra querida madre (sa mare de Joan i Antònia Antich, aquesta era l'esposa d'En Tomeu "Mola").-* Explica que, després de la mort del fill, ara ploreu també la del sogre.- Encarrega, en nom d'un tal Guillem Artigues, la liquidació d'una herència *importante y si es así la comisión que te asigna puede ser buena...*

Juliol.- *Festa del Beat Ramon Llull, instaurada aquest any pels seminaristes de Felanitx, que eren aleshores Gabriel Adrover Bauzà, Rafel Vich, Bartomeu Quetglas, Joan Mesquida i Antoni Rosselló Vadell. Predicà D. Antoni Truyols, majordom del Seminari.- Festa de Santa Margalida; predicà l'economista D. Antoni Mora.*

Carta de Joan Antich al seu cunyat Bartomeu Alzamora.

31 juliol 1917.- *Es parla que els "Mola" tornin a Amèrica.- Diu que ha enviat el poder de N'Artigues, per fer la liquidació de l'herència. També diu que la seva dona, Cata, como conoce tus deseos de ver la Argentina se empeña o me dice con gran empeño que los llame a ti y a Antonia... pero como los negocios andan tan mal no me atrevo y a más que sentiría mucho tener que dar este disgusto a nuestra querida madre de separarse de su hija...en caso que conviniera te advierto que tanto tu como Antonia en mi casa ocuparían el puesto que les corresponde como hermanos si llegase el caso de venir a ésta...Fa referència a Pere Massutí (182): Celebro lo que me dices de tu sobrino Pedro especialmente de la salud y Dios quiera que se encamine bien la gran República del Norte...També explica que los dos plátanos...no creo hagan nada...*

Agost.- *El camió de passatgers al Port, parteix de l'Arraval a les 7 del matí; té departaments de 1ª i 2ª classe.- A Can Reus imprimien els periòdics "El Felanigense" i "La Tradición".*

Carta de Joan Antich al seu cunyat Bartomeu Alzamora.

31 agost 1917.- *No se si enojarme o reírme con la proposición que me haces de mandarme un documento de las mil pesetas que te mandé; pero como comprendo que no me lo dices más que por pura fórmula como lo habría dicho yo estando en tu caso, te lo perdono y aplaudo.- La comissió de l'herència liquidada, fou molt poca cosa. Antich li aconsella que, en futurs assumptes de N'Artigues, lo cobri el 50% porque si es verdad que son más difíciles también tendrías mejor comisión...- Los plátanos que mandaste, a pesar del gran cuidado que yo les tuve, se perdieron...*

Una altra carta d'En Antich a N'Alzamora.

30 setembre 1917.- *A pesar de que Cata continua bastante fastidiada...no hay forma de hacerla salir a distraerse...- Mucho te agradezco la buena voluntad que demuestran de pasar a ésta, pero pienso que sería un gran disgusto para mamá tener que separarse de Antonia.*

Octubre.- *"Sa Recreativa" recolleix donatius per la reforma del camí de Sant Salvador.*

Carta de Joan Antich a Bartomeu Alzamora.

30 octubre 1917.- Agraeix les notícies que li dóna el cunyat que *a mí me llenan el alma de alegría porque me hacen soñar despierto recordando esa querida Felanitx...* Se fa difícil que Bartomeu i la seva esposa vagin a l'Argentina, *por lo mal que está la situación y de cada día se está poniendo peor...* Diu que *Na Cata continua bastante fastidiada con los dichosos nervios...* Nova referència a **Pere Massutí Alzamora**: *Me alegro de las noticias que te da tu sobrino Pedro y es de esperar que paulatinamente se componga aquel desgraciado país del cual hace tiempo no tengo noticias...*

Novembre.- *En el teatro "Novedades" representen comèdies i en el "Principal" fan cine.- A les darreres eleccions municipals han estat elegits quatre regidors conservadors, dos lliberals, un reformista, un maurista i un jaumista.*

Carta de Pere Massutí Alzamora (182) al seu oncle Bartomeu Alzamora, des de Mèxic.

Mérida, 4 de Noviembre 1917.- Estimado tío:... Le confirmo mi anterior de fecha 23 de Septiembre y poco más puedo decirle referente a nuestros intereses pues, en lo que se refiere a las acciones, hasta fin de año no se podrá ver algo más claro y referente a la casa de Tabasco me dice Jaime Colom...que verá de sacar al inquilino, pues no paga la renta y como es empleado del Gobierno tiene que ver como lo hace, no lo vayan a perjudicar pues ya Vd. sabe como es aquella gente. Una vez que logre sacarlo, yo creo se puede alquilar la casa en 35 ó 40 pesos mensuales. Hasta ahora nada me ha dicho referente a los fondos que tiene, yo he creído prudente no decirle nada.- Recibí los poderes que tuvo a bien mandarme. Por ahora no es conveniente vender la casa pues aparte no se encuentra un buen comprador que de por ella su valor aproximado, tal vez nos sea más conveniente percibir la renta.- Hoy son las elecciones para Gobernador del Estado y aunque desde luego puede asegurarse que saldrá electo el candidato oficial, se espera que, una vez efectuadas éstas, recobren los negocios el auge que perdieran en estos últimos tiempos por estar todo pendiente de tal suceso.- Desde el pasado Octubre estoy llevando la Teneduría a dos casas más y así me busco alguna otra casa que no viene del todo mal, dado lo carísima que cuesta la vida. Bien es verdad que Reynés me ha dicho que disponga de cuanto necesite, pero yo he creído mejor no excederme en lo más mínimo del sueldo que se me asignó desde un principio. Yo creo que al pasar el Balance, que será en Junio próximo, me será bien recompensado si los negocios van como hasta hoy. En las noches tenemos un profesor de inglés que nos da clases a mí y a Sancho y de esta manera se pasa el tiempo, como vulgarmente se dice, volando.- Ayer recibí carta de Miguel Antich y Dª Virginia...uno de estos días les contestaré.- Como al recibir la presente estarán ya próximas las fiestas de Navidad, le suplico acepte Vd. y la tía mis sinceros votos por su felicidad en el año venidero y que él nos traiga la parte de goces que por haber nacido nos corresponden en el festín humano. ¡Así sea! Le suplico haga extensiva mi felicitación a la Madama Saletas y Francisca, así como a Miguel Llambías y su esposa.- Me encargan para Vd. sus afectuosos recuerdos los amigos siguiente: Reynés, Sancho, Tomás, Andrés Melo y Enrique Oliver...- Gracias

mil por las nuevas que me da de mi padre, las que contribuyen a renacer en mí cierta confianza en que salga de la postración en que le dejé. Me llama sobremanera la atención el no recibir carta de él pues, desde mi llegada, sólo he recibido una, fechada el 29 de julio. Hasta hoy sólo de dos personas no he recibido contestación a mis cartas desde esta y son mi padre y mi cuñado Pedro Oliver...- Mucho me alegra lo que me dice de Porto Colom así como el encargo que le hace el tío Barrachet, le suplico le diga que no lo echo en saco roto y que aprovecharé en la primera oportunidad.- Bueno, nada más por hoy, le suplico salude en mi nombre a las tías y primos, a los amigos de ambos y para Vd. y la tía un fuerte abrazo de su sobrino que no les olvida. P. Massutí.

Desembre.- En Simon Febrer corregué en el velòdrom de Palma.- Els dissidents mauristes de Felanitx han estat expulsats del Cercle del Partit Conservador.

1918

Gener.- Entrà de batle D. Salvador Valls de Padrinas.- Começà la predicació de la Missió.- L'església s'omple de gom en gom en els actes de la Missió.- La companyia de sarsuela que actua en el teatre principal ha hagut de suspendre les funcions per falta de públic, perquè la gent no va de teatre en temps de missió.- Acabà la Missió predicada pels pares Jaume, Rosselló i Miralles dels SS.CC.- Març.- El teatre Novedades (a) Gurugú, ja no funciona.- Abril.- Diumenge de l'Àngel. Festa a Sant Salvador. Beneïren uns quadres de l'Anunciació i de l'Assumpció de la Mare de Déu del pintor Font.- Quedà instal·lada una fàbrica de ciment de Bartomeu Alzamora i Pere Muntaner.- Arribà el bisbe Domènech per fer la visita pastoral.- A la carrera de 12 hores celebrada en el velòdrom de Palma triomfà l'equip Manchón-Febrer.- Concert en el Teatre Principal del pianista Torrandell. Maig.- Començà a funcionar una fàbrica de ciment "El dos de Mayo" en el carrer del Moreral.- Hi havia a Felanitx un col·legi de segona ensenyança que es deia "Casiciacus" dirigit per Mn. Bartomeu Gayà.- Juliol.- Festa de Santa Margalida. Predicà el P. Bartomeu Barceló Tortella, de la Missió.- La banda de música de Felanitx que dirigeix D. Mateu Oliver, aconseguí el primer premi en el concurs celebrat a Sa Pobla.- Setembre.- A l'església parroquialbeneïren el retaule de Sant Lluís, novament restaurat per l'escultor Gabriel Moragues.- Novembre.- El Cercle Recreatiu publicà un quadern literari dedicat a la Mare de Déu de Sannt Salvador, destinat a recollir doblers per a la carretera nova.- A Felanitx hi ha 142 malalts de grip.- Durant la setmana passada han mort deu persones.- Per desinfectar el poble fan foguerons pels carrers cada 20 metres. Quan mor una persona la se'n duen al cementeri i l'enterren totd'una.- Durant la setmana passada han mort 6 persones.- A Santanyí i a Manacor el grip és més fort que a Felanitx. Han posat guàrdia a les entardes del poble i no deixen entrar ningúextern si no estàbo.- Des de fa unes setmanes plou molt.

1919

Gener.- Era batle D. Salvador Valls de Padrines, conservador.- Maig.- Peregrinació de la parròquia de Felanitx a Sant Salvador, després del grip.- Juny.- Reunió en el Teatre Principal per parlar d'un pla fet per l'enginyer D.

Ernest Mestre per aprofitar l'aigua de la Font i altre de l'enginyer Jaume Alenyar sobre síquies i aigües brutes.- Juliol.- Surt molta gent cap a Cuba, Xile i Argentina.- Agost.- Festa de Sant Agustí. Predica D. Andreu Servera. Hi hagué toros, els matadors foren els felanitxers Llorenç Pons i Joan Artigues; els bandarillers Miquel Obrador, Francesc Picó i Francesc Munar. La festa era a benefici de la carretera de Sant Salvador...- El vespre música i globus en el passeig Ramon Llull.- Diumenge, el capvespre, toros i el vespre música a la plaça de l'Arraval.- Novembre.- L'Ecònom i el Superior dels Ermitans de Sant Salvador visiten les cases i fan llistes de voluntaris per anar a fer feina a la reforma de la carretera de Sant Salvador.- Desembre.- En el Teatre Principal actua una companyia de sarsuela.

Magdalena Oliver Massutí

Aquest any, a Felanitx, nasqué Na Magdalena, filla de Pere Oliver Domenge i Catalina Massutí Alzamora.

1920

Gener.- El batle era D. Salvador Valls de Padrines, conservador.- Sarsueles en el Teatre Principal.- Col·locació de la primera pedra del Sindicat.- Febrer.- Acabà la temporada de sarsuela amb la representació de "Molinos de Viento".- A les eleccions municipals es presentaren units tots els partits (lliberals, conservadors, mauristes i reformistes) en contra dels joves de la "Unió Obrera" de tendències socialistes, els quals foren vençuts.- Març.- El vi ha pujat. A més del que surt per tren, en el Port hi ha un servei de tres pailebots. "Porto Colom", "San Rafael" i "Miguel Caldentey" que n'exporten a l'extranger.- Abril.- Es constituí el nou Ajuntament, fou elegit batle D. Guillem Perelló Santandreu per 15 vots i 1 en blanc.- Maig.- La Federació Catòlica Obrera celebrà vetlades recreatives familiars i ha organitzat una escola nocturna gratuïta. També l'Associació de Filles de Maria, des de fa algun temps, té organitzada una escola nocturna per al·lotes i dones.- Juny.- Hi ha molts d'albercocs, les fàbriques de Felanitx fan polpa. Els albercocs van a preu molt baix i en duen de Porreres.- Les associades de "l'Institut i Biblioteca per la Dona" de Catalunya visitaren Felanitx; era diumenge i va esser una festa extraordinària, ballaren els cavallets i Sant Joan Pelòs i sortiren els Dimonis.- Juliol.- Vigília de les Espigues de l'Adoració Nocturna de Felanitx en el Carritxó.- Festa de Santa Margalida, predicà D. Cosme Bauzà.- Setembre.- Festa de Sant Miquel. Tingué lloc l'entrada solemne del nou rector D. Antoni J. Mora Alcover. "El Felanigense" publicà un número extraordinari. Abans de l'ofici

foren beneïdes les estàtues de Sant Alonso Rodríguez i de Santa Catalina Tomàs que el nou rector regala a la parròquia. Digué l'ofici el canonge D. Joan Quetglas, predicà el nou Rector. Després de l'ofici fou beneïda i col·locada la primera pedra de l'escola parroquial del carrer de Sa Llana.- Octubre.- El Regiment d'Inca vingué de maniobres a Felanitx. Els soldats dormiren a cases particulars.- Arribà el Regiment d'Infanteria de Palma.- Diumenge. Missa de campanya per als soldats a la plaça de la Font.- Els soldats se'n tornen.- Reobertura del cinema del Teatre Principal amb la maquinària renovada. Començà la projecció de la cinta "Banco Trágico" en nou jornades.- Després d'uns quinze dies de vaga, els fusters han tornat a la feina: el Rector ha fet d'intermediari entre patrons i obrers i tots han cedit un poc.- Novembre.- S'acabà d'imprimir la Història de Felanitx de D. Miquel Bordoy. Desembre.- Començà a actuar en el Teatre Principal una companyia de sarsuela, donarà funcions fins a finals de gener.

1921

Aquest any va casar-se En **BARTOMEU MASSUTI i ALZAMORA**(184), amb Na Catalina Rosselló Riera

També, com veurem més avant, va casar-se En **Pere Massutí i Alzamora** (182), amb Na **Catalina Nicolau**.

Gener.- Vingué un enginyer per fer el pla del camí de Sant Salvador que serà subvencionat per l'Estat.- Brega en el cassino de Can Gran; hi hagué ganivetades.- Febrer.- D. Salvador Valls de Padrines ha comprat el castell de Santueri.- Març.- El felanitxer D. Rafel Vich, diaca, ha estat nomenat organista de la Seu de Còrdova.- El nou rector ha establert la norma de celebrar tal dia com avui (31) un ofici aniversari pels morts de l'enterrosall de 1844.- Abril.- S'han tornat posar a fer feina al camí de Sant Salvador.- Benedicció del nou retaule restaurat de la Mare de Déu del Repòs del Convent. Predicà D. Cosme Bauzá.- Adesiare hi ha cans rabiosos que mosseguen.

Abril.- Obertura en el carrer Major de la nova apotecaria de D. **Pere Oliver Domenge**.

Maig.- Festa de l'Ascensió. Peregrinació al Calvari, primer acte de la "Lliga contra el mal parlar". Es reuniren al Calvari segons "El Felanigense" unes 1000 persones; parlaren a la multitud, el rector D. Antoni Mora, el notari D. Jaume Puig i el P. Jaume Rosselló dels SS.CC.

Juny, 9.- Missa nova de D. Rafel Vich. Un cor d'aficionats dirigits per D. Josp Forteza Adrover cantà una missa composta pel mateix Sr. Vich. Predicà D. Antoni Sancho.

De les cartes de **Miquel Massutí i Alzamora**:

9 juny 1921.- Per aquí com de costum, no passa res de nou... Avui hem assistit a una primera missa, sa d'en Rafel Vich. Hi havia lo millor d'es poble. Na Quimeta (Joaquima Oliver Domenge) i jo hi hem anat... Hi ha hagut un

“lunch” molt animat. Na Quimeta se’n ha anat carregada de dolces que tots li posaven dins es mocador, per fer broma. Ella no les volia, però després ha dit que serien pels nins i se les ha endutes.- Avui capvespre ha d’anar, amb ses cantadores, a un concert que es dóna a ca es nou Capellà...- Els nins estan molt contents: Na Dolores fent diablures, En Miquelet, cosa rara, és molt amic meu, i Na Magdaleneta crida tot lo dia i no se separa de sa dida. Tots tres són una monada, van al col·legi i fan molta bonda...- Dissabte se casa es padrí (**Pere Massutí i Alzamora**). Ja t’escriuré com ha anat. És a les sis del matí. Vaja que no hi ha dret de fer aquestes barbaritats! Som padrí.- Sa cunyadeta s’ha presentat a mi molt simpàtica i fent-me molt de cas...

Juny.- Casament d’En **PERE MASSUTI i ALZAMORA** (182) amb Na Catalina Nicolau Jusama.

De les cartes de **Miquel Massutí i Alzamora**.

16 juny 1921:.... Casament del meu germà Pere: tot va anar molt bé... Es vespre abans vàrem anar a compondre sa casa, Na Quimeta i jo vàrem arreglar ses taules, que quedaren molt elegants; també arreglarem sa disposició des convidats: Tota sa gent que no feia respecte, o siguin es de broma, mos col·locarem dins es menjador. De ses amigues hi havia Na Maria Bordoy, Na Margalida Vaquer i N’Antonia Pons. Com tu saps, vaig fer de padrí i es que ho veren, digueren que ho vaig fer molt bé, jo quasi no ho crec, perquè és un paper molt difícil. Després de sa cerimònia, anàrem a casa d’ell i, allà, mos donaren un berenar que va estar molt alegre i molt animat, i cap allà les nou, sa novella parella va volar en auto que’ls esperava “ipso facto”, cap a Cala Ratjada, on passaran la lluna de mel que desig que sigui eterna. Noltros després anàrem a ca es retratista, on fèrem un “grupo”...- Diumenge passat, va tocar sa música a s’Arraval, i es vespre anàrem a n’es cine Na catalina (183), Na Joaquina i jo. Teníem un palco de primer pis, com es d’es Romea... Fan una sèrie molt interessant, titulada “Imperio”, que acabarà diumenge, Hi tornaré per veure es final.- Dilluns, Santa Antonia Pons, vàrem anar, Na Quimeta i jo, a berenar a casa de N’Antonia. Va haver-hi xampany i molta gresca.- Sí, això son ses coses interessants que succeeixen per aquest tranquil poble...

Juliol.- *Festa de Santa Margalida. Predicà D. Rafel Vich.*- Agost.- *Festa de Sant Agustí. Predicà D. Rafel Vich. El capvespre hi hagué toros.*

De les cartes de **Miquel Massutí i Alzamora**: Fires i Festes a Palma.

Juliol, 1922.- Vaig partir de Felanitx es dilluns de Sant Pere i puc dir-te que els primers dos dies, sigui perquè vaig anar de feines, sigui perquè els espectacles tenguesin poc alicient, no me vaig divertir gaire. Però la cosa va canviar el dissabte a les dues, amb la felicitat arribada Palma dels grans personatges: Quimeta, Margalida Sabatera i es nou matrimoni fiol meu (Pere Massutí i Catalina Nicolau).- Després d’haver dinat, anarem Na Quimeta i jo a cercar a Na Margalida Rabassa i Na Lluïcia (Llodrà) i anarem a veure volar “s’hidroavió” pel moll. Era molt hermós, doncs passava per devora la Riba a

sa mateixa altura de noltros; era molt “maco”. Passarem es capvespre per allà, i a les 8 vaig anar a esperar sa padrina (Catalina Massutí), que no va venir, i cap allà les 9 i mitja, mos encaminarm tots noltros cap a n'es Teatre Principal, que feia un aspecte lluidíssim, estava ple que no hi cabia ningú. Era el dia del concert de la Banda Municipal de Barcelona, hi havia molts felanitxers i coneguts. Es concert va resultar preciós; jo creia que aquella classe de música m'avorriria i va resultar tot lo contrari, me va agradaar molt. Entre les peces del programa n'hi havia una titulada “les tres dances”, que era l'estreno per dita banda, que ja varen fer aposta de tocar-la a Mallorca, i una part d'aquesta peça és “Sant Joan Pelòs” de Felanitx, que resultà preciós i va esser lo únic que repetiren... Figuret lo satisfets que estariem noltros els felanitxers.- Una vegada acabat el concert, anarem a prendre xocolata i a dormir.

L'endemà, després d'haver anat a missa, anàrem a s'altre concert, que donava un coro de Manacor, titulat “Sa Capella”, que va resultar també molt hermós. Des d'es Principal, on tengué lloc, prenguerem es tramvia i mos dirigírem cap a Cas Català, que és un restaurant que està passat Porto Pi, i allà hi trobàrem En Bartomeu (Massutí), que mos esperava, doncs el tio Mateu li havia dit que hi haviem d'anar. A mig capvespre tornàrem a Ciutat i Na Joaquina, En Bartomeu i jo, anàrem a n'el el Líric. A sa sortida vàrem veure sa cavalcata militar, que estava bastant bé. Més tard, Na Margalida Sabatera, Na Joaquina, Na Catalina i jo, anarem a veure els focs artificials. En Pedro no va venir perquè no es trobava gaire bé. Els focs eren magnífics, dignes de veure, mos agradaren molt a tots. Després anarem a passejar pel Born...

El dilluns, quan estava esperant a Na Catalina i En Pere... varen venir Na Teresa i N'Albert, aquest, amb Na Quimeta, (Teresa i Albert Roig i Maimó. La Teresa va casar-se amb el tio Bartomeu Oliver Domenge), anaren a veure el Círcol Mallorquí (avui Parlament de les Illes Balears), i En Pere i Jo anàrem de ciment.- A les dues, amb “algo” de penalitats i gràcies a sa pràctica d'es meu padrí (Pere Massutí Alzamora), poguérem agafar un departament d'es tren i, cap allà a les quatre i mitja, arribarem a Felanitx.- En Bartomeu ja tenia cercades dues bicicletes i mos encaminarem cap a n'es Port, però a mig camí, En Tomeu foradà i vàrem haver d'arribar a peu. Ahir de matí, després d'un bany, un carretó mos tornà a Felanitx...

(Cal a dir que Miquel Massutí, per aquests temps, estudiava i feia pràctiques a l'Estació Enològica de Felanitx).

Setembre.- *Festa de la flor per els soldats d'Àfrica. El capvespre, hi hagué toros.- El mateix dia, (18) benedicció del Celler Cooperatiu.-* Novembre.- *El P. Jaume Rosselló dels SS.CC. predicà uns exercicis en el Convent, organitzats per l'Adoració Nocturna.*

1922

Gener, 2.- Va néixer En **MIQUEL MASSUTI i ROSSELLÓ** (198), fill de Bartomeu Massutí i Alzamora i de Catalina Rosselló.

Gener.- *“Queriendo dar una prueba de mi real aprecio a la ciudad de Felanitx (Baleares) por las atenciones que sus autoridades y vecindario prodigaron a las fuerzas militares que en prácticas visitaron su término municipal en octubre de 1920. Vengo en conceder a la misma el título de “Muy Leal” y a su Ayuntamiento el tratamiento de “Excelencia”. Dado en palacio a tres de enero de 1922. Alfonso. El Ministro de la Gobernación Rafael Coello y Olivan”. (Gaceta de 6 de gener de 1922. “El Felanigense” publicà un número extraordinari per commemorar aquest fet, dia 22 de gener festa onomàstica del Rei.)*

Gener.- *Funeral a l'església parroquial pel papa Benet XV.*- Febrer.- *Te-Deum a la parròquia per l'elecció del papa Pius XI.*- *Benedicció del retaule de Sant Francesc a la Parròquia, costejat per la família del canonge Alzamora.*- Març.- *Es canvia el nom del carrer “Porto Colom” (actualment Mateu Obrador) pel de Sánchez Caballero (Eduardo) en atenció de què aquest senyor havia aconseguit el títol de “Muy leal” per a la ciutat i el de “Excelencia” per a l'Ajuntament. Aquest Eduardo Sánchez Caballero era un dentista que exercia a Felanitx.*- Abril.- *Constitució del nou Ajuntament. Elecció de batle. Empataren amb nou vots cada un, D. Nicolau Bordoy (conservador) i D. Baltasar Nicolau (lliberal). Desempataren per sort i sortí D. Nicolau Bordoy.*

De les cartes de **Miquel Massutí i Alzamora**

14 abril 1922.- *Com han estat aquests dies per aquí? Has lluit sa “mantilla”?... Jo vaig anar a visitar els monuments amb Na Catalina (183) que estava molt mona, i Na Mesquida (163)... A la nit, En Mateu (Mateu Oliver Capó, Capbaix) i jo hem d'anar a sa processó, jo he de dur sa bandera i En Mateu ha d'aguantar es llaç: Mem com anirà!... (Era el Dijous Sant)*

Maig.- *Subscripció pública per a instal·lar parallamps a Sant Salvador.*- *Acte de propaganda socialista en el Teatre, organitzat per la Unió Obrera de Felanitx.*- *Vigilia pública extraordinària a la Parròquia amb motiu del Congrés Internacional de Roma.*- Juny.- *Col·locaren i beneïren la primera pedra de l'església que s'ha d'edificar a Cas Concos.*- *Vigilia de les Eespigues de l'Adoració Nocturna a Sant Salvador.*- *Vetlada literària en el Convent de les Monges de la Providència.*

De les cartes de **Miquel Massutí i Alzamora**. Calor i el vici del joc.

19 juliol 1922.- Tots els felanitxers que poden , es dirigeixen cap a les platges de Porto Colom, en busca de la fresca i el benestar, i el pobre Felanitx queda trist i desert...

Te vull contar, perquè és d'una transcendència gran, el que va passar a la junta del Circol Recreatiu, puis que en aquesta i degut a n'es nostre estimat Pere (Pere Oliver Domenge), quedaren vençuts els partidaris del joc i aquest odiós vici desterrat per sempre més de la nostra societat. Faré història: quan En Pere va entrar de president, com tu saps, va dir que ell no podia de cap manera permetre que allà dins es jugàs i, des d'aquella fetxa, no s'havia tornat a jugar més dins sa Recreativa. Però hi havia alguns personatges...que li havien dit a n'En Pere que si no es jugava era per consideració a ell, i que, una vegada que deixàs d'esser president, es tornaria a jugar igual que abans. Ademés hi havia una taula de joc, i uns quants mobles per l'estil que eren com unaesperança pels jugadors que, de cap manera poden consentir que la Recreativa tenguí altre fi que es maleït joc. Per lo tant, En Pere proposà a sa Junta directiva la venda d'aquells mobles inútils, a la qual proposició s'hi oposaren quasi tots els membres, i En Pere va dir que ell ho proposaria, com particular, a sa Junta General. Figuret amb quina por aniríem a tal junta, puis els contraris a lo que hem diríem "sa part sana", tenien majoria, i que en cas d'anar a una votació, quedavem derrotats. Sa solució era prendre l'acord sense anar a cap votació.

Abans de començar l'acte, els membres contraris de sa directiva, encara procuraver treura aquella idea del cap del president, però ell els va dir que seguiria endavant. Una vegada començat i després d'unes questions sense importància, va prendre sa paraula En Pere i va començar es discurs que és de costum, amb el qual va aconseguir entussiasmar als concurrents, que estaven com si sentissin predicar a n'el mateix Pare Sant. Va fer història de tot el que està fent la societat des de que ell es prsident, i que, gràcies a l'ajuda de tots els socis, avui estava orgullós i satisfet de presidir el Circol Recreatiu (això va agradar molt). Va parlar del camí de Sant Salvador, de ses funcions de teatre, de sa reorganització des coro, etc., i després de tenir la cosa preparada i, com t'he dit, que tothom, partidaris i contraris, estaven embadalits escoltant-lo, va arribar el moment crític: Un quants dels més entussiestes a favor d'aquesta nova orientació i jo, que, com va dir En Pere, havia d'esser sa causa de's renaixement de's nostre estimat Felanitx, mos haviem posat davant de tot i estavem més nerviosos que altra cosa, i temíem un fracàs. (Si es teu germà vol dir sa veritat, també tenia por). En Pere va dir així: dins sa nostra societat hi ha uns mobles que, segons els estatuts, no mos fan cap falta, no mos reporten cap utilitat, per lo tant sa societat no pot tenir així un capital mort del qual mai no n'ha de fer res. – i va afegir – "M'autoritza sa Junta General, a mí, no en nom de sa Junta directiva, sino tan sol com a president, per ven dre aquests mobles?" Tots els que estavem a prop de la Presidència responguerem "sí!!". "Hi ha qualcú que s'hi oposi?" – digué En Pere – i com que ningú dels jugadors va obrir boca, aquest va dir a n'en secretasri: "queda aprovat"...En Bartomeu nostre, que es de sa directiva i seia al costat d'En Pere, va demanar que s'especificassin quins mobles eren els que s'havien de vendre. Aquí noltros pensarem: "ai! Que la cosa s'enreda", però En Pere que les veia venir totes, va respondre: "tots aquells que no serviran segons els estatuts"... Total: una

victòria completa i es nostro estimat germà Pere, fet un heroi, puis va esser molt, però molt, felicitat per tothom: Tots li donaren s'enhorabona, diguent-li que ningú mai no havia pogut fer una cosa tan necessària com aquesta.

Després d'acabada sa junta, vengueren ses protestes, i tots aquells que, en públic, no s'atrevien a dir res, llevors s'esclamaven i morien de rabia, encara que alguns no ho demostraven.- A la nit, a Sa Botigueta, ho mogueren En Tomeu i En Pere Bordoy, però el tio Pere Barceló (Pere Oliver Obrador) i En Pere Massutí i altres, digueren que En Pere havia fet molt bé i havia acomplit amb el seu deure.- Tots quedarem entussiasmats i contentíssims, n'haviem sortit amb la nostra i la "part sana" havia vençut, desterrant el malefici del joc i dirigint el Circol Recreatiu per un nou camí que conduirà a sa realització d'uns nous ideals més dignes de Felanitx...

Santa Margalida.

Sa festa de Santa Margalida es prepara aquest any molt freda, però malgrat això crec que avui baixarà molta gent d'es Port. Na Catalina i Na Quimeta crec que baixaran aquesta tarda.- Jo el divendres, o sia demà passat, prendré sa volada cap a la mar, puis ja tenc moltes ganes de prendre banys i pescar...

Es Port. Es nins de Ca Es Potecari.

21 de juliol.1922.- Na Catalina, Na Quimeta, Na Mesquida i es nin, s'en van en carruatje, i En Mateu i jo mos anirem a peu, que se va més ample... Per aquí tohom troba gros això de que anem a peu a n'es Port, quan son tan sols 12 quilòmetres...

22 de juliol 1922.- Després de dinar, Na Mesquida i jo hem anat a menjar dolços de Santa Magdalena amb sa petita Magdelenons, que ha fet una festona de primera. Llàstima que Na Doloretas no s'ha trobada gaire bé i ha estat ensopida tot el dia, per lo tant s'alegria no ha estat complida. He vist sa postal que vares enviar a sa nebodeta d'es teu nom, pels seus anys...ella està molt satisfeta i la mostra a tothom...

Festes de Sant Jaume

Son les 2 de la nit de la verbena de St. Jaume, tothom ja dorm, i una charanga està fent músiques pel carrer desbaratant el son de moltes persones.- Després d'haver sopat, hem anat amb Na Catalina, Na Quimeta, Na Mesquida, En Pere, En Mateu i altres, a sa part de sa Duana per veure un ball que s'havia organitzat el mig del carrer...A cosa de les 12 ens hem anat cap a la Colonia i tot cantant i fent una mica de broma, hem arribat a ca N'Antonia Pons, on hem continuat sa vetlada, conversant i comentant , junt amb En Pedro Reus, els fets d'actualitat. Hem anat passant el temps. Després En Pere Reus, En Mateu i jo, hem volgut anar a sentir les serenates de sa charanga...i tot conversant per sa carretera, s'han fet les 2. Estic desvetlat i no tenc son. Demà hi ha dues misses, (millor dit, avui), una a sortida de sol i s'altra a les 7, per lo tant he pensat anar a sa de més de matí i, després, anar a dormir fins tard... (25 juliol 1922).

24 juliol 1922.- Va néixer En **MIQUEL MASSUTI NICOLAU** (186)

Fill d'en Pere Massutí i Alzamora i Na Catalina Nicolau Jusama.

Demà o sigui es dilluns de Sant Jaume, pujaré a Felanitx...per assistir a n'es bateig d'es fill des meu germà i padrí, que va néixer ahir dimenge, ben gros i ben sa. Figuret s'alegria més grossa, i encara serà petita comparada amb sa que té es meu germà en aquest moment de veurer-se tot un "papà". Que sigui per molts d'anys i amb salut de tots! (25 juliol).- Ahir vaig esser a Felanitx per assistir al bateig d'es meu quint nebot i quart Miquel Massutí de sa familia...És un nin molt hermòs i ben gros, si va creixent a proporció de lo que és ara, me semblarà a mi per lo de sa llargada... (27 juliol 1922).

Agost.- Comencen les obres de construcció d'un hangar en el Port per a una escola d'aviació que dirigirà l'aviador Sr. Orté.- Arribà en el Port l'aviador Sr. Orté amb el seu hidroavió marca "Machi".- Setembre.- Don Cosme Bauzà ha encarregat a Don Joaquim Tudela la pintura de quadres dels fills il·lustres de Felanitx.- Octubre.- Primer assaig de l'orfeó que es dirà Orfeó Aulí; el director és don Bartomeu Gayà prevere.- Arribà de maniobres el Regiment d'Inca.- Missa de campanya a la plaça de Sa Font per als soldats.- Novembre.- Començà la temporada de sarsuela en el teatre.- D. Cosme Bauzà pronuncià en el Museu Arqueològic Diocesà de Palma una conferència. "Puntos de vista de la Historia de Felanitx".- Desembre.- Ha estat nomenat canonge el felanitxer D. Mateu Alzamora.- Funcions de sarsuela en el Teatre.

1917

Per primera vegada en molts d'anys, havies estat vençuts els conservadors; ara s'anava a la elecció municipal. El mes de novembre de 1917, havia de renovar.se la mitat de la corporació. Tradicionalistes, Lliberals i Mauristes, se coaligaren. Conservadors i reformistes, també. La campanya fou duríssima : a la petició de vots, de casa en casa, a les primeres hores de la

vetlada hi seguia el diumenge de bell de dia, la mateixa suplica a les plaçes i carrers; no mancaven els insults ni les bregues. El resultat fou igualadíssim: la coalició reformista conservadora aconseguí 5 concejals ; la aliança mauro-lliberal-tradicionalista, 4.

Una decisió discutida

*Era curios que els mauristes encare fossin socis del casino conservador; els resultats de les eleccions de novembre dugueren, en aquest aspecte, conseqüències: Desitjosa la Junta Directiva del Casino Conservador de desferse dels mauristes, que figuraven a les llistes dels seus socis, posà en el lloc destinat per aquest menester, un anunci que deia que tenguent en compte l'actuació d'alguns dels associats, havia resolt donar.los de baixa si dins vuit dies no havien donat proves que acreditassen la seva adhesió a dita entitat. Al cap de dotze dies, incumplides les formalitats demanades, eren borrats d'aquelles llistes per acord d'aquella Junta. **D.Miquel i Don Pere Massuti Roig**,D. Cristòfol Julià, D.Mateu Veny, D. Joan i D. Francesc Pou, D.Julià Montserrat, D.Andreu Adrover, D.Rafel Estades, D,Gabriel Fiol i D. Juan Bordoy ... La imparcialitat mos obliga a reconèixer que l'actitud dels mauristes continuant dins una societat que sabien perseguia una finalitat contraria a les seves aspiracions i que la major part dels seus socis les era hostil, no era lògica. Per una altre part, la actitud de la Junta Directiva del Casino Conservador, era natural ...*

Aquesta decisió promogué violentes disputes que arribaren fins i tot a les columnes de "El Felanigense", a on acudiren los mauristes per defensar la seva causa, promoguent.se una polèmica que no donà altre resultat que la de enconar les passions.

1918

Batle. D.Salvador Valls de Padrines

En mig d'aquest ambient, el primer de gener se donava la vara de batle a D.Salvador Valls de Padrines (1918 – 1920) casi en el mateix temps que ocupava el jutjat obtengut en forta lluita, D.Jaume Mas del mateix partit...

A l'Ajuntament, el foc de la lluita se mantenia sempre encés amb acomeses d'una i altre part. El regidor maurista D.Pere Oliver, va atacar durament a la majoria conservadora, per motius diversos.

Així, quan havent format govern, altre vegada,D.Toni Maura, no el volgueren felicitar; també amb motiu d'expedient contra el contratista del matadero, D.Rafel Estades ; la creació de la Banda Municipal, etc. Juntament amb D.Pere Oliver atacaven a la majoria , el tradicionalista D.Miquel Bordoy Oliver i los de la minoria lliberal, D.Joan Obrador, D.Baltasar Nicolau, D.Andreu Obrador i D. Antoni Andreu ... Algun temps despés tots aquells concejals minoritaris, se retiraven de la intervenció en la cosa publica, retrainent on algun d'ells se mantengueren fins que baratà la situació.

S'inaugurà, aquest any, la primera fabrica de ciment, i poc després s'introduí la fabricació del formigó de ciment y grava. Era la fabrica del tio Pere Massuti, des Moli, a la carretera del Port.

1919

Després els Conservadors pactaren amb els Lliberals. Vengué una època de *pau octaviana* i a n'aquesta pau octaviana seguiren les eleccions municipals que foren de lo més pacífic que es pot donares. El partit conservador, com sempre, s'adjudicà la part del lleó: 5 puestos ... los lliberals se'n adjudicaren 4 i a n'el mateix temps en donaven 1 als mauristes ... a n'els tradicionalistes es cregué satisferlos amb promeses ... Però no mancà qui estorbés la aplicació del article 29. Foren aquests els joves de la Unió Obrera, socialistes, o lo que fossin, que decidits a participar de la vida administrativa del municipi se determinaren a presentar candidats, així i tot el resultat de la desanimadíssima lluita, dona la victòria a la coalició. La lluita dels quatre partits més poderosos de Felanitx contra la jove Unió Obrera va donar a n'el quadro totes les apariències de "sainete"....

La coalició segons el pacte formulat abans, havia de donar la vara a un regidor lliberal ... a la fi, pues, anava a deixar el càrrec D.Salvador Valls de Padrines ... *lo mes notable de la seva batlia, fou el projecte d'explotació de les aigües de St^a. Margalida i un altre de l'alcantarillat*

Es fundà el **Celler Cooperatiu de Felanitx (es Sindicat)** que es dedicava a la fabricació i a la venda de vi, i que des del 1989 pateix una greu crisi, avui en franca recuperació en qualitat y vendes.

1920

Maniobres militars. Honors

A primer d'abril prengué possessori el nou Ajuntament. Cap partit per si sol, tenia la majoria, la batlia passava al partit lliberal i era batle D.Guiem Perelló Santandreu

El mes d'octubre, els regiments de Palma i d'Inca estan de maniobres. El bon tracte que troben a Felanitx, te honoroses conseqüències : al batle, la creu del mèrit militar, a l'Ajuntament, el tractament d'Excel·lentíssim, i a la ciutat, el títol de molt lleial (Xamena).

Es funda la **Federació Catòlica Obrera** de diferents oficis, i la **Unió Industrial** dels patrons, i la **Lliga de Propietaris** com una espècie de cooperativa per defensa del productes agrícoles en front dels venedors i intermediaris

A les eleccions municipals resultares elegits dos candidats obrers.

1921

Es posà en funcionament una gran fàbrica de calçat que va desapareixer la segona mitat del segle XX.

L'ensenyament privat a tengué nombrosos col·legis. El 1921 l'Escola parroquial es regida per monges de la caritat.

1923

L'actuació cultural, continuà als anys següents, al través i mitjançant de l'**Associació per la Cultura de Mallorca**, fundada a 1923, amb el mateix objectiu d'impulsar i difondre la cultura catalana, com a regionalistes y nacionalistes de diversa orientació política.

La Dictadura de Primo de Rivera i la II Republica

Quant el mes de setembre de 1923, es produí el cop d'Estat del general Primo de Rivera, la resposta de Mallorca, fou diversa.

Directori militar, al front del qual el general Primo de Rivera va iniciar la seva Dictadura (13 de setembre 1923). Aquesta Dictadura va ésser favorable als interessos de les classes conservadores espanyoles, com a solució a la crisi a que havia arribat el regim.

El domini del verguisme, encara que va continuar inicialment, va tenir algunes dificultats. Els *socialistes* i la *UGT*, varen ésser tolerats, i fins i tot hi va haver col·laboracions. L'oposició a la Dictadura procedia bàsicament de *republicans* i *regionalistes*, així com alguns sectors del moviment obrer, sobre tot dels sectors *anarco-sindicalistes* i *comunistes*.

Les iniciatives socials de l'**Església mallorquina** varen rebre bé la Dictadura i pensaven que eren davant una regeneració.

Tot i que les activitats de l'**Associació per la Cultura de Mallorca** continuaren, minvaren per la prohibició d'algunes de les activitats divulgatives culturals (**Almanac de les Lletres**, **Quadern Mensual** i la **Nostra Terra**).

En quant a la situació social, les estadístiques de preus i salaris reflecteixen que hi hagué una suau davallada de preus, però també de sous ...

El Partit *Unió Patriòtica* defineix una nova etapa de tipus conservador, de professionals i homos d'indústria i capital agrari, com *Josep Morell*, Cap Provincial de Unió Patriòtica, o *Joan Aguiló Valentí* com a batle de Palma.

Durant els anys de la Dictadura Antoni Rigo fou anomenat batle i s'organitzà el partit *Unió Patriòtica a Felanitx*, que com a cosa imposada des de dalt, no fruí de gaire popularitat.

Abaix la Dictadura, es reorganitzen els lliberals i se forma un nou partit *Unio Republicana*. El partit conservador té poca força; els batles són lliberals i ells són els que duen la majoria a la Corporació.

Existien tres fàbriques de ciment mallorquí, de les quals al 1991 en queda només una, que produeix 1000 tones anuals.

La *Congregació Mariana* organitzà el primer equip de futbol, el Club Esportiu Marià (**Sa Patena**) que jugava a l'actual camp del Torrentó.

A Felanitx, organitzats per l'Associació per la Cultura de Mallorca, es varen celebrar uns Jocs Florarls. Miquel Massuti Alzamora, va esser premiat per una narració titulada *La Corona del Poderós*.

1924

Jaume Màs Garcia, creà el Futbol Club Felanitx (**Es Cerol**) que tenia el seu camp al terrenys de l'actual Parc Municipal.

Va neixer **PERE ANTONI MASSUTI NICOLAU** fill de Pere Massuti Alzamora i de Catalina Nicolau.

1925

Durant el primer quart de segle es va donar una important emigració cap a America del Sud.

A la fi de 1924 D. Rigobert Domenech va ser nomenat arquebisbe de Saragossa, successor del cardenal Soldevila, assassinat l'any anterior. Dia 1 de maig del 1925 s'acomiadà de Mallorca i dia 16 del mateix mes va ser elegit vicari capítular D. Bartomeu Pascual, canonge lectoral i rector del seminari ...(Xamena-Riera: Historia de l'Església de Mallorca)

El bisbe Domenech havia fet la seva entrada a Mallorca el 15 d'octubre de 1916, substituint al bisbe Pere Joan Campins, mort el dia 23 de febrer de 1915. Va substituir-lo com a bisbe de Mallorca, l'inquer Mons. Gabriel Llompart, que abans havia ocupat les seus de Tenerife i de Girona.

1926

A Barcelona, a principis de juny, varen casar-se Bartomeu Oliver Domenge i Teresa Roig. En viatge de noces, vengueren a Mallorca.

Acab de deixar els nuvis a sa porta de l' Alhambra, després d'haver sopats junts, i junts haver anat al cine, a prendre gelat i la fresca. Hem conversat molt i hem recordat, En Bartomeu i jo, escenes de temps enrera , de quan ell venia a recitar-me "la vaca cega", a altes hores de sa nit, i junts anavem a veure els miracles del Tibidabo ...(M. Massutí Alzamora, 11 juny 1926).

Fill de Pere Massuti Alzamora i Catalina Nocolau, va neixer a Felanitx,
PERE MASSUTI NICOLAU

En el laboratori de Porto Pi. Primer treball d'investigació d'En Miquel Massutí. *El laboratori em proporcionà agradables hores de treball...*

Estic acabant una feina, i la faig amb una febre i un delit que m'omplen de satisfacció; no és estrany doncs és la meva primera investigació, i enllestir el fruit de dos anys de labor continua, m'il.lusiona molt. Vulga Déu que aquesta humil publicació meva, sia acceptada i tenguin l' èxit que desig. ..(M. Massutí Alzamora, 11 juny 1926).

Arribat a n'és laboratori, he trobat una carta de Dn. Fernando (de Buen), en la que em diu que es meu treball esta ja imprès i que aviat m' enviarà els exemplars que em corresponen. Figure't lo molt content que m'ha fet aquesta carta, doncs tenc una gran il.lusió per aquest el meu primer treball, el meu primer fill intel·lectual, a pesar de la seva senzillesa. ..Vulgui Déu que aquest treball tenguin èxit i sigui un bon Començament de sa meva vida científica. ..(M. Massutí Alzamora, 13 setembre 1926).

Un concert que no es va fer. Dissabte havíem d'anar a Felanitx amb els Samper (Julia i Baltasar) i els directors de l'Orfeó Català i la Banda Municipal de Barcelona, però es va aplaçar la festa de la música, objecte del seu viatge a Mallorca. ..(M. Massutí Alzamora, 21 octubre 1926).

Es padrí Massutí ha millorat. Per Felanitx ho he passat bastant bé, i es principal motiu és estat que he trobat a monpare millorat del seu reuma i més animat. .. (M. Massutí Alzamora, 4 novembre 1926).

La malaltia d'es padrí Massutí. Es predicador d'es Convent. Monpare avui s'ha aixecat i ha anat a n' es Banc, i avui decapvespre ha volgut tomar-hi, tot i essen un disbarat doncs fa un dia molt dolent i ell està molt débil; pero no hi ha hagut manera de convencer-lo. De totes maneres, estic content de veurer-lo a fora d'es llit... A ultima hora vingué (a Can Reus) es predicador des Convent, que és un home molt llest. En Pere i jo ja el coneixiem i mos agrada molt tenir amb ell una estona de tertulia. ..(M. Massutí Alzamora, 27 desembre 1926).

De malalts i malalties. Monpare ja fa vida ordinària, encara que no surt després de sopar. Pero ara tenim el tio (Pere Massutí Roig) amb una grip d'aquestes que s'usen. Déu vulgui es posi be del tot aviat. Ell esta una mica assustat, puix com que pateix del cor, tot li sembla més serio. ..-Aquestes festes tot s'ha combinat a força de malalties. A Can Reus, tenen sa mare malament de bon de veres, ahir vaig esser-hi fins tard; per lo que va dir es metge, no crec que en surti, doncs té una ferida a n'es peu i s' esta gangrenant. (M. Massutí Alzamora, 30 desembrre 1926).

MAGDALENA MASSUTÍ ROSSELLÓ

Va néixer dia 24 d'abril de 1925, filla de Bartomeu Massutí Alzamora i Catalina Rosselló.

Octubre, 10.- Jocs Florals a l'Associació per la Cultura de Mallorca, a Ciutat: Aquest dies hem tengut aquestes músiques per causa dels jocs florals, que és casi segur haurem de suspendre, puix el batle i el governador volen imposar banderetes i marxes reials, que noltros no estam disposats a tolerar, i per això estam veient sa manera de suprimir-los. (Carta de M. Massutí Alzamora)

Octubre, 16.- Associació per la Cultura de Mallorca. Homenatge a Costa íLlobera. Ahir vespre. ..celebrarem a l' Associació, el tercer aniversari de la mort del plorat mestre de les nostres lletres, En Miquel Costa i Llobera. L'acte resulta bastant lluit, doncs el saló d'actes es veié ple per complet. Ara que cap dels poetes que havien de llegir les poesies es presenta i ens haguérem d'encarregar de fer-ho els membres de la Junta. Jo vaig recitar "processó" i "amor de pàtria". .. (Carta de M. Massutí Alzamora, 17 octubre 1925).

Octubre, 1925.- Casament de Joaquima Oliver Domenge i Joan Llodra Talladas.

Novembre, 1925.- Teatre a Felanitx.- Per Felanitx ho passarem molt bé. Hi havia aquella companyia de que vaig parlar-te l'altra setmana quan actuaven a Ciutat. Diumenge veiérem "Terra Baixa", un poc massa baixa; però allà lo de menos era la funció. Hi anàrem nostres germans Pere i Catalina, Na Francisca i jo, però després del segon acte, vengueren a estar amb noltros a la llotja, En Pere Reus i Na Pura.

Al començament de l'any 1926, varen passar uns fets, que alçaren polseguera. El día 17 de febrer de l' any anterior. Miquel Massuti havia donat una conferencia sobre l'origen marí de la vida. Després d'un any, Mn. Antoni Alcover, sense comprendre segurament l'abast del tema, passa al contraatac.

El gener, dins del cicle de conferencies que organitzava en el Museu Diocesà, Mn. Antoni Pons i Llodra en va pronunciar una sobre el tema "del origen de la vida sobre la tierra". El diari "La Almudaina" publica:

Ante un selecto y numeroso auditorio, compuesto de artistas y hombres de letras y ciencias, entre el que figuraban buen numero de señoras y señoritas, dio la anunciada conferencia el culto Rector-Arcipreste de la Parroquial iglesia de la Ciudad de Lluchmayor...Rdo. O. Andrés Pont y Llodrá, desarrollando el tema "del origen de la vida sobre la tierra".- Antes de empezar la disertación, el M.I. señor Alcover manifestó al auditorio que se hacía necesaria una explicación sobre el motivo de la conferencia del Rd. Sr. Pont, y era que el año pasado se dio en esta ciudad, por un joven de familia cristiana, una conferencia pública, en la cual se afirmaba que el origen de la vida provenía del fondo del mar, afirmación que seguramente se hizo sin conciencia de querer destruir lo que consta en la Biblia y de desprende de las sagradas Revelaciones,. por todo lo cual se había indicado al sabio conferenciante la consiguiente refutación.

Seguidamente habló el Rdo. Sr. Pont, en mallorquín, de cuyo trabajo por su carácter esencialmente científico, y, gracias a su amabilidad, reproducimos algunos de sus principales párrafos, sintiendo el no poder dar cabida íntegra a tan interesante disertación.- El asunto de esta conferencia, dijo el conferenciante, constituye para mí una "excursión" fuera del dominio de mis estudios especiales; todo lo que diré es fruto de lecturas encaminadas a fines apologéticos, si bien los sabios autores de las obras que me servirán de primera materia, no tenían más que un fin puramente científico.- Valga esta advertencia para salvaguardar mi honradez literaria. A cada uno lo suyo. Y entró en materia, diciendo: que la vida no ha existido siempre sobre la tierra, es incontrovertible. Las épocas azoológicas (destituidas de toda vida) están científicamente demostradas por la Geología y la geogonía; la imposibilidad de la vida en todos sus grados fue manifiestamente evidente al menos en la disgregación nebular, en la difusión ígnea y en todas las formaciones plutónicas.- Existe, pues, el problema de la vida sobre la tierra, y en general en todo el universo material.- Este problema es de importancia capital y decisiva para los scienciados incrédulos, y especialmente para los materialistas: para

éstos se trata del ser o del no ser. Esta cuestión sólo es susceptible de dos soluciones: o la vida es una propiedad originaria de la materia, no ofreciendo diferencia esencial entre lo orgánico y lo inorgánico, o su aparición es debida a una intervención extracósmica del Ser Supremo Creador.- Según el dogma materialista, la vida nace del légamo del fondo del mar, por generación equívoca, dando de esta teoría explicaciones tan inocentes como la que da Engels, el colaborador de Carlos Marx: "La vida es la manera de ser de los cuerpos albuminosos, y esta manera de ser consiste esencialmente en la constante autorenovación de los elementos químicos de los albuminoides".- Ahora bien: ¿ Puede la ciencia moderna demostrar que la vida debe su origen a la materia inorgánica de por sí, sin ninguna intervención ?

Sobre estas manifestaciones se extendió el docto conferenciante, demostrando con numerosas citas de autores y aduciendo datos y estudios, el error, que entraña el afirmar que la vida tiene su origen en el fondo del mar, y demostrando sus profundos estudios realizados sobre el tema escogido. y dio fin a su interesantísimo trabajo el Rdo. Sr. Pont con los siguientes párrafos: Tal es lo que hoy sabe la ciencia natural del origen de la vida. Sabe lo que sabe de todos los orígenes de las cosas; sabe que no sabe nada de positivo; sólo puede decir que la vida viene de la vida, y esta afirmación no pasa de ser una nueva tautología: eso es eso... Todo lo que ha comenzado a existir procede de la Existencia esencial, eterna, infinita; todo lo que ha comenzado a vivir, procede de la vida esencial, eterna, infinita: Dios! y ¿ cómo infundió Dios la vida en la naturaleza creada ? ¿ Con un acto propiamente creador del primer ser viviente o comunicando ya a la tierra, ya al agua, ya al aire la primera razón seminal de la vida? A eso sólo nos lo puede decir Dios mismo, por cuanto siendo posible una cosa y otra, dependía de su libérrima y santa voluntad.

Después de acudir aun a otros muchos argumentos para refutar la tesis materialista de que la vida procede del fondo del mar, citando pasajes del Génesis y otros textos de Santos y sabios, terminó con la siguiente afirmación: Estimados oyentes: La Palabra de Dios nos ha explicado mejor que la ciencia el origen de la vida; los sabios sin fe son navegantes sin brújula. Dios es la vida, y la vida procede de Dios.

Al dar por terminada la conferencia, subió al estrado el joven **Don Miguel Massutí** pidiendo la palabra, y explicando que fue el autor de la conferencia dada el año pasado, y que había dado motivo para la de anoche, rechazando el dictado de hereje que se le había querido dar, puesto que todo lo expuesto por el Rdo. Sr. Pont estaba completamente de acuerdo con la tesis por él sustentada en su disertación. El Sr. Alcover le replicó que no había aparecido así en la reseña publicada en el periodico, congratulándose de lo expuesto por el Sr. Massutí.

A la crónica de "La Almudaina", va replicar Miquel Massuti: Aclaracions sobre una actitud de Mossen Alcover.- El dijous passat en el Museu diocesà hi hagué l'anunciada conferencia per Mossen Andreu Pont i Llodrà, sobre el tema "De l'origen de la vida damunt la terra" i unes paraules de Mn. Antoni M^a. Alcover explicant el motiu de tal conferencia, m'obligaren, acabada aquesta, a fer al públic que va assistir-hi unes declaracions; com sigui que aquelles paraules meves no han estat interpretades així com era d'esperar, me veig avui en la necessitat de deixar les coses clares. Sent molt l'actitud que he de prendre, completament contraria a les meves costums, pero en les actuals circumstancies és qüestió ja de dignitat el deixar ben definida la meva actuació personal. Ara deu fer cosa d'un any que vaig esser convidat per l'Associació per la Cultura de Mallorca a prendre part en el cicle de conferencies per la mateixa organitzat i, com és natural, vaig escollir lliurament un tema dels que estan dins els meus humils coneixements, i, és d'Història Natural, i, desconfiant dels meus propis mèrits, vaig preferir a exposar coses originals, resumir i presentar a l'auditori paraules i conceptes de biòlegs eminents. Vaig escollir per tema "L'origen Marí de la Vida", creguent que el caràcter del mateix i els admirables raonaments de René Quinton, el principal expositor d'aquesta tesis,

havien de resultar força interessants. Aquesta conferència fou donada a l'Associació el dia 17 de febrer de l'any passat. Els diaris de ciutat, El Dia, i l'Almudaina, en donar compte d'ella, de l'assumpte i dels conceptes vertits en la mateixa i, a llavors a Mn. Alcover, no se li ocorregué que allò fos herètic i que la seva consciència d'esser racional no pogués tolerar-ho.

Passà el temps i, tres mesos després, aparegué el Quadern que publica mensualment l'Associació en el qual es donava compte de les conferències anteriors i referint-se a la meua deia, textuals paraules: "Després d'una hermosa narració del mar es va estendre la teoria de René Quinton, demostrant l'origen aquàtic dels animals, l'origen marí dels mateixos i de les primeres cèl·lules animals. El parlament de Mn. Massutí agradà molt a la nombrosa assistència que l'escoltà". Això coincidí amb l'acord pres per la Junta Directiva de l'Associació de celebrar d'una manera digna i solemne el centenari del gloriós patriarca de les nostres lletres En Marian Aguiló i d'encomanar la representació de Catalunya a n'els actes de la festa a l'eminent filòleg i president de l'Ateneu Barceloní En Pompeu Fabra; poc dies després de veure la llum l'esmentat "Quadern", va rebre el President de l'Associació per la Cultura de Mallorca una targeta de Mn. Alcover donant-se de baixa com a soci. Vaig enterar-me del contingut de la tarja com a membre que era i soc de la directiva i confés que vaig trobar-la d'una originalitat tant divertida que la vaig aprendre de memòria; deia el següent: "Sr. President de l'Associació per la Cultura de Mallorca. Molt senyor meu: Pagada ahir per part meua la quota del mes corrent com a soci, he rebut i llegit lo Quadern d'abril que vostès publiquen i veig que dia 17 de febrer d'enguany, En Miquel Massutí, davant l'Associació demostra l'origen aquàtic dels animals, l'origen marí dels mateixos i de les primeres cel·lules animals i lo Quadern ens fa saber que tals barbaritats i heregies agradaren molt a la nombrosa assistència que les escolta. Doncs bon profit li fassa a l'Associació per la Cultura!. Per la meua part me veig obligat en consciència com a capellà i com a ser racional a donar-me de baixa de soci de tal Associació. Si jo hagués sabut més prest que la conferència de Mn. Massutí era estada la que diu el Quadern i que havia agradat tant molt a l'Associació tot d'una me seria donat de baixa com ho fas ara, no per despreci ni odi a vostres (diligite homines, interficite errores) si no per al·lo de l'adagi: gent amb gent i el dimoni amb son parent. En lo demás queda a la seva disposició en coses que siga bo, tot besant-li les mans son affm. etc.etc. "

Cap allà a fins de juny, el setmanari local de la meua estimada ciutat "El Felanigense" començà la publicació del meu treball, cosa que donà ocasió a que fos llegit per persones, a n'el meu entendre més autoritzades que Mn. Alcover en aquestes matèries i tan geloses com mai ho pugui ésser el de llur dignitat de capellà i ésser racional, i no hi trobaren cap concepte que a judici d'ells els semblàs ni dubtosament heterodoxe.

Al llegir a la premsa de Mallorca el programa del curs de conferències del Museu Diocesà, va cridar-me l'atenció el veure entre la munió de temes, un sobre "Refutación de un error acerca del origen de la vida" el desenrotllament del qual havia de córrer a càrrec del culte prevere don Andreu Pont i Llodra; i dic que va cridar-me l'atenció perquè era la primera vegada que veia tractar de

qüestions de Biologia a n'aquell centre i tot reconeguent sobrada suficiència al digne Rector de Lluçmajor, com a sociòleg, m'era aquest senyor completament desconegut com a naturalista. En feu sospitar tot això certa relació amb la tarja sorprenent de Mn. Alcover. El dijous passat apareixia l'anunci de la conferència de Mn. Pont per la vetllada, a n'el propi Museu Diocesa i el tema ja no era literalment l'anterior sino aquest: "De l'origen de la vida damunt la Terra"; la supressió de les paraules "Refutació d'un error..." me feu creure que haurien llegit la meua publicació i que això els hauria decidit a ometre -si es que haguessin pensat fer-la tota alusió a la meua persona. Anava ben equivocat, per cert en tal suposició, ja que abans de començar el conferenciant, sa lectura com saben ja els lectors, s'aixeca Mn. Alcover i explica el motiu d'haver encarregat a Mn. Pont el desplegament del tema que he citat: era perquè a una societat, el nom de la qual es callava, un jove que per ésser fill d'un' família cristiana tampoc volia anomenar, i, obeint segurament a l'idea d'agradar als seus professors (cosa que em feu una gràcia extraordinària) havia dit que la vida sortia del mar, cosa completament contrària a la Religió Catòlica i a les sagrades revelacions; per destruir aquest error era que venia el conferenciant a tractar la qüestió des del punt de vista científic.

Lo que digué el Sr. Pont és prou conegut dels lectors per l'extracte publicat en els quatre diaris de Palma i no cal perdre temps en repetir-ho. El cas és que acabada que fou la peroració, jo vaig demanar la paraula i vaig dir poc més o manco lo que segueix:

"Jo soc En Miquel Massutí, autor de la conferència a la qual ha fet alusió Mn. Alcover; al donar-la a l'Associació per la Cultura de Mallorca, no vaig exposar cap concepte que estiga en pugna amb lo que acaba de dir-nos el conferenciant, puix que vaig recalcar ben bé que el pas dels albuminoides constituïts dels elements que es trobaven en el mar (quant la temperatura del medi era apropiada) al protoplasma viu era desconegut ja que a aquells albuminoides els faltava una cosa misteriosa i fonamental: la Vida. Fa uns quants mesos arriba a les meves mans un llibre d'un jesuïta -el P. J.A. Laburu - tractant aqueixes qüestions i comença dient que no el mou cap finalitat catòlica ni apologètica, ja que tals conceptes caben de ple dins el Dogma Catòlic i la Filosofia Cristiana. Per tant, propós a Mn. Alcover i al conferenciant que llegeixin la meua conferència i es donaran compte de que lo que vaig dir no queda en res contradit per lo que ara acabam d'escoltar. I a l'objecció de Mn. Alcover de que no era així lo que resava el bolletí de l'Associació vaig respondre-li que jo no havia fet més que exposar les teories d'especialistes en la matèria; com compendrà Mn. Alcover, jo no soc ningú per sostenir teories originals i a més que abans d'atacar-me publicament valia la pena d'enterar-se amb certesa del que jo havia dit. Talla la discussió el propi conferenciant amb unes paraules, que de veres li agraesc, dient que quantra mí no anava res ni tenia res que dir-hi.

En resum de tot això m'interessa fer constar principalment, als que no assistiren a l'acte del dijous a vespre, que les meves paraules no eren d'humiliació com es pot desprendre de la nota dels periòdics (es massa absurde el fer voler veure que jo anàs a demanar perdó al mateix que m'havia

agraviat ja que la meua consciencia de catòlic estava ben tranquila sobre aquest punt i que el dictat d'heretge, arribant-me com m'ha arribat, no me preocupa ni poc ni molt. El que jo volia demostrar i crec que vaig aconseguir-ho a n'el mateix Museu, era la lleugeresa de Mn. Alcover, procedint d'aquella manera sense haver sentit ni llegit la meua disquisició. Torn repetir que sent vivament haver d'adoptar l'actitud que acab de prendre, pero les questions de dignitat personal es tenen que liquidar sense contemplacions, en forma radical i definitiva. M. Massutí Alzamora.

Vist a la distancia dels anys, l'incident va mereixer el comentari de Francesc de Borja Moll (Eis meus primers trenta anys. (p. 144-145):

Alguna vegada hi havia intervencions o comentaris del públic sobre l'assumpte de la conferencia: això que ara en diuen "col.loqui"; però no organitzat previament, sino espontani, inesperat, perquè la cosa ho duia. Em recorda del més interessant d'aquests casos, ocorregut l'any 1926. En Miquel Massutí Alzamora havia publicat feia poc, un article en que venia a dir que la vida s'havia de cercar dins la mar, i que tots els vivents descendien remotament d'essers marins. Era una teoria que en aquell temps començava a esser coneguda dels nostres biòlegs, i el jove Massutí la va exposar d'una manera molt correcta i científica. Però ai, ¡Mare de Déu! Bona l'hagué feta. Mossen, Alcover va considerar que aquella teoria era herètica, que anava contra la història de la Creació contada en el Genesi, i va demanar a mossen Andreu Pont i Llodra que donàs una conferencia per refutar públicament aquella teoria. Mossen Pont -que era un bon sociòleg, però no un bon biòleg- no s'hi sabé negar, i va donar la conferencia. No va anomenar al "delinqüent" contra qui anava, però tothom endevinava qui era aquest. Quan mossen Pont hagué acabat, s'alça un jove altíssim -el delinqüent -que seia devora mi, i demana la paraula. Mossen Alcover, que no el coneixia però sospità qui era, la hi concedí amb cara de prunes agres. El jove llarguerut va dir unes paraules, breus i serenes, en que explica que la teoria de l'origen marí de la vida era admesa per escripturistes catòlics. Un frare dominicà va remugar mots de desaprovació, però sense alçar la veu. Mossen Pont replica moderadament, sense fer-se fort a contradir. Tot plegat em va fer la impressió que el "delinqüent" tenia raó i que mossen Alcover havia tret les coses de pollaguera.

Però tornem a l'any 1926 i vegeu el que de l'assumpte opinava l'avi Massutí, en carta de 3 de febrer dirigida al seu fill:

Trob molt natural sa teua estrenyesa per no haver rebut carta meua, donat els acontexaments que s'han vengut succeint durant aquests passats dies. Jo devia haver-te escrit de seguida de rebuda sa teua primera. No ho he fet degut a ses moltes feines que pesen damunt mi durant aquesta temporada. En tot i amb això, no he deixat un moment de pensar en tú, amb motiu de sa malantranyada conferencia donada en es Museu Diocesà, per Don Andreu Pont, iniciada però per Mossen Antoni María Alcover. I potsi ben creure que m'he fet carrec des mals ratos que has tengut que passar durant aquests dies.- Me demanes sa meua opinió referent a sa teua actuació; i dec haver-te de dir que, no solament l'aprovo, sino que la aplaudesc, i que de sa manera que han vengut succeint aquestes coses, era un dever teu fer-ho de sa manera que ho

has fet.- Me va pareixer molt bé i molt digne que, quant usares sa paraula, després de sa conferencia de mossen Pont, no fessis mencio de sa famosa tarjeta de n'Alcover.- Casi casi ho trob un excés de prudencia, jo no sé si m'hauria pogut contenir. Pero després de lo que s'és esdevingut i de sa manera que sa premsa ha parlat, i d'es comentaris que supos se deuen haver fet, me pareix que no te queda va més remei que quedar en es teu lloc, que obrar de sa manera que has obrat.- Creu me que, per sa teva tranquil·litat, voldria que aquest assumpto quedas ja liquidat per sempre i que no s'en parlas més; pero és molt difícil de preveure lo que se pot esdevenir. De totes maneres i vengui lo que vengui, t'aconsell molta prudencia i que no te deixis dominar per els impulsos del moment, és necessari aplacar-los fins que los hakis meditat i estudiat de bon de veres.- Me pareix, fill meu, que t'has tirat damunt un feix massa feixuc, és a dir un enemic terrible; i és per això que t'aconsell molta, pero molta, prudencia; de tal manera que de totes ses passes que donis no n'hakis de tomar cap anrrere.- A mí no me fan por els enemics. D'es contraris que se presenten amb sa cara destepada i es cor oberl, esgrimint armes nobles,. pero me fan por i és molt difícil de defensar-se d'aquells enemics que, solapadament, se preparen per donar sa punyalada.- Quant pens en sa presentacio que fa n'Alcover de sa conferencia que anava a donar mossen Pont, diguent que era motivada per un altra que n'havia donada un jove, que no volia anomenar per tractar-se d'un fill d'una família cristiana, me produeix tan mal efecte com una picada d'escorpí.- Lo que si crec jo, és que si D. Andreu Pont hagués estat en antecedents i hagués sabut ben bé de lo que sa tratctava i hagués llegit sa teva conferencia, no s'hauria prestat a donar-la.- I vaig a acabar de par/ar-te de tals motius diguent-te que el tio Pere esta molt content de sa teva actuacio i que troba que has obrat com devies. ..

La polemica va tenir encara continuïtat.

Febrer, 1926.- En el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats, que presideix D. Lluís Ferbal, anomenen tresorer a Miquel Massutí Alzamora.

Febrer 1926.-

Mort d' **ANTONIA ALZAMORA RIERA.**

Per la meua darrera carta, estàs enterada de la repentina mort de sa nostra tia Antonia q.e.p.d El cap meu no estava en disposició de coordinar cap idea, tal fou la meua sorpresa quan cap allà les 7 h. i mitja m' enteraren de la terrible nova. Sa tia es trobava esplendidament bé, i el Dr. Ferrando havia dit que a principis de la vinent setmana ja podria anar a Felanitx. Ella estava lo més animada i tots noltros la consideravem ja fora de perill, pero en aquest món no tenim hora segura i, quan un menys ho espera, es presenta la mort amb la seva dalla i ens fa deixar aquest món de miseries, per prendre el vol cap a l'Eternitat. Pel telèfon des tren, foren avisats els de Felanitx, i figure't la impressió que va causar als d'allí. Sa tia Francisca l'havia vista el dimarts i havia venguda tota satisfeta diguent que sa tia ja es trobava bé. El traspàs no ha estat degut a s'operació ni a la dolencia que la motiva, sino a una angina de pit que, en pocs moments, acabà amb ella. Cap allà a les 10 h. arribaren de Felanitx, Na Catalina, En Bartomeu, els Rieres, i el tio Bartomeu. Sa tia Francisca no va tenir valor per venir. Per favor especialíssim i contra la costum

de la clínica, ens deixaren tenir les despulles de la tia fins el vespre a les 8 h. Tots els coneguts de Ciutat, vingueren a fer- nos companyia, entre ells Na Lluïa Llodrà, que se'n va enterar pel seu germa Antoni...Com pots pensar l'enterro fou sense cap ostentació: En Francesc Riera, En Bartomeu i jo baixarem la caixa fins al cotxe, i en els dos autos que havien vingut de Felanitx, els homes l'acompanyarem fins al cementiri. Les dones anaren a Can Llevadora i, al retornar noltros, partirem altra volta cap a nostra ciutat. Ahir demati, el tío Bartomeu, En Miquel Montserrat (l'homo de Na Catalina Llevadora) i jo, tornarem al cementiri a complir la darrera feina, o sia assistir al enterrament del cos de la tia. ...

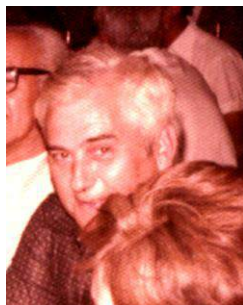
Creu que totes aquests actes impressionen de bon de veres i en doble motíu per haver tengut la malaltia de la nostra tia Antonia aquest desenllaç quan tots ja la consideravem fora de perill. Que Déu l'acullesca en la seva glòria, ja que ella n'es ben mereixadora. (Carta M. Massuti Alzamora, 20 febrer 1926).

Per Felanitx (la tia Antonia) era sempre a ca els nostres germans Pere i Catalina, parlavem i críticavem de lo que anava succeint; estavem tots contents de veure lo bé que estava la malalta i mai haguessim sospitat el funest desenllaç. (Carta de M. Massuti Alzamora, 21 febrer 1926).

Un ball a Sa Botígueta. No sé si vos ha enterat En Pere, d'un ball que feren a "sa Botígueta", que fou l'escàndol més enorme que s'ha donat a Felanitx, des de que existeix. ja pots pensar quins eren els assistents, homes (diguem-en així) ja que elles eren d'importació... (CartaM.Massuti Alzamora, 21 febrer 1926).

Segons me va contar En Toni Vaquer Ramis, aquest ball efectivament va passar a sa història com "es ball des gambiots". Dugueren dones d'una casa de cites de Ciutat, que li deien "ca N'Elena".

Va néixer a Felanitx, **BARTOMEU MASSUTI NICOLAU**, fill de Pere Massuti Alzamora i de Catalina Nicolau.

1927

Es carnaval i un tinent de sa guardia civil. Tot Felanitx bullia d'indignació per motiu d'haver es tinent d'es civils, propinat una sobirana pallissa a dos al.lots innocents, damunt s' Ajuntament... Ahir a vespre la cosa arrib'a a n'es

màxim de tensió, ja que a La Protectora organitzaren una protesta per aquest acte de barbarie. Sort que sa gent de per aquí és pacífica en extrem i no hi hagué un desastre, ja que es mateix tinent es presentà, tot provocatiu, a sa societat per a veure si farien renou i així tenir motiu per evacuar la sala. La cosa va en serio, i avui crec que tothom anirà a firmar sa protesta i es probable que el Sr. Tinent ho passara malament. ..Com passau aquest carnaval? Per aquí ja ho veus, es darrers dies han estat de revolució. ..(M. Massutí Alzamora, 1 març; 1927).

Francisca Mesquida i Germán Coll. Diumenge vengueren a Felanitx, es pare, sa germana i un cosí d'En Germán, per coneixer a Na Francisca. Em feren molt bona impressió tots tres. Vaig estar molt content d'esser-hi per acompanyar a Na Francisca... (M. Massutí Alzamora, 21 maig 1927).

Juliol.- Ja s'han convocat les oposicions a l'Institut Oceanografic. El següent mes d'octubre, Miquel Massutí Alzamora ja s'ha possessionat de la plaça d' Ajudant del laboratori de Palma, a Porto Pi.

PERE ANTONI MASSUTÍ NICOLAU, fill de Pere Massutí Alzamora i Catalina Nicolau Jusama, va morir, a Felanitx, dia 25 de setembre.

1928

Ben-Hur.- Avui ha vengut monpare de Felanitx, es principal objecte des viatge es anar a veure "Ben-Hur", cosa que farà avui capvespre, amb el tio Mateu. Jo vaig anar-hi diumenge i t'he de dir que hi havia coses enormes, altres que estaven be, i algunes de xareques. ..(M. Massutí Alzamora, 20 març; 1928).

Malaltia de Pere Massutí Roig. Conferencia. El tio Pere va passar ahir un dia bastant tranquil, sense dolors. Ara que així com està ell, i com té es cor, sempre s'ha de temer qualque cosa desagradable; pero com te dic, ahir, al menys, no estava neguitós i fins se'l veia animat... Com que ahir no me vaig moure quasi be de ca nostra, vaig aprofitar per enllestir sa conferencia. No m'ha quedat cap cosa de l'altre món pero em sembla que els agradara. ..(M. Massutí Alzamora, 7 maig 1928).

D'una carta de Pere Oliver Domenge a Miquel Massutí Alzamora. El primer examen d'En Miquel Oliver Massutí. Germa Miquel: Salut! Aquesta és la setmana del nostre petit Miquel, el seu baptisme d'estudiant, el espaldarazo. Com te vaig dir, dijous, en el tren de la tarde, vendra a Ciutat, amb el Mestre Riera i demés companys de promoció. Na Margalida també hi anira per fer-li la toilette i tenir cura de que vagi aseado. ..(Maig 1928)

CATALINA MASSUTÍ ROSSELLÓ

Catalina Massuti i Gori Vicens

Va néixer dia 16 de juny de 1928. Filla de Bartomeu Massutí Alzamora i Catalina Rosselló.

El mes d' agost, Miquel Massutí participà a una campanya d'oceanografia, per la mar de Santander, en el vaixell "Dato".

Més malalts. Ahir vaig rebre carta de monpare donant-me més detalls de sa malaltia d'En Bartomeu (Massutí Alzamora). Em deia que es metges, si nos'hi complicava res més, tenien esperança de treure'l, però que fins que hagi cedit, no es podia dir.- Ahir vespre, en Germán havia vist a n'En Bartomeu i trobaven es de ca nostra que estava un poc millor... jo estic molt intranquil, i fins que vagi en franca millorança estaré amb angunia. ..(M. Massutí Alzamora, 11 octubre 1928)

El mes de novembre de 1928, Miquel Massutí participa en un congrés d' oceanografia a Malaga, on va rebre el mestratge del Professor Ove Paulsen. A finals de desembre, (dies 28, 29, 30) amb un grup de naturalistes, presidits per D. Odón de Buen, realitzà estudis al Museu Oceanografic de Mònaco, que continuaren a l'Institut Oceanografic de París, des del dia 1 fins al dia 6 de gener de 1929.

El 19 de desembre del 1928 morí inesperadament el bisbe D. Gabriel Llompart. El dia abans, festa de la Immaculada, havia celebrat missa pontifical a la Seu. (Xamena-Riera: Historia de l'Església a Mallorca).

..

. Neix a Felanitx, fill de Pere Massuti Alzamora i de Catalina Nicolau, **PERE MASSUTI NICOLAU.**

Pere Massutí i Damiana Montserrat

1929

D'una carta de D. Bartomeu Amengual Andreu a Miquel Massutí Alzamora. Conferències a Felanitx. He llegit l'extracte de la conferència del Sr. Navarro. És interessant. Donal'hi en nom meu l'enhorabona. Per cert que m'ha cridat s'atenció, no sols l'interès de totes ses conferències donades a La Protectora, sino més encara la fórmula de desenrotllar-se, i encare més la perfecció dels extractes publicats a "El Felanigense", extractes pels que és possible fer-se ben be carrec de la importància de la conferència i del seu contingut. Supòs que els han fet els mateixos conferenciants, pero crida l'atenció lo general que ha estat l'art de condensar les conferències. I ja tenc curiositat de saber com ha anat això d'aquests extractes-model...

Conferències suprimides. He anat en es "Círculo" dispost a treballar unes quantes hores a sa conferència per Felanitx i N'Elviro Sans m'ha assabentat que es Governador les havia suprimides. Ja no hi ha cas que hi faci feina. És una llàstima, puix era una cosa que hauria anat molt be.... jo preparava un treball que crec hagués agradat, pero no hi ha més remei que tenir paciència i aguantar-se. Esper que m' escrigui En Pere contant-m'ho tot. ..Em demanares com havia anat sa de N' Aguiló (Francesc de Sales Aguiló); t'he de dir que va esser una de ses millors...(M. Massutí Alzamora, 2 febrer 1929).

D'una carta de Miquel Massutí Roig a Miquel Massutí Alzamora.

Ja fa temps que no li he escrit (a Bartomeu Amengual), pens fer-ho un dia d'aquests i li parlaré relativament a ses conferències, tan inoportunament interrompudes i suspeses per ordre gubernativa, encara que no cap dubte que es tir parteix de Felanitx mateix. Supòs que tu li escriuràs sobre aquest tema; i en tal cas, digueli que els extractes de ses conferències, de totes menos sa de N'Estelrich (que el va escriure ell mateix) son obra d'En Pedro Oliver, i que és degut a en, en molta part, es gran èxit que s'ha aconseguit amb aquestes conferències. ...

El mes de març s'agreuja la malaltia des padrí Massutí; aquest entrebanc va impedir que assistís al casament del seu fill Miquel.

MIQUEL MASSUTÍ ALZAMORA (185)

Va casar-se, el 21 de maig de 1929, amb Na Dolors Oliver Domenge. "El Felanigense" de dia 25 de maig, informava: Días atrás quedaron unidos por el vínculo matrimonial, en la iglesia de Nuestra Señora del Pino, de Barcelona, nuestro paisano y amigo D. Miguel Massutí Alamora y la distinguida señorita Dolores Oliver Domenge.- Actuaron de padrinos por parte de la novia su hermano Bartolomé y el Doctor don Angel Mur; y por parte del novio D. Bartolomé Amengual y Don Jaime Nadal.- Terminada la ceremonia nupcial se trasladaron los invitados al Hotel Florida del Tibidabo, donde se les sirvió exquisito banquete; emprendiendo luego los novios una excursión por Montserrat y por el espléndido rincón de la costa catalana Santa Cristina.- Deseamos que se haga perdurable la dicha que en estos momentos embarga a los jóvenes esposos.

Carta de Miquel Massutí Roig. Estimats fills Miquel i Dolors: Després d'haver passat en el llit aquests dos dies, diumenge i dilluns, m'he llevat avui a les onze; i poc temps després he rebut la lletra d'en Miquel des dia 20.- Més tard he rebut es vostre telegrama d'avui, depositat després des vostre enllaç matrimonial, el cual (lo mateix que els demás d'aquesta casa) m'ha ocasionat

una agradable impressió i m'ha omplert de satisfacció sa coral abraçada que m'envia. Jo le vos envii també, en tota s'efusió de sa meva anima, esperant, en viu desig, es moment de poder abraçar-vos personalment; i mentres tant prec a Déu que vos concedesca en so vostro nou estat, tota classe de ditxes i felicitats.- Molt he sentit, be que ho podeu creure, no poder estar amb vltros i

acompanyar-vos en aquest acte tan trascendental de sa vostra vida...(21 maig 1929).

PERE MASSUTÍ ROIG (180)

El 25 de juny de 1929, va morir a Felanitx, Pere Massutí i Roig. Tenia 70 anys. La carta del seu germà Miquel, un mes abans, havia anunciat el proxím desenllaç de la malaltia: En greu de l'anima t'he de dir que s'estat del tio és es mateix, lo cual implica que es consumeix de cada dia, encara que es perill no és imminent per ara. ..(29 maig 1929).

"El Felanigense" publicà la nota necrològica: El martes de esta semana rindió el viaje de esta vida efímera y caduca un buen amigo nuestro, el considerado propietario D. Pedro Massutí y Roig.- Era persona de bien ganado respeto, de claro juicio, de entereza rígida, de bondad suma; era todo un carácter. Su espíritu de rectitud se mostró siempre despojado de conveniencias personales, hasta el punto de no importarle nada las apariencias rigoristas con tal de sujetarse extríctamente a los dictados de una conciencia que tiene exacta noción de la justicia.- Aun rehuyendo por temperamento y por modestia ofertas de cargos públicos, alguno tuvo que desempeñar y en esto quedó consolidado el alto concepto que siempre merecieron sus relevantes prendas personales.- El postrer merecimiento logrado ante el tribunal del Supremo Juez, fue el que trajo consigo la enfermedad que acabó con su existencia, enfermedad de lento aniquilamiento consuntivo, cuya prueba abrumadora sólo saben resistir con estoicidad los que tienen prodigiosamente desarrollada la virtud de la conformidad.- Su sepelio y funeral dijeron claramente cuántas y cuáles eran sus relaciones y amistades, así como también las de su familia. A ésta, y singularmente a su hermano D. Miguel y sobrinos, envía la redacción de este semanario su más dolorido pésame.

Testament.- Pedro Massutí y Roig, soltero, mayor de edad, hijo de D. Pedro Antonio y de Dª Catalina, consortes difuntos, otorga su testamento de la manera siguiente.

Nombra albaceas a su hermano Miguel Massutí y Roig y a sus sobrinos Pedro y Bartolomé Massutí y Alzamora, a voluntad de los cuales se hará mi entierro y funeral.

Declaro no tener herederos forzosos.

Lego por buen amor a mi sobrina Catalina Massutí y Alzamora, mi finca llamada El Camp Roig, sita en este término.

Lego por buena voluntad a mi sobrino Miguel Massutí y Alzamora mis diez acciones del Banco de Felanitx, los censos que tengo derecho de percibir todos los años, según consta en la escritura de división de bienes que otorgué con mi hermano Miguel Massutí ante el Notario Quiñones; y además le lego mil pesetas, que le serán entregadas por su hermano Bartolomé dentro el término de un año a contar desde el día de mi muerte.

Dichos legatarios no entrarán en posesión de sus respectivos legados, hasta la muerte del heredero usufructuario.

Del remanente de mis bienes presentes y futuros sean de la clase que fuesen, instituyo herederos universales, esto es: usufructuario a mi hermano Miguel Massutí y Roig por todo el tiempo de su vida; y propietarios a mis sobrinos Pedro y Bartolomé Massutí y Alzamora y a los suyos a sus libres voluntades, dividiéndoles mi herencia de la manera siguiente:

El indicado Pedro tendrá a su parte mi finca llamada Son Llaneras de cabida e una cuarterada, mi finca llamada Son Xamena y mi finca llamada Son Batlum, sitas dichas fincas en este término municipal.

Y mi sobrino Bartolomé tendrá a su parte todos mis demás bienes de que no he hecho especial mención sean de la clase que fueren, con la obligación de pagar a su hermano Miguel las mil pesetas que lego a este dentro el plazo ya señalado.

Carta de Miquel Oliver Obrador.

Exposició Universal, Barcelona. La Mercè. Un congrès. Malalts. "Farmacia Moderna" de Miguel Oliver. Hospital, 2. Barcelona.- Teresa (Roig) continua en cama...a ratos parece que está mejor, pero después, sin saber el porqué, vuelven los dolores...y como es natural se desanima toda. ..Por la noche le da muy malos ratos y angunias y lo peor de todo es que se pone muy nerviosa. ..Esta tarde por ser la festividad de la Merced, pasa por casa la procesión acompañando a la Virgen, mas nosotros la veremos permaneciendo detrás de las persianas para simular que no estamos y de esta manera nos evitaremos poner colgaduras y las visitas de estos días y así no molestaremos a la enferma...El día de San Miguel, con motivo del Congreso de las Misiones, hubo misa pontifical en el estadio de Monjuich... que estuvo muy bien y era imponente el ver a tanta gente reunida y por la tarde dio fin al Congreso con la

cabalgata en la que iban muchas carrozas representando los hechos más culminantes de los misioneros y otras con motivos de la propagación de la fe. Ayer salió para esa la familia Pedro Massuti (Alzamora) después de permanecer cuatro días en esta y, a mi entender han visto de todo menos la exposición en detalle, pues el domingo los chicos fueron a los toros y Pedro al Poliorama. ...(Setembre 1929).

VII Centenari de la Conquesta de Mallorca pel Rei En laume. Me fas menció de les festes celebrades amb motiu de s'aniversari de sa Conquesta. Ja presumia jo, per lo que llegia als diaris, que s' exit no va correspondre en es proposits que s 'havien anunciat. Tal vegada si es trnen repetí, estaran més encertats es directors o organitzadors. ..(Miquel Massutí Roig a Miquel Massutí Alzamora. 24 setembre 1929).

Ara hem d'esmentar altres fets ocorreguts el 1929: el jubileu extraordinari per tota la cristiandat amb motiu el cinquantenari de l'ordenació sacerdotal del papa Pius XI, la commemoració del 75é aniversari de la definició dogmatica de la Immaculada i el sete centenari de la reconquesta de Mallorca; per celebrar la venturosa data vingueren els bisbes mallorquins Miralles, de Barcelona, i Perelló, de Vic. Els actes recordatoris de la fausta proesa consistien en traslladar la imatge de la Mare de Déu de la Salut, des de la parroquia de Sant Miquel a la Seu en una processó multitudinaria; també foren beneides una creu monumental en el lloc on desembarcaren les tropes catalanes a Santa Ponça i una capelleta d'estil romaní bastida sobre la pedra sagrada, on diu la fama que se celebrà la primera missa després del desembarc...(Xamena-Riera: Historia de l'Església a Mallorca).

1930

Gener en Miquel Bordoy era batle accidental per absència de n'Antoni Rigo.- Balls de carnaval a La Protectora i en el casino de Can Gran.

Carta de Miquel Massutí Roig al seu fill Miquel Massutí Alzamora.

La major part de les hores que estic fora del llit, les me pas assegut, sense fer res, ni tan sols llegir, i mig embadalit, com un beneit. I és que cada dia s'accentua més sa dificultat amb sa respiració, lo que me priva de practicar cap classe d'exercici. I com a conseqüència d'aquesta inèrcia, sa rovellen els meus ossos i el meu esperit. És tanta sa fatiga que experiment, que per arribar fins a sa farmacia (del seu gendre Pere Oliver) tenc que fer un esforç. Així és que pas molts dies sense anar-hi, en no esser es diumenges quan vaig a missa, si és que hi vaig, perquè són molts es diumenges o dies de festa que los pas dins es llit. ..Veig que tú, filla meva Dolors (Dolors Oliver Domenge) te trobes bé en so teu estat, i desig que continuis així; com també que En Miquel tengui tanta feina, perquè això prova suficiència en so seu ram. Però ha de tenir en compte que lo primer de tot és conservar sa salut, per poder disfrutar de sa vida. Desitjaria que, quan ho sabrà amb certesa, me digui En Miquel es dia que ha de donar sa conferencia a sa Casa d'es poble...(28 gener 1930)

Febrer.- En el saló de la Caixa Rural, sessió de glosats p'En Sebastia Vidal (a) Sostre, En Joan Ferragut i En Jaume Calafat. Cant de flamenc pel fill d'En Sostre.- Proclamació dels regidors que han de substituir els que ho eren durant la dictadura de Primo de Rivera. -

Constitució del nou Ajuntament. N'Antoni Rigo entrega la vara a N'Andreu Ramon, batle accidental.

Març- Morí en Miquel Reus del Convent.- Entraren el batle i quatre tinents de batle nous nomenats pel Govern. El batle nou era en Baltasar Nicolau (a) Galera. A la Parroquia predica la quaresma Fr. Jaume Rosselló (a) Rabent, franciscà, felanitxer. Acudeix molta gent als sermons.- Retiraren l'estatua de la pagesa del passeig Ramon Llull.- Es reorganitza a Felanitx el partit liberal...Reorganització a Sant Alfons de la Creuda de l'Amor diví.

El dia 13 de març d'aquest any, fou preconitzat bisbe de Mallorca, el que ho era de Barcelona Mons. Josep Miralles i Sbert, paísà nostre, que portaria, a més del de Bisbe de Mallorca, el títol honorífic d' Arquebisbe de Beroe.

El benedictí de Montserrat, P. Josep Massot i Muntaner, entre les seves publicacions sobre l' epoca turbulenta de la guerra civil del 36, escrigué la titulada ***El Bisbe Josep Miralles i l 'Església de Mallorca***, que és força interessant i del que copii aquestes conclusions (p. 199-201):

El llarg recorregut que hem fet a través de la biografia del bisbe Josep Miralles i Sbert fins al final de la guerra civil de 1936-1939 ens permet d'arribar a la conclusió que Miralles no era com pretén el periodista comunista Manuel D. Benavides, un propagandista de Joan March que assistia a les festes organitzades per aquest en las que juergueaban los militares i el bisbe mateix, ni el capítost dels assassins de Mallorca - juntament amb el Marqués de "Saes", els oficials d' Alcala, Miquel Villalonga i altres - ni l'acompanyant del "conde Rossi" a les seves 'jiras" (sic) de propaganda, bé que, en tales ocasiones, substituía el traje talar por el uniforme de la Falange; la única concesión de Su Ilustrísima a su carácter eclesiástico reducíase a no llevar puñal al cinto. Miralles no era tampoc l'innoble bisbe de Mallorca de que parlava en una carta privada Bernanos, ni el criminal o el gran inquisidor d' Albert Virgoleis Thelen.

Hem vist prou que el bisbe Miralles era un prelat profundament conscient de la seva missió pastoral i lliurat en cos i anima a la seva tasca. Pel que hem pogut constatar, la seva actitud política ana variant segons les circumstancies, sempre subordinades, a la seva manera de veure, a l' actitud religiosa, conservadora i molt moralista, que considerava fonamental. En els tres regims que li toca viure a Lleida, a Barcelona i a Mallorca tingué topades profundes amb les autoritats del moment, a causa de la seva defensa rectilínea del que considerava els drets de l'Església. Tanmateix, tant a Lleida com a Barcelona, com a Mallorca, no defugí de col.laborar amb el poder civil i donà consignes als seus sacerdots perque no es fiquessin en afers de tipus polític.

Com ja he posat en relleu, Miralles fou allunyat de Barcelona, en bona part almenys, per Primo de Rivera perquè no es prestava al joc de la Dictadura d'espanyolitzar Catalunya. Les seves reaccions davant la Segona República foren sempre molt prudents. ..La seva adhesió al Movimiento franquista no fou immediata i no es manifestà fins després de l'expedició esmentada de Bayo i dels desastres de la zona republicana, que la propaganda nacional aprofità hàbilment, alhora que treia importància a la pròpia repressió o la justificava com una operació autodefensiva.

Durant els anys següents no mancaren les tibantors amb les autoritats franquistes i Miralles, segons el que es despren de la documentació que hem pogut utilitzar, no estigué prou content de la intensificació de la vida cristiana a la seva diòcesi, malgrat les manifestacions aparatoses d'aquells anys.

D'altra banda, la guerra civil va representar un trauma profund per l'Església de Mallorca, dividida i desorientada per un conflicte entre germans -i sovint catòlics -que va provocar un trasbals col·lectiu ple de manifestacions autènticament vergonyoses, injustificades i injustificables, que han deixat encara avui moltes ferides obertes. Ni el 17, ni el 18 ni el 19 de juliol no són, per tants, cap data gloriosa per al record. Ben al contrari, ens duen a la memòria la història trágica d'una guerra que no va resoldre res i que, en canvi, a una banda i a l'altra, es va saldar amb un balanç esfereïdor de desastres, de destruccions, d'odis i d'ineptitud col·lectiva.

Que Déu ens guardi per sempre més, com deia el gran poeta Salvador Espriu, del crim de la guerra civil i ens faci el do de la convivència, del respecte mutu, del progrés i de la pau.

Abril.- Vingué a Felanitx i puja a Sant Salvador l'orfeó "La Protectora " de Ciutat.- Les alumnes del col·legi de la Caritat representaren el drama " El peso de una corona " en el saló de la Caixa Rural.

Maig, 5.- Per acord de la Junta General, Miquel Massutí Alzamora es nomenat vice-secretari de l' Associació por la Cultura de Mallorca.

Maig.- La " Unió Obrera " celebra la festa del treball amb un dinar de companyerisme.- Peregrinació de la Parroquia al sepulcre de Santa Catalina Thomas i a Valldemossa.- Acte d'homenatge i entrega d'un pergamí a l'historiador D. Miquel Bordoy.- L 'Hotel Santuari, antiga fonda Terres, ofereix els diumenges i festes gelats i també "el comfortable cuarto de baños ".- Juny.- El bisbe Miralles confirma a la Parroquia.- Peregrinació a Roma per assistir a la canonització de Santa Catalina Thomas. Hi prengueren part 37 felanitxers.- Mn. Bartomeu Barceló Tortella va ésser guardonat amb la flor natural en els jocs florals de Perpinyà.- Varen ésser nomenats jutge de Felanitx l'advocat D. Pere Reus i fiscal D. Pere Oliver Domenge.- Es constituí la Unió Republicana de Felanitx.- Morí el polític i músic D. Joan Valls de Padrinas Burguera.- 1/ Decret del bisbe Miralles erigint la confraria de la Mare de Déu de Sant Salvador.

MIQUEL MASSUTÍ OLIVER

A Ciutat, al pis de la plaça Quadrado, va nèixer En Miquel Massutí i Oliver, fill de Miquel Massutí i Alzamora i Dolors Oliver Domenge. Foren padrins: el seu avi Miquel Massutí Roig i la seva tia Maciana Oliver Domenge.

Es llicencià en Ciències Naturals a la Universitat de Barcelona, amb una qualificació global de l'examen de llicenciatura de Sobresaliente i començà a treballar en la investigació de biologia marina en el marc del **Consejo Superior de Investigaciones Científicas** i destinat al Laboratori de Cadiz del **Instituto de Investigaciones Pesqueras** fins a l'any 1959 en que va accedir, per Oposició, al **Instituto Español de Oceanografía** i destinat al Laboratori de Palma desenvolupant una àmplia tasca investigadora al llarg de 35 anys en el camp de la biologia, ecologia i tecnologia pesquera, especialment dels crustacis mediterranis i atlàntics africans. Ha dirigit nombroses campanyes i publicats treballs dels resultats a revistes especialitzades. Així mateix ha escrit nombrosos articles de divulgació i llibres, impartit conferències i dirigit seminaris i cursos per a postgraduats, destacant la direcció del **Seminario sobre Biología Pesquera y aprovechamiento de los recursos marinos** el 1984 en la Universitat Internacional Menéndez Pelayo (UIMP) de Santander.

Ha representat a Espanya, dins el marc de l' Instituto Español, de Oceanografía i la Secretaria General de Pesca del MAPA, en diferents foros internacionals mediterranis, sobre tot al **Consell General de Pesca del Mediterraneo de FAO**, del 1962 al 1985. Al 1967 va ésser nomenat Vicepresident de la **Conferencia Mundial de FAO sobre cultius i biologia de gambes i camarons**, a Mèxic, i també de la **Consulta Técnica sobre el Corall vermell del Mediterrani** a 1983.

Ha participat, com a representant espanyol en varies Asamblees Parlamentaries del **Consell d'Europa**, a Malta i Estrasburg, i de la **OCDE**, a París el 1983.

Ha col·laborat en la elaboració dels llibres, **The Fisch Resources of the Ocean** (FAO 1970), **Fishing Gear Catalogue** (FAO 1965. 1974 y 1984), així com en la elaboració de les **Fiches FAO d'identification des especes pour les besoins de la pêche. Mediterranee et Mer Noire** (FAO-CEE 1986 y 1987) i en el **Multilingual Dictionary of Fish an Fish Products** (OCDE 1984), i en el **Atlas de Recursos vivos del Mar** (FAO 1981).

En 1992 a 1994; ha dirigit tècnicament la **Cartografia Submarina del Mar Balear**, en un treball conjunt de la Conselleria d'Obres Publiques i Ordenació del Territori i la d' Agricultura i Pesca .

Desde el punt de vista divulgatiu, es autor dels llibres **La Pesca Deportiva en Mallorca** i **La Pesca industrial en Mallorca** (Editorial Cort 1973), **Los Peces para la Pesca Deportiva** (Editorial Cod 1.983), **Guía de Pesca Deportiva. Mediterraneo.** (Secretaria de Estado de Turismo 1ª y 2ª edición 1974) **Guía de Pesca Deportiva.Suratlantica** (Secretaria de Estado de Turismo 1975 y 1978), **Guía de la Pesca Deportiva en Baleares** (Editorial Cort 1988 col·laboranda asimismo en **Mallorca desde el Mar** (1990) i en la **Gran Enciclopedia de Mallorca**.

En el marc de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, es autor del **Libro Azul de la Pesca Balear**; llibre bàsic de política pesquera regional, una col·lecció de sis lamines de les **Especies amb interés pesquer a les illes Balears**, i també ha publicat els **Quaderns de Pesca I y II** i el **Glosari de Terminología Pesquera**, que se completen al 1995; amb **Els Recursos Pesquers del Mar Balear** i la edició de les **Fichas de Política Común de Pesca de la CEE**.

El decembre de 1995 ha publicat ***La Pesca en el Mar Balear***, com un compendi actualizat de tota la activitat pesquera de les Illes Balears en els darrers anys.

Al llarg de la seva carrera professional ha desenvolupat els carrecs de ***Jefe de Equipo de Investigación***, en el Instituto Español de Oceanografía des de 1970 a 1975 en que fou nomenat per concurs de mèrits ***Jefe del Departamento de Biología y Tecnología Pesquera***.

Al 1986 va abandonar l'investigació per passar transferit a la ***Administració Pesquera Autònoma*** com ***Cap del Servei de Pesca*** en la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per finalment, des de 1987 ésser nomenat ***Director General de Pesca i Cultius Marins*** fins a la seva jubilació al 1995.

Carta de Miquel Massutí Roig a Miquel Massutí Alzamora

Ahir vaig rebre sa teua lletra del 15 del corrent, en la que me dius la bona nova de que Na Dolors ja ha sortit a Missa, i que tant ella com es minyonet, se troben molt bé. Moltíssim nos alegren aquestes notícies, i més sa de que, si no hi ha res de nou teniu pensat venir a Felanitx es proper dissabte o diumenge. Déu vulga que no se present cap entorpiment que fassa variar es vostres propòsits, per mi tan desitjats; i perquè ja que no puc anar a voltros, a causa de sa meua salut, pogueu voltros venir a mí, encara que sien pocs dies... Avui he rebut es darrer número de La Nostra Terra, i ja tenia, fa molts dies, es penúltim, que conté es teu article sobre Nansen, el gran sabi i explorador norueg. És aquest, d'es teus treballs, un des que més m'ha agradat i que he llegit una i altra vegada, i en més deleit sa segona que sa primera.- No vos ha d'estrenyar que En Bartomeu (Massutí Alzamora) no hagi anat a veure-vos, doncs aquesta temporada ha estat, i encara esta, ofegat de feines i treballs, en sa confecció d'aubercocs, o elaboració, aquí i a Porreres.- Ahir Na Catalina Fuster, sa viuda de N' Alexandre Forteza, va morir. Des de fa molts mesos estava patint continuament i sense esperança que pogués millorar; que Déu la tenguí en la seva santa gloria. ..(17 Xjuliol1930)

Juliol.- Prengué possessió de la notaria de Felanitx en Josep Massot.

Carta de Miquel Massutí Roig a Miquel Massutí Alzamora

Me podeu creure que vos anyor molt; pero sobre tot En Miquelet. ..El meu estiueig, degut a sa fatiga, es redueix a estar assegut en es pati de casa, prenguent la fresca o aguantant sa calor, segons es temps que fa... (5 agost 1930)

Carta de Dolores Oliver a Miquel Massutí Alzamora

Arribarem, com pots suposar, molt bé ton pare era a Can Pere (Oliver i Domenge) que mos esperava; va fer molt de cas a n'es nin i a mí. Jo el vaig acompanyar fins a ca seva. Aquest dematí hi he tornat i estava encara al llit. És quant se sent més malament, pero jo el trob d'aspecte millor que les altres vegades Aquesta tarde a les sis, partirem cap a n'es port; ses nines i Na Margalida ja hi són. Sa teta que m 'han trobat, tu la coneixes i si tens memoria la recordaràs...se diu Catalina i és sa teta que varen tenir a ca ton pare, per En Miquelet (Massutí Rosselló) d'en Bartomeu... (19 juliol 1930)

Carta de Miquel Massutí Alzamora a Dolores Oliver Domenge. Ahir me vaig colgar a les dues; sigui tot per honra i gloria de l' Associació: doncs vé el cas que arribà un poeta valencia, En Joan Chobas, i li ferem N'Emili i jo els honors, fins a les 9, i després de sopar, anarem al Victoria a prendre café amb ell. Hi estarem fins a la una, i després anarem als diaris a dur-los l'anunci d'una conferencia que donarà dema...

Agost.- Recital de poesies per Mn. Bartomeu Barceló Tortella en el saló de la Caixa Rural i banquet d'homenatge a l 'Hotel Santueri.- Festa de Sant Agustí -XV centenari de la seva mort -Predica Mn. Valentín Herrero.- Verbenes

en el camp de futbol de la Torre.- Toros. Toreja Pericas. El Governador assistí a les festes.-

Setembre.- Festes en el Convent, a la Paròquia i a la Caritat en honra de la nova Santa, Catalina Thomas.

Setembre.- El bisbe Miralles féu la visita pastoral a Felanitx i beneí les obres d'eixampla i entrada nova al cementeri.

Setembre.- L 'Adoració Nocturna establerta al Convent commemora el 25 aniversari de la fundació. -En el saló de la Caixa Rural, representació per aficionats de Felanitx del drama "L 'Arrepentida ". Funció de glosat i cant flamenc.-

Octubre.- Arribaren a Felanitx tropes d'infanteria.- Maniobres en el Port de les tropes d 'infantería. -Benedicció de la part central del retaule d'alabastre de la Mare de Déu de Sant Salvador, obra de'n Tomas Vila.-

Novembre.- Es parla de la reinstal.lació dels Agustins en el Convent. Reorganització a Felanitx d 'una Delegació de l 'Associació per la Cultura de Mallorca.- Desembre.- Partit de futbol en el camp de la carretera del port entre el C.D. Felanitx i Arenas C.F. Guanya el Felanitx per 4 a 2.- Morí D. Salvador Vidal i Valls de Padrinas que havia estat batle i diputat provincial. -Els congregants marians representaren una comedia en el saló de la Caixa Rural. Pronuncià un discurs el congregant de Palma D. Felix Pons.- Població de dret del municipi, 11.960 habitants.

Llorenç Massutí Nicolau

Va néixer aquest any, a Felanitx. Fill de Pere Massutí Alzamora i Catalina Nicolau Jusama.

Catalina Oliver Massutí

Nasqué a Felanitx, filla de Pere Oliver Domenge i Catalina Massutí Alzamora.

1931

Proclamada, dia 14 d'abril, la Segona República espanyola, a Felanitx començà a regir l'Ajuntament una comissió gestora, d'esquerres. És el batle l'oncle **Pere Oliver i Domenge**, i primer tinent l'oncle **Pere Massutí i Alzamora** que, després de les eleccions del maig següent, continuen ocupant aquests càrrecs.

Es lliurat al President de la Diputació de Balears l'Avantprojecte d'Estatut de les Illes Balears, redactat per l'Associació per la Cultura de Mallorca en col·laboració de les cambres de Comerç i Agrícola de l'Illa.

El dia 23 de juliol l'Assemblea (que va reunir-se al Teatre Principal de Ciutat) celebrà l'última sessió. És aprovat el projecte d'Estatut...L'illa de Menorca no volgué participar en les deliberacions, i l'Estatut es diria de Mallorca i Eivissa.

Carta de Miquel Massutí Roig a Miquel Massutí Alzamora.

Conferències i política. Viatge d'estudis a Alger. Febrer, 21.- Parla de la seva salut i de lo molt que pensa en els de Ciutat. I sobre tot, pens amb En Miquelet, que voldria poder veure-lo i acariciar-lo a totes hores... Ja m'he enterat pels diaris de ses conferències que En Navarro i tú heu donades per la joventut escolar, sobre temes de biologia marina, a l'Associació. En es pareixer, heu tengut un bon èxit. ..M'he preguntes que en sortirà d'aquest bollit polític? Io no ho sé, ni som qui per fer pronostics ni conjectures, pero jo no veig en tot s'horitzó, ni sa més petita clariana que pugui guiar i conduir sa barqueta a un port de seguretat, encara que sia d'arribada forcosa. Fins aquí han fracassat tots els intents, i en és meu pobre concepte, cada fracàs és un nou obstacle per arribar a una bona solució. Déu vulga que Espanya pugui salvar-se des formidable temporal que està correguent, sense tenir que llamentat

funests aconteixaments... Si rebíes s'orde de partir (cap a Alger) sense tenir temps de poder venir a Felanitx, telegrafiem per poder jo anar a despedir-vos, encara que no fos més que arribar i tornar a partir, perque vull veure En Miquel...

Marc; 7.-

Miquel Massutí Alzamora embarca cap a Alger, en viatge d' estudis. Hi estaria fins el dia 10 d' abril, sota el mestratge del Prof. Rose.

1926

En el segle XX, pel que fa a l'ensenyament public, se substituïren les dues escoles unitaries d'atlots, de la Quartera i de l'Hospital per una escola graduada el 1926 que disposà d'un edifici al carrer de Sales (1932), engrandit posteriorment (1935-1951)

1929

S'implanta a Felanitx el servei de telefon.

1930

Al final del gener de 1930, es produí la caiguda de la Dictadura del general Primo de Rivera.

La transició política

Des del final del gener de 1930 fins a les eleccions municipals de 1931 en que va ocorre el canvi de règim. Hi va haver un període de normalització progressiva de les llibertats democràtiques.

Els grups polítics que havien estat perseguits per la dictadura, es reuniren en assemblees; els republicanisme s'aglutinà entorn del **Partit Republicà Federal**. El **Partit Socialista** va tenir mes poca incidència, si be el seu sindicat **UGT**, arribà a les zones urbanes i mes industrials.

Els grups polítics **conservadors** i **lliberals**, no havien col·laborat, en part, amb la dictadura, i manifestaven públicament que la dictadura havia estat un parèntesi nefast.

Els col·laboradors directes de la dictadura intentaren aconseguir la unitat entre **monarquics** i **catolics**. Els Ajuntaments es formaren igual que abans del cop d'estat, d'aquesta manera **lliberals** i **conservadors** eran majoritaris.

La tasca de **Republicans**, **Socialistes** i **Regionalistes** fou important i amb problemes de llibertat d'expressió. S'iniciaren amples debats sobre l'Església, les seves característiques i del suport que havia donat a la dictadura. Així aparagué un catolicisme de lluita i defensa que confonia l'acció sindical amb l'acció política, col·laborant estretament amb els blocs de dretes.

L'**Associació per la Cultura de Mallorca** promogué un intens debat sobre l'ús de la llengua, la bandera i sobre la identitat del nostre poble, com un conjunt de plantajaments encaminats a l'avantprojecte de l' **Estatut d'Autonomia de les illes Balears** de 1931.

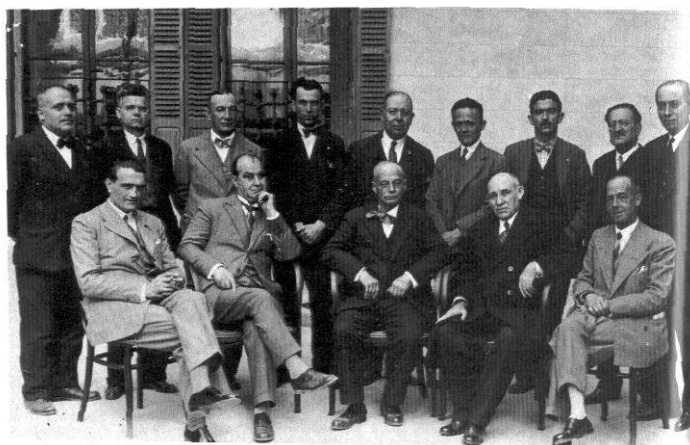
El **Partit Lliberal** es reorganitzà i s'en separaren alguns membres destacats que implantaren la **Unió Republicana**.

Des de 1883, la ciutat ha tengut impremta; destaca especialment la *Impremta Reus* (1883-1932).

1931

Proclamació de la II República

Els **Regionalistes** havien obtingut uns resultats importants, i d'aquesta manera quedava configurat un panorama polític ben diferenciat del de la Restauració, amb tres blocs definits; els **Republicans i Socialistes** que havien obtingut bons resultats a Palma, Felanitx i Lluçmajor, i només la majoria a Esporles i Montuiri. Cal destacar que a nombrosos pobles de la Serra de Tramuntana i del Pla de Mallorca no hi hagué eleccions, amb només una candidatura, i aplicant la Llei electoral es proclamaven regidors els candidats, la majoria **Monàrquica**.

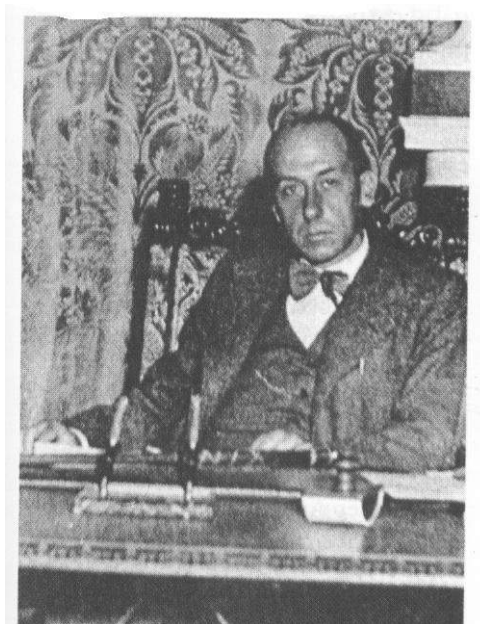
Comisió Gestora Municipal de Palma a 1931. Drets, i d'esquerra a dreta, J.Bauça, J.Rebassa, A.Jaume. I.Ferretjans, J.Porta, J.Montserrat, J.Garcia, V.Roig, i V.Tejada. i asseguts, T.Renteria, F.Julià, G.Alomar, Ll.Bisbal i A.Pou

Les denúncies de caciquisme, i el canvi de règim del 14 d'abril de 1931 amb la proclamació de la **II República**, va fer que el 31 de maig del mateix any es celebràs una segona volta de les eleccions municipals, on s'havien denunciat irregularitats.

El primer batle de Palma fou el socialista *Llorenç Bisbal* posteriorment substituït per altres, entre ells, el republicà *Emili Darder* que era batle de Palma el juliol 1936

El debat polític es va intensificar a tots els nivells; la República representava una gran esperança.

Els regionalistes retrocediren fins al punt de desaparèixer pràcticament com a força política ja que alguns regionalistes procedents del maurisme es varen coaligar des de 1932 amb els de Joan March (Verga).

Emili Darder

A partir de l'**Associació per la Cultura de Mallorca** i altres societats econòmiques i socials, es va promoure el primer avant projecte d'Estatut d'Autonomia per Mallorca i Eivissa, retirats el representants de Menorca.

Al Parlament d'Espanya es va debatre la possibilitat de federar regions autònomes, però no es va aconseguir; també es va debatre la separació de l'Estat i l'Església, així com també el dret al vot de les dones, que va tenir una influència decisiva a partir del 1933.

El partit Dreta Social i els grups conservadors formaren *Union de Derechas* amb relació directa amb Gil Robles; aquest grup derivà en Acció Popular i la CEDA.

L'eix de la dreta eren els antics lliberals dirigits per Joan March. A les eleccions de 1933 el triomf de les dretes unides va esser aclaparador.

A Felanitx, a les eleccions municipals d'abril de 1931 quedaren empatats els lliberals amb els conservadors i els regionalistes.

En proclamar-se la II República, una Comisió gestora designada pel nou govern republicà, prengué possessió de l'Ajuntament. A les eleccions de maig de 1931, els republicans federals obtingueren la majoria amb 13 regidors, i fou elegit batle **Pere Oliver Domenge**. Excepte en aquestes eleccions, durant la II República es va mantenir un clar domini dretà.

Prest es formaren dos blocs: dretes i esquerres.

PERE OLIVER DOMENGE (Palma 1886-Felanitx 1968) Es llicencià (1908) en farmàcia a la Universitat de Barcelona. En aquesta ciutat, milita en la Joventut Nacionalista de Catalunya. Fou fundador (1923) de l'Associació per la Cultura de Mallorca i secretari de la seva delegació a Felanitx. Durant la II República (1931-36), fou dirigent d'Acció Republicana de Mallorca –ARM– (1932-34) i d'Esquerra Republicana Balear (des de 1934). El 1931, fou elegit batle de Felanitx. Arran dels Fets d'Octubre de 1934, fou destituït i empresonat.

Pere Oliver Domenge

Després del triomf del Front Popular a les eleccions de febrer de 1936, tomà a la batlia i fou nomenat gestor de la Diputació Provincial de Balears. El juny de 1936, signà la *Resposta al Missatge dels Catalans*. Després de l'aixecament militar de juliol de 1936, fugí a Menorca i després passa a Barcelona, on fou secretari del Consell Executiu d'ERB a Catalunya, reorganitzat el juliol de 1937.

Amb el triomf del bàndol nacional, s'exilià a França (1939) i a les Filipines (1939-52). El 1952, tornà a Mallorca. Col·laborà en publicacions, com *La Nostra Terra*, *Nosotros*, *República*, i *La Veu de Mallorca*, i publicà treballs de

divulgació històrica, com *La catalanitat de les Illes Balears* (1916, reeditat el 1993).

MIQUEL MASSUTÍ ROIG (179)

Dia 21 de desembre de 1931, va morir Miquel Massutí i Roig, es padrí Massutí.

“El Felanigense” de 24 de desembre següent, publicà aquesta nota necrològica:

D. Miguel Massutí Roig. Inesperadamente, cuando el diagnóstico de dolencia crónica que le aquejaba, no permitía suponer tan próximo como fatal desenlace, dejó de existir el pasado lunes a las primeras horas de la noche, D. Miguel Massutí y Roig, nacido hacía el año 1856, de caracterizada y antigua familia de la localidad, siendo su padre D. Pedro Antonio del mismo apellido, cuyo recuerdo ha llegado hasta nosotros unido a una tradición de hidalguía y honorabilidad intachables en el ejercicio del cargo de Juez municipal de Felanitx y su término desempeñado por luengos años con aplauso general de sus subordinados. Tan triste nueva de momento causó honda y profunda sensación entre sus muchas relaciones pues, con la muerte del Sr. Massutí deplora Felanitx la pérdida de uno de sus ciudadanos, por diferentes conceptos digno de consideración y estima bien merecidos.- La premura del tiempo no nos permite una biografía extensa del finado, perfilando su modo de ser y características, cualidades y aptitudes en ramos diversos, ni apreciar siquiera, como fuera nuestro deseo, su iniciativa e intervención en causas útiles o beneficiosas, y menos todavía sus gestiones en pro de la fundación del semanario de intereses locales y materiales titulado “El Felanigense”, que vio la luz primera en la ya lejana fecha de 20 de julio de 1883. Además considerámoslo ocioso en el caso presente, por cuanto el Sr. Massutí fue en todo tiempo conocido y apreciado por sus estimables dotes de inteligencia y esfuerzo, y su nombre desde muchos años atrás adquirió justo ascendiente en los principales centros comerciales, y atrájole debidamente las miradas del Directorio del Banco de Felanitx, entidad que tuvo a bien confiar a sus cuidados la gerencia del mismo, según nombramiento de 9 de julio de 1894, no defraudando con su actuación confianza tan delicada. Realmente el Sr. Massutí en épocas difíciles atravesadas por el mencionado establecimiento, épocas que se recuerdan aun y que se produjeron por razones ajenas a las

disposiciones internas del Banco, y fue un trabajo incansable, sin desconfiar jamás en el porvenir de prosperidad y bienandanza que él preveía para su cara institución, a la cual vino dedicándole los mejores años de su vida, con toda su buena voluntad y aptitudes indiscutibles.- Sin duda alguna, nuestro mayor placer sería el de reseñar punto por punto la obra prolífica del Sr. Massutí en tan delicado puesto, pero ello, por cierto, requiere más vasto espacio que el que podemos conceder a una simple nota necrológica. Pero ella, por lo demás, es de todos bien conocida, y su resultado final pudo apreciarse acabadamente en la prosperidad luciente y el sólido prestigio del Banco, del cual fue colaborador eficacísimo el apreciable finado.- Con razón, pues, en idéntico sentido hay quien nos ha dejado escrito: *Sin sospecha de lisonja agregaremos que en el Banco de Felanitx el Sr. Massutí es algo más que el Gerente. Se le considera y se le trata con justificados motivos como el factotum. Su opinión es escuchada y acatada en los dificultosos casos del Directorio, como conocedor de las cotizaciones de plaza y estado del comercio nacional y extranjero, a juzgar por el prestigio de que goza el Banco mismo, lo que constituye un galardón honorífico en la vida de labor oculta de este apreciable funcionario...*- Fueron en él potentes y dominantes las aficiones literarias, nacidas de una sólida preparación al ampliar en la capital sus estudios elementales, y consolidadas luego con el ejercicio, siempre modesto e ignorado, de pequeños ensayos de verso y de poesía, que denotaron las facultades excepcionales de su ilustración y mentalidad congénitas.- Al lado de su íntimo amigo D. Guillermo Obrador y Timoner, ayudó poderosamente a la fundación de este semanario; y cuando la muerte del malogrado compañero, virtualmente fue nuestro Director, pues nunca dejó de consultarse su parecer en las situaciones difíciles, que irremediablemente traen consigo los azares de una publicación pueblerina.- Todas las obras culturales encontraron en él un entusiasta colaborador: desde la remota fundación del Ateneo hasta las empresas literarias de nuestros días.- Lector infatigable, veía transcurrir noches de claro en claro y los días de turbio en turbio, como Alonso Quijano, con sus ojos ávidos sobre las páginas impresas en las cuales encontraba el dulce solaz de su espíritu.- En política destacó siempre su figura unánime, y consecuente, siguiendo la ideología y las normas de conducta trazadas por el gran mallorquín D. Antonio Maura, en las filas de cuyo partido militó siempre, aun en los momentos de honda amargura en que éste estaba condenado al ostracismo.- Conversador amenísimo y de una memoria prodigiosa, al rememorar tiempos pasados hubiera podido quien le escuchara, ir escribiendo retazos preciosos de la historia de nuestro pueblo; poniendo a cada hecho y cada dicho el comentario adecuado, seguido por su ingenio siempre despierto y por la rectitud de su juicio desapasionado y sincero.- “El Felanigense”, que siempre tuvo en gran estima los méritos individuales del claro ciudadano que nos ha precedido breves días en el camino a la eternidad, de veras apenado ante la pérdida de uno de sus inolvidables fundadores, desde estas columnas envía sentido pésame a su distinguida familia y especialmente a sus hijos y a su hijo político don Pedro Oliver, Alcalde de Felanitx, haciendo votos al cielo para el eterno descanso del finado. La Redacción.

El mateix dia 21 de desembre, va morir la nostra tia

JOANA AINA OLIVER OBRADOR

Persona de arraigados sentimientos religiosos y de alma bondadosa y caritativa...Hacemos llegar nuestra condolencia a su afligida familia, muy especialmente a sus sobrinos, el Alcalde de esta Ciudad D. Pedro Oliver Domenge y el médico D. Jaime Arnau. ("El Felanigense").

1932

PERE ANTONI MASSUTI OLIVER (202)

Pocs dies després de la mort de l'avi Massutí, vaig venir al món, al pis que ocupaven els meus pares a la plaça de Quadrado, de Palma. Fill de Miquel Massutí Alzamora i Dolors Oliver Domenge. Vaig néixer dia 8 de gener de 1932. Em batejaren a Santa Eulàlia. Foren els meus padrins l'avi Miquel Oliver Obrador i la tia Caterina Massutí i Alzamora. Em posaren els noms de Pere

Antoni (seguint tradició familiar) i Jordi (pel patró de Catalunya) i Agustí (pel titular del Convent de Felanitx i de les festes del poble).

Vaig néixer en moments de dolor familiar: El anonadamiento que en mí produjo la muerte de mi padre, en el primer momento, y las preocupaciones habidas después por el nacimiento de mi segundo hijo... (Carta de M. Massutí

Al 1960 es llicencià en Dret i posteriorment, al 1990 es nomenat Advocat Rotal del Tribunal de la Nuciatura Apostolica. Fou Vocal del Tribunal Tutelar de Menors fins a l'any 1980.

A principis de l'any, **Miquel Massutí i Alzamora** fou elegit president de l'Associació per la Cultura de Mallorca.

Era l'any del centenari de la mort de Goethe i *l'Associació porta amb gran entusiasme les gestions oportunes per celebrar un acte de ressonància...* La revista "La Nostra Terra", de l'Associació, va dedicar un número extraordinari a Joan Wolfgang Goethe, el gran pensador i poeta alemany. *D'acord amb el Comité de la Universitat de Barcelona, ha projectat una representació d'Ifigènia en el teatre romà d'Alcudia...*

L'Associació organitzà també cursos de mallorquí, a càrrec del Prof. Francesc de Sales Aguiló; i cursos de biologia, a càrrec de Miquel Massutí. *També ha seguit explicant-se pel Sr. Miquel Massutí el curs d'iniciació a la Biologia. Les lliçons explicades han versat sobre "Relació", "Associacions cel·lulars" i "Distribució dels éssers vius".* Les dues darreres lliçons foren sobre els temes "Associacions entre éssers vius", "Taxonomia".

Va organitzar-se, per l'A.C.M. i per les festes de Cinquagesma, una exposició de flors, a la Llonja. *A l'acte d'inauguració hi assistiren les autoritats, el jurat i nombrosa concurrència. El President, Sr. Miquel Massutí, féu un brillant discurs en el qual enaltí la bellesa de la flor considerant-la com una*

esperança que equival a dir il·lusió i que, com totes les il·lusions, supera la realitat del fruit...

L'Associació organitzà nous cursets: ara de folklore, dirigit pel Sr. Andreu Ferrer, i de literatura de Mallorca, pel poeta Guillem Colom.

El dia 31 de març, arribà a Mallorca, en viatge oficial, el President de la República Espanyola Sr. Niceto Alcalá Zamora. *Venturosament, verem augmentat el nombre de senyeres barrades que lluiïren aquells dies en balcons i façanes.*

En aquests temps, *El Ministre de la Governació autoritzà als Ajuntaments de les Balears perquè posin als programes d'oposicions a places de funcionaris municipals, amb caràcter obligatori, el coneixement de la llengua catalana...*

El Centre de Lectura de Reus, l'Entitat "Palestra" i l'Associació de l'Ensenyança Catalana, organitzaren el 24 d'abril d'aquest any, a Reus, un acte d'afirmació de la unitat catalana. *A més de la Catalunya estricta, hi foren presents Delegats del Rosselló, València i Mallorca, la representació de la qual estava encarregada a l'Associació per la Cultura de Mallorca i en nom d'aquesta hi assistí el President Sr. Miquel Massutí, que pronuncià el següent parlament:*

Germans de la gran família catalana: No podeu imaginar-vos l'alegria amb que rebérem, els mallorquins que sentim, fonament, la catalanitat de les nostres illes, el convit a aquesta festa. Era la germana gran que volia reunir al seu entorn els fills de totes les contrades de la nostra terra, perquè junts, units pels llaços de pau i germanor, poguessim cantar, en la nostra gloriosa parla, un himne a la nostra unitat espiritual i començar la tasca àrdua i noble que ens ha de dur a veure-la realitzada d'una manera completa dins la República espanyola.- Comprenc sobrerament que jo no sóc ningú per representar la meva terra en aquest acte; però els meus companys de l'Associació per la Cultura de Mallorca, volgueren que, degut a la seva transcendència, fos la mateixa Associació, en la persona del seu president (càrrec amb el qual me veig investit amb honor immerescut) qui dugués avui la veu de Mallorca.- Siguen doncs, les meves primeres paraules d'agraïment en nom de l'Associació i meu a la catalaníssima "Palestra", entitat que no cal ponderar per esser massa conegut el seu patriotisme, la seva ciutadania, i la noblesa de la seva actuació.- Vull també manifestar la meva admiració per la Protectora de l'Ensenyança Catalana. Els anys de la meva activitat, l'eficàcia d'aquesta, les persecucions de que fou objecte durant els temps de la ignominiosa dictadura la fan mereixedora del més gran afecte. Jo us puc dir que tenc com a un dels grans orgulls de la meva vida que la primera entitat a què vaig pertànyer fos l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.- Rebeu també la més coral salutació i l'abraçada de Mallorca, vosaltres, representants de les terres germanes. La mar que ens separa no ens allunya, és *el pont de la mar blava* que ens uneix i record amb el seu cant les glòries de la nostra raça.- El desembre de l'any 1228, s'acordava a Barcelona la gloriosa empresa que havia de portar a terme l'associació de les illes d'or i nacre a la corona catalana. El 5

de setembre de l'any següent, partia d'aquestes properes platges de Salou l'estol de naus portadores de la host del jove rei i "era bell de veure –diu la crònica – que tota la mar semblava blanca de les veles: tan gran era l'estol". Dia darrer d'aquell mateix any, restava gloriosament incorporada la nostra terra a Catalunya; el bell catalanesc ressonava per totes aquelles contrades, i les barres sang i or, onejaven alegres i victorioses esguardant-se en el mirall de maragda del Mediterrani.- Però aquell gran Rei, l'instint nacional del qual el portava en vida a la constitució de la nacionalitat catalana, en la seva darrera disposició, duit segurament per l'amor als dos fills, esfondrava l'obra de tota la seva vida. Hom no s'explica com pogués Jaume I realitzar l'acte tan poc polític de dividir el seu regne. D'aquesta manera, Mallorca restava separada de la Catalunya continental.- Com tots sabeu, aquesta manifestació equívoca de l'amor paternal, tenguè fatals conseqüències. La rivalitat entre els dos germans no trigà gaire a manifestar-se, però el poble, sempre germà malgrat la voluntat dels seus reis, defugia la brega i afirmava a tota hora la seva unitat espiritual. Prova d'això la tenim en la rebuda i homenatge que els mallorquins dispensaren al primogènit del rei Pere II el Gran, quan fou enviat per aquest a possessionar-se de les illes durant la guerra amb Felip de França i com veren de malament que el malaurat Jaume de Mallorca, per ressentiments personals cercàs l'ajuda d'un rei estranger. Més tard Alfons, ja rei, reintegrava per primera vegada les nostres illes a la seva corona; per bé que Jaume el Just, anys després, cedís de nou, però en feude, al seu oncle, ja vell, el regne de Mallorca.- La lluita, però, no era acabada. Sota la sobirania de Pere III, rebrotà més forta que mai i la brega finí amb la total desfeta de la casa reial de Mallorca i l'anexió definitiva de les nostres illes a Catalunya.- En el mes de maig de 1343, Pere el Ceremoniós, abans d'entrar a la Ciutat, jurà servir i defensar les llibertats de Mallorca i entremig d'un gran entusiasme era més tard coronat com a rei de les illes. Per última vegada intentava Jaume III de Mallorca, acompanyat de gent estrangera, fer-sa seves les illes i perdia gloriosament la vida en els camps de Lluçmajor. Diu Pere Oliver en un bell treball sobre la catalanitat de les Mallorques que "per la fredor amb que el poble insular veié l'enrunament de son senyor i rei, per les protestes de fidelitat a Pere III, deixà ben palesa en les planes de la història el voler de les Mallorques de vincular amb les altres terres germanes llur sort i esdevenidor".- Un fet vull recordar en l'acte d'avui. El 29 de març de l'any 1344, fou segellat d'una manera solemne, la reintegració de les illes a la Confederació catalano-aragonesa. Pere III jurà per ell i els seus, en la capella del palau reial de Barcelona, no separar mai més, de la corona d'Aragó, el regne de Mallorca. Aquest jurament era complimentat per tots els comtes-reis de cara a la mar i després d'haver jurat les llibertats de Catalunya.- Tristament arribaren els jorns de desgràcia. Anys més tard es realitzà la consumació de la més gran injustícia: la desnacionalització de Catalunya. I llavors Mallorca seguia amb la seva fidelitat als germans de raça. Diu l'autor abans citat "que l'instint de l'amor unia en estreta abraçada les dues Catalunyes, fou la caiguda en esclavatge de Catalunya nou triomf de la catalanitat de les illes, la darrera prova de la voluntat insular, fermament catalana.- El príncep de les lletres catalanes, Josep Carner, ens envià als mallorquins, quan el 7é centenari de la conquesta, unes belles estrofes: "L'altre testament", joia literària de gran vàlua. En elles ens fa reviure l'ànima de Jaume I que *si per als fills migpartia sa gent – per a la terra fa nou testament* d'aquesta manera:

*I a la fillada que es diu munió,
deixo indivís mon reialme millor;
deixo la parla, que el temps més felló
obri les ales i es torni cançó;*

*I la sang nostra que és neta d'enveja,
d'urc i fretures, i sola ens rebeja,
car l'Empordà vers Mallorca passeja
i el Segre verd dins València bateja;*

*L'àngel, però, que li era veí
amb ploma d'or cada mot escriví;
i el testament piadós escondí
dins el misteri dels cors a venir.*

Aquell testament que l'àngel escondí, resta avui amb tota la seva força: la nostra gloriosa parla es mostra ben indivisa.- “Des de les Corberes franceses – diu Pompeu Fabra – fins als palmerals d'Elx i de les regions orientals d'Aragó fins a les illes daurades, existeix un grup de parlars romànics que formen un conjunt prou homogeni per ésser considerats una sola llengua novillatina enfront de l'espanyol, del francès i de l'italià. Dins aquest domini lingüístic es constituí a l'edat mitjana una llengua literària uniforme on traspuaven a penes les variants dialectals de la llengua parlada, la llengua en que escrivien el català Ramon Muntaner, el valencià Ausies March i el mallorquí Ramon Llull”.- En sessió memorable, que l'entitat que represent dedicà a la memòria de l'il·lustre patrici, despertador de la nostra parla, Marian Aguiló, en ocasió del centenari de la seva naixença, Jospe Ma de Segarra, expressà clarament la importància de la llengua com a llaç d'unió entre Mallorca i la Catalunya continental:

*Mallorquins, catalans, hi ha això que ens lliga,
és ell qui de bon cop ho ha definit:
és nostra parla, la fidel amiga,
la llàntia vigilant de l'esperit.*

*Collaret de paraules –fines brases –
cada cop lluenteges més segur;
resistiràs a totes les espases:
ai, collaret, no et trencarà ningú!*

Tota campanya d'afirmació de la nostra personalitat ha de tenir per punt de partida el recobrament de nostra parla.- Mallorca - recordava la revista “La Nostra Terra” en una bella editorial deguda a la ploma elegant i catalaníssima de l'amic Antoni Salvà, - es pot dir que és, de totes les terres catalanes, on està més generalitzat l'us del nostre idioma, però són comptadíssims els mallorquins que tenen el costum d'escirure'l; i just ara es comença a emprar en els actes oficials. Afegia l'esmentada revista que Mallorca no haurà recobrada la seva personalitat mentre els mallorquins no parlin la seva llengua i le servin per tot arreu la mateixa fidelitat que li serveix en la seva pròpia casa; mentre no l'hagin

adoptada en totes les ocasions que els siga possible.- Per aconseguir això cal començar la tasca ensenyant als nins a les escoles a llegir i escriure correntment el català, perquè deixi de produir-se el cas d'haver de sentir els nostres fills els primers coneixements, aquells que tan arrelats queden en la seva ànima tendra, en un idioma distint d'aquell altre en què escoltaren de les seves mares les cançons de bressol, i en què aprengueren a embarbollar les primeres paraules.- Comprenent-ho així, l'Associació per la Cultura de Mallorca, procurà per tots els mitjans que estaven al seu abast que es fes extensiu a Mallorca aquell encertat decret de bilingüisme del passat ministre d'Instrucció i hem de confessar amb tot el dolor del nostre cor que de cap manera poguérem conseguir-ho. A la germana Catalunya, a la primogènita de la nostra raça, deman jo avui en nom dels mallorquins conscients de llur personalitat, la seva valuosa ajuda. Per vosaltres, la qüestió de l'idioma ja no es cap problema; és tal el convenciment de tots els catalans de la cabdal importància d'aquest punt, pedra on descansa tot l'edifici de la nostra llibertat, que per ell sol s'imposa l'ús de la nostra llengua per tot arreu. Però a l'altra banda de la mar, són molts els mallorquins que encara creuen que la nostra parla benivolguda tan sols ha de sentir-se dins el redós familiar. I opinen d'aquesta manera absurda tan sols per ignorància; el dia que tots els mallorquins coneguen bé el seu idioma, la seva literatura, el seu desenvolupament a través de la història, aquell per ell sol haurà pujat al grau que li correspon. No heu de voler catalans, que aquell decret sia tan sols per vosaltres sols, que Mallorca "aquell tros de Catalunya més pur, més a la vora de llevant" no pugui gaudir de la primera llibertat que a vosaltres us fou concedida i que és la clau de volta de totes les que vendran.- La nostra cultura és essencialment catalana. En tota època, homes de Mallorca eminents han enriquit amb magistrals produccions, el tresor espiritual de Catalunya, Ramon Llull i Turmeda entre els nostres clàssics i des del renaixement ençà, per no citar més que una mostra, els noms de Marian Aguiló, Mateu Obrador, Costa i Llobera, Joan Alcover, Gabriel Alomar, Maria Antonia Salvà i tots els veritables valors intel·lectuals de la Mallorca d'avui senten fonament la catalanitat. Escoltem el que sobre la nostra cultura diu el pensador mallorquí Gabriel Alomar: "Mallorca com a nucli territorial i racial en el conjunt d'Espanya no ha aportat a Madrid cap influència considerable. S'em dirà: i tal nom d'un polític i tal altre d'un general. Ells, ni ningú han duit a Madrid cap autèntica expressió de psiquis col·lectiva.- En el territori de l'estat espanyol té son modest patrimoni "Mon vas és petit, però bec en mon vas". El que succeeix és que la gravitació a Mallroca (la Mallorca amb vida espiritual ben entès) pertany al sistema solar d'una altra ciutadania, d'una altra metròpoli: la civitas catalana.- I és curiós que solament per aquesta capacitació s'allibera Mallorca de tota taca de provincianisme".- L'Associació per la Cultura de Mallorca l'actuació de la qual està inspirada per la vibració patriòtica de l'ànima nostra, no ha emprat mai altra arma que la cultura al servei de la nostra espiritualitat.- Per aquests tres fets: el racial, el de l'idioma i el de la cultura, les nostres illes mostren la seva personalitat. Mallorca, sense perdre cap característica pròpia -deia l'esmentada revista "La Nostra Terra" en temps encara de règim monàrquic -, no és altra cosa que una illa catalana i com a tal forma part de la Catalunya integral, participant amb ella de la unitat de raça, de la unitat de llengua i de la unitat de cultura. Mallorca, a tot estirar, constituirà una regió de Catalunya i com a tal formarà part de la més important de les minories

nacionals que integren l'Estat espanyol tal com està constituït en l'actualitat. Això és el que simbolitza la nostra bandera, la qual – com per tot arreu de les terres de les terres catalanes – mostra les quatre barres, símbol de la unitat de Catalunya, que no és cap artífici legal, sinó l'essència d'un poble viu, que pensa, parla i sent d'idèntica manera.- Voldria que l'acte d'avui, fos el principi de tota una llarga i transcendental tasca que està per realitzar. Pensau que si actes com el d'avui s'haguessin anat celebrant des de fa deu anys, no hauria estat possible l'aprovació de l'article antidemocràtic de la constitució de la República espanyola que ens tendrà separats Déu sap fins quan.- La voluntat conscient de les Illes reclama que recordeu el *jurament per les illes* del rei Pere III i no les abandoneu en l'hora de les llibertats.- Treballant tots per aquest fi, veurem un dia que les nostres illes com un sol cor i una ànima sola, obeeixen a la llei de la gravitació universal dels pobles. I tots els mallorquins tendran a gran honor anomenar-se catalans de Mallorca, com s'ho anomenen ja les seleccions insulars d'avui i com antany s'ho anomenava Ramon Llull.

El dia 2 de juliol, l'A.C.M. celebrà el centenari de Goethe, *segons acord de la Junta Directiva de l'Associació...amb una representació d'Ifigènia a Tàurida al teatre romà d'Alcudia. Se n'encarregà la notabilíssima agrupació dramàtica amateur de Barcelona "Belluguet", l'actuació de la qual fou acertadíssima.- El teatre ple a vessar d'un públic culte i intel·ligent, veié renèixer per unes hores els seus dies gloriosos. La intensa emoció de què actors i espectadors estaven presos farà que es guardi d'aquest acte un inesborrable record. Fou un triomf per a tothom que hi prengué part.*

Per l'Església de Mallorca, el mes d'octubre, *durant tres dies i amb el cerimonial prescrit per aquests casos, s'ha celebrat el Sínode Diocesà, la celebració del qual resta manat pel novell codi canònic dins un terme de temps fixat.*

A L'Ajuntament de Palma es va formar una comissió gestora presidida per Llorenç Bisbal. Tot es va dur a terme sense cap incident, tal com afirmava en una crònica del moment, el moderat Joan Pons i Marques:

Els qui havien dut a cap la gesta eren els més coneguts representants del republicanisme mallorquí, que arengaren la multitud amb vibrants parlaments, i imposaren des del primer moment el seny i el respecte al ordre, que fou característica general del moviment i que valgue de tot d'una admiració de tothom.

Amb el canvi de regim, els partits monàrquics varen tenir que adaptar-se a les noves circumstàncies. Joan March, cap del partit lliberal i el seu partit va canviar de nom per denominar-se com a **Partit Republicà de Centre**.

Els conservadors, junt amb els elements de la denominada Dreta Social, formaren l'**Unió de Dretes**. Per altre part els Regionalistes, indiferents respecte al règim polític, acabaren acceptant el republicanisme.

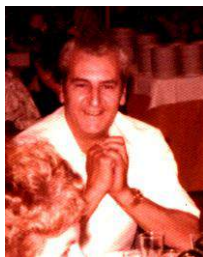

Llorenç Bisbal i Barceló, fundador del setmanari "EL OBRERO BALEAR" (1900 – 1936), de l'UGT (1925) i de la FEDERACIÓ SOCIALISTA BALEAR del PSOE (1932), fou Regidor de l'Ajuntament de Palma (1917 – 1922) i batle de Palma durant la II República.

A Felanitx, aquest any, s'organitzà una cooperativa de treballadors que agrupava alguns picapedrers, ferrers, fusters i llenterners, que subsistí fins al 1971.

Es creà, la Societat Gimnastica de Felanitx, com equip de futbol i que jugava en el camp del Torrentó.

Va néixer a Felanitx, fill de Pere Massuti Alzamora i de Catalina Nicolau, **ENRIC MASSUTI NICOLAU**.

1933

El 1933, es presentaven units a les eleccions a diputats, els partits de dreta i centre, que a Felanitx obtingueren 3.255 vots, mentres que els d'esquerreres n'aconseguien 1.949.

El Felanitxer setmanari creat a Felanitx (1883) amb el nom de El Felanigense.

En foren fundadors **Bartomeu Barceló Massutí**. Miquel Obrador Timoner. Pere d'Alcantara Penya. Andreu Ramon i Jordi Veny Maimó. Fou la primera publicació periòdica editada a la Part Forana. Amb el subtítol *Semanario de intereses locales y materiales*, oferia notícies d'actualitat i articles literaris en català i castellà. Reprodula textos d'altres diaris mallorquins i peninsulars. Des del 1884 al 1919. publica l'*Almanaque de El Felanigense*, calendari acompanyat d'articles literaris, historics i polítics. Edità un Folletí amb transcripció de contes i novel·les, entre les quals destaca la traducció de El Quijote al català, realitzada per Ildefons Rullan.

El 1923. el Cercle Recreatiu es féu carrec de l'administració i de la redacció. Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-30). es publicà en castellà i va esser suspes dos mesos per ordre govemativa. Reaparegué independent del Cercle Recreatiu.

Des del 1931 l'edità la delegació a Felanitx de l'Associació per la Cultura de Mallorca. El 1933 adoptà el nom de **El Felanitxer** i es publicà íntegrament en català. En foren directors Miquel Obrador Timoner, Jordi i Joan Veny Maimó, Pere Oliver Domenge i Pere Reus.

Va desapareixer l'agost del 1936. en iniciar-se la Guerra Civil.

Aquest mateix any, es fundá la Mutua Felanitxera d'Accidents de Treball.

Respecte a la segona ensenyança es creà un col·legi subvencionat que funcionà com a institut elemental.

El mes de gener d'aquest any, es funda "Es Maculi", periodic de dretes, i el mes de maig surt "Sa Pedra Foguera", com a periòdic d'esquerres.

Continua Miquel Massuti com a president de l'Associació per la Cultura de Mallorca. Aquest any, va publicar a "El Felanigense", amb motiu de les noccs d'or del setmanari, un article, titulat "Els dos centenaris", que reproduïm:

Les noccs d'or del nostre setmanari coincideixen amb dues dates de gran valor espiritual per a tots els bons mallorquins. Són aquests dos centenaris que assenyalen dues fites en la història del nostre idioma: el de la naixença de Ramon Llull i el de l' "Oda a la Pàtria" d'Aribau.- Ara fa set centúries que vingué al món qui havia de ser el fill major de la nostra raça; l'astre de primera magnitud destinat a brillar amb la llum potent de la seva ciència i de la seva virtut enmig de tota l'Europa medieval; el gran missioner, el foll d'amor que tenia per únic anhel fer de tot el món una sola pleta, sota la custòdia d'un únic pastor, Jesucrist; el gran polígraf, el coneixedor de tota la ciència del seu temps, l'escodrinador incansable de totes les manifestacions

de la naturalesa, de les quals treia sempre raons i arguments per a fer conèixer les excel·lències i les glòries de l'Amat. Però, a més, Ramon Llull fou el primer clàssic de la llengua catalana; ell l'elevà des del nivell de la poesia joglaresca fins al de la més alta filosofia, i això en un temps en què en llengua llatina s'expressaven pels altres països els coneixaments i les disquisicions cinetífiques. El nostre Beat, comprengué que la llengua catalana era vestidura prou digna per a vestir els pensaments filosòfics i totes les altres idees per enlairades que fossen, i amb aquesta llengua que arribava al cor del poble escrigué la quasi totalitat dels seus llibres. Com ha dit recentment Mn. Galmés, Ramon Llull fou el plasmador del nostre idioma; i així com els noms del Dant, Camoëns i Cervantes van units als de les llengües que tant honraven, el nom dels nostre savi va íntimament enllaçat al de la llengua catalana.- I si amb aquest centenari recordam el naixement de la nostra parla, amb l'altre que també s'escau enguany commemoram la seva gloriosíssima resurrecció. Ara fa cent anys que l' "Oda a la Pàtria" de Bonaventura Carles Aribau fou l'espurna que encengué tota una explosió d'amor a la parla abandonada. I entre la munió de literats que emprengueren la noble croada de dur l'arpa polsosa al setial d'honor que li corresponia, hem d'assenyalar en primer lloc els noms dels renaixentistes mallorquins, d'aquells romàntics que contra tots els prejudicis del seu temps, la incomprensió i a voltes la befa més aferrissada lluitaren plens d'ideal en la tasca que havia d'aconseguir, amb el temps, retornar l'esplendor d'antany al verb de Ramon Llull.- És la llengua el distintiu més característic de la personalitat dels pobles. Així ho reconeix Unamuno amb aquestes paraules: *La sangre del espíritu es mi lengua, y mi patria es allí donde resuena*. Per això, la primera tasca que cal realitzar, si volem que es manifesti amb tota plenitud la nostra personalitat, si volem esser bons mallorquins, és el conreu en tot moment del nostre idioma.

*Cap nació pot dir-se pobre
Si per les lletres reneix
Poble que sa llengua cobra
Se recobra a si mateix.*

Així s'expressava el millor dels nostres renaixentistes, el més fervent enamorat de la nostra llengua, Marian Aguiló. Abans que el recobriment de les altres llibertats que desitjam per el nostre poble, volem la llibertat i el respecte per al nostre idioma, ja que és ben segur que el dia que tots els mallorquins l'estimin, el coneguin bé i l'emprin com és degut, quan es manifesti ben clara la personalitat de Mallorca, per elles soles vindran totes les altres.- Comprenent-ho així, l'Associació per la Cultura de Mallorca procurà per tots els mitjans que eren al seu abast que es fes extensiu a les nostres illes aquell encertat decret de bilingüisme, la primera llibertat de què gaudia la germana Catalunya una volta implantada la República, i hem de confessar amb tot el dolor del nostre cor que de cap manera poguérem aconseguir-ho i l'excusa que es donà per a justificar tal negativa fou creure que a les nostres illes no se sent aquest ideal. Si hom para esment en la premsa balear, quasi tota castellana i malauradament antimallorquinista, i qualcuna amb una fòbia catalana totalment absurda; si es té en compte que en els actes oficials, si bé no en tots (meyns d'un temps ençà) es veu dirigir-se al nostre poble amb un idioma que no és el seu; si es nota que en el nostre primer temple, a la Seu de Mallorca, hi és

proscrita la parla del Rei En Jaume; si hom escolta ple de tristessa i gelosia un panegíric del Beat amb una llengua diferent de la que ell tan dignificà i estimà, aleshores sembla justificada la idea que Mallorca no s'interessa per aquest sentiment. Però de cap manera podem admetre que el nostre poble estiga compenetrat amb aquestes absurdes actuacions; quan aquest no està influït per causes estranyes al seu sentiment, en cap ocasió deixa d'expressar-se amb el seu idioma; per ventura no es trobaran en tot Mallorca vint famílies mallorquines que no parlin la llengua vernacle. Si públicament no es dóna a l'idioma nadiu la importància que li toca, ni tan sols la cooficialitat amb el castellà, i en les solemnitats es deixa aquell per aquest, és per la manca de coneixament del lèxic literari instat perquè la lectura i escriptura de la majoria dels mallorquins és feta totalment castellana.- Sense voler suposar ni per un moment que menyspreem el coneixament de la bella parla castellana, hem de dirigir el nostre esforç a fer conèixer bé la nostra catalana. Una cosa no treu l'altra, deia Joan Alcover que per sebre si un mallorquí estimava la seva llengua bastava veure com escrivia el castellà. Un diari de Palma caracteritzat per les seves campanyes contràries al nostre idioma, l'únic que té per gala no admetre ni una curta nota en mallorquí, també es caracteritza per la seva absurda sintaxi, de la qual no es sap com no protesten els castellans.- Ja que no és possible des de les escoles oficials, hem de procurar que tots els nostres nins aprenguin primer a llegir i després a escriure correctament el mallorquí. Dins la nostra Associació pr la Cultura de Mallorca s'ha creat la secció delegada de la Protectora de l'Ensenyança Catalana, entitat que tant ha intervengut en el desvatllament espiritual de la Catalunya del Principat i que a Mallorca comença a donar els seus fruits; ella és la que organitza actualment una intensa campanya pels pobles de Mallorca, a base de lliçons i concursos de lectura i gramàtica.- El dia que tots els mallorquins coneguin bé el seu idioma, la seva literatura, el desplaçament d'aquest a través de la història trobaran, com ho trobava Ramon Llull, com ho trobaven els nostres renaixentistes que la llengua catalana és tan bella com ho puga ser cap altra i vestidura prou digna per a vestir els pensaments més enlairats; i quan haguem aconseguit això, haurem posat els segurs fonaments en l'edifici de la Mallorca conscient i lliure que tots somniem.- Aquestes i altres coses, ens ocorren en meditar sobre els dos centenaris que enguany commemoram.- Creim que la tasca patriòtica del nostre setmanari felanitxer, que ara compleix les seves noces d'or, amb un historial digníssim, ple d'amor a la nostra ciutat i per la nostra Mallorca, fòra altament eficaç si posava encara més del que ho fa els seus esforços a fer conèixer i estimar la nostra llengua catalana.- Voldriem veure'l d'ara endavant en primer terme entre les comptades, però escollidíssimes, publicacions que tenen per primordial finalitat l'enaltiment de la nostra parla ben volguda, del verb immortal de Ramon Llull, aureolat des de fa cent anys amb tots els esplendors d'una gloriosa resurrecció.- Miquel Massutí Alzamora.

1934

A partir del 1934 la dinàmica política de les forces progressistes va anar canviant. Es va fundar **Esquerra Republicana Balear** on hi havia alguns elements nacionalistes.

Entre els altres grups d'esquerra es consolidà la candidatura del **Front Popular** amb una campanya que es basava en l'amnistia als fets d'octubre de 1934 i la denuncia a la corrupció general, i en temes específics de Mallorca.

Esquerra Republicana plantejava la necessitat d'aconseguir un Estatut d'Autonomia

Guanyà la candidatura del centre dreta que aconseguí conjuntar els sectors dominants d'homes de negocis, industrials, i propietaris agrícoles de totes les balears.

Amb motiu de la revolució d'Astúries, el govern suspengué al batle i els regidors d'esquerra, alguns dels quals varen ésser detinguts. A l'Ajuntament es constituí una comissió gestora de centre dreta.

Aquest mateix any s'organitzaren a Felanitx, la Falange Española i Esquerra Republicana Balear, a la que està adscrit Pere Oliver Domenge.

De totes maneres la política del Front Popular a Mallorca fou moderada. Els incidents i les violències foren mínimes abans de l'eixecament militar del 18 de juliol de 1936, a pesar de les tensions amb l'extrema dreta a través de *Falange Español*

A Felanitx, el mes d'octubre, queda suspesa la Corporació Municipal d'esquerra, i es fa càrrec de l'Ajuntament una comissió gestora de dretes. El nou batle és Bartomeu Berga Bosch, substituït els pocs dies per Sebastià Puig Albons.

L'Associació per la Cultura de Mallorca organitza una exposició sobre el llibre mallorquí des de la Renaixença, amb gran èxit de públic.

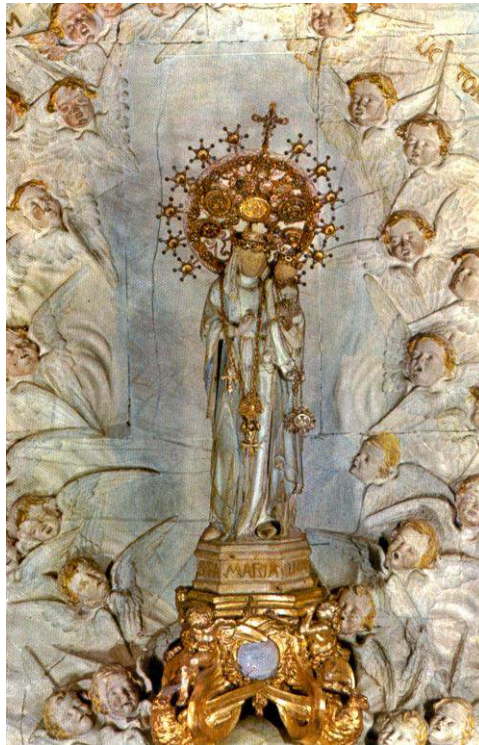
*Es constitueix un comitè de relacions entre Catalunya i Mallorca. Per part mallorquina, entre altres, en formaven part Emili Darder, Joan Estelrich, Miquel Forteza, Andreu Crespí, **Miquel Massutí**, Josep Sureda i Blanes, Miquel Ferrà, etc.*

Miquel Massutí Alzamora, va concórrer a la "Reunión Ibero-Americana de Oceanografía", amb la *teoría lul·liana de les marees*.

Es un asunto nuevo y todos los datos están tomados de textos originales que he podido consultar en las distintas bibliotecas oficiales y particulares (M.Massutí, 11 abril 1935)

També prengué part en el "Congreso Internacional de Zoología" amb un treball sobre copépodos.

Aquest any va ésser el de la coronació pontifícia de la **Marte de Déu de Sant Salvador**. La féu el bisbe Miralles.

1935

Segueix governant a l'Ajuntament una comissió gestora dretana. El gener Jaume Nadal Binimelis entra batle. Dura fins el mes de maig: el substitueix Gabriel Monserrat Bennàssar, al que segueix, el mes de juliol, Joan Lladó Martorell que serà batle de Felanitx fins el febrer de l'any 1936.

MARIA OLIVER DOMENGE

Dia 31 de gener de 1935, va morir la tia Maria Oliver Domenge, esposa del metge "Felip", l'oncle Jaume Arnau, i mare de les nostres cosines Na Maria i Na Dolors Arnau Oliver.

En "El Felanitxer" de dia 1 de febrer, llegim:

En la mañana de ayer y víctima de fulminante dolencia, dejó de existir la señora doña María Oliver Domenge, esposa de nuestro distinguido amigo el médico D. Jaime Arnau.- La muerte de la Sra. Oliver, al ser conocida, causó en todas las clases sociales, entre las que gozaba incontables simpatías y amistades, conquistadas durante una vida de virtudes, enorme sentimiento, que se ha puesto de relieve en la celebración de los actos de su entierro y funeral, que han tenido lugar esta mañana y que se han visto extraordinariamente concurridos.- A las grandes demostraciones de simpatía recibidas por el Dr. Arnau y sus hijas con tan doloroso motivo, unimos nosotros el testimonio entrañable de nuestro más sentido conduelo, que hacemos extensivo al padre de la finada, el distinguido señor D. Miguel Oliver, su hermano el farmacéutico D. Pedro y demás familia.

MIQUEL OLIVER OBRADOR

Uns mesos després de la seva filla Maria, va morir l'avi Oliver, dia 8 de setembre de 1935. Llegim a "El Felanitxer":

En el atardecer del pasado domingo, súbitamente agravado en la dolencia que desde unos días le retenía en cama, falleció en esta Ciudad el bondadoso señor D. Miguel Oliver Obrador. El Señor Oliver que desde muy joven se enfrentó con la vida para arrancarle el bienestar de su hogar recién formado, supo con su laboriosidad y honradez conquistarse la estima de sus superiores, que depositando en él toda su confianza le entregaron la dirección de los negocios al frente de los cuales dio, con su clara inteligencia y su probidad acrisolada, patentes pruebas de la valía de su personalidad.- En extremo afectivo, vivió el Sr. Oliver para la ventura de lo suyos, a los que consagró toda su existencia; y precisamente en esta cuerda más sensible de su corazón vino a herirle la tribulación en los postreros años de su vida ejemplar, azotando despiadadamente el árbol corpulento de sus entrañables afectos familiares, y haciendo brotar caudalosas las fuentes amargas de los llantos silenciosos y escondidos.- Dios, que desde el cielo contempló su vida, habrá premiado tanta bondad con el descanso perdurable, y sabrá conceder a los que le lloran perdido, la resignación del consuelo que en sus almas vertió, con sus dulces palabras de despedida.- A su afligida familia, especialmente a su hijo nuestro fraternal amigo D. Pedro Oliver Domenge, enviamos la expresión de nuestro sentido conduelo.

Va neixer, A Felanitx, filla de Pere Massuti Alzamora i Catalina Nicolau, **MAGDALENA MASSUTI NICOLAU**.

Magalena Massuti Nicolau i Bartolo Adrover

1936

LA GUERRA CIVIL (1936 – 1939)

Francisco Franco Bahamonde. Generalísimo de los ejércitos i cap de la revolta, responsable de la Guerra Civil, d'un milió d'espanyols morts i de quaranta anys de Dictadura.

Fou aquesta una de les etapes de la història de Mallorca que ha estat objecta de més llibres i articles periodístics des de 1936; sempre des d'una òptica declaradament partidista, fins als anys 70 amb la publicació dels primers estudis objectius sobre el tema.

L'alçament militar contra la República Espanyola que provocà la Guerra Civil, s'inicià a Mallorca el 19 de juliol de 1936.

El cop d'estat, àrrec de la Junta Central de la **Union Militar Española** del general Emilio Mola a Mallorca, pels falangistes encapçalats pel Marquès de Zayas i finançat per Joan March (Verga) que en un principi no contà en cap programa polític concret, donada l'heterogeneïtat dels sectors compromesos. El seu fracàs a la major part de l'estat el convertí en una imprevista guerra civil, obligant a improvisar una "doctrina" que provocà l'ascens del general Franco Bahamonde com a "**caudillo**", que justificava la rebel·lió com "**un movimiento salvador**" contra un complot comunista y judeo-masónico.

Els carabiners defensaren la legalitat republicana amb les armes, a Pollença, Sa Pobla, Manacor i Soller i es negaren a posar-se al costat dels rebels a Lluçmajor, Santany, mentre a Binissalem, Esporles, Consell, Bunyola, i Marratxi es produïren resistències contra l'estat de guerra; els rebels, però, controlaren la situació en poc temps, es designaren nous batles, i foren empresonats o afusellats els esquerrans més destacats.

L'única operació militar de relleu a les Balears, fou l'expedició comandada pel Capità **Alfred Bayo** intentant recuperar Mallorca i les Pitiuses. Devant la impossibilitat d'ocupar l'illa, el Govern de la Generalitat obligà a Bayo a retornar-se.

El mes de febrer, noves eleccions. Dretes (centre, regionalistes i CEDA) 4.056 vots; Front Popular (esquerres) 1.821 vots. A tot Espanya triomfa el Front Popular, i determina que es reposi l'Ajuntament de Felanix suspès a l'any 1934.

L'actuació de l'Església

Encara que l'Església, com a institució, no participà en la conspiració dretana del 19 de juliol, ben aviat es posà al costat del bandol "nacional", tant a Mallorca com a la resta de l'Estat.

Si bé el clergat mallorquí, en el primer moment mantengué una certa passivitat, l'arribada de les primeres notícies sobre la persecució religiosa a la zona lleial, degueren tenir una influència decisiva perquè el bisbe **Josep Miralles i Sbert** prengué posicions a favor dels aixecats contra el Govern legítim.

El bisbe Miralles

Aquesta actitud del bisbe Miralles davant el conflicte, constitueix un dels aspectes més polèmics de la Guerra Civil a Mallorca, criticat durament per l'escriptor catòlic francès Georges Bernanos. Sembla clar que, en realitat, Miralles no tingué cap intervenció directa en la repressió feixista, si bé col·laborà amb els militars rebels dels quals era un decidit partidari. També firmà la carta col·lectivament amb el Cardenal Gomà a favor de Franco, beneí els avions italians, i restà passiu davant les arbitriïtats que tengueren lloc a l'illa.

Per altre part, es cert que es mostrà contrari al nazisme, i comdennà les execucions sense judici.

L'Església mallorquina, d'aquesta manera entrà dins l'òrbita del **nacional-catolicismo** que s'establí en el conjunt de l'Estat espanyol des de la final de la guerra civil.

La repressió.

Façana de la casa de Pere Oliver Domenge, al carrer Major, engalanada amb motiu de les festes de la Victoria el maig de 1939. La casa fou convertida en Comandància Militar. A més dels símbols falangistes i franquistes hi ha les banderes dels aliats; Portugal, Japó, Itàlia i Alemanya.

A nivell de l'estat, el dia 18 de juliol comença el **glorioso movimiento nacional** i el següent dia 20 se proclama a Felanitx l'estat de guerra. Des de llavors hi ha hagut els següents batles nomenats per l'autoritat superior:

D.Juan Falcó Oliver (1936), que va substituir a **Pere Oliver Domenge**.

D.Manuel Puig

D.Josep Massot (interí)

D.Antoni Obrador Caldentey a) **Pelat**, que va esser batle des de 1938 a 1949 i es el que va dir Miquel Massutí Alzamora, en certa ocasió durant les festes de Sant Agustí: *"A Felanitx no mes hi ha hagut dos batles, es teu cunyat i jo"*

D.Miquel Antich Adrover (1949-1960)

D.Jaume Munar Prohens (1960-1971)

D.Jaume Oliver Oliver (a) **Maret** o **Albocacer**

Un gran escriptor, notable estilista; es, possiblement, el batle que ha fet els discursos mes bells, no ja de Felanitx, sino de tot Mallorca.

D.Andreu Manresa Andreu (1972-1979)

Va esser el batle que presidi l'Ajuntament que va acordar, a proposta seva, dedicar a Miquel Massutí Alzamora el passeig marítim del Port de Felanitx.

D.Pedro Mezquida Obrador (1979-1987)

D.Cosme Oliver Montserrat (1987-

Una de les conseqüències de l'expedició de Bayo fou la intensificació de les represions contra les persones considerades com no adictes al règim.

En una primera etapa, fins a mitjan agost, la repressió a Mallorca fou relativament suau i limitada a l'empresonament de milers de persones considerades com a políticament sospitoses.

S'organitzaren, una milícia ciutadana i una de Falange que acudiren a repel·lir el desembarc republicà a la zona de Portocristo (Agost-Setembre 1936)

Només restaren a la ciutat els milicians de més edat que temien un desembarc a Portocolom i improvisaren en el Collet la defensa del poble amb un centenar d'escopetes. Una incursió aèria llençà bombes de poca potència a la ciutat i als voltants de Sant Salvador.

Varen esser detingudes en diverses ocasions, unes 60 persones d'esquerres; d'aquests, 12 foren empresonats arran de la fugida amb barca des de Portocolom d'un grup de carabiners i el batle de la república, D. Pere Oliver.

Mentre D.Juan Falcó fou batle de Felanitx, aturà la repressió indiscriminada (juliol-novembre 1936), pero quant dimití i fou substituït per Manuel Puig, es produïren 13 morts.

1936

A les eleccions de febrer, guanya el Front popular i es reposen els ajuntaments suspesos l'octubre de 1934, entre ells el de Felanitx. Torna a la batllia **Pere Oliver Domenge**, i és primer tinent **Pere Massutí Alzamora**.

A la primavera d'aquest any, fou publicat el "Missatge als mallorquins, al que s'hi adherí tota la intel·lectualitat de Catalunya. Destacava *la idea de la nostra comunitat, que, essent estrictament espiritual, no comporta hegemonies, sinó fraternal col·laboració*, i feia *una crida a les entitats animades pels ideals de la Renaixença i les corporacions públiques de l'una i l'altra terra, perquè es disposin a dur a bon terme ben aviat actes que consagrin la nostra germanor i la nostra comuna esperança i institucions que organitzin i intensifiquin l'acció exemplar de Mallorca en el camp de la cultura*.

El mes de juny va sortir a la premsa barcelonina la *Resposta als Catalans*:

Signat per elements representatius de totes les disciplines intel·lectuals, acaba d'ésser tramès als mallorquins un missatge, que és alhora d'agraïment per elevades aportacions rebudes i una invitació a intensificar les actuacions conjuntes per un ideal comú de cultura i per un envigoriment de les forces de cohesió moral, social i patriòtica, avui més necessàries que mai en la vida dels pobles.

Ni la més elemental cortesia pot deixar irrespost aquest reconeixement dels catalans d'avui a tot allò que l'escola mallorquina aportà a la renaixença literària catalana, des dels primers Jocs Florals restaurats, ni la sensibilitat col·lectiva més rudimentària pot esquivar la meditació davant el fet viu d'una cultura catalana, arborada pels seus capdavaners com un estendard de futures victòries a la proa d'una nau de salvació enmig de la depressió espiritual que travessa i amenaça el món de l'Occident.

Per això, amb la nostra simple condició de mallorquins conscients, hereus i dipositaris d'una tradició que ens emmotlla, i en la transmissió de la qual està el secret de la nostra subsistència com a poble, elevem aquí la veu per contestar aquell missatge.

Amb la nostra resposta volem fer primer que res la triple afirmació d'una unitat de sang, de llengua i de cultura; afirmació de fidelitat a una pàtria natural que és, per damunt de tota política, la terra on és parlada la mateixa llengua nostra. I afirmació que adrecem a la Catalunya immortal, la Catalunya de tots els catalans i de tots els temps, que s'esten del Rosselló a València, la del rei En Jaume I i de Ramon Llull, la que ressorgí triomfant el dia que un mateix esperit començava d'agermanar, en els inicis d'una renaixença gloriosa, els primers vidents d'enllà i ençà de la mar votats a la restauració de la nostra llengua.

Des que el Rei En Jaume en 1229 conquistava Mallorca, la nostra illa ha seguit el seu camí per la història, coincident a voltes i d'altres divergent, unida o separada políticament de la Catalunya occidental. No ens importa ara. Una realitat ha surat per damunt de totes les altres, en tot temps, a la nostra terra, i és la realitat única, incommovible, de la llengua viva. I amb aquesta realitat ens emparem avui per afirmar-nos a nosaltres mateixos, segurs de la força incoercible que l'idioma representa, i en la qual fiem totes les esperances de durada com a col·lectivitat humana, arrelada en un solar comú i dotada d'un esperit i d'una fesomia pròpia.

L'afirmació d'una llengua és també l'afirmació d'una cultura. No creiem equivocar-nos en assegurar inscrit l'esdevenidor cultural de Mallorca en l'òrbita de gravitació que la llengua li assenyala. I en ratificar públicament l'adhesió a aquesta llengua i a la seva cultura, no entenem renunciar a cap de les característiques que han modelat al llarg dels segles la nostra fesomia popular, de la mateixa manera que han particularitzat la varietat del parlar mallorquí, dins la unitat inexpugnable de la llengua catalana. Som i serem fidels a una Mallorca que es vol afirmar profundament mallorquina i exaltar així la seva íntima i autèntica personalitat.

Davant el miracle vivent d'una cultura catalana que desplega al nostres ulls la seva carta de ciutadania en els centres de la cultura universal, no defugim de prendre posicions al seu redós amb tota la modèstia del nostre esforç. Aquesta adhesió, instintiva més que no reflexiva, tal volta fins avui, hem de fer-la conscient, viva i estesa a tot el nostre poble. I així responem a la crida que ens és feta, disposats a col·laborar en tots aquells actes i projectes encaminats a consagrar la nostra germanor essencial i la nostra comuna esperança.

La resposta fou signada per quasi bé la totalitat de la intel·lectualitat mallorquina: sacerdots, professors, metges, advocats, publicistes, arquitectes, escriptors, poetes, músics, pintors, escultors, apotecaris, periodistes, científics, filòlegs, enginyers, historiadors, comerciants, industrials, acadèmics, veterinaris, etc. Entre els firmants hi ha En **Pere Oliver Domenge**, apotecari, i En **Miquel Massutí Alzamora**, del *Laboratori Oceanogràfic*.

El dia 19 de juliol, després de la inauguració del mercat, per l'Ajuntament legítim, "esclata" a Felanitx el *glorioso* (i!) *movimiento*. Dia 20, l'oncle Jaume

Arnau, en el seu cotxe, porta a Pere Oliver Domenge a Porto Colom, des d'on embarcarà cap a Menorca, salvant-se així d'esser assassinat.

Ocupa la batllia Joan Falcó, fins el mes de novembre, en què el substituirà interinament el notari Josep Massot.

La “Resposta” al missatge dels intel·lectuals del Principat... havia sortit al començament del juny... poc abans de l’“Alzamiento”. No és estrany que fos utilitzada com a pretext per donar un cop mortal als elements que, en la terminologia de bona part dels revoltats, eren “separatistes” afectes a la Generalitat...- Aviat... coincidint amb els bombardeigs freqüents des de Barcelona i l’amenaça d’un desembarcament patrocinat per la Generalitat, Llorenç Villalonga publicà un article titular “Mi manifiesto” que començava dient: “Nos cabe el orgullo. A mi hermano Miguel y a mí, de haber representado siempre la resistencia anticatalanista en Mallorca. Cuando hace dos meses los intelectuales mallorquines enviaron un manifiesto lleno de palabrería a la región vecina, fueron nuestros dos nombres casi los únicos que faltaron...”

El que després triomfaria com escriptor en llengua catalana, va promoure aleshores l'encalçament de molts dels que havien firmat la *Resposta*, que com acabam de llegir va firmar quasi bé tota la intel·lectualitat mallorquina, menys els germans Villalonga.

Però la persecució va anar molt més lluny.

Des del mes de juliol, són detinguts pels rebels:

L'oncle Pere Massutí i Alzamora, que fins a l'any 1938 no serà alliberat. L'oncle Germà Coll Cardona, des d'agost fins a desembre. El cosí Miquel Oliver Massutí, empresonat fins a l'any 1940. Dia 4 de novembre, és recluit a la presó de Can Mir, Miquel Massutí i Alzamora, *en calidad de detenido gubernativo*. A finals d'any passarà a l'Hospital Provincial, també *como detenido gubernativo* i com a malalt. (A una de les cartes que posseïm, hi anotà a llapis aquesta glosa: “Qui m’ho hagués predit antany / que avui, dia de Nadal / sense a ningú haver fet res, / a la Sala Fra Catany / de dins aquest hospital / jo me trobaria pres”). Serà alliberat després de febrer de 1937. (Cal dir que en aquesta època de dissort, el tio Bartomeu Massutí va distingir-se per la seva ajuda als familiars necessitats, econòmicament i afectivament. També ho féu la tia Maria Oliver Obrador, padrina de fonts de Dolors Oliver Domenge. Quan els *falangistes* es presentaren a Can Barceló, del carrer dels Prohissos, per demanar joies i diners a la tia Maria, *para la causa del movimiento*, aquella velleta contestà que res no podia donar-lis, perquè havia d'ajudar a la seva fillola, *què ho necessita més que voltros*. El fet originaria problemes, puix a una carta de 1942 es parla de que el tio Jaume Arnau, *es metge Felip*, ha de trobar uns testimonis que acreditin, en un expedient obert a Madrid (!), que la tia Maria *Barceló* va contribuir amb llensols i benes a les “glòries” del *movimiento*).

De l'estada de Miquel Massutí a Can Mir, són els versos que li dedicà Miquel Durán: una “cançó de presó” que va titular *El pres qui vetla*

Vet aquí un conte que tix, que tix,
hem fet en el terme que es passa un *alix* (1)

Doncs això és un home que, en la freda nit,
pel passeig dels presos camina arraulit.

Ulleres de conxa, l'abric ben calent
i un capell flexible d'alatge imponent,

que altre temps fou negre, talment com la fosca,
i ara, ple de pols, ja és d'ala de mosca.

Ell és alt i prim que no acaba mai,
Sa immensa llargària es perd dins l'espai.

Doncs, minyons, nostre home prop del meu pallet
Va passant de pressa per matar-se el fred.

Fa estona morien el xiueig i els crits
i ara no es bateguen mil presos dormits,

Hom no sap si és vetla o bé matinada.
(Per l'alt forat guaita la lluna gebrada.)

Mirar-la podria el pres solitari
Que, abans d'esser pres, era un visionar
amant de la bíblia i de l'oceà
(i de la paella i el tord, si n'hi ha).

Mes ara en presó, no està per romanços
i sols li interessa si el Govern fa avanços,

i el rumor fantasma que corria ahir
sospesa i medita i no es sap decidir.

Per desfer-se en pau del dubte traïdor
interroga els llums que vetlen el so,

o bé la columna o el trespol esquiu
o la sentinella de dalt del xibiu.

Què és que passaria? Què és que passarà?
i es gira d'ací i es gira d'allà.

I mentre retorn al meu so incert,
en la tebior de món llit cobert, (2)

va rodant un home pel desert camí,
i l'home que passa és... En Massutí.

1.- *Alix* és un neologisme que, amb perdó, m'he inventat perquè no trobava consonant. Es refereix als *alijos* que, amb velocitat miraculosa ens arribaven amb la complicitat dels soldats i dels guardians, portant-nos menjar i notícies.-

2.- Alguns presos ens havíem enginyat a fer-nos, amb una manta, una espècie de tenda que ens aïllava durant la nit de la llum de les bombetes elèctriques, que mai no s'apagaven. (Nota de Duran).

1937

La situació anà empitjorant al llarg del mes d'agost en que s'inicià la fase més dura de la repressió que continuà fins als primers mesos de 1937, amb centenars d'execucions il·legals per part d'escamots falangistes, a les cunetes de les carreteres i als cementeris de Mallorca ...

A partir de la Primavera de 1937 amb el nomenament de D. Josep Quint Zaforteza com a Governador Civil, els assassinats sense judici desaparegueren pràcticament, encara que continuà la repressió amb els Consells de Guerra sense les garanties jurídiques més elementals, i que des de l'octubre de 1936 fins a la postguerra varen condemnar a mort a centenars de persones, a Mallorca, en una estratègia, preparada des de abans de l'alçament per "*neutralizar a los rojos*".

Els partits d'esquerres quedaren escapçats amb la mort dels seus dirigents, entre ells el batle de Palma, D.Emili Darder.

D'altre banda, milers de persones foren internades en condicions infrahumanes a diverses presons com les de, **Caputxins, Can Mir, Castell de Bellver, Jaume I i Can Sales, Illetes, Manacor i Inca**, així com a camps de concentració com els de **Son Catlar, S'Espinegar, So Na Moixa, Capdellà, s'Aguila, Soller i Albercutx** on foren obligats a treballar fent carreteres.

La repressió inclogué les depuracions de funcionaris, multes, confiscacions de bens, així com clausura de societats, mitjans de comunicació i premsa, **no adictos al Movimiento Nacional**.

També es va incloure la destrucció, o l'intent de destrucció, de la Cultura i de la llengua pròpia de les illes. Es varen emprendre tota una sèrie de mesures castallenitzadores alhora que foren dissoltes entitats culturals, com l'**Associació per la Cultura de Mallorca**, se suprimiren revistes com **La Nostra Terra**, i destacats intel·lectuals foren executats o empresonats. D'altres s'exiliaren o foren silenciats...

Altra vegada és batle interí de Felanitx el notari Massot. El segueix el nefast: Manuel Oliver Puig, que era manescal. Continuaran dos batles també interins: Josep Massot (que seria quelcom de "comodí") i Miquel Riera.

Finalment ho serà Antoni Obrador Caldentey, *pelat*, que ocuparà la batllia fins a 1949.

Aquest any 1937, que fou l'any dels assassinats, empresonaren a la tia Catalina Massutí i Alzamora i a la Sra. Pura Manzanares, esposa de Pere A. Reus. Fins a l'any 1941 no varen esser alliberades.

1938

El mes de juliol de 1938, fou afussellat el jutge de pau Don **Pere Reus Bordoy**; en l'aggravant de que abans d'aquesta data, ja era a Palma ordre d'indult, que va esser retenguda, fins després de l'assassinat (ii)

A Felanitx es mobilitzaren les quintes de 1927 fins al 1941, i s'improvisà un quarter on residí un batalló d'infanteria.

Aquest any, es constituí a l'Ajuntament una nova Comissió Gestora, encapçalada per Antoni Obrador Caldentey.

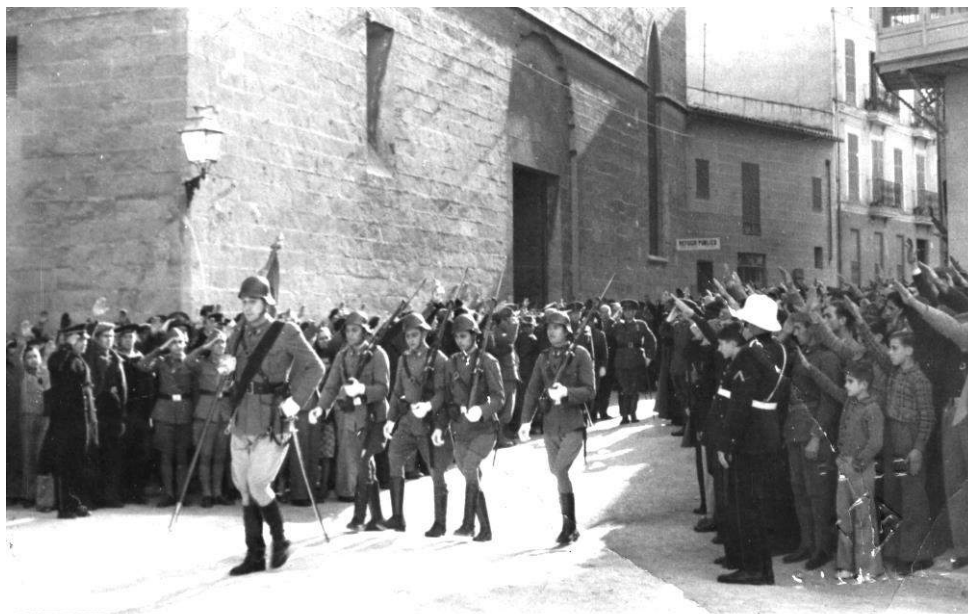
1939

El final de la guerra civil

L'any 1939, Menorca caigué en mans dels "nacionales", sense apenes resistència, després d'una eficaç mediació del consul anglés. La represió s'abaté d'una manera especialment cruel contra l'única illa que es mantengué fidel a la legalitat republicana.

Durant els darrers messos de la guerra i al llarg de la postguerra, centenars de presoners republicans foren enviats a les presons i camps de concentració de Mallorca.

D'altre part, el 1939, Mallorca conegué les primeres dificultats econòmiques greus, de tal manera que el mes de maig s'implantà el racionament, i com a conseqüència, l'estraperlo.

La política del Regim

El règim franquista fou un sistema polític dictatorial que va anar molt més enllà que el tradicional autoritarisme militar.

El franquisme fou una contrarevolució política i social, intentant suprimir tot el que significava la República, i l'arrelament de les idees democràtiques. Es crearen unes noves institucions polítiques i tota una nova cultura en base a la vella tradició reaccionària i antiliberal de l'extrema dreta, i dels nous elements ideològics del feixisme.

El projecte franquista es situava per sobre qualsevol altre idea que implicàs diversitat; l'idea **unidad nacional española** anava cap a l'unitarisme total i esborrar tota idea d'heterogeneïtat política, ideològica, social o cultural.

Això explica la forta repressió soferta per la llengua catalana i la cultura mallorquina, fins arribar al desembre de 1939 dictant una circular en l'obligatorietat de l'ús del castellà amb l'exclusió d'altres llengües consolidant així el poder absolut i confirmant el caràcter no democràtic de totes les institucions, reforçant la política de repressió.

La política interna del regim

El règim franquista, fins al 1945, va tenir una clara inspiració feixista en la seva organització política; així, el **Fuero del Trabajo** (1938) fou copiat de la **Carta di Lavoro** italiana, i va marcar l'orientació autoritària de la política laboral.

El mes de juliol de 1942, s'establí la llei de creació de **Las Cortes Españolas** que instaurà el sistema denominat **democràcia orgànica** amb la

representació dels terços corporatius que foren: el de *l'Administració Local, Entitats i Sindical*.

Aquestes Corts, no foren mai un òrgan legislatiu independent, sino supeditat, sempre, i controlat totalment pel Govern.

La iniciativa legislativa la tenia el Cap d'Estat (Franco) amb el dret de vetar les lleis que volgués,

L'evolució de la Segona Guerra Mundial obligà a una serie de canvis en aquesta política interna, entre d'altres, la supressió de la salutació oficial faixista, braç en alt, que tantes vegades varem haver de fer, en els intermedis de les projeccions del cines, mentre sonava l'himne i apareixia a la pantalla l'imatge de el **Generalísimo Franco**.

El juliol de 1947, fou sotmesa a referendum la llei de **Sucesión de la Jefatura del Estado**.

Acabada la guerra civil, a Felanitx s'inaugurà un monument als 34 morts del bàndol "nacional".

Acaba la guerra civil. A Menorca és detingut el cosí Miquel Amengual Juan.

Don Francisco Navarro, director del Laboratori Oceanogràfic de Balears, passa a Madrid, com a Subdirector General de l'Institut Espanyol d'Oceanografia. El substitueix Miquel Massutí i Alzmora, de moment com interí.

M.Massutí contribueix en els Congressos de l'"Asociación Española para el Progreso de las Ciencias", celebrats a Santander i a Saragossa, amb diferents treballs de la seva especialitat. Aquests treballs, com un altra sobre "plancton", fet amb col·laboració amb D. Francisco Navarro, varen esser publicats a "Notas y Resúmenes".

M.Massutí torna treballar en la tesis doctoral.

El tio Joan Llodrà i la tia Joaquina Oliver, volen col·laborar a les necessitats familiars, conseqüència del malanat "glorioso movimiento". La tia Catalina Massutí segueix empresonada, i proposen que Na Magdalena i En Pere Oliver Massutí, passin a Filipines, mentre que Na Dolores i Na catalina quedaran a Mallorca. En Miquel acaba d'arribar del camp de concentració de Tetuán i l'han incorporat a files, com a soldat. La guerra mundial i l'ocupació de Filipines pels japonesos posaran fi als projectes, com també a totes les notícies familiars.

1940

L'oposició antifranquista del 1940 al 1975

Després de l'aixecament militar del 1936, les organitzacions polítiques d'esquerres foren disoltes i molts dels seus dirigents i afiliats durament represaliats o eliminats.

Ja des de els primer anys quaranta, petits nuclis de militants iniciaren una tímida reorganització; en primer lloc d'ajuda als presos polítics, a les presons de les illes, i posteriorment diverses accions, més o manco puntuals contra el franquisme.

En el 1943, s'estructura formalment el *Partit Comunista d'Espanya (PCE)*. De totes maneres la presència de grups antifranquistes a Mallorca, fou bastant limitada, i els partits més actius no obtengueren, de fet, resultats electorals apreciables en les primeres eleccions democràtiques del 1977.

A la dècada dels anys 40 i 50 la demanda de ma d'obra per part de les mines de Firella determinà un fort corrent migratori a Felanitx, procedent de Murcia i Albacete. D'aquí ve el que a tots els peninsulars se'ls anomenas *murcians...*

L'activitat vinícola s'incrementà amb una empresa dedicada a l'elaboració de vi negre i rosat. La seva producció era de 450.000 litres al 1990. Es va inaugurar una altra empresa dedicada a l'elaboració de vinagre que també al 1990, era de 150.000 litres.

Durant el període entre els anys 1940 i 1945, degué morir al l'Argentina el tio Josep García, espòs de la tia Masiana Oliver Domenge.

1941

Dia 9 de gener, es nomena Director del Laboratori de Balears, de l'Institut Espanyol d'Oceanografia, a Miquel Massutí i Alzamora, que torna a treballar en la redacció de la seva tesi doctoral sobre *Los copépodos de la Bahía de Palma de Mallorca*.

Des de 1940 a 1959, s'explota una important quantitat de lignit procedent de les mines de Firella.

Sa commemora el 50e aniversari de la fundació de les monges de la Providència. Entre els actes programats hi figura un parlament de Miquel Massutí Alzamora, titulat "Recuerdos de mi niñez".

1942

A la Universitat Central, de Madrid, Miquel Massutí Alzamora obté el grau de Doctor en Ciències Naturals. La tesi fou qualificada de “sobresaliente”.

1943

Gener.- Miquel Massutí envia al Congrés d'Oporto, de la *Asociación Española para el Progreso de las Ciencias*, el seu treball *Una teoría medieval sobre la marea*, que seria publicada a *Las Ciencias*. (Anys abans, com a separata de La Nostra Terra, s'havia imprès amb el títol *La teoria lul·liana de les marees*.

La Societat Arqueològica Lul·liana, també com a separata del seu butlletí, li publicaria *Ramon Llull y la alquimia*.

La cosina **Maria Arnau Oliver**, va casar-se el novembre d'aquest any, amb **Antoni Vaquer Ramis**, “Pels”

1944

S'establí a Felanitx, una agència comarcal de l'Institut Nacional de Previsió, i comença l'inscripció massiva a l'assegurança de malaltia i pensió de vellesa.

Miquel Massutí envia un treball sobre Llull científic, al Congrés que celebra a Còrdova la *Sociedad Española para el Progreso de las Ciencias*. Va llegir-lo Fernando Lozano, Ajudant del Laboratori de Balears. Poc després es publicà l'estudi: *Ramón Llull y la Alquimia*.

Aquest any, Miquel Massutí que havia ingressat a la “Maioricensis Schola Lullistica”, amb la categoria de *Professor* numerari, dia 23 de gener de 1943, ascendí a la de *Magister*, dia 9 de gener. En tal ocasió, pronuncià un discurs sobre “Ramon Llull, home de ciència”.

14 de febrer.- El Consell Superior d'Investigacions Científiques, nomena a Miquel Massutí, Professor de la secció de Biologia Marina de l'Institut de Biologia Aplicada.

31 de març.- A Felanitx es commemora el centenari de l'enterrosall, “sa timba”.

Desembre.- Per les festes de Nadal, “actua” el “Quarteto Joan Greixonera”, davant la família reunida a Felanitx, a “Ca Es Potecari”. Formaven el divertit quartet: Miquel Massutí Alzamora, Magdalena Oliver Massutí, Miquel Massutí Rosselló i Pere Oliver Massutí.

Malgrat les desgràcies viscudes, el bon humor no s'havia perdut, i afavoria el poder tenir coratge per superar, en el que fos possible, un cúmul de

tristeses: era com un calmant a tantes i multiplicades depressions. Gràcies a Déu, només havien de passar uns mesos per a rebre les millors notícies.

Bon humor era el “Quartet Joan Graixonera”.

Ah, Senyora Catalina!
i la demés concurrència
armau-vos de paciència,
ja que anam a presentar
un conjunt familiar
de música, cosa fina,
tots creim que us agradarà.
Amb gran treball i falera,
fa temps que l'hem preparat:
un “quartet” refinat,
que es diu: “JOAN GREIXONERA”

Programa

I.- Jonquet poètic	IV.- Je m'en fich
II.- Macarroni non piu	V.- Los lleters
III.- Muy Siglo XIX	VI.- Pobrecita
	VII.- Anatomia patológica

Felanitx. 26.XII.1944

1945

El mes de maig arriben les cartes més esperades. Els americans han reconquistat Filipines. El tio Pedro Oliver Domenge, escriu:

Ya contaba en mi primera como los bárbaros amarillos mataron, asesinaron a la población civil y quemaron nuestros hogares. Nuestra casa fue completamente quemada, refugiándonos en un hospital cercano. En el Hospital Remedios nos reunimos más de 800 personas, más los enfermos y los de antemano hospitalizados. Creíamos nosotros que los muros del hospital serían algo seguro y respetado con sus grandes banderas de la Cruz Roja, sus médicos, enfermeras, etc. ...; pero de nada sirvió contra la barbarie de unos primitivos en derrota. Durante cuatro días, la situación fue terrible; no se puede

explicar. No tengo palabras para describir con exactitud aquella situación. Toda relación resultaría pàlida. Porque mientras las casas de los alrededores, pegadas materialmente al edificio hospital, estaban ardiendo, los malvados japoneses ametrallaban nuestro refugio y nos lanzaban bombas de mano a los patios del establecimiento, aumentando la confusi3n y el espanto. Una de estas bombas me hiri3 en el pulgar de la mano izquierda. El m3dico tuvo que hacerme la cura a la luz de los incendios. El pobrecito doctor, un verdadero h3roe, muri3 al d3a siguiente junto con diez o m3s. Llegamos a creernos totalmente perdidos, hasta el extremo que el padre del hospital, un cura irland3s, nos dio a todos la bendici3n postrera. Pero el martes, el 13 de febrero, la mayor3a de los refugiados en el hospital dejamos el refugio, al amparo ineficaz de las banderas de la Cruz Roja, corriendo hacia las ruinas de los edificios quemados. Pasamos una noche horrorosa, desliz3ndonos como ladrones de un sitio a otro, huyendo de la muerte. Al d3a siguiente, la situaci3n mejor3 algo y, por fin, el 15 por la tarde, vimos el primer soldado americano. No pod3is imaginaros cual fue la alegr3a de la multitud. La gente sal3a de sus agujeros y escondrijos dirigi3ndose a las l3neas salvadoras. El 3xodo fue parado por unas ametralladoras japonesas que mataron e hirieron a algunos. Nos paramos, pero llenos de esperanza y fe. Por fin est3bamos salvados; los libertadores estaban ya con nosotros. Vivir3amos, volver3a a veros! Cu3nta alegr3a, tanta o m3s que los anteriores pesares! El 16 de febrero estuvimos ya salvos y seguros. Pasamos detr3s de las l3neas americanas, sucios, rotos, hambrientos, habiendo perdido todo el bagaje de maletas que hab3amos salvado del incendio de nuestra casa. Pero nos sent3amos dichosos, contentos, felices... (Carta des de Manila, 29 de maig de 1945, escrita en castell3 segurament per mor de sa censura).

Com a contrapunt al dramatisme de la carta anterior, en cop3i una del Capell3 Bo, Don Cosme Bauç3:

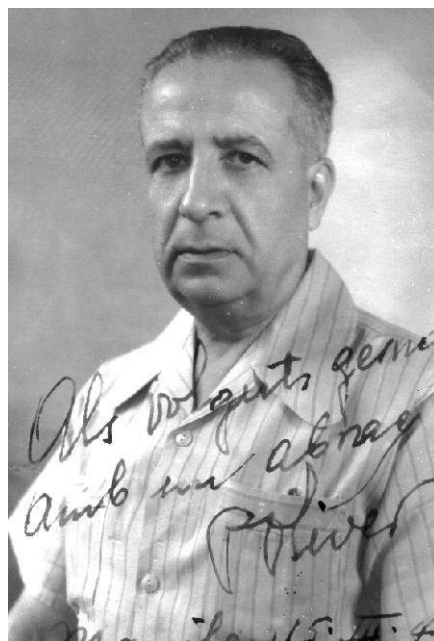
Amic Massut3: Simplement per recordar-vos el desig meu de que el divendres a l'arribada del tren de Felanitx a les 2 i 15 del cap-vespre, espereu els meus familiars a l'estaci3 per dirigir-los fins a l'embarcada del vapor, sin3 se trobaran com un escarabat entre boires. Item: estic molt b3 de salut i hostatge, per3 l'anada d'ahir a Montserrat em desorient3 i marej3 de tal manera que he prom3s no tornar-hi i aconsellar a tothom que no hi vagi.- Molts de records a la vostra apacible consort i fills que D3u vos ha concedit. Y lo soy. Cosme Bauç3, Prev. Barcelona, 23-X-45.(Carta a Miquel Massut3 Alzamora).

Des de finals d'aquest any, la producci3 artesanal de ceràmica artística decorada a Felanitx, que ja existia des de el segle XIX reb un nou impuls, vinculat al turisme.

Aquest any se celebraren les noces, a Felanitx, de la cosina **Dolors Arnau Oliver** i el metge oculista **Julio Fuster Malet**.

1946

Aquest any tenim notícies dels parents de l'Argentina, la tia Maciana Oliver Domenge i les seves filles, per una carta rebuda a Manila, dirigida al tio Pere Oliver Domenge. Es tracta d'una carta prou emotiva, perquè fou el primer contacte, després de molts anys. Una carta on hi trobam dates significatives d'un temps molt dramàtics, gracies a Déu ja passats

Estimadíssims germans: amb l'alegria que podeu suposar, reberem la vostra de fecha 24 juliol, el dia 9 del present.- Molt contenta vaig estar el veurer per el sobre que era vostre; però t'asseguro, Pere, que'l llegir el seu contengut ; les calamitats grans per les que haveu passat, la teva pobre muller i fillets, lluny teu, per mes que ara ja és passat, sentí un dolor tan gran i una indignació, que no podia assossegat-me, sols feia que plorar; i aixins en trobà la nena quant vingué d'el treball. I com haveu sofert, pobres germans meus! Pobres nebots!- Com ja et diém en la nostre per correu marítim, que espero tindràs ja el teu poder, havíem petit moltíssim pensant amb vosaltres; tement per vosaltres, però mai havíem pensat aquests horrors. Nosaltres temíem especialment, t'haguessin detingut a tú i fusellat, per això com sapiguérem t'havies salvat, cosa qu'ens digué el sacerdot al·ludit en la meva, quedarem una mica més tranquils. No puc treurem del cap tot lo que'ens dius, i admiro la gran fortaleça de la teva pobreta Catalina i els teus pobres fills, i fins la teva pobre germanet meu!, per poder resistir un suplici tant gran. No hi ha dubte qu'el mig de tantes calamitats, Déu a vetlat per tots; i espero en gran fe, que prompte et porti també prop d'ells: tingas confiança.- M'ha sorprès en gran manera la forma com dius sapiguéres de la meva Maria; no sé qui li pogués dis a nostra germana Catalina; i a més que mai ha estat a Córdoba. Ella féu el noviciat l'any 1940 a Buenos Aires, i al fer els primers vots, crec va ésser als dos anys, la destinaren a Rosaario; però per sort, sols va estari sis mesos. Després vingué a La Plata, capital de Buenos Aires, situat unes poques hores

d'aquí, i finalment, al poc temps, la dugueren prop nostre, ahont està ara i que podem veurer-la tots els mesos. El 29 de desembre de l'any passat féu els vots perpetus, i és tant lo contenta que està i la felicitat qu'es veu sempre en el seu rostre, que això me consola de la pena d'haver-la perduda.- El sacerdot de qui et parlo en la meua, no sé com se diu, però és un que féu viatge en nosaltres a l'Argentina, i trobant-nos al port de Cádiz prenguent la llet, ell, davant nostre, sembla que arribà al vapor correspondència, i un noi vingué al menjador amb una carta diguent: "carta para Masiana Oliver", "para mí", vaig dir tot seguit, i vaig trobar-me amb la que tu vas enviar-me i que arribà que ja havíem embarcat, per lo que'l nebot Joan Tomas l'envià tot seguit dirigida al vapor a Cádiz. El sentir el meu nom, aquest sacerdot, digué: son tal volta família d'en Pere Oliver farmacèutic de Felanitx? A les hores imaginanse la meua alegria, li vaig fer un munt de preguntes, in em contestà que feia uns pocs dies havia sortit de Felanitx i que havia estat junt amb el papà i tu, a la teua botiga i que per lo tant podia assegurar-me que estaveu tots bé de salut. Després quant estigué la Maria a Rosario, es trobaren i reconegueren tot seguit, i al demanar-li la nena si per casualitat sabia de tú, ell l'enterà de com sabia, crec per família seva, que us coneixien també, de com prodigiosament t'havies pogut salvar, doncs altres companys teus havien sigut fusellats. Lo que sembla no sabia era lo de la teua pobre família, o tal vegada no va voler dir-li res per no dar-li sofriment.- Estic contentíssima de lo que'n dius dels teus fills; ara va venint la recompensa estimat germà. Quina carrera ha estudiat en Miquel? Les oposicions són per una càtedra? Felicita'l en nom nostre, i també al petit Pere, ja un home avui. Com fou qu'es vegé obligat a fer de picapedrer? Molts carinyos a tots, i quant escriguis donens la adreça d'ells.- Satisfeta de tot lo qu'en dius del reste dels nostres germans; sols lamento lo passat amb els nebots Gener, que per lo vist us ha distanciat. Desitjo en donguis també la direcció de nostres germans Catalina i Dolors.- Temps enrere, poc abans de morir el meu volgut espòs, desitjosa de saber noves vostres, vaig pregar al meu nebot Tomas, procuràs donar-me notícies de tots vosaltres. Al cap d'una colla de mesos, doncs no saps fins ara fa poc temps, lo molt que trigaven les cartes a venir d'Espanya, em contestava diguent-me havia pogut veure a n'en Bartomeu i al manifestar-li els meus desitjos, havia contestat que escriuria ell mateix a la meua filla Maria, donant-li noves de tots. Esperant amb delit aquestes lletres promeses, passaren uns mesos i morí el meu pobre Pepe, a les hores al sapiguero en Joan Tomas, va anar tot seguit a dur-li la trista nova a nostre germà, i la contestació, el consol que sapigué donar a la seva germana que amb tant d'amor esperava noves seves, va ésser qu'en digués que tú eres a Filipines amb la Joaquina; que la Catalina vivia amb son fill metje, a Palma, i que ell escriuria però volia primer li escriguessim nosaltres. Es veu que nostre germà Bartomeu ha sofert poc! Què hi ferem!- La postal que dius contestà en Miquel donant-nos les tristes noves de tant sers estimats, la rebé en Pepe i la contestà tot seguit, comunicant-m'ho a mí en el moment que cregué oportú i amb totes les precaucions. Així i tot, el meu desesper va ésser horrorós.- Ara va per tú, estimada Quimeta. Quina alegria més gran he tingut al saber d'el meu nebotet Joan! Quanres vegades havia pensat recordant la foto tan formosa d'el teu primer infantó, tindran tal volta qualcún altre petit la parella de Filipines? Com m'agradaria saber-ho! I ara ha arribat el dia, i sé d'aquest nebotet tan aplicat i aixurit, i en seguretat...guapo també com els seus pares. No és aixins? Molt os agrairé si teniu ocasió, m'el féu conèixer en retrat, ja que

no's posble personalment. Un petó molt llarg i carinyós per ell i a n'en Joan i a tú, vos felicito de tot cor, amb una forta abraçada.- Res més per avui; espero la vostra amb desig d'anar sabent de tots vosaltres. Nosaltres pel moment estem bé; treballant la Dolors i jo, anem tirant, doncs ara res més es pot fer; falta el braç principal, i a més aquesta República s'ha posat bastant malament. Tot està quatre vegades més car d'abans, i sempre hi ha revoltes; pel centre de la població, no pots anar-hi tranquil·la, doncs quant menys te penses, comences a sentir tiros i veure corregudes. La política està fatal i els animus alborotats; no sé que passarà.- Petons i abraçades de totes tres per tots. Adéu..- Masiana. (Buenos Aires, 30 agost 1946)

Maria Dolors i Maria Garcia i Masiana Oliver

1947

Aquest any, es constituí a Felanitx la *Germandat Cristiana Obrera*.

Pel que fa a la música, des del segle XIV està documentada l'intervenció de joglars a les festes religioses; al 1602 s'implantà el ball dels "cavallets" a les festes de Sant Agustí, i al 1820 es fundà la primera banda de musica. Al segle XIX hi hagué una banda militar i les bandes dels partits conservador i fusionista, i a finals del XIX la de guitarres i tambors i cornetes, així com el quintet de vent Pare Aulí,

Ja en el segle XX a la decada dels 40, es fundà el Patronat de Música, que agrupà la Banda de Música de Felanitx (1946), l'Escola Pare Auli i la Coral de Felanitx (1975).

Abril.- Congresos d'oceanografia a Copenhague i a Biarritz. Des de Mallorca, hi envia treballs Miquel Massutí Alzamora, fets en col·laboració amb el seu nebot Miquel Oliver Massutí.

Maig, 4.- En el Teatre Principal, de Felanitx, el Centre d'Art i Cultura posa en escena "Eloisa está debajo de un almendro", d'Enrique Jardiel Poncela. En Miquel Massutí Rosselló fa el paper d'Ezequiel; Maria Eulàlia Coll Mesquida el de Mariana.

Des del 25 de juliol, Sant Jaume, fins el 17 d'octubre, Miquel Massutí Alzamora és a Itàlia. A Nàpols, a l'Estació Zoològica estudia el plancton d'aquella badia; després realitzarà un viatge informatiu per diversos centres del nord de la Península: les explotacions piscícoles de Comacchio, a la costa de l'Adriàtic, i els "Valli" – piscicultura vigilada – de la llacuna de Venècia.

Octubre.- Miquel Oliver Massutí guanya les oposicions a l'Institut Espanyol d'Oceanografia. Sobre aquest tema parla la carta del seu pare que, a més a més, fa unes reflexions ben interessants:

Sr. Miquel Massutí Alzamora. Ciutat de Mallorca: Benvolgut germà: Tenc en les meves mans dues lletres teves, de Nàpols una i l'altra de Madrid. Les dues arribaren normalment. Però jo les contestaré conjuntes, per la sencilla raó de que la primera com la segona, foren escrites quan ja tenien un peu "al estribo" per la partida. Tant és així que la primera fou franquejada al Vaticà.- Encara més. Abans de contestar-les dec complir un deute sagrat – permets en dic sagrat? – que som contret amb tú. El meu fill Miquel ja té camí oberta tots els seus afanyos. Bona part del seu triomf merescut es deu al teu interès paternal i la cura que posares en la seva tasca. Moltes mercès. En Miquel és com és i el que és pèl teu mestratge i companyonia, per la teva destresa en mantenir-li viu l'interès i la il·lusió, per haver-lo sostengut coratjós i animat després del gran desastre. No se com podria agrair-t'ho de cercar tú major compensació a la pròpia satisfacció de veure'l fet un home de possibilitats i realitzacions futures. Però tú has sentit la joia espiritual del pare i del mestre. La millor compensació per tots els qui com tú la vida és quelcom més allà de la materialitat. L'èxit d'en Miquel l'has sentit com el teu propi èxit i n'estàs abastament complascut.

Mercès una vegada més, mercès per la teva prova de germanor, i que puguis veure en l'altre Miquel, l'estudiant barceloní, un acabament tan feliç com fou el seu començament. Fervorosament desig que dins uns anys més, la dinastia de biòlegs Massutí de Mallorca tengui tanta anomenada com l'aconseguida pels cartògrafs mallorquins de l'escola de Abraham Cresques.-

Satisfet i content, després de les paraules dites, passaré a contestar les teves. Diuen o deien per Mallorca en el meu temps, que l'Infern n'està empedrat de bones intencions. Tú tengueres la intenció d'escriure-mos des de que posares peu a la ciutat de Nàpols; però, ay las!, la intenció no tengué realitat fins que et trobares camí del retorn. Sort que vengué per "la posta aerea del Vaticano", que sino, no hi hauria perdó.-

No m'estranya passasses un sojorn encantador en la ciutat germana. Molt més entremig de professors i en un ambient científic internacional. Jo som dels que creuen que solsament la Ciència és vertadera religió – religare – perquè és la única, com tú has pogut comprobar, que uneix i agermana els homes. Per això tú vegeres en els biòlegs reunits a Nàpols la possibilitat de que el món governat per ells seria una bassa d'oli. Tant com això, no. Perquè no basta la cordialitat, encara que sigui importantíssima, pel govern dels pobles. És necessita qualche cosa més i singularment tenir l'impuls de sapiguer passar més enllà de les intencions. Els biòlegs són oblidadissos i frecuentment l'estudi del placton no'ls deixa sortir de la intenció.

Més deixem-nos de filosofies. La pràctica d'anglès feta és estat una gran cosa. Avui el món dirigent en totes les activitats de la vida és l'anglès. Per això crec que l'anglès és indispensable a les noves generacions, especialment les científiques no importa el sector de la Ciència. La teva estada a Itàlia i singularment l'anada a la piscicultura de Valli tenen d'èsser profitoses per a Mallorca, si el projecte d'Albufera es du a cap. Crec se realitzarà més prest o més tard, però se realitzarà, donat l'esperit de progrés que cova en la nova Europa. Passat el periode de transició actual, en calma de nou el món, la Humanitat, crec jo, té de donar un gran pas endavant. Què hi dius?-

Els vostres treballs sobre la sardina del Port de Mahó estan acabats i seran presentats al Congrés de Biarritz. Estic força content. I més perquè veig en aquest inici el teu propòsit d'anar treballant conjuntament d'ara endavant. Que l'èxit acompanyi el teu esforç i que vengui el dia de que la teoria formulada tenguí una traducció pràctica beneficiosa per tots i productiva per la gent mallorquina.- En la segona, la que vengué de los Madriles, m'has fet sentir l'enveja i això que no conec aquesta passió. Dius que a Roma has visitat el Museu del Vaticà. Reno! Això val un viatge per grosses que siguin les penalitats. I ja ho veus, gangues són aquestes del biòleg. Jo, malgrat la volada, no l'he vist al magnífic Museu de la Ciutat Papal – no m'atriveixo a dir-li eterna – per culpa potser de que sempre som estat només que un potecari "panxa de granota" *con romanticismos infantiles de lo 98*. Però, si envejable és la visita al Vaticà, no manco meravellós devia ésser el teu vol Roma-Madrid. La nova estupenda de desdejuna-se a Roma i dinar a Madrid hauria estat diabòlica pels avant passats i és avui cosa planera, ordinaria, naturalíssima. Les etapes de la Humanitat contenen pels seus mitjans de comunicació. A cada nova realitat en les comunicacions correspon un pas gegantí en el progrés i la fraternització dels homes. A l'antigor prehistòrica l'home caminava de lloc a lloc. El món era immens i es confonia amb el sistema sideral. Per això es creia que la bolla era el centre de l'Univers. La història començà amb el cavall. Sa succeïxen civilitzacions escalonades en les quals la ciutat és centre del món, el qual ha perdut ja la vella hegemonia de l'Univers. Són ja bolla en el conjunt, però el

món és l'Estat bassat en la ciutat. Sorgeix el vapor – trens, barcos que són ja vapors – la ciutat fineix i dóna pas a l'imperi aixecat damunt l'estat. Però ve el motor per afirmar l'Imperi que agafa un conjunt d'estats. La terra s'ha enxiquit i les noves nacions, com exemple Nord-Amèrica, són tan grans com els imperis. Ara tenim l'aviació. El món ha passat a ésser cosa despreciable. Ni a bolla arriba. És una bolleta de terra. Els imperis cruixen per a donar pas a un sol món. Quant tinguem l'aviació moguda per "jet", explosions impulsadores, el que has fet tú ara de Roma a Madrid serà realitat donant la volta al món. Desdejunarem a Manila, dinarem a Madrid i soparem a New York, per a dormir a Manila. Què valdran aleshores els imperis?

El "un sol món" serà magnífica realitat i el que valdrà serà l'home mestre i coordinador de les forces universals. Mos trobarem en via del definitiu triomf, l'Home fill i hereu de Déu. Sommis? No. També devien ésser sommis, ara fa vint anys, el que tú et vejessis considerat i honorat, mestre d'un ajudant de Vigo i papà d'un estudiant de Barcelona. I ja ho veus, realitat. Realitat amb campanilles, perquè el plancton està controlat i la sardina de Mahó a punt d'ésser junyida. Què tal? Ja ho deia la vella que no volia morir. Ni jo tampoc, sensa veure-vos.-

Me feràs el favor de saludar cordialment a l'amic Navarro. Jo vull trasmetre-vos els afectuosos saluts dels germans i nebot. Ahir, en Joan, tornà del seu viatge al Nort de Luzón. El seu viatge ha estat també un succés. Pens que dins algunes setmanes començarem de nou els treballs de licoreria i mudarem de residència per estar més aprop dels nostres interessos. Tornarem a treballar i potser veurem aixecar-se de nou la indústria del nostre volgut Joan. El nostre germà no investiga plancton, però sab combinar les coses, tant si són numèriques com no, de tal forma que de la esterilitat de la post-guerra en sorgirà la productivitat. Per de promte ja tenim en construcció a més de la màquina destiladora un corral de peix. No agafarem sardines; però, si, anfossos, que aquí en diuen lapo-lapo. Vos aniré donant noves. Ara només és un toc perquè no siguin tan *solas y abandonadas* les afectuoses paraules que vos he tramès.- A tots els meus records i per tú *angelical biólogo de Porto Pí* un abraç molt fort i durader. Que ben prest es trobi al teu servei el meu noi Miquel. Adéu i...flocs a les castanyetes.- Pere (Oliver Domenge) (Manila, 6 novembre 1947).

1948

Va morir el bisbe Miralles, dia 22 de desembre. El nou prelat fou Mons. Joan Hervás i Benet, que havia estat coadjutor, amb dret a successió, del difunt

Noces de cosins i cosines

A l'Argentina, noces de **MARIA DOLORS GARCIA OLIVER** i **JERÓNIMO ANGEL GONZÁLEZ**, dia 4 de juliol.

L'Esglesia de Mallorca.

Bisbe Joan Hervás i Benet

Mons.Hervàs, integriste i castellanitzant i amb la voluntat d'assolir un nivell moral mes elevat, i promocionant els *Cursets de Cristiandat* .

El bisbe Enciso va arribar a Palma el 1957 amb les principals preocupacions del *Catolicisme*, el *Seminari* i l'*Acció Catòlica*. Mes discret, i un poc més propens a l'ús del català en la litúrgia, que el seu predecessor.

A Mallorca, les topades i conflictes morals van ésser originats pel desenvolupament turístic o cultural amb la immoralitat a l'estiu i la projecció de pel·lícules amb qualificacions moral més moderades que les de la Comissió Episcopal d'Espectacles.

La confessionalitat de l'Estat espanyol i la conseqüent identificació de l'espanyolisme amb el catolicisme varen otorgar una gran autoritat moral i material a l'Església catòlica dins l'Estat espanyol. A Mallorca, la jerarquia eclesiàstica no va discrepar de l'estatal; el bisbe Hervàs va impulsar els moviments més conservadors.

Bisbe Jesus Enciso Viana

1949

Des de Màlaga, Miquel Massutí Alzamora assisteix a la seva darrera campanya oceanogràfica pel mar d'Alborán, a bord del vaixell de guerra "Xauen".

Des de aquest any, Felanitx disposa de clavagueram.

Aquest any va morir l'oncle Andreu Berga Felany, que era el marid de la tia Catalina Maroto Domenge. Era Capità de la marina mercant i havia comandat veleros que feien el trajecte de Barcelona a Cuba.

1950

No havia passat un dia de la mort de En Miquel Massutí i Alzamora; mumare va trobar, dins un calaix, aquesta fotografia i va poder llegir la dedicatoria que dú darrera, verament sorprenadora en aquells moments:

Encara que la figura ossosa i tràgica de la mort, sagués, amb la seva falç maleïda, el fil de la meua existencia, sortiria el meu esperit de dins la fossa per dir-te à cau d'orella que t'estim amb tota la meua anima. Sempre teu. Miquel

MIQUEL MASSUTÍ I ALZAMORA

Fill de Miquel Massutí Roig i Magdalena Alzamora Riera, va morir, a Ciutat, dia 31 de gener. Comptava 48 anys d'edat.

El seu bon amic i aleshores subdirector general de l'Institut Espanyol d'Oceanografia, Francisco de Paula Navarro, va publicar una sentida nota necrològica, reproduïda 25 anys després en el programa de les fires i festes de Sant Agustí editat per l'Ajuntament de Felanitx:

MIQUEL MASSUTÍ ALZAMORA (als 25 anys de la seva mort).-

Arribat a Felanitx, per passar el mes d'agost al nostre port, m'han parlat de fer una petita nota biogràfica de recordança del meu oncle Miquel Massutí. No és fàcil, per a mí, fer-ho amb estretor de temps originat per necessitats d'edició dels programes de Festes de Sant Agustí.

El meu oncle Miquel Massutí, gran biòleg i gran persona, fou, per a mí molt més que un oncle, fou l'amic, el conseller, sempre disposat i el pacient educador que m'orientà vers els problemes i secrets de la mar. Fou més que un oncle, molt més i per poder glosar la seva personalitat necessitaria molt més temps del que dispòs. Per això he cregut que lo més acertat seria transcriure la nota biogràfica que en Francesc de Paula Navarro, bon amic seu, director que fou del laboratori de Palma, i Subdirector de l'Institut Espanyol d'Oceanografia, escrigué poc temps després de la dolorosa pèrdua d'En Miquel Massutí Alzamora.

Manllavant la ploma a Francesc de P. Navarro vull dir-li al meu oncle que la seva llavor fou fecunda i que avui, a un nou i magnífic laboratori hi treballen molts biòlegs mallorquins que el conegueren físicament o que l'han conegut per la seva obra científica i, entre ells, el seu fill, el seu nebot i un fill d'aquest, biòlegs que aspiren a imitar-lo, continuant lo que ell va començar dedicant la seva vida i el seu esforç a conèixer millor la mar, brassol de la humanitat.

Port de Felanitx, estiu 1975.

MIQUEL OLIVER MASSUTÍ

Conocí a Massutí en 1923, en Palma de Mallorca, donde yo, desde muy poco antes, dirigía el Laboratorio Oceanográfico. Acababa de licenciarse en Ciencias Naturales en la Universidad de Barcelona, habiendo marcado en sus estudios huella profunda las enseñanzas de los profesores Fuset y Fernández-Galiano; la zoología le atraía y se sentía más apto para la investigación que para la pedagogía, meta obligada ésta para los más de los naturalistas españoles. Me dijo que, como a buen mallorquín, le agradaría no tener que abandonar la patria chica para seguir el camino que le señalaban sus aptitudes y aficiones, y que veía en nuestro laboratorio la meta de sus deseos. Para lograrlos, simultaneó los estudios del curso del doctorado en Madrid (1923-1924) con los que se daban en el Instituto de Oceanografía. Después de aprobados éstos, inició sus trabajos en el Laboratorio de Palma, del que en 1927, tras brillante oposición, fue nombrado Ayudante. Trece años continuó en esta situación, hasta que, al fin, en 1940, trasladado yo a Madrid, fue elevado a la dirección del Laboratorio.

Tarde y por "culpa mía" –también yo enraizado en Mallorca por cariño a la isla y al Laboratorio– se cumplieron enteramente sus aspiraciones, sin que esta circunstancia interfiriera en la leal camaradería que nos unió durante tantos años, en la que Massutí ponía cierta dosis de respeto casi filial, derivado, claro es, de su bondad innata, pues no podía serlo de la corta diferencia en edad ni de consideraciones jerárquicas.

Sus primeras investigaciones recayeron sobre los infusorios "de infusión", de los que llegó a describir medio centenar de especies en dos

publicaciones. Una de aquéllas resultó ser nueva para la ciencia y le fue dedicada por Kahl en 1933 (*Dileptus massutii*).

Pero, pronto, la monotonía del grupo por un lado, y sobre todo la necesidad de ayudarme en el estudio sistemático de las pescas del Laboratorio, le llevaron a la planctología, especialización en que se afianzó después de asistir en 1928 al cursillo desarrollado en el Laboratorio Oceanográfico de Málaga por el afamado profesor Ove Paulsen, de Copenhague. Adquirió en esta ocasión un sólido y directo conocimiento del fitoplancton en conjunto, a la vez que de los tintínidos, infusorios pelágicos.

Las enseñanzas del profesor M. Rose, conspicuo investigador del plancton mediterráneo, con el que Massutí trabajó en la primavera de 1931 en la Universidad de Argel, pensionado por el Instituto de Oceanografía, marcan una nueva etapa en su formación: La de la especialización en el grupo de los copépodos pelágicos, a la que ha sido fiel, con perfeccionamiento incesante, durante el resto de su vida. Su tesis doctoral versa sobre estos automotráceos; estaba ultimada en 1937, pero por las circunstancias sabidas no pudo ser presentada hasta 1942, para ser calificada de sobresaliente.

La obra que nos ha legado Massutí es, en esencia, labor de planctólogo, y está aplicada sobre todo, como es natural, a la bahía de Palma de Mallorca, inmediato campo de estudio del Laboratorio. Si algo significan las cifras, baste señalar que en sus publicaciones han sido ubicadas en la bahía un centenar de especies de dinoflagelados, unas setenta diatomeas, otros tantos tintínidos (con una especie nueva, *Tintinus dilatatus* Mass.) y unos setenta copépodos.

Ha estudiado también muestras de plancton de las Columbretes, de Mahón, del Estrecho de Gibraltar y mar de Alborán, y de la bahía de Nápoles, en cuya famosa Estación Zoológica estuvo pensionado por el Consejo Superior de Investigaciones Científicas en el verano de 1947. Están inéditas las observaciones que hizo en el verano de 1940 en el puerto de Valencia, correlativamente a estudios de mitilicultura, y tenía entre manos una rica colección de muestras de la bahía de Málaga, cuyo análisis, que prometía brillantes resultados, inició con gran entusiasmo.

Finalmente, la maestría de Massutí en los grupos de su especial incumbencia (tintínidos y copépodos), se refleja en el valioso manual de iniciación planctológica que él y Margalef acaban de publicar, del que recibió el primer ejemplar el día antes de su muerte.

Otro aspecto interesante de la obra de Massutí es la aplicación de su competencia de planctólogo al estudio de la alimentación de los peces. Sobre la de la sardina ha publicado dos notables trabajos, sin par en la literatura ictiológica por la minuciosidad y por el volumen del material de estudio. Un año entero dedicó a observar la del gerret o caramel, *Smaris vulgaris*, la especie más abundante en la pesca de arrastre en aguas de Baleares, y confió en que los resultados no quedarán inéditos.

Massutí ha muerto joven y ha vivido en el aislamiento impuesto por la geografía misma y por la índole de su laboratorio –ajeno a funciones regulares de enseñanza de la biología marina–, no ha podido formar discípulos. No obstante, sin contar el círculo familiar (un sobrino, naturalista, es ya miembro del Instituto de Oceanografía, y el mayor de sus dos hijos, aun estudiante, colabora en el Instituto de Biología Aplicada), su personalidad y su obra han influido en la orientación de algunos naturalistas que pudieron tratarle con asiduidad. Puedo señalar el caso de Margalef, figura valiosa en nuestra nueva

promoción de biólogos, que en reciente y emocionada carta, me decía el estímulo que de Massutí recibió para su definitiva orientación profesional. Y el de Guillermo Colom, que, con la ayuda e impulso inicial de Massutí, es ahora la mayor autoridad mundial en tintínidos fósiles, habiendo dedicado a su mentor varias nuevas especies de éstos, aparte de otras de foraminíferos vivientes.

La personalidad científica de Massutí está vinculada, en primer lugar, al Instituto de Oceanografía, en el que trabajó durante veintisiete años, y luego, al Instituto de Biología Aplicada de Barcelona, al que por su prestigio fue agregado como colaborador en 1944; contribuyó a las tareas de éste con varias publicaciones y con las lecciones del curso de biología marina de que fue encargado en al primavera de 1949. Por méritos o por su situación oficial era, además, miembro del Comité de Placton y del Subcomité del Mediterráneo Occidental del “Consejo Internacional para la Exploración del Mar” (Copenhague); Presidente de la Sección Regional de la Real Sociedad Española de Historia Natural; Vocal de las Juntas Regionales de Pesca de Levante, Baleares y Tramontana; Vocal de la Junta Reguladora del Parque de Mitilicultura de Valencia, etc, etc.

Nació Miguel Massutí en Felanitx, de padres acomodados y prestigiados. Ultimo de cuatro hermanos, perdió pronto a su madre, viviendo el padre, en cambio, hasta edad muy avanzada; heredó del padre probidad y hombría de bien, y de la madre la delicadeza de espíritu y de cuerpo.

Hizo sus estudios secundarios en Palma, y los universitarios en Barcelona, arropado siempre en el ambiente familiar. Salvo espaciadas y no largas ausencias, el resto de su vida ha transcurrido en Mallorca, como ya he dicho. Se casó joven, creándose obligaciones que le forzaron, mal de su grado, a buscar ayuda económica en la enseñanza privada.

Era un hombre alto, de acusada delgadez, de aspecto asténico. Aunque de salud deficiente, podría haber alcanzado la longevidad; una hemiplejía imprevisible, inesperada, ha causado su muerte.

Era ensimismado y distraído en grado sumo, y sobre ello podría yo referir anécdotas que parecen increíbles; por lo demás, él mismo, y con buen humor, ha contado lances a que le llevó su distracción invencible.

Hombre transparente, revelaba en seguida en el trato sus mejores cualidades: la bondad candorosa, la sencillez, la cortesía, la hospitalidad, la sincera religiosidad, la afección a su familia y a su tierra natal. Al modo que Antonio Machado decía de sí mismo, Massutí era, “en el buen sentido de la palabra, un hombre bueno”. Vicios, no se le conocían, y como defectos, si tal son, la timidez y la vanidad inofensiva de creer ser o haber sido un buen ciclista, un buen nadador, buen marino y buen fumador en pipa, cosas para las que, en verdad, nunca fue apto.

Selecto en sus aficiones y de mallorquinismo acendrado, se contaba con él para toda clase de empresas artísticas y culturales. Era un apasionado de la literatura, de la música y aun de la pintura. Buen escritor, tanto en catalán como en castellano, son numerosos los artículos que publicó en diversas revistas, casi siempre sobre temas de oceanografía; de especial encanto son los 16 artículos o “postales de viaje” del diario “La Almudaina”, en que relató sus impresiones de la estancia en Italia en 1947. Conocedor como pocos de la obra de Ramón Llull, dedicó muchos ocios a la exégesis de algunos de sus aspectos científicos, presentando los resultados en diversas publicaciones y en la

cátedra de la Escuela Luliana; de ello le venía, además, su fama de buen catador de latines.

Como no sabía negarse a requerimientos, ha pronunciado conferencias de divulgación científica desde las más variadas tribunas (Sociedades, Ateneos, Csinos, Pósitos de Pescadores, Cofradías religiosas, etc.), tanto en Mallorca como en Menorca, actividad desinteresada que sus paisanos han compensado con afección y enaltecimiento.

La muerte de Massutí ha sido muy sentida en Mallorca, donde eran sus amigos todos cuantos le conocieron y trataron. Y en la Ciencia española deja un vacío difícil de llenar.

La íntima amistad y compañerismo que nos ligaba me ha llevado a cumplir el triste deber de escribir estas páginas dedicadas a su memoria.

FRANCISCO DE P. NAVARRO

Madrid, abril de 1950.

Altres amics de Miquel Massutí es feren ressò de la seva mort en els medis de comunicació d'aquells temps:

Ignoro por qué fatalidad, aunque pierdan su derrota entre las costas mallorquinas y las llanuras aragonesas una considerable porción de números de La Almudaina, me llegan inexorablemente todos aquellos que llevan prendido como un ala de cuervo, algún aciago suceso de las Islas. Le esquila anunciando el tránsito del malogrado Miguel Massutí Alzamora, en su plena sazón humana e intelectual, me ha dejado por un momento petrificado. He tenido que insistir repetidas veces en la lectura del fúnebre mensaje para dar crédito a su implacable verdad; y esta verdad me ha aturdido como una ráfaga violenta y me ha llenado los ojos de polvo. Ningún presentimiento, desde esta lejanía, me hacía sospechar la pérdida irreparable, todo para mí ha sido brusco y crudo.

¿De qué extraña sensación han ido acompañados los “novissima verba” que quedaron sin pronunciar? Aun más que de dolor, he sentido en todo mi ser un clima de inquietud, de desasosiego casi físico. Después de un intenso carteo, de orden técnico, seguido de muchos cabos sueltos, esperábamos los dos una larga entrevista. Y la cita será en la Eternidad! Durante mi última visita a su hogar, el insigne oceanógrafo, de regreso de un congreso internacional celebrado en Italia, estaba de viaje por tierras africanas. Y no llegó siquiera para él la ocasión de ofrecermelo, como había prometido, sus últimas publicaciones; ni para mí, la de obsequiarle con el primer volumen de la traducción catalana de Marcial, en la cual fue un factor decisivo su colaboración para la identificación de peces. El sagaz investigador de las azules entrañas marinas ha penetrado en la bóveda azul del cielo; en lugar de peces, ya clasifica estrellas.

Sería inútil querer convertir esta impresión piadosa, personalísima -que sabrá perdonarme el lector- reflejada por el recuerdo doloroso, en semblanza del querido amigo o del prestigioso hombre de ciencia. El análisis de su significación en los dominios de la oceanografía, reconocida entre nosotros y aun más allá de nuestras fronteras, queda fuera de la zona de mis conocimientos. Ni siquiera podría referirme en estos momentos, al hombre religioso e intachable, al ciudadano perfecto, espíritu abierto a todas las

inquietudes de la tierra nativa hasta sus más remotos ámbitos, y vital colaborador de nuestra Sociedad Arqueológica Luliana. En realidad su imagen, aunque sólida, ha aparecido siempre algo borrosa a mis ojos. Mi trato con el excelente amigo, conversador admirable, fue debido a la distancia, más intenso que frecuente. Dos episodios intangibles vibran ahora en la memoria: una cordial discusión en un coche de nuestro ferrocarril, que tanto invita con su beatífica lentitud, a la discusión sabia y a cambio de impresiones; una excursión marítima, contra alegres vientos, a bordo de la chalupa del Laboratorio Oceanográfico, a través de la magnífica bahía “cui par est nihil et nihil secundum”. A Massutí, obstinado catador de latines, le agradecería sin duda esta espontánea adaptación del texto marcialiano a uno de los escenarios más dulces del Mediterráneo.

Que la savia de la amistad, sin embargo, alimentaba poderosas raíces, lo ha revelado ahora su súbita desaparición. Qué despiadada ha sido para la intelectualidad mallorquina la Parca de la postguerra. Con el nombre de Miguel Massutí se agolpa en la frente una reciente constelación de figuras lúcidas que nos alumbran en el nocturno silencio de la vida. La ausencia es, ciertamente, entre nosotros aproximación y convivencia. Pero el último gesto que la muerte de Massutí impone a los amigos, encierra un rigor de cercenamiento, de irreductible desánimo: el simple acto de añadir la carpeta donde está clasificada su correspondencia, a las de las altas amistades arrebatadas a nuestra estima: Guillermo Forteza, los hermanos Ferrá, Jerónimo Amengual, José Mª Tous y Maroto. No quisiéramos haber llegado al umbral de este sacrificio.

MIQUEL DOLÇ

Huesca, 6 de febrero de 1950 (La Almudaina).

DON MIGUEL MASSUTÍ EN MI RECUERDO

Nos queríamos mucho Don Miguel y yo. Desde la primera clase —él profesor y yo alumno— trabamos una amistad de compañeros. Massutí —ahora

entiendo que gran maestro era— invitaba al diálogo. Dialogaba profesando y seguía profesando en la calle, en su casa, siempre abierta, y en su laboratorio, abierto siempre, también. Daba lecciones con la difícil elegancia de negarse maestro. Y sus lecciones de modestia tenían una eficacia que sólo el tiempo — después de muchas pruebas escolares— había de confirmarme.

Don Miguel Massutí pasó mucho tiempo encorvado sobre el microscopio. Era un investigador vocacional. Don Miguel —lo digo con la familiaridad del vulgo analfabeto y letrado— era un “sabio” en su especialidad. El fruto de sus investigaciones oceanográficas —cada línea, cada nombre, muchas horas de desvelo— es muy rico de noticias nuevas. Qué populoso censo hizo Massutí de copépodos y tintínidos que habitan en el plancton que, a la deriva, navega por la piel de los mares. Tuvo el placer adánico de bautizar especies nuevas. Dar nombre a las cosas qué prodigio portentoso! Y así, en sus recuentos aparecen bichitos con el apellido —un poco árabe y otro poco italiano— de Massutí. Se lo decía, en cierta ocasión, con unos versos de intención humorística:

El seu nom, per vos, repiqui
una legió de tintínids...

Pues bien, Massutí, el sabio especialista, no se extrañó nunca en la barbarie de la especialización. Massutí divulgó, hizo familiares las cosas más obstrusas de la ciencia con su humilde generosidad y la sal de su finísima ironía. La sal del humor conservaba, contra pútridas fermentaciones, el caudal de su ciencia, viva, y de su cultura inquieta y despertadora de inquietudes. Las lecciones áridas de un programa impuesto, gracias a su talento e ingenio, verdecían de amenidad. Recuerdo, ahora, a Don Miguel en el aula del Cervantes. Grandes ventanales de luz y de verdor sobre la Rambla. La Rambla terminal con unos plátanos altísimos, fornidos, talados; ay! ay! para siempre talados. Su explicación —Fisiología? Agricultura? Cristalografía?— derivaba, cobraba vuelo y se ennoblecía comentando una nueva teoría científica o el último libro de Chesterton o de un poeta nuevo. Y no faltaba nunca el chiste oportuno de su propio salero o de ajena cosecha. Después, cuando sus alumnos recitábamos la no muy aprendida lección, había momentos en que el maestro se enajenaba dando vueltas, en su magín, a los estudios comenzados en S'Aigo Dolça, a la vera de la mar, junto a unas palmeras sonoras, o a las dalias y zinnias de su jardín en flor. Otras veces quedaba ensimismado contándose las pulsaciones radiales, controladas reloj en mano.

Oh! Mi poliédrico Don Miguel Massutí, proyectado en tantos, luminosos, planos. Don Miguel de los versos de difícil humor, de los latinazos macarrónicos, de las antífonas gregorianas, de las arrobadas visitas al Santísimo...

Don Miguel de los periplos oceanográficos y de los breves paseos con amigos; de las encopetadas conferencias y de las amistosas conversaciones con los marineros...

A propósito de estas últimas, he recordado muchas veces la charla que dio a la gente del mar de Santanyí. Les hablaba profético y paternal, de prohibiciones, vedas temporales, artes de pesca y distancias mínimas. El afán de ganancia desmesurado taponaba los oídos a los pescadores. La amarga realidad ha confirmado las tristes previsiones del hombre de ciencia que no ignoraba ningún secreto del mar.

Muchos recuerdos, dulces y saludables recuerdos, de Don Miguel Massutí me vienen a la memoria. De Don Miguel en su casa del Obispo Berenguer de Palou y de la calle de Serriñá –en la misma casa donde, antaño, se fraguaron las campañas cívicas de “Manitas”– con su plato para mí en su mesa de paz bien abastada; de Don Miguel en su gabinete, admirando las exquisiteces de dibujo y color de una diatomea; en el Puerto de Felanitx o en nuestra casita de la Cala, cantando ingenuamente –un Dr. Massutí, en apariencia, muy distinto al que aparecía en las academias y congresos– destañadas habaneras de la Cuba colonial...

Y todo para desembocar en aquella triste mañana del invierno de 1950 cuando en una larga caja enlutada bajaban la osamenta del maestro, del amigo, con tanta prisa sumida por la tierra.

Día 29 de enero, fiesta de la Arqueológica –de cuya comida anual era el más alegre animador– vi por última vez a Don Miguel, herido de parálisis desde hacía tres meses. Hundido en la cama, acababa de oír misa por radio. Apenas podía hablar. Pasaba de la sonrisa a las lágrimas que, de enfermo, temblaban, siempre, en sus ojos. Para animarle con miras a un imposible restablecimiento que yo le decía llegaría lentamente, le recordé unas palabras de Goethe:

“Como la estrella
sin prisa y sin tregua

y él me recitó, con gran dificultad de expresión, la traducción catalana del texto famoso. Dos días después nos dejaba con el vacío insustituible de la ausencia.

Firme en mi memoria, Don Miguel Massutí, he evocado su lección a la vista de los trabajos del maestro –claro expositor del M. Barba Florida– que sus compañeros de la Schola Lullistica han editado... Los escritos del Dr. Massutí se mantienen lozanos como la sonrisa candorosa, siempre joven, de Don Miguel que, desde las primeras páginas invita a su lectura. Y después de leerlos nos duela más la pérdida de quién las escribió. Don Miguel Massutí, compañero del alma, compañero...

B. VIDAL I TOMÀS

(La Almudaina, 15 juliol 1951)

El 31 de enero falleció en Palma nuestro consocio y gran amigo Miguel Massutí y Alzamora, Doctor en Ciencias Naturales, Director desde 1940 del Laboratorio Oceanográfico de Palma, en el que trabajaba ya antes, desde 1927, en el cargo de Ayudante del mismo por oposición. Nacido en Felanitx en 1902, había cursado los estudios de bachillerato en Mallorca y los de facultad en la Universidad de Barcelona, desde donde pasó a la de Madrid (1923-24) para el doctorado y para iniciarse en su especialización, en el Instituto de Oceanografía, estudios que siguió luego en diversos cursillos, en Málaga, con el profesor Ove Poulsen, en Argel con el prof. M. Rose y en la Estación Zoológica de Nápoles, entre otros centros, a través de toda una vida de trabajo, consagrado a la investigación y animado por un constante y ejemplar entusiasmo por la ciencia. Especializado en planctología, su tesis doctoral, ultimada desde 1937 y que no pudo presentar hasta 1942, versó sobre

copépodos pelágicos, entre los que llegó a descubrir algunas especies nuevas que hoy llevan y perpetúan su nombre.

Era miembro del Instituto de Biología aplicada de Barcelona, del Comité del Plancton y del Subcomité del Mediterráneo Occidental del “Consejo Internacional para la Exploración del Mar” (Copenhague), Miembro colaborador del Consejo Superior de Investigaciones Científicas de Madrid, Presidente de la Sección Regional de la Real Sociedad Española de Historia Natural, etc.

Hasta aquí los datos sobre la personalidad científica de nuestro malogrado amigo, tomados de la ajustada, excelente y cordialísima nota necrológica por F. de P. Navarro en el Boletín del Instituto Español de Oceanografía (Madrid, nº 37, 1º julio 1950), seguida de una lista de las principales publicaciones científicas de Massutí, a la que remitimos a cuantos se interesen por el tema.

Pero Miguel Massutí era algo más que un hombre de ciencia, como saben muy bien sus amigos, que fueron en Mallorca y aun fuera de la isla, como dice Navarro, cuantos le conocieron y trataron. Los estudios de especialización no agotaban en él su curiosidad intelectual, desbordada hacía campos externos, como el de los estudios lulistas, que nos ha valido el reciente volumen de sus trabajos sobre la obra luliana, que acaba de editar la *Maioricensis Schola Lullistica*, a la que pertenecía desde 1943.

Nuestra Sociedad Arqueológica, en cuyas listas figuraba desde 1926, tiene recibidas de él, en repetidas ocasiones, bellas muestras de su eficaz y ardorosa adhesión a todo lo que en Mallorca comprendemos bajo el simple y puro calificativo de “nuestro”. Este amor desinteresado por todas nuestras cosas le hizo figurar siempre entre los primeros, con entusiasmo alegre, comunicativo y cordial, en torno a cualquier iniciativa a favor del patrimonio espiritual y cultural de Mallorca, en la antigua “Associació per la Cultura”, en la redacción de “Nostra Terra” y otras publicaciones y en tertulias, a las que su presencia llevaba siempre un hálito de humor y de la más auténtica “bonhomía”.

Porque Massutí fue por encima de todo un hombre bueno, un creyente sincero y entero que vivía su fe con auténtica emoción franciscana. Las circunstancias de la vida pusieron a prueba, sin hacer mella en él, el temple cristiano del alma que albergaba su cuerpo leve y enjuto como un ciprés.

Así Dios le haya acogido en la paz de los justos.

JOAN PONS I MARQUÈS

(BSAL, XXX, (1952), pp. 568-569) i HISTÒRIA I POLÌTICA, Palma, 1977 , pp.170-171)

La “*Maioricensis Schola Lullistica*”, (*studiorum mediterraneorum*, Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Patronato Raimundo Lulio) va publicar els treballs de Miquel Massutí sobre el Beat Ramon Llull, l'any 1951, a la impremta “Gràfiques Miramar”, amb el títol “Dr. Miguel Massutí Alzamora. Sus obras lulianas”. Al principi, el llibre, conté una part del discurs d'ingrés en el magisteri escolar del Dr. Antonio Reyes, dia 17 de desembre de 1950, és un *elogio* al seu antecesor com a *magister*. Resumit, diu així:

Antes de salir adelante resulta imprescindible una breve y dolorosa digresión. Debo referirme a una irreparable pérdida para la Schola en particular, y para la ciencia. Se trata de la prematura desaparición del magister Doctor Don Miguel Massutí Alzamora acaecida en la Ciudad de Palma de Mallorca el día 31 de enero del presente año. Entiendo que contados científicos pudieron emularle en sutileza creadora y en enjundia y solvente erudición científica.

Su admirable labor de interpretación y divulgación de las más arduas y complicadas materias, le presentan a la consideración occidental como un raro arquetipo del método en la deducción y en la aplicación de la ciencia experimental a las más diversas exégesis científicas.

Su doble personalidad de Director prestigioso de un Observatorio Oceanográfico modélico entre los de Occidente, y de magister ejemplar en la Schola, ponen de manifiesto su vigorosa personalidad de investigador y de pensador; y le colocan por derecho propio en un plano de altura preponderante y eficaz. Parece que el mar –ciencia oceanográfica– no tuvo secretos para él. Tampoco la complicada urdimbre del Pensamiento Luliano logró el hacerse hermética ante la pujanza y la agudeza de su maravillosa penetración analítica. Como modelos de crítica objetiva perdurarán sus trabajos sobre las mareas, sobre la ciencia experimental, sobre el concepto que Raimundo Lulio tenía de la Alquimia, etc., incorporándose definitivamente al tesoro argumental del Lulismo genuino.

Para el Dr. Massutí la ciencia y el análisis resultaban una necesidad temperamental. Perteneció al siglo XX; pero lo denso y fecundo de su labor imperecedera le acreditan una existencia de siglos. Los libros científicos publicados, incluyendo folletos y apólogos, pasan de 25. Las conferencias y otras expresiones filosóficas, literarias y científicas alcanzan cifras portentosas. ¡Qué lástima no tener todos los originales!...

Sufrió. Ya lo sabemos. Es el privilegio de los incomprendidos, por destacarse del vulgo pigmeo y pasional, siempre alejado de los nobles saberes y del sentido universal y generoso de la vida, que Massutí había aprendido en los libros de Raimundo Lulio. Descanse en paz, y su claro ejemplo nos ilumine.

Quan es compliren 25 anys des de la mort de Miquel Massutí, l'Ajuntament de Palma li dedicà un carrer, a vorera de la mar, a Can Pastilla, que des de llavors porta el seu nom: *Carrer Miquel Massutí Alzamora, biòleg*.

L'Ajuntament de Felanitx li dedicà el passeig del Pla de la Sínia, també a ran de mar, a Portocolom: *Paseo M. Massutí Alzamora, biólogo*.

El “Diario de Mallorca”, 26 de gener de 1975, un extens article, basat en els que hem transcrit abans.

El setmanari “Felanitx” va dedicar-li uns articles els 8 i 15 de febrer de 1975 i un número extraordinari (6 novembre 1976). Entre els articles publicats, n’hi ha alguns dels ja transcrits, i d’altres, com el que copiam o resumim:

RECORD D'EN MIQUEL MASSUTÍ

M'han pregat una nota breu en record d'En Miquel Massutí. Res no faria amb major satisfacció.

La meva amistat amb En Miquel Massutí nasqué quan jo era un jovenell que amb curiositat i afany adolescent guaitava a la vida i a la cultura. Més tard aquesta amistat s'enfortí quan fórem En Miquel i jo companys de professorat a un col·legi de segona ensenyança: ell professor de Biologia i jo de Filosofia i Llatí.

Entre classe i classe intercanviàvem idees, notícies, comentant junts els esdeveniments ciutadans, nacionals i amplament humans que sorgien cada dia.

Conserv el millor record de l'amic Miquel Massutí, sempre franc i obert de cor contra l'aparença leptosomàtica: un home prim de salut, però ple de vitalitat i simpatia.

Senzillíssim malgrat la seva gran cultura i d'un humor agut i divertida conversa.

Enamorat franciscanament de la natura i per les coses menudes que teixeixen dia a dia l'anècdota de la vida, En Miquel Massutí era, a més a més, un gran amic, persona sempre prompta a donar una mà a qui la necessitàs amb el privilegi de fruir en el sacrifici per fer content tothom.

JOSEP FONT I TRIAS.

RECORDANDO AL DR. MIGUEL MASSUTÍ ALZAMORA

A los 25 años, aproximadamente, de la muerte del Dr. Miguel Massutí Alzamora, la Sociedad de Historia Natural de Baleares desea dedicarle un recuerdo y un justo homenaje ya que su labor científica y cultural unida a su memoria perdurará profundamente entre los que le conocieron o trataron. Sus estudios dentro del campo de la Biología marina, fueron los primeros que abrieron largamente un amplio cauce al conocimiento del plancton del Mediterráneo occidental, los cuales se mantendrán útiles y eficaces durante mucho tiempo. Su vida y su diaria labor, truncada rápidamente en la plenitud de sus mejores años, de investigador, no le permitió alcanzar ciertamente el alto nivel que seguramente hubiese logrado de haberle sido posible, como era de esperar con una más prolongada continuidad fecunda, cuando, tras una cuidadosa preparación técnica, hubiese podido obtener un conocimiento todavía más perfecto de la vida marina a la que pensaba dirigir todos sus afanes. En 1950 moría en Palma a los 48 años de edad, dejando el ejemplo de una vida cristiana dedicada a la Ciencia, a su familia y a la afección de todos los que le conocieron...

.....

En 1928 ingresó como miembro de la Real Sociedad Española de Historia Natural de Madrid que, en aquellos tiempos de escasa especialización, reunía a casi la totalidad de los naturalistas españoles.

Sus primeros trabajos científicos versaron sobre el plancton de la bahía de Palma... La atracción que en él ejercieron estos primeros estudios le

llevaron más tarde a desplazarse al extranjero (1928 y 1931) para seguir directamente las enseñanzas de investigadores famosos en este sentido, como los profesores Paulsen y Rose, especializándose cada vez más dentro de este amplio campo de trabajo, los cuales han alcanzado en España durante estas últimas décadas, un acusado desarrollo. De ellos puede decirse que el Dr. Massutí fue uno de sus más fervientes y primeros pioneros.

En 1940 es nombrado Director del Laboratorio de Baleares y en 1944 profesor adjunto de la Sección de Biología marina en el Instituto de Biología Aplicada del C.S.I.C. En 1948 le llegó una distinción internacional que le honraba plenamente, demostrándose con ello el aprecio en que se le tenía en el extranjero. El de Vicepresidente de la Comisión Internacional para la Exploración Científica del Mediterráneo, con sede en Mónaco...

.....

La lista de sus obras que doy al final de estas líneas no la considero exhaustiva. Faltarán en ella bastantes títulos. Pero contiene lo más esencial de sus trabajos sobre el plancton, así como su libro "Introducción" al estudio del plancton marino publicado en colaboración con el Dr. R. Margalef (1950).

Tales trabajos fueron la base fundamental que permitió el conocimiento de los seres pelágicos en el mar balear y de ellos han sacado, autores posteriores, muchos datos y hechos interesantes, quedando seguidamente incorporados de forma general al acervo común científico, como ocurre con frecuencia y entonces sin que el nombre del primer investigador aparezca en ninguna de sus páginas. Con ello se cumple una vez más lo que escribiera un clásico del pasado siglo, "...aquello de que menos puede apoderarse el hombre es lo que le pertenece totalmente como propio; sus obras le abandonan como los pájaros al nido en que fueron empollados". (Goethe). Sin embargo, tan sólo la buena calidad es la que puede sufrir este destino.

El Dr. Massutí, alto, delgado, de carácter alegre y acogedor, amigo de todos, apasionado por sus trabajos, atraía a cuantos de conocerle sentían aficiones de alguna clase por los estudios de la Naturaleza. No es pues extraño que a su alrededor germinara bien pronto una semilla que, en aquellos días de la post-guerra, 1946-47, el ambiente resultara propicio para crear una Asociación, Agrupación, etc., de naturalistas baleáricos, amantes de las ciencias naturales y existentes en Mallorca, pero desperdigados unos en Palma y otros en varios pueblos de la isla. Personas que dedicaban parte de sus actividades al cultivo de alguna disciplina de esta índole. El momento resultaba oportuno para ello y en las Navidades de 1947, juntamente con el Dr. M. Massutí, se reunieron un grupo de profesionales, como los farmacéuticos Sres. D. Juan Gamundí, tan conocidos por sus trabajos sobre las Diatomeas, y los botánicos D. Pedro Palau y D. Lorenzo Garcías, el P. J. Cañigüeral S.J., y otros "amateurs" a los cuales atraían los Insectos, Moluscos, las Aves o las rocas y sus minerales. Reunidos en el Colegio de Farmacéuticos de Palma, trataron de fundar una Sociedad que cultivara con particular preferencia esta clase de estudios y en la cual colaborarían autores de ambos campos. Se trataba también de reunir de esta manera a cuantos elementos dispersos pudieran encontrarse en las islas a fin de que aunando esfuerzos más o menos valiosos pudiera emprenderse el estudio de la Fauna, Flora y Gea insulares.

El Dr. M. Massutí desplegó toda su actividad en este sentido y con su amabilidad y entusiasmo logró reunir un primer grupo que vino a constituir seguidamente el primer conjunto de la futura Sociedad de Historia Natural de

las Baleares. Y escribo el “primer conjunto” porque durante aquellos años los dirigentes de la R. Soc. Española de Hist. Nat., de Madrid, tenían mucho interés en que los grupos surgidos de esta manera sus sombra en diferentes provincias –Sevilla, Valencia, Bilbao, etc.– continuaran unidos a la sede central matritense, aunque con cierta autonomía, pero con la condición de que todos los trabajos de sus miembros se publicaran única y exclusivamente en el Boletín de la mencionada Sociedad. De este modo empezó la novel agrupación mallorquina y de esta manera continuó durante sus primeros años. Tan sólo en 1954 la Sociedad de Hist. Nat. de las Baleares alcanzó su entera independencia separándose entonces de la de Madrid y publicando su propio Boletín gracias al concurso de sus miembros y a la buena disposición en favorecerla de diversas entidades...

Massutí fue elegido presidente y desde sus primeros meses supo encauzar a todo el grupo en una fecunda actividad; conferencias, noticias, hallazgos –no siempre de gran trascendencia– fueron apareciendo en la páginas de sus primeros Boletines. El hogar de la nueva entidad radicó, durante aquellos años, en el Salón de Actos del mencionado Colegio de Farmacéuticos y sus sesiones mensuales estuvieron siempre muy concurridas ya que también en sus locales se guardaban las ricas colecciones botánicas reunidas por los Sres. Palau y Garcías.

Desgraciadamente la labor emprendida por todos los asociados no pudo ser seguida y alentada por su primer presidente, el cual nos dejaba prematuramente, tras breve enfermedad, el 30 de enero de 1950. Pero sus desvelos en pro de la misma, en gran parte por él creada y dirigida en sus primeros pasos, ha seguido su marcha regular y ascendente, publicando numerosos trabajos relacionados con la Historia Natural de las islas.

Una nueva generación, joven y entusiasta, ha venido a engrosar últimamente las filas de los miembros de la Sociedad surgida en 1947. Pero no pocos de ellos no han conocido o recordarán mal, la figura del Dr. Miguel Massutí Alzamora, que desde los años 30 hasta el 50 resultó un forjador hábil y prudente, constante y silencioso, del renacimiento cultural, intenso, de nuestras islas, y para las cuales entregó sus mejores horas y no pocos y continuados desvelos de su vida.

GUILLERMO COLOM

(Publicat també en el Boletín de la S. de H. N. de Baleres, 1974)

En el dit nombre extraordinari de “Felanitx”, n’hi ha, entre altres articles, un d’En Miquel Pons, prou interessant, i del que en destacaré una anècdota:

La definició de molts d’alumnes és que don Miquel era un pedagog complet. El primer que ho pregonava, a tots els vents, fou En Bernat Vidal. El Dr. Massutí per ell era l’amic i el mestre. En certa ocasió una professora li retragué: No véns mai a casa que no parlis de don Miquel Massutí. I En Bernat contestà com un fibló: Això vos demostra quin és el record del seu magisteri.

Precisament, En Bernat Vidal i Tomàs, va tenir ocasió d'escriure altres semblances d'En Miquel Massutí, que se publicaren al "Felanitx":

DON MIQUEL MASSUTÍ (I)

Don Miquel Massutí era un savi que sabia moltes coses. Només ignorava la de donar la sensació que ho era, un savi. Al contrari, he coneguts alguns que passaven per savis i no en tenien més que la presència. Al meu temps, a la Universitat hi havia un Rector que sols tenia una solemne presència de Rector Magnífic, però –i les meves paraules no l'ofenguin– era un Reverendíssim...

Diuen que vestiu un bastó i tendreu un senyor. Un oncle meu, metge amb grau de doctor, quan anava a esperar el Senyor Bisbe, que aleshores feia el trajecte amb cotxe de mules, dins el seu carretó amb molles, portava de companya *Es Sastrillo*, un sabater jubilat, que tirat de capa i bombet, semblava un marquès.

Vaig conèixer el Doctor Massutí quan el Col·legi Cervantes passà a ser propietat dels qui abans eren propietaris del Col·legi Ramon Llull. Don Andreu Crespí i don Francesc de Sales Aguiló vengueren l'Acadèmia quan es tiraren de ple a la política i després passaren a dirigir, respectivament, els instituts de Felanitx i Inca. Un dels propietaris del Cervantes fou el senyor Massutí juntament amb don Agusti Aguiló, don Toni Eulesa, etc. amb ells vingué Mossèn Antoni Pons.

Don Miquel Massutí exercia el millor mètode, que conec, de pedagogia. Primer fer-se amic dels seus deixebles. Jo –i perdonau la insolència de *Monsieur le moi*– vaig ser deixeble del senyor Massutí, però fins a la seva mort, quan encara era ple de vida, en vaig ser un gran amic. Les seves explicacions dins l'aula o al Laboratori Oceanogràfic no he de parlar-en. Era senzill, clar, gens barroc ni emmidonat. Ara bé, les seves lliçons, tant a l'aula com al laboratori, estaven esmaltades de tantes agudeses, notícies i fets vius i transcendents que explicant la més inerta lliçó del programa, aquesta es convertia amb una cosa transcendent i vigorosa.

Quantes vegades, acabada la lliçó, seguïrem dialogant al seu despatx, ple de llibres, tant a la plaça del Bisbe Berenguer de Palau, allà on hi ha la pista dels patins, o al carrer Ensenyat, nº 7, que havia estat residència del *Fomento de Civismo*, aquella societat indefinible de don Jeroni Massanet, que es firmava *Manitas* al seu setmanari *La Vanguardia Balear*.

El senyor Massutí tenia una debilitat pel llatí macarrònic i pels xistos *dolents*. Dins la classe tenia un calendari amb un moix pintat i la inscripció, de la seva mà, que deia *Mementote felinius magi*. També va traduir *La Parrala*, i em sembla que *La vaca lechera*, amb un llatí ple de concordàncies viscaïnes: *ut si, ut si – ut Parrala non placuit vinum – nec ardents acquam nec marrasquinum*. etc.

La Parrala era un cuplet amb lletra de Rafael de León, que va tenir una popularitat immensa. I com a xisto *dolent* en record, per exemple, un, ¿Quina és l'estrella més calumniada? El *astrólogo* ¿Per què? Perquè *está muy cerca de la calumnia vertebral*.

Un altra passió, que ens agermanava, era l'entusiasme per la litúrgia. Coneixia amb els més mínims detalls les cerimònies del Ritual i adhuc del cerimonial de Bisbes. La música gregoriana l'embadalia. Sabia himnes i antífones i prenia part als cànctics de cor de Sant Jaume on solia cantar solemnes lliçons de Matines de Nadal i de Setmana Santa.

Com que el tema pot donar per un altre articuletxo dels meus, posarem punt per avui i un altre dia continuarem si l'humor no ens manca i Déu ho vol.

DON MIQUEL MASSUTÍ (II)

Sentiria que se'n duguessin una falsa impressió del Dr. Massutí els qui llegiren les retxes que sobre ell vaig escriure: les anècdotes desfiguren un poc la seva figura d'homo de ciencia-membre del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, (el Conejo, que diu Mossèn Pons) especialitzat en una parcel·la de l'Oceanografia, difícil d'entendre i de donar entenent a n'els que son profans en dita especialització. Es de doldre no poder passar revista als fruits de les seves recerques acalat com estava damunt el microscopi cercant animalons, copépodos que hi ha dins les butzes de les alatxes. Basta dir només qu'ell batià alguns d'aquests animalons: tingué el plaer com el d'Adam d'anomenar coses fins a ell desconegudes.

Algunes activitats socials del Prof. Massutí foren de gran eficàcia. Va esser president de l'Associació per la Cultura de Mallorca quan aquesta entitat estava allotjada a un edifici entre "El Círculo Mallorquín" i la casa de la meva parenta Dona Joana Granells, allà on avui precisament hi ha el palau de D. Bartomeu March. Sobre l'illeta del Círculo Mallorquín s'hauria d'escriure un paper llarg; jo consider que és el vermell d'ou de la burgesia naviera i comercial, políticament lliberal de Mallorca. A l'Associació s'hi reunien un grapat de senyors de molta pesquis que tenien una devoció quasi beata per això que anomenam cultura.

Jo era menut encara quan em vaig ver soci d'una filial de l'Associació que és deia la Joventut Escolar. I a l'Associació estant, Dona Dolors, l'esposa del senyor Massutí, petita, morena i agradosa –i vora el seu marit tan espigat– em va ensenyar de moure les peces dels escacs, vull dir l'ajedrez, mentre D. Miquel tirava junta o presidia alguna conferència. M'en record que l'Associació organitzava unes belles exposicions de flors dins de vidres de Can Gordiola o de "La Moderna" que en aquells temps començaven a posar-se de moda.

Ara em ve a la memòria que el Canonge Alcover, el de les rondalles, donà un encalç al Dr. Massutí per mor d'un article que havia publicat sobre l'origen marítim de la vida. D. Toni Maria sempre tenia a punt un canó per disparar. Prunes, mormes, copinyes, garrotades, nesples... sempre n'hi havia de madures per repartir a dreta i esquerra, sobre tot a l'esquerra. Ara record també que En Joan Pons i Marquès va rebre ventim de l'irascible canonge, perquè havia escrit molt bé, naturalment de Josep Carner que no devia ésser del seu agrat, sota el títol deliciós de "Josep Carner i un Congregant de la Immaculada". S'ha d'entendre que aquest congregant era En Joan Pons i Marquès que ha estat un dels crítics més lúcids que hi ha hagut mai a Mallorca.

Per la Societat Arqueològica el Dr. Massutí també hi remenava la coa sobre tot quan s'acostava el dinar anual de la docta societat. No tenc a mà la col·lecció de dècimes que dedicà a l'Arqueològica i que tenen una gràcia fora mida.

El Prof. Massutí era també *magister* de l'Escola Lulística. Degué ésser membre fundador quan D. Francesc Sureda i Blanes organitzà la societat del llaunisme. Al morir D. Miquel Massutí, l'Escola Lulística edità en un sol volum notes literàries i biogràfiques de l'extint amb una fotografia del Dr. Massutí que somriu amb la seva rialla immustiable.

Quan som aquí veig que aquest escrit es va allargant i que encara queda tela per escriure'n un altre. Vull fer constar que el meu escrit anterior vaig cometre un *lipsus linguae* o l'amic que em fa de secretari em va entendre malament. El senyor Massutí no va morir al carrer Ensenyat sinó de Serinyà nº 7, allò on hi hagué en el seu temps el Foment de Civisme. Vale.

DON MIQUEL MASSUTÍ (y III)

Als darrers anys de la vida del Dr. Massutí la seva religiositat s'accentuà d'una manera fora mida. Quedava com extasiat al fer les visites a les quaranta hores, davant la custòdia que brillava entre papallones de llum i la seda de la tenda reial.

Ja no anava als espectacles. Si un, després de ponderar-li una pel·lícula li preguntava si l'havia vista, ell contestava:

- Jo no vaig al cine.

Però li deien:

- Si és una pel·lícula extraordinària, fora de corrent...

I ell recapitulava:

- Ja ho crec, ja, però no vaig al cine. A un que no és fumador per molt que li ponderin un cigar de l'Havana, i ell diu no som fumador, no s'hi insisteix més; igualment jo voldria que no m'insistissin quan dic senzillament: jo no vaig al cine.

Estic dictant aquestes notes pocs dies abans de Nadal. El temps de Nadal el Dr. Massutí xalava. Me par sentir la seva veu assajant una lliçó que havia de cantar a les matines de Sant Jaume: *Salvator noster dilectissimi, hodie natus est: gaudeamus*, diu Sant Lleó Papa: el nostre Salvador, germans estimadíssims avui es nat: alegremnos.

L'alegria de Nadal té una boira, un tel de melancolia quan un pensa en els amics que ens han deixat per sempre.

Contaria i no acabaria mai anècdotes d'aqueix homo de ciència al que la barbàrie de l'especialització que deia Ortega i Gasset no el corsacà.

Em sembla que no estaria gens fora de lloc el demanar al Excelentíssim Ajuntament de Felanitx que l'efígie del Dr. Miquel Massutí figuràs entre els barons il·lustres de la ciutat. Mèrits no n'hi manquen. Jo modestament insinuu la idea a la que crec s'hi juntaran els que foren els seus companys i deixebles.

Jo vos asseguro ben cert que no en neixen cada any d'homes com D. Miquel Massutí i Alzamora.

BERNAT VIDAL I TOMÀS

(“Felanitx”: 1970. Núms. 1701, 1708 i 1710)

RECORDANT EN MIQUEL MASSUTÍ I ALZAMORA

Seria ben debades que la meua ploma, rústica i ignara, volgués substituir la ploma erudita i senyorívola de Joan Pons, la ploma sornaguera i sàvia de Bernat Vidal o la ploma austera i fideligna de Joan Muntaner, tres amics de Miquel Massutí que, com ell, passaren d'aquest món.

Però, ¿quina culpa en té, en Miquel Massutí, de que justament sigui jo un dels pocs que quedam d'aquella concurrència que, pels volts de l'any 1940, acudia a “sa bugaderia” que eren les converses dels dimarts a la Societat Arqueològica Lul·liana?

Jo el record, a Miquel Massutí i Alzamora, amb una admiració profunda. La seva alta estatura contrastava amb el mirar tímid dels seus ulls, com la serietat científica contrastava amb l'esperit enjogassat i humorista –de l'humor més fi– continguts en la seva persona.

“Procedamus in pace” – que no sabíem mai si ho deia amb solemnitat litúrgica o amb humor burleta – era la frase preferida d'en Massutí per endegar la conversa o per iniciar el retorn de cadascú a ca-seva.

Per aquell temps, en Francesc Oliver, des Caldarers, organitzava a la vila de Sant Joan una festa anual a la que érem convidats els amics socis de l'Arqueològica. A una d'aqueixes festes es va celebrar l'estrena del drama “Cecilia de Solanda” de Guillem Colom. El Senyor Rector feia obres a l'església parroquial on s'havien col·locat, en grans pintures d'en Pere Barceló, uns episodis de la vida i mort de Sant Joan Baptista, patró de la vila. A la masmorra on hi havia el cos decapitat de Sant Joan i el terrorífic botxí portador del cap, s'hi veuen el piló i la destal emprats en l'occiment. A l'església no comentà ningú aquest detall; però a la primera sessió de “sa bugaderia” en Massutí denuncià l'anacronisme en aquell temps, i fins molt més envant, l'instrument degollador era l'espasa.

El president Joan Pons, que per tirar xinetes gastava una ironia tan fina com la d'en Massutí, no es volia pronunciar, però es veia de quina part estava la raó.

Amb això –no record ben bé a quin acte públic– en Miquel Massutí, que havia publicat unes coses molt bones sobre ensenyaments del Beat Ramon Llull en el camp de la física i de les ciències naturals, feia l'apologia del Beat Ramon, i, per un “lapsus linguae”, va dir que havia estat menescal de al cort del rei Jaume II de Mallorca –volia dir senescal, naturalment– i l'amic pintor volgué aprofitar l'ocasió de tornar-li la pilota.

Aquella temporada les sessions de “sa bugadaria” varen ésser memorables. La controvèrsia era versificada, i cada contendent llegia la seva peroració amb tot el foc de cor que la situació demanava.

jo li vaig dir senescal
però no veterinari !!

M'agradaria molt sebre que aquells papers, tan divertits, no s'han perdut.

L'anecdolari d'aquell cercle d'amics que ja són a l'altre món: Massutí, Ferrà, Pons, Estelrich, Sureda, Oliver, Vidal, Muntaner, Jiménez, Forteza, Mulet, Boróbia, Llabrés... donaria material per fer un llibre ben interessant. Que em perdoni el lector si sa meua memoria flaca no dóna per més que aquestes porqueres menudes.

M. ARBONA

MIGUEL MASSUTÍ ALZAMORA

-Pasado mañana se cumple un cuarto de siglo del fallecimiento d Miguel Massutí Alzamora. Com ha passat es temps...! Pareixia ahir quan el veia anar pes carrer amb sa seva dona, ell tan alt i prim i ella baixeta... Semblaven un matrimoni molt ben avengut.

-Vaig conèixer an En Massutí a sa Associació per la Cultura de Mallorca. Jo era, aleshores, President d'ets "Al·lots de Muntanya", filial de sa Associació... L'any trenta quatre m'investí sa pigota borda d'escriure i vaig començar a embrutar paper a "Brisas" on sortiren un parell d'articles "abracadabrantes"...

-Sa revista des germans Villalonga... Ja me'n record.

-Poc temps després, vaig començar a escriure a "La Nostra Terra", on manava una secció de crítica de cinema amb pretensions d'assajisme...

-També me'n record. I ara me revé: Com llamps podies compaginar una cosa amb s'altra?

-Què vol dir?

-Com podies compaginar s'escriure a "Brisas" i a "La Nostra Terra"?

-No ho sé. Però ho feia sense gens d'esforç. Lo mateix que ara escric a "Balears" en mallorquí sense passar gens de pena. Quan no hi ha sectarisme per mig, ses coses que semblen impossibles, surten de lo més bé.

-Pentura és vera lo que dius.

-Tot dependeix de sa sinceritat amb que ho fas, o sigui, de sa naturalitat amb que compagines...

-Bé, tornem an En Massutí... Era un homo molt simpàtic i que me feia molt de cas (a mí i a tothom), malgrat sa diferència d'edat que mos separava. Sempre tenia una paraula agradable per mí. Més tard, després de sa guerra civil, coincidirem a "Sa Bugaderia" de sa Arqueològica Luliana i en aquells dimarts inefables i arqueològics a base de sopa de brou...

-Sopa de brou?

-Sí. Aquell fideuï i gallina frita o Aguiat Pep tan casolans que organitzava es nostre estimat Jeroni Juan. Una vegada a "La Hormiga de Oro", un inverosímil restaurant de s'Avenida...

-Ou! Atura es carro! Tornem an En Massutí. Serva "Blau"...!

-Mos ferem molt amics. Jo apreciava en ell, ultra una bondat innata que li sortia a cau de s'ànima transparent, un senti de s'humor fabulós. M'abellia aquella ambivalència seva de s'humor lleuger i divertit amb sa profunditat i extensió des seus coneixaments cinetífics. Això de mesclar infusoris i crustàcis amb aquell llatí macarrònic, que li servia per redactar des de ses minuts des dinars fins uns documents del segle catorze o quinze en conya. Aquel humanisme seu, tan "natural", era cosa que me deixava fascinat. I sempre el veies alegre i de bon humor, disposat a fer una rialla... Era d'aquestes persones que es feien estimar sense cercar-ho...

-I ara ja fa vint i cinc anys que morí...

-Es temps passa molt aviat. Tal vegada és per això que s'imatge que d'ell conservam se presenta amb una gran claretat...

-Pentura és per això i pentura és perquè se'n donen molt poques de personalitats com la seva...!

GABRIEL FUSTER MAYANS (GAFIM) ("Balears". 29 gener 1975. "Plaza Mayor")

LA FIGURA DE MIGUEL MASSUTÍ

He experimentado una gran alegría al leer en la edición de hoy (del "Diario de Mallorca") el completo y atinadísimo estudio, firmado por J.M.R. de la inolvidable figura de D. Miguel Massutí.

Tuve la suerte de conocer a D. Miguel en los postreros años de su vida. Mi conocimiento fue, si corto en duración, profundo y casi exhaustivo. Originado por compartir tareas docentes en el Colegio Municipal de E.M., del cual era yo entonces subdirector, fue cristalizando y ahondando en gratísimas sobremesas y subsiguientes paseos en nuestra ida común al citado colegio.

Pronto pude percatarme de que D. Miguel era un hombre excepcional. No sólo por su valía científica, fuera de mi alcance, no ya por la disparidad de las materias objeto de nuestra docencia, sino por la mucha mayor disparidad de altura –él un gigante, un pigmeo yo– sino por sus maravillosas cualidades humanas. Nunca había tratado, ni he vuelto a tratar con persona alguna con tantas dotes de auténtica humanidad, cordial compañerismo y sincerísimo espíritu cristiano.

Su paso por esta vida fue señalado por un rastro de paz y hombría de bien. Supo de los zarpazos de las contiendas entre españoles, que experimentó en carne viva, pero más de una vez me confesó como todos los sufrimientos le habían servido para un mayor acercamiento a Dios.

A la ya larga distancia del cuarto de siglo de su óbito, recuerdo aun con vívidos trazos los días de asueto con que nos honrara en su casa o en los que él y su esposa honró la nuestra y también la grata velada, en su casa, la víspera de su partida para Nápoles para tomar parte en el Congreso Internacional de Oceanografía, celebrado en 1947 en aquella ciudad, y cuyas incidencias me explicara después con inimitable gracejo.

Pero más que nada recuerdo la visita-despedida en su lecho de muerte. Aquel apretón de manos, con los ojos preñados en lágrimas, con que me expresó su dolor y su preocupación por el incierto porvenir en que dejaba a su familia, no mayormente previsto en su espíritu generoso y desinteresado.

Y a pesar de su ininterrumpida tarea en su especialidad, orlada por múltiples escapatorias a otros campos de la ciencia, de sus preocupaciones por la vida, de su trabajo constante y abrumador y de su salud algo precaria, D. Miguel tenía un profundo sentido del humor. Hace unos años entregué a uno de sus hijos, mi buen amigo D. Pedro, una serie de cartas repletas de ingenio y gracia, a veces en forma de "codolades", correspondidas, es claro, en el tono marcado por las suyas.

Hora es que Mallorca haga justicia a figura tan señera y no recordada como es debido. En una publicación local manacorense hace años, hicimos ya hincapié sobre tamaña injusticia. Hoy, tal vez, y Dios lo quiera, haya llegado la hora de repararla.

JUAN BONNÍN

(“Diario de Mallorca”, 5 febrero 1975)

El poeta felanitxer, Mossèn Bartomeu Barceló, Pvre., va dedicar a Miquel Massutí un sonet, datat a Esporles, 24 setembre 1967, i que fou publicat en el “Felanitx” de 15 de febrer de 1975:

PAX & BONUM L’APOSTOL LAIC

Oh Miquel Massutí! El savi asceta
que evoca’m, de retop, per lul·lià
Carmel Octavi, el sicilià
qui *Génio*’m deia, crec que un xic mofeta.
Per mi que fou, ja uns anys a la bestreta,
el LAIC que tots els dots en sí alià
conforme l’esperit concilià
del Vaticà Segon el ben concreta.

Predestinat jo El creia pel seu gust
que el duia d’es *Convent* al temple august
a fundà a la seva ombra “l’Acadèmia
d’Amics del Màxim, Hiponenc Doctor”
més actual que mai, davant l’honor
del *Mal* i l’*Ateística Epidèmia*...

MOSSÈN BARTOMEU BARCELÓ, PVRE. Missioner lul·lià de la Santa Poesía.

1950

El franquisme i la societat mallorquina (1950 – 1959)

El Régim Franquista dels anys cinquanta ha estat definit com una **dictadura empírico-conservadora**. Dictadura, perquè gairabé concentrava tots els poders en el general Franco; i empírico-conservadora perquè només atenia a la permanència del propi règim i a la defensa dels seus interessos.

Pero, els anys quaranta, posteriors a la Segona Guerra Mundial foren els anys en que es va trencar el setge exterior.

El 1951, l'Estat Espanyol començà a ésser admés, per ingressar a la ONU el 1955, mentre tornaven els embaixadors dels estats democràtics. El 1953, es suscriviren els acords econòmics amb els Estats Units, així com el Concordat amb el Vaticà; ja feia alguns anys que la VI flota americana recalava a la badia de Palma.

A nivell interior, s'ha de parlar d'una recuperació econòmica. En la dècada dels anys cinquanta comença el predomini dels **tecnocrates**, quan ja era evident la perduda de pes de la falange.

Igual que al Principat, el franquisme no va arribar a assolir una autèntica implantació a Mallorca. En aquest sentit es significativa la derrota del candidat oficial Luis Ramallo, Degà del Col·legi d'Advocats davant el candidat democristià Felix Pons en les eleccions a Degà de 1956. I per altre part salvant el cas de la família March, els mallorquins varen influir molt poc sobre el franquisme, i no varen ocupar carrecs polítics.

La divisió territorial de l'Estat en Províncies, elevava al Governador Civil a la categoria de primera autoritat de la Província com a representant del Govern i Delegat Permanent del poder central. L'anomenava el Consell de Ministres.

Els **Governadors Civils** de les Balears durante aquests anys, foren:

José Manuel Pardo Suarez (fins a 1951)
Francico Saenz de Tejada (fins a 1952)
Alejandro Rodriguez de Valcarcel (fins a 1953)
Honorato Martin Cobos (fins a 1956)
Plácido Alvarez Buyla

També tenia arees de govern i administració provincial, el President de la **Diputació**, nomenat pel Ministre de la Governació:

Pere Sales Garau (fins a 1954)
Rafel Feliu Blanes (fins a 1955)

Jaume Binimelis Castañer (fins a 1955) interí
Mateu Llobera Balaguer (fins a 1957)
Rafel Villalonga Blanes

Altres organismes de l'Administració eren els **Ajuntaments**, integrats per grups familiars, d'organismes sindicals i entitats econòmiques, culturals i professionals.

Els batles de Palma, aquests anys, foren:

Juan Coll Fuster militar (fins a 1952)
Josep Vilanova Salcedo (fins a 1954)
Juan Massanet Moragues

En el món del treball, l' **Organización Sindical** es dividia en dues seccions : Social, integrada pels obrers, i Economica, pels empresaris.

La representació de **El Movimiento** eren els Consells locals i provincial; els sot.caps foren en els anys cinquanta:

Gerard M^a. Thomas Sabater (fins a 1955)
Fulgencio Coll Fuster

El Turisme en els anys cinquanta

Els anys cinquanta es varen posar el fonaments de la moderna industria hotelera mallorquina, i al mateix temps es va consolidar el turisme massiu com a principal font d'ingressos de l'economia mallorquina.

Els mallorquins sempre aconseguiren impedir el desorbitat augment de les tarifes de la Companyia Trasmediterranea, ja en el 1953 com l'impacte mes greu a l'economia mallorquina en molts de lustres.

A nivell de tot l'Estat, cal destacar la creació del *Ministerio de Información y Turrismo*.

Les contades crítiques als efectes de l'inmigració massiva de treballadors peninsulars, foren silenciades ben aviat per la censura.

A mitjans d'aquest segle XX, s'introduí a Felanitx, la conserva d'albercoc en substitució de la polpa, i es comença a produir formatge i brossat de llet de vaca i de cabra, amb una producció de 50 tones anuals al 1990.

Es crea inicialment l'institut de batxillerat Verge de Sant Salvador, com a Institut Laboral per atl.lots, el qual a 1966 es converteix an un Institut Tècnic Mixt.

L'Ensenyament en els anys 50

Els anys 50, a Mallorca, l'analfabetisme era de 8.517 homos i 14.672 dones, sobre tot a la Par Forana; pero les trasformacions en materia d'ensenyament i educació no anaven més enllà de la lletra impresa.

El concepte de que l'ensenyament ha de ser una funció publica , era menyspreada.

Al 1959, la realitat escolar no havia variat gens en relació amb les dècades anteriors, i els efectius de tot l'ensenyament restaven pel devall de les exigencies d'un pais modern.

Els avantatges otorgats a l'escola privada, i d'una manera especial, a la religiosa, foren un canvi molt important.

1952

Dia 7 de febrer, contrauen matrimoni, a Felanitx, la cosina **MAGDALENA MASSUTÍ ROSSELLÓ i JAUME ESTELRICH JUAN** "Nou Sous".

L'ordenació del territori i el cost de la vida

Els ingressos de divises, van impulsar el que Palma s'establis com a Capital turistica.

Dins el conjunt d'obres de adequació d'infrestructures en el creixement de la ciutat dins una primera etapa en l'execució del Pla General de Reformes iniciada el 1943 (Gabriel Alomar). El 1951 s'inaugurà el Mercat de l'Olivar , el 1956 es va acabar l'Avinguda Jaume III, es reformà el Born, amb la Plaça Pius

XII i la Plaça de la Reina. Fou la prolongació del moll comercial i del dic de l'Oest, i finalment el Passeig Marítim. També s'ha d'incloure els Jardins del Mirador de la Seu i la Plaça Major.

L'increment del turisme va generar noves demandes d'infraestructura; noves xarxes de conducció d'aigües, nous transports urbans, enllumenat públic, clavegaram i pavimentacions.

En quan als transports amb el continent, el transport marítim era especialment deficient fins a l'any 1954, i l'aeroport de Son Bonet era el tercer de l'Estat, però ja es manifestava la necessitat d'un nou aeroport.

A l'any 1956 es varen instal·lar els primers semàfors a Palma, i el 1958 entraren en servei els autobusos que substituïen els tramvies. A 1956, s'inaugurà el Sanatori de Sant Joan de Déu i també l'Hospital de Son Dureta.

La fusió del diaris *La Almudaina* i *El Correo de Mallorca* va donar lloc al nou *Diario de Mallorca* al 1953.

La llibertat de preus de principis dels anys 50, va portar la puja general, i en conseqüència l'inici d'una època d'especulació; tot això i la distorsió produïda per la demanda turística, també varen contribuir a l'alça de preus.

Al final del 1957 encara es formaven coes per obtenir algun producte a causa de l'acaparament. Per altre banda, es va establir per contrarestar aquest encariment del cost de la vida, la paga extraordinària del 18 de juliol (1953), així com una puja d'un 20 % dels salaris, amb una millora de les classes passives.

L'expansió dels 50 als 60

Des de 1951, s'inicià una etapa d'expansió a Mallorca, amb la contribució de dos factors: per una part, els Estats Units que per la *guerra freda* propiciaren que la ONU adoptàs una nova posició respecte a Espanya, permetent el retorn de les embaixades occidentals i les relacions amb l'estranger; i també la signatura del tractat d'amistat entre els Estats Units i Espanya.

D'altra part, la recuperació econòmica d'Europa occidental donà una progressiva ampliació dels mercats tradicionals dels productes mallorquins d'exportació, i l'expansió gradual de la demanda turística, que en pocs anys ja va ésser un element bàsic en l'economia insular.

El 1952, la producció elèctrica, solament tenia a Mallorca prop del 44 % de la demanda, i aquest deficit constituïa el principal obstacle pel desenvolupament econòmic de l'illa. El 1953 una central mòbil va permetre a GESA ampliar la potència, i el 1955 es va construir la central d'Alcudia, i així augmentar la taxa mitjana anual en un 12 %.

La producció agrària genera una producció que supera l'aïllament anterior amb una producció, que ja superat l'aïllament comercial del país, es pogué destinar, cada vegada més, a l'exportació.

La demanda de nous establiments turístics contribuï a impulsar l'activitat del sector; s'inauguraren, l'Hotel Jaume I (1952), Bahia Palace (1955), Nixe Palace (1957) i d'altres, passant de 3000 places al 1950, a 16.000 al 1959.

Aquest increment contribuï a dinamitzar el sector de serveis. L'augment dels nivells d'activitat varen fer que s'invertís el signe migratori, deixant d'esser favorable a l'emigració i passant a esser favorable a la immigració.

1952

Pel que fa a la sanitat, l'edifici de l'Hospital de Felanitx fou reconstruït per unir en el mateix local, l'hospital i l'hospici. Al llarg del segle XX, s'ha ampliat i equipat. En tenen cura les monges de la caritat i es dedica a recollir persones grans i desvalgudes.

1954

Batle de Felanitx.- Miquel Antich Adrover.

Desembre.- El bisbe beneí el monument a la Immaculada, a la plaça d'Espanya. N'era l'autor l'escultor felanitxer Jaume Mir, que també féu el pas del "Sant Enterro", de la confraria de la Creuada, inaugurat també aquest any, per Setmana Santa.

Es feren obres de restauració a la font de Santa Margalida.

1956

En quan a l'ensenyament, a Felanitx, les monges de la Caritat dirigeixen les escoles femenines i els parvularis, així com les Teatines i Trinitaries. També s'han de considerar les escolenies de Sant Miquel i Sant Agustí.

Col·loquen a la Font una nova imatge de Santa Margalida, obra de Josep Bover. Com a conseqüència de les obres, augmenta el cabal de la font.

S'inauguren uns nous estudis de Radio Felanitx.

1957

Va mori el tio **Jaume Arnau Vadell** (***Metge Felip***) pare de na Maria i na Dolors Arnau Oliver.

Casament de **Miquel Massuti Rosselló** amb **Francisca Sureda**.

1958

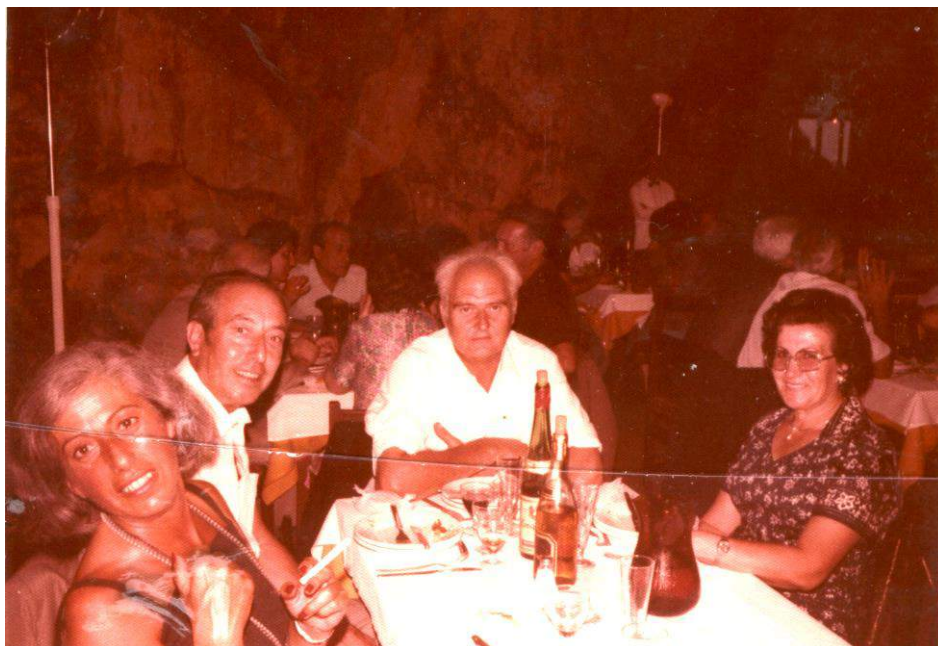

Aquest any començà a proclamar-se, en el Convent, el pregó de Setmana Santa, que ja mai no ha faltat al principi dels dies sants. El primer pregoner va esser En Bernat Vidal i Tomàs.

1959

Febrer, 13.- Mor Mn. Cosme Bauçà Adrover. L'Ajuntament, corre cuita, li concedeix, a títol pòstum, la medalla de la ciutat. S'instituirà el "Museo Cosme Bauzá, Presbítero".

Casament de **Pere Massuti Nicolau** amb **Damiana Montserrat**.

Casament el 26 de juny, de **Miquel Massuti Oliver** amb **Enriqueta Pascual Pou** a l'Esglesia de Sant Jaume, officiant el Canonge Quetgles en representació del Bisbe Pascual de Menorca, oncle de la novia.

1960

El franquisme i la nova societat turística de 1960 a 1975

El Règim del període dels anys 60 al 20 de novembre de 1975, es pot definir com de **franquisme tecno-pragmàtic**; continuant el conservadurisme del poder, es consolidà la tecnocràcia del **Opus Dei**, en els òrgans estatals.

La fita més remarcable, des del punt de vista legislatiu, el constitueix la *Llei Orgànica del Estat de 1967* que institucionalitzava el futur del Règim.

Els **Governadors Civils** i Caps Provincial del *Movimiento* entre 1960 i 1975, foren:

Plácido Alvarez Buylla (fins al 1968)
Victor Hellin Sol (fins a 1972)
Enrique Ramos Fernandez (1974)
Carlos de Meer y de Ribera

En oposició als aires tecnocràtics, el falangisme va tornar a augmentar la seva influència en el Govern Civil de les Balears i en el **Movimiento**, els seus caps provincial foren:

Fulgencio Coll de San Simón (fins 1961)
Jeroni Saiz Gralla (fins a 1964)
Guillem Sureda Melendez (fins 1971)
Sebastià Serra de Gayeta (fins a 1974)
Llorenç Oliver Quetglas (fins al 1975)
Miquel Garau Carbonell

I a nivell nacional, com a Conseller Nacional del *Movimiento*:

Victorí Anguera Sansó

L'abril de 1977, foren extingits, la **Secretaria General del Movimiento**, i els òrgans col·legiats de caràcter purament polític.

Els Presidents de la **Diputació Provincial** entre 1960 i 1975, foren:

Rafel Villalonga Blanes (fins a 1970)
Joan Alcover Llompарт (fins a 1974)
Fulgencio Coll de San Simón

Els Batles de Palma, en el mateix període, varen ésser:

Joan Massanet Moragues (fins al 1963)
Máxim Alomar Josa (fins a 1968)
Gabriel Alzamora Lopez (fins al 1972)
Rafael de la Rosa Vazquez

L'Ordenació del territori en els anys 60 a 70

En el que fa referència al transport aeri, l'any 1960 va entrar en funcionament la nova estació terminal de Son Sant Joan, i en el 1967, s'inaugurà la nova terminal.

En quan als ferrocarrils, es varen suprimir les línies de Santanyi (1964) i Felanitx (1967).

D'altre banda, el 1963 es crearen els serveis del Grup de Ports, i el 1967 es va atenuar la deficiència en les comunicacions telefòniques.

L'any 1960, començà a funcionar un repetidor de televisió. I també es varen inaugurar diverses carreteres com les d'Andratx, Soller i Deià, Arenal, Pollença ... i es començà a construir l'autopista de Palma a l'aeroport .

Al 1969, s'inaugura la Clínica privada Policlínica Miramar, i al 1972, els embassaments de Cuber i el Gorg Blau, el Club de Mar i el Pla General d'Ordenació de Palma (Pla Ribes Piera)

El Turisme als anys 60 i 70

Entre els anys 1960 a 1974, Mallorca va experimentar una expansió espectacular de l'activitat turística, però sempre en l'entrebanc no superat de l'estacionalitat.

Aquest fet va determinar un resorgiment de diferents indústries i serveis, d'una manera molt puntual a la construcció i a l'arribada gairebé ininterrompuda d'inmigrants procedents de la Península i també de l'estranger. L'Hotel de Mar, a l'any 1964, feia el número 1000 de les Balears, enmig d'una eufòria que només considerava mantenir els preus barats per sostenir l'activitat.

Mallorca engreixa, però no creix, és la frase emblemàtica dels anys 60 en ple procés de balearització.

L'Ensenyament en els anys 1960 a 1975

En aquest camp, l'influència de l'Església es una característica destacable i determinant del període considerat, així com de reimplantació dels estudis universitaris, l'extensió dels estudis de Formació Professional ,i una activitat important d'alfabetització.

El 1961, es crea el Museu de Mallorca.

El 1966, s'organitza l'ensenyament dels estudis comuns a la llicenciatura de Filosofia i Lletres (dos cursos).

L'any 1972 es va crear una Facultat de Ciències, depenent de La universitat Autònoma de Barcelona i en el curs 1972-1973 s'implantaren els estudis de Dret.

El 1973, es constitueix la delegació, ja com a Facultat de Filosofia i Lletres, així com la de Ciències, amb els Departaments de Biologia, Física i Matemàtiques, així com un primer cicle de Química, i els Estudis Empresarials

A partir d'aquest any, 1969, i fins al 1973, la població de Felanitx va créixer molt a conseqüència del turisme de masses, i l'arribada d'un nou contingent d'emigrants provinents de la península, sobre tot de Orellana la Vieja (Badajoz) per treballar fonamentalment en el sector de la construcció.

A finals del anys 60 s'inaugurà una fàbrica dedicada a la preparació de tapetes amb una producció de 400 tones anuals.

La propietat rural estava dividida entre 5.212 propietaris, un 91.15% dels quals posseïen parcel·les inferiors a les 5 hectàrees.

Aquest mateix any s'obri una granja i un escorxador avícola amb una producció diària de 63.000 ous i un milió de pollastres a l'any al 1990.

L'activitat vinícola augmentà la seva oferta amb una nova indústria que deixa de produir al 1980.

S'inaugura el primer hotel a Portocolom amb l'inici del turisme de masses del 60 al 70.

S'instal·laren al terme, una sèrie d'empreses dedicades a l'esmaïlt, destinada la seva producció a l'exportació.

S'inicià la recollida municipal de fems.

1961

Del 10 al 14 de maig, se celebrà el Congrés Eucarístic Comarcal, a Felanitx.

1962

L'Ajuntament atorga a Mn. Bartomeu Quetglas, Pvre., sociòleg, la medalla de la ciutat.

El Centre d'Art i Cultura, amb el patrocini de l'Ajuntament, organitza uns actes per commemorar el primer centenari del naixement de Mn. Antoni Mª Alcover. Donen conferències: Josep Mª Llompart, P. Rafel Ginard i Francesc de B. Moll.

Ja té personalitat jurídica la "Fundació Mossèn Cosme Bauçà".

A Sant Alfons comencen els cursos "Studia", dirigits pel P. Antoni Oliver Monserrat, C.R., que se celebraran cada any.

Mor, a Barcelona, D. Bartomeu Amengual i Andreu, fill il·lustre de Felanitx.

1963

Es comença d'una manera intensiva, la construcció d'una serie de urbanitzacions a la costa de Felanitx.

1964

Es crea *S'estol des Gericó*, una agrupació de ball de bot i d'interpretació de cançons tradicionals mallorquines.

Va morir l'oncle **Germà Coll i Cardona**, espòs de la tia **Francisca Mesquida Alzamora**.

Es el nou batle, D. Jaume Munar.

En el Convent, el divendres de Passió, diu el pregó de Setmana Santa, el cosí **Germà Coll i Mesquida**.

L'Ajuntament proclama fill il·lustre a Joan Estelrich.

Es concedeix la medalla de la província al campió felanitxer Guillem Timoner

1965

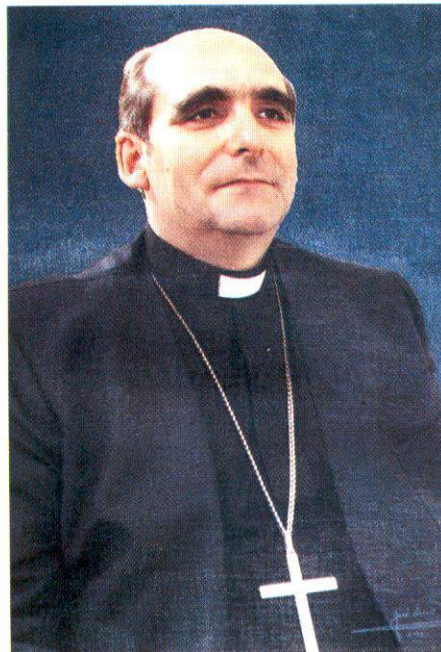
L'Església al 1965

Bisbe Rafael Alvarez Lara (1965)

En aquest període l'Església catòlica mallorquina es va anar allunyant progressivament del règim franquista alhora que va anar limitant els actes multitudinaris. Per altra banda, el català es va anar introduint en la litúrgia.

Mes endavant (1975), amb el bisbe Teodor Ubeda Gramage hi ha una defensa de l'ús social del català en la declaració dels bisbes de les Balears el juny de 1975 titulat : *La responsabilitat dels cristians en la promoció de la nostra llengua i cultura.*

Bisbe Teodor Ubeda Gramage (1973)

Les normes sobre moralitat i bones costums a les platges, piscines i llocs d'esplai, dictades per la Direcció General de Seguretat al 1951 en connivència amb l'Església, foren revisades i atenuades a l'estiu de 1960.

Els bisbes de Mallorca, entre 1960 i 1975, foren: **Jesus Enciso Viana**, que morí a Palma el 1964, **Rafael Alvarez Lara** que va entrar a la Diocesi al 1965 i finalment **Teodor Ubeda Gramage** nomenat el 1973 i que ha actualitzat l'Església de Mallorca, en el marc de l'Estat democràtic, fins a l'actual segle XXI, acostant-la a la població i essent gratament acceptat dins l'esquema social actual de l'illa de Mallorca.

Miquel Pons, Jaume Oliver i Joan Manresa, són guardonats amb els premis Ciutat de Palma.

Juny, 22.- El felanitxer P. Antoni Sagrera Gaià, és elegit Prepòsit General de l'Orde Teatina.

1966

Es celebra el 50é aniversari de Sa Recreativa i el 25é del Centre d'Art i Cultura.

25 novembre.- Noces de **Pere Antoni Massutí Oliver** i **Catalina Sampol Planissi**.

1967

El Centre d'Art i Cultura presenta el Grup de la "Nova Cançó".

El rector-arxiprest de Felanitx, Mn. Gabriel Rebassa, presenta, davant el Consell Presbiteral de la diòcesi, una exposició urgint la conveniència d'usar la llengua catalana en la Litúrgia.

L'Ajuntament dedica un homenatge als fills il·lustres **Bartomeu Barceló i Massutí**, Mateu Obrador Bennàsser i P. Bartomeu Caldentey. Pronuncia el discurs corresponent En **Germà Coll i Mesquida**.

L'ensenyament primari de les nines, a Felanitx, es va impartir a les diferents cases disponibles al casal del carrer de Rocaberti i finalment a l'edifici del col·legi públic Joan Capó. En canvi, els parvularis es traspassaren al carrer de Rocaberti.

1968

Dia 11 de maig, mor a Felanitx, **PERE OLIVER DOMENGE** d'aquest any.

El bisbe, Mons. Rafael Álvarez Lara, fa la visita pastoral a Felanitx.

1969

Els *Germans Fossers de la Misericòrdia (Fosores)*, s'instal·laren al cementiri municipal de Felanitx, dedicant-se fonamentalment a l'enterrament dels morts i manteniment del recinte.

1970

S'instal·là a Felanitx, l'aigo corrent.

Es crea el *Camp Municipal d'Esports de Sa Mola*, dotat de tres pistes de tennis, dues de futbolet i una de basquet

1970

L'Ajuntament compra Can Prohens, per dedicar l'edifici a casa de cultura.

1971

Nou batle: Jaume Oliver, d'albocasser.

Aquest any en fa onze que s'imparteix el curs "Studia"

1972

JOAN LLODRÀ TALLADAS, mor a Filipines, dia 11 de desembre. Era l'espòs de la tia Joaquina Oliver Domenge.

Mor a Ciutat, **CATALINA MAROTO DOMENGE**, el dia 17 de juny.

1973

A Felanitx, va morir el dia 17 de juny **PERE MASSUTI ALZAMORA**

El mes de decembre es concedeix a **Miquel Massuti Oliver** la ***Encomienda al Merito Civil***

1974

Des de 1974 fins a 1983 el creixement de la població de Felanitx disminuï entre un 4 a un 6 % per la minva del nombre d'emigrants.

Aquest any, les 10 possessions mes extenses significaven nomes un total de 1.815 hectaries que representaven el 10.70 % de tot el terme; foren constants, les divisions, parcel.lacions i vendes.

També el 75.26 % de la contrada estava dedicada al conreus, mentres que garrigues i boscos en representaven el 24.74 % restant. El cultiu de secà ocupava una extensió de 12.599 hectaries amb el predomini de cereals, faves i vinya.

DOLORS OLIVER DOMENGE

Filla de Miquel Oliver Obrador i Dolors Domenge Sancho, va morir dia 13 de setembre, a Ciutat.

És el batle de Felanitx N'Andreu Manresa.

1975

Fundació de la Coral de Felanitx, dirigida per **Jaume Estelrich Juan**.

Sa commemora el 675é aniversari de la vila de Felanitx.

Es concedeix al setmanari "Felanitx", la medalla de la ciutat.

1976

L'Ajuntament dedica a **Miquel Massutí i Alzamora**, el passeig marítim de Portocolom (Es Pla de sa Sinia). Pronuncia un discurs el misser D. Joan Bonnín, de Manacor. Intervé la Coral de Felanitx. Diu unes paraules d'agraïment En **Miquel Massutí Oliver**.

Acte inaugural del Passeig Massuti Alzamora del Port de Felanitx

La reina Sofia visita s'Horta i inaugura una escola que porta el seu nom.

Pere A.Massuti Oliver es vocal propietari del Tribunal de Menors, després d'uns anys com a vocal suplent, des de febrer del 76.

1977

El bisbe Teodor Ubeda, fa la visita pastoral a Felanitx.

Comencen les Setmanes de Música, que cada any tendran cabuda en el calendari cultural de la ciutat.

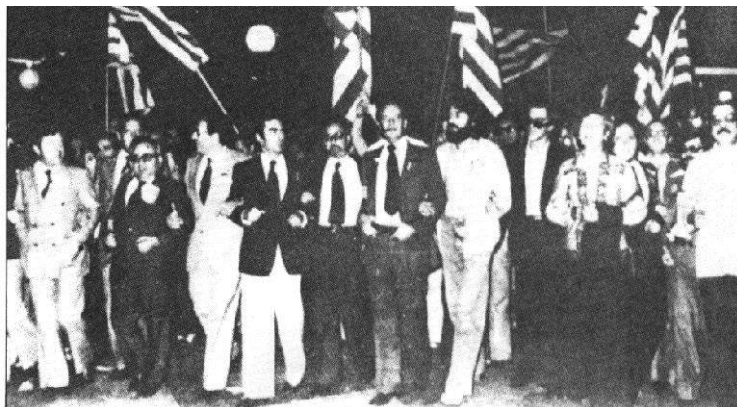
L'Ajuntament atorga la medalla de la ciutat als músics: P. Miquel dels S. Capó, C.R. i a Mn. Bernat Julià, Pvre.

La transició democràtica (1975-91)

Amb la mort del dictador, la concentració dels centres de decisió del franquisme va esser arraconada, no sense vacil·lacions ni retrocessos, per una nova forma de l'Estat basada en les autonomies.

Es tractava d'aconseguir alguna cosa més que la configuració d'un estat simplement descentralitzat. Calia una autonomia; no solament administrativa, que permetés a les Balears la possibilitat d'autogovernar-se dins els límits que, en un futur proper, hauria de preveure la Constitució.

El període pre-autonòmic, aprovació de l'Estatut i la negociació de les transferències varen ésser fruit d'un procés llarg, lent i costós, que avui dia encara resta obert.

Diada per a l'autonomia, a Palma (29 d'octubre de 1977)

L'evident necessitat d'una autonomia per a les Balears -una autonomia, no solament cultural, sinó també política i econòmica, i que en reconegués la realitat i la identitat-, va resultar incontestable des del moment en que la Llei per a la reforma política va ésser aprovada per referendun el desembre de 1976.

El febrer de 1977, es va presentar a Mallorca als partits d'esquerra un projecte d'estatut d'autonomia (conegut per Estatut de Cura), referendat per l'Assemblea Popular de Mallorca, pero que immediatament va ésser rebutjat per la seva elaboració unilateral. Mentrestant, es començava a destriar el protagonisme d'alguns partits que intentaven monopolitzar el moviment autonomista davant les eleccions que s'acostaven. L'empenta d'aquests partits i la voluntat dels altres de neutralitzar-los va motivar que el 4 de juny fos subscrit a Palma un pacte autonòmic, pel qual els partits signants es comprometien a exigir el reconeixement dels drets i de la identitat de les Balears, i a defensar-ne l'accés a un futur estatut d'autonomia. Només es van abstenir de signar-lo l'Aliança Popular (AP), l'Aliança Nacional, 18 de Juliol-FN, el Cercle Doctrinal José Antonio i el Front de Treballadors-OEC.

Es pot dir que aquí començava un camí llarg de negociacions i pactes que hauria de finalitzar en la materialització d'un estatut.

Després de les eleccions de juny de 1977, que varen suposar una desillusió per als nacionalistes, va tenir lloc una important reunió dels partits signants del pacte autonòmic, en la qual la Unió de Centre Democràtic (UCD) i el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) varen defensar la proposta d'excloure els partits no-parlamentaris de tota deliberació i de la redacció de l'Estatut.

A mitjan setembre de 1977, l'Assemblea de Menorca tenia elaborat el primer informe sobre el règim transitori que s'havia de desplegar, en el qual era reconegut el **Consell General Interinsular**.

Pel seu cantó, les illes Pitiüses varen presentar, també al començament d'octubre, el seu projecte de règim transitori. En aquest ambient de treball comú es va celebrar la diada per a l'autonomia a Palma el 29 d'octubre, amb la participació de prop de 30.000 persones.

Per fi, el document d'**avantprojecte de règim transitori o preautonòmic** va ésser aprovat el 12 de desembre de 1977 a Ciutadella.

D'aquesta manera, l'any va començar amb les negociacions de l'Assemblea de Parlamentaris amb el Govern espanyol, conversacions en les quals varen voler ésser presents els parlamentaris de les illes menors. El document en qüestió oferia com a punts importants l'exigència de la cooficialitat de la llengua catalana, i també la creació dels **Consells Insulars i del Gran i General Consell**.

El Consell de Mallorca, segons aquest document constaria de 24 membres; el de Menorca, de catorze; i el d'Eivissa i Formentera, de tretze. Les eleccions als consells insulars s'efectuarien al mateix temps que les previstes per a les diputacions provincials. D'altra banda, el Gran i General Consell es constituïria mitjançant representació paritària, i els representants serien nomenats per cada Consell Insular.

A Felanitx el regadiu que a principis del segle XX es limitava a s'Horta (Clot des Pou) i a petits horts regats per sinies, augmentà fins a 160 hectàries al 1975, sembrades principalment, amb alfalfa, hortalisses i tubercles.

Des de principis del segle XX fins a la dècada dels 70, augmentà la plantació d'ametllers, albarcoquers i vinya, disminuint en importància i extensió, la figuera i l'olivera.

El creixement del reguiu ha anat paral·lel a l'augment del bestiar boví i a l'engreix de porcs; també s'instal·là una fabrica de pinsos amb una producció anual de 30.000 tones (1990)

Mori, **FRANCISCA AINA RIERA ALZAMORA**, als 86 anys el dia 9 de juny

1976

El Patronat de Musica patrocina la Setmana de Musica de Felanitx, que es celebra anualment i en la qual intervenen interprets de renom i promociona artistes novells.

Morí a Madrid, **D^a. PURA MANZANARES** el dia 22 de juliol.

1977

Amb la restauració de la democràcia, la dreta obtengué al 1977 una clara majoria a Felanitx amb un 71 % dels vots, sobre el 29% dels de l'esquerra. Aquesta majoria s'ha mantingut en totes les eleccions generals. La dreta local s'ha estructurat entorn de la **Unió del Centre Democràtic (1977)**, **Unió Felanitxera (1983)**, **Partit Democràtic Popular (1987)** i **Partit Popular (1989)**. Ocupant en diferents etapes el poder municipal.

El primers anys del segle XXI s'han repartit la batlia entre el PSOE (Miquel Riera) i el PSM.

1978

Amb el començament de l'any varen sorgir els desacords entre l'Assemblea i el Govern espanyol, que no trobava adequat l'organigrama de l'Administració local que s'oferia com a marc de la pre-autonomia. D'altra banda, els representants del Govern proposaven la creació d'un ens regional pre-autonòmic de caràcter executiu per damunt l'Administració local, que substituís el Gran I General Consell, integrat majoritàriament per parlamentaris. Així, doncs, l'anomenat Document de Ciutadella era rebutjat al començament de 1978

Jeroni Albertí i Felix Pons

Finalment, el 3 de juny de 1978, el Consell de Ministres va aprovar el Decret-Llei de regim pre-autonòmic de les Balears, amb un text quasi idèntic a l'aprovat a Mallorca per l'Assemblea de Parlamentaris. Al cap de dos dies, a la Diputació, l'esmentada Assemblea es va reunir en un ple (qualificat com a històric) en el qual Jeroni Albertí i Felix Pons varen coincidir a afirmar la necessitat de recuperació de la identitat del poble illenc.

El BOE de 30 de juny en va publicar el text definitiu.

Un cop aprovada la Constitució, el procés autonòmic es dirigia cap a la consecució d'un estatut que va tardar encara tres anys a ésser ratificat per qüestions polèmiques com la llengua, la bandera, la representació i la via d'accés.

Del problema de la representació ja se n'havia parlat; ara, però, apareixia un nou escull en la negociació de l'Estatut: quina havia d'ésser la **via d'accés**.

En principi, tots els partits, tret de l'AP, es varen inclinar per la via prevista per l'article 151 de la Constitució. No obstant això, va ésser la intenció expressada per la UCD, al començament de 1980, d'encarrilar el procés per la via de l'article 143 la que va provocar els enfrontaments més grans, de tal manera que, tant el PSOE, com el Partit Socialista de Mallorca (PSM), el Partit Comunista de les Illes Balears (PCIB) o l'AP hi varen mostrar la intransigència immediata.

BARTOMEU MASSUTÍ ALZAMORA

Fill de Miquel Massutí Roig i Magdalena Alzamora Riera, va morir a Felanitx, dia 11 de juliol.

JOAQUIMA OLIVER DOMENGE

Filla de Miquel Oliver Obrador i Dolors Domenge Sancho, va morir a Felanitx, dia 11 d'agost.

BARTOMEU MASSUTÍ NICOLAU

Fill de Pere Massutí Alzamora i Catalina Nicolau Jusama, va morir a Felanitx dia 3 de setembre.

1979

Aquest any, els nacionalistes d'esquerra s'organitzaven entorn d'una *Candidatura Democràtica Independent*.

CATALINA MASSUTÍ ALZAMORA

Filla de Miquel Massutí Roig i Magdalena Alzamora Riera, va morir a Felanitx, dia 21 de juliol.

És el nou batle, En Pere Mesquida i Obrador.

El programa de radio "Mallorca al Vent", d'en **Miquel Riera**, guanya el premi Ciutat de Palma.

Commemoració del 75e aniversari de la societat La Protectora.

L'antic bisbe de Mallorca, emèrit de Ciutat Reial, Mons. Joan Hervàs i Benet, es retira al Convent.

1980

Sa dissol la Germandat Obrera Cristiana, que fou fundada l'any 1946.

L'Adoració Nocturna de Felanitx, celebra el 75e aniversari de la seva fundació.

Pere Antoni Massutí Oliver, pronuncia, en el Convent, el pregó de la Setmana Santa.

Mn. Manuel Bauçà Ochogavia, es nomenat rector de Felanitx, substituint a Mn. Gabriel Rebassa Bisquerra.

Aquesta Dècada, l'activitat de conserves de porc a Felanitx, iniciada al l'any 1900 a 1913, es va desenvolupar fins a una producció de 1259 tones anuals, a l'any 80, per part de vuit empreses.

Va morir a Felanitx **CATALINA NICOLAU JUSAMA**, el dia 18 de gener d'aquest any.

Miquel Oliver Massuti es nombrat Director del Institut Espanyol d'Oceanografia

A un restaurant de Portocolom, es reuneixen en un sopar els Massutins per celebrar la confecció de l'arbre genealògic de la família.

1981

FRANCISCA MESQUIDA ALZAMORA

Va morir a Ciutat, dia 17 de setembre. Era filla de Sebastià Mesquida Massutí i Francisca Alzamora.

Mor, a Felanitx, el bisbe Mons. Joan Hervás i Benet.

Noces de **Caterina Amengual Oliver** i Guillem Valls de Padrines, dia 24 de maig.

Es concedeix a **Miquel Massuti Oliver** el *Siurell de Plata*.

1982

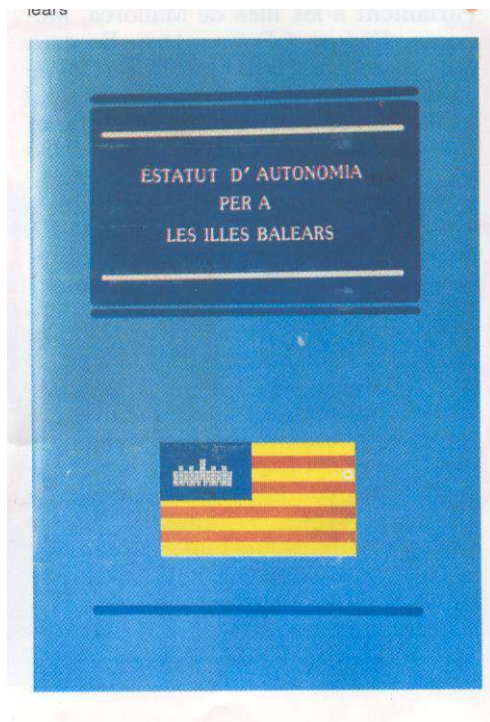
El mes de desembre, **Miquel Oliver i Massutí** es nomenat Secretari General de Pesca derl MAPA

1983

Per mitjà de la Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer (BOE de març de 1983), s'aprova i entra en vigor l'**Estatut d'Autonomia de les Illes Balears**. Havia estat aprovat per 193 vots a favor, tres en contra i 107 abstencions (del Grup Popular, PCE i GrupMixt). En una disposició transitòria, aplicable a la primera elecció del Parlament balear, es va establir, tanmateix, el nombre de diputats en 54 i es dividia la província en quatre districtes electorals (Mallorca, 30; Menorca, 12; Eivissa, 11; Formentera, 1).

Amb l'aprovació de ,l'Estatut també va desaparèixer el Consell General Interinsular i es va obrir pas a una nova organització institucional integrada pel **Parlament**, el **Govern** i la **Presidència de la Comunitat Autònoma**.

Segons l'Estatut, als consells insulars els correspon el govern, l'administració i la representació de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa-Formentera i les illes adjacents. El Parlament és format pels diputats del territori autònom, elegits per sufragi universal, igual, directe i secret, mitjançant un sistema de representació proporcional.

Pel seu cantó, cada un dels consells insulars és integrat pels diputats elegits per al Parlament a les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

Es crea així mateix el Tribunal Superior de Justícia de les illes Balears, en el qual s'integra l'anterior Audiencia Territorial de Palma. Després de l'aprovació de l'Estatut, les eleccions autonòmiques s'acostaven, i davant la seva imminència varen fructificar els pactes entre les diferents formacions polítiques, la majoria de les quals no es varen arribar a confirmar. Dels resultats del 8 de maig es pot deduir que la forta abstenció va suposar per a l'AP i per al PSOE un lleuger descens en relació amb les generals de 1982, mentre que la Unió Mallorquina (UM) presidida per Jeroni Albertí concentrava relativament el vot centrista.

Un grup de ramaders felanitxers fundaren la Societat agrària de transformació ramadera: *Ramaders Agrupats*.

S'instala la primera depuradora d'aigües als terrenys de Sa Sabatera

Una part de l'esquerra felanítica s'ha organitzat entorn del Partit Socialista Obrer Espanyol, que des de 1983 té representació a l'Ajuntament i obté així els seus millors resultats (33%) a les eleccions generals de 1988.

Així mateix a les locals i autonòmiques han tingut importància els nacionalistes d'esquerra (PSM).

El setmanari "Felanitx" commemora els 100 anys de premsa felanítica.

1984

Entre 1984 i 1990, hi ha a Felanitx una tendència positiva del cens gracies a una certa recuperació econòmica del poble, vinculada sobre tot, al turisme i a una serie de petites indústries.

1985

Hi ha una gran nevada a Sant Salvador i a Felanitx.

El bisbe Ubeda fa la visita pastoral.

El setmanari "Felanitx" compleix els 50 anys.

Fins al 1985 no es va poder donar per conclós el procés de transferències incllat amb la constitució del Govern.

Només en acabar el general es va poder donar per exhaurida la primera fase del procés de traspas de competències i serveis de l'Administració de l'Estat a la Comunitat Autònoma, procés que coincidia amb el d'altres tretze comunitats, la qual cosa, sens dubte, va conduir al rebulç, per les Corts, de les proposicions que el Parlament balear va presentar en relació amb una ampliació de competències. Així, diversos criteris d'oportunitat política varen condicionar, indistintament, el resultat del procés (cal assenyalar, per exemple, que les proposicions balears de transferències en matèria d'ensenyament no-universitari i universitari, i en matèria de règim d'aigua i aprofitaments hidràulics varen ésser rebutjades pels diputats socialistes en el Congrés de Madrid el 1985),

A la conclusió del procés de traspasos s'hi va unir l'anunci de la reducció de transferències del Fons de Compensació Interterritorial, decidí així mateix de caure limitador de les inversions comunitàries

1986

Felix Pons, va advertir que es respectarien els compromisos concrets i es revisarien els criteris de distribució del Fons de Compensació Interterritorial amb criteris més favorables per a les Balears,

La tramitació i l'aprovació d'una llei electoral per a les Balears va ésser objecte de debat durant el 1986, La definició d'un sistema electoral pel qual s'havia de determinar la composició del Parlament balear era, certament, una de les tasques pendents del desplegament estatutal; i de màxima prioritat, No obstant això, la presentació del projecte no es va produir fins al Març. El 16 d'abril, el Ple del Parlament va aprovar una esmena a la totalitat i un text

altematlu, que va ser definitivament aprovat el 26 de novembre amb l'oposició del Grup Popular.

Va morir **BÀRBARA BARCELÓ Xamena**, neta de **Bàrbara Massuti**, va morir el mes d'agost d'aquest any.

Felanitx fa cent anys que és CIUTAT. Nadal Batle, el rector de la Universitat de les Illes Balears, pronuncia dins l'església parroquial, un discutidíssim pregó, que sa carrega tot el centenari.

Mn. Miquel Serra, és el nou rector de Felanitx.

1987

Altres nacionalistes d'esquerreres s'agruparen entorn del partit *Coloms a la Sala* que el 1987 es presentá amb el suport del *Partit Socialista de Mallorca (PSM)* i a les autonòmiques obtengué prop del 5% dels vots, a Felanitx.

Comença a emetre programes la televisió de Felanitx.

Mor a Felanitx, Mn. Gabriel Rebassa i Bisquerra, "el regent".

Maria Eulàlia Coll Mesquida, pronuncia el pregó de la Setemana Santa.

Miquel Oliver Massutí, es guardonat amb la gran creu del "mérito pesquero".

1988

Cosme Oliver és el nou batle de Felanitx.

El Papa beatifica, a Roma, a Fra Juníper Serra, evangelitzador de Califòrnia.

1989

Beatificació, a Roma, de Sor Francinaina Cirer, fundadora de les Religioses de la Caritat, a Sencelles. (incorporades a les de Felanitx).

Mor el ciclista Simó Febrer.

Es commemora el 25è aniversari de S'Estol des Gericó.

Els ajuntaments de Felanitx i d'Orellana la Vieja, a Extremadura, s'agermanen,

La reina Sofia visita Portocolom.

A Felanitx els conservadors aconseguixen un 62 % dels vots i l'esquerra el 38 %.

Les opcions de centre no s'han arribat a consolidar, si be el *Centre Democràtic i Social* va treure prop del 10 % a les generals del 1986 i 1989, i *Unió Mallorquina* obtengué el 17 % a les autonòmiques de 1983.

Es creà el *Centre Cultural de Felanitx* que gestiona la *Casa de Cultura*.

Mor a Palma, **JOAN BERGA MAROTO**, el dia 9 de gener.

Joan Berga, Francisca Oliver, Domingo Sintes, Isabel Janer

1990

L'activitat tèxtil a Felanitx que s'inicià el primer terç del segle XX com cosidors de gipons, es concentrà entorn de dos tallers mecanitzats de confecció de roba, un obrador de llenceria amb unes 40.000 peces anual i dos de brodats a mà.

1991

Des del mes de juny, **Miquel Riera Nadal** és el nou batle de Felanitx. **Pedro Massutí Monserrat**, del PSOE, és el tercer tinent de batle, presideix la comissió d'urbanisme.

L'Ajuntament concedeix la medalla de la ciutat a les Religioses de la Caritat, del hospici-hospital.

Se celebren els cent anys de la Comunitat d'Ermitans a Sant Salvador.

Les setmanes de música de Felanitx, celebren el seu XV aniversari

Miquel Oliver Massutí és nomenat President del Patronat del Parc Nacional de Cabrera.

El mes de desembre, les Religioses Teatines, ses monges de la Providència, commemoren el seu primer centenari. **Pere Antoni Massutí Oliver** fa el discurs corresponent en l'acte d'homenatge a Sor Maria de la Providència Escales, fundadora de l'orde a Felanitx.

1991

En les eleccions al Parlament balear del 26 de maig del 1991, la federació PP-UM va assolir la majoria absoluta (31 escons de 59) i Gabriel Cañellas va formar govern. En aquestes eleccions, el PSOE va mantenir els 21 escons, l'EEM va mantenir els 2, el PSM els va augmentar a 3, i els 2 escons restants se'ls varen repartir la Unió Independent de Mallorca i la Federació Independent d'Eivissa i Formentera. La desaparició del CDS en la composició del nou Parlament va ser l'altra gran novetat de les eleccions. La federació PP-UM també va obtenir la majoria absoluta en el Consell Insular de Mallorca. que va tornar a ésser presidit per Joan Verger.

Ramaders Agrupats, es dedicà a la cria de bestiar, la producció d'embotits i l'especejament d'unes 300 tones de carn.

El terme municipal de Felanitx, disposa a 1991 de 2.395 places hoteleres, majoritàriament ocupades durant els mesos d'estiu, i paral·lelament ha adquirit gran importància la producció de material per a la construcció sobre tot després de 1956.

A l'edifici de la carretera de Petra, des de 1991 s'hi impartiren cursos d'administratiu i electro-mecànica. També hi ha les guarderies de la Santísima Trinitat i la Providencia, de les monges Teatines. El col·legi privat de Sant Alfons es l'únic que resta obert.

La banda de musica fundada per Bartomeu Oliver, està integrada per una cinquantena de musics.

Després del parentesi dels anys 30 es crea la **Capella Teatina** dirigida per Catalina Puig, el **Cor Parroquial Pare Auli**, el grup **Aucellets** de M.Perelló i la **Coral de Felanitx** dirigida per Jaume Estelrich.

CATALINA ROSSELLÓ RIERA. Mor, a Felanitx, dia 12 de gener. Sa tia Catalina “de Justaní”, viuda de l'oncle Bartomeu Massutí Alzamora.

JULIO FUSTER MALET. Mor a Felanitx, dia 14 d'agost. Espòs de la cosina Dolors Arnau Oliver.

ANTONI VAQUER RAMIS. Mor, a Ciutat, dia 27 de desembre. Espòs de la cosina Maria Arnau Oliver.

1992

Queden les impremtes Ramon Llull, desde 1934 i Gràfiques Llopis S.A. continuadora de Tipografia de Gabriel Obrador, de 1939, i des de 1963 la Fundació Cosme Bauçà que en el seu divers conjunt cultural inclou l'edició de llibres.

1993

Nou batle. Antoni Grimalt.

Noces de **Margalida Adrover Massutí** i Carles Vinzo, dia 9 d'octubre.

DOMINGO SINTES CANIBELL. Mor dia 16 de febrer. Espòs de la cosina Isabel Janer Oliver.

1994

L'Ajuntament designa fill predilecte a Mn. Bartomeu Quetglas i Gaià, pvre., sociòleg.

Durant la XVIII Setmana de la Música, es dedica un homenatge a **Jaume Estelrich Juan**, director de la Coral de Felanitx.

Commemoració del 25e aniversari dels germans “Fossores”, a cura del cementeri de Felanitx.

JOAN OLIVER SOLER. Mor dia 18 desembre. Fill de Pere Oliver Massutí i Magdalena Soler.

1995

Miquel Riera Nadal, és el batle de Felanitx. **Pedro Massutí Monserrat**, és el segon tinent de batle.

1996

ISABEL SAGRERA. Mor dia 18 d'octubre. Esposa de Miquel Massutí Nicolau.

1996

Mn. Llorenç Lladó, pvre., és el nou rector de Felanitx.

1997

Pere Massutí Nicolau, és nomenat representant del batle a Portocolom.

Es commemora el 275e aniversari de la fundació de Cas Concos d'es Cavaller.

1998

Acaba la restauració de l'església de Sant Salvador.

Nadal Batle designat fill predilecte per l'Ajuntament.

MIQUEL AMENGUAL JUAN. Mor, a Manacor, dia 28 d'abril. Espòs de Dolors Oliver Massutí

1999

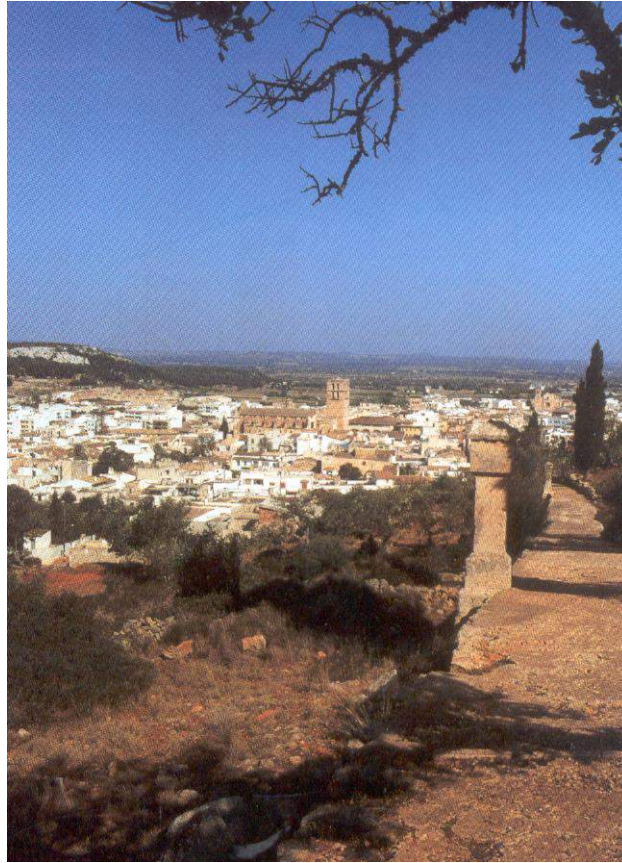
El dinamisme social i econòmic de Felanitx, es reflecteix en el gran nombre de professionals en diverses matèries que hi han nascut o s'hi han vinculat, alguns del nostre llinatge, sobre tot en el segle XX.

De tots els personatges que han destacat, han estat reconeguts institucionalment, el que figuren com a **Fills Il·lustres** de Felanitx.

***Bartomeu Amengual Andreu
Bartomeu Barceló Massuti
Cosme Bauzà Adrover
Miquel Bordoy Oliver
Bartomeu Caldentey Bauzà
Joan Estelrich Artigues
Bartomeu Mestre Barceló
Mateu Obrador Bennàsser
Bartomeu Obrador Obrador
Joan Antoni Puig Montserrat
Bartomeu Quetgla i Gaià
Nadal Batle
Pere Xamena Fiol***

2000

Felanitx celebra els 700 anys de la fundació de la vila pel rei Jaume II.

El mes d'abril hi ha l'adopció d'una bandera i un himne per a Felanitx. L'himne té música del P. Miquel dels Sants Capó, C.R., i lletra d'Antoni Vaquer.

2001

És batle Miquel Julià.

A Sant Salvador se celebra una trobada de rectors de santuaris de Catalunya, Andorra i Balears.

Mor a Ciutat, **FRANCISCA OLIVER**, vda. de Joan Berga Maroto.

i a Felanitx **DAMIANA ARTIGUES** el dia 28 de gener del mateix any.

Magdalena Massutí i Rosselló. Mor dia 10 de març.

2002

Inauguració de la font del passeig Ramon Llull i de l'escultura "Feinejant", de Jaume Mir.

Les setmanes de música arriben a la XXVI edició

LA TRANSICIÓ I LA NOVA DEMOCRACIA

I. De l'entusiasme al desencís ?

La transició democràtica espanyola, examinada amb rigor i perspectiva ja històrica, va discórrer a un ritme vertiginós, amb una celeritat que érem incapaços de percebre quan estavem submergits en el flux imparable dels esdeveniments i ens envaia la sensació que tot avançava pesadament, massa lentament.

Llibertats, partits, eleccions, Constitució.... Les etapes varen anar superant-se una rere l'altra, es vanceren les amenaces involutives i aviat: quedaren solidament ancorats els fonaments del nou Estat de dret. Tot seguit començà la tasca de construir aquest Estat d'acord amb el nou marc constitucional de convivència en democràcia i llibertat, que incloïa el dret a l'autonomia dels pobles d'Espanya.

Amb entusiasme desbordant, les forces polítiques de les Illes es llançaren a l'aventura de l'autogovern, però aviat varen revisar a la baixa els seus horitzons i expectatives. D'entrada, la feblesa de les institucions, la raó d'estat i l'aritmètica parlamentària negaren al procés autonòmic de les Balears l'alta velocitat de l'**article 151** de la Constitució (el de Catalunya, el País Basc, Galícia i Andalusia) i el varen conduir per la via lenta del **143**.

Després d'una tramitació plena de conflictes, l'Estatut d' Autonomia de 1983 va néixer en un clima de confrontació i desavinences entre els partits i, fins i tot, entre les diferents organitzacions insulars de cadascun d'ells.

Amb el temps, els principals detractors d'aquell text han acabat fent-lo seu, sentint's-hi còmodes, oblidant del tot les seves enceses discrepàncies. .

Són, en part, els efectes balsàmics de l'exercici del poder.

Han passat vint anys des de la promulgació de l'Estatut, ja fa temps que perdérem l'entusiasme pel camí i que el desencís ocupa el seu lloc, sobre tot quan la situació s'analitza des de qualsevol de les illes menors, on s'estén la impressió col·lectiva que estam immersos en un procés inacabable cap a un objectiu que mai no arribarem a assolir.

L'exaltació dels avanços que s'han produït en la vertebració institucional de la Comunitat Autònoma o en la mateixa gestió de govern no ens ha d'enlluernar ni fer-nos perdre de vista quins han de ser els objectius; l'Estatut d'Autonomia de les Balears dissenya un sistema d'autogovern que reposa en gran part sobre els consells insulars "El govern, l'administració, i la representació de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera i les illes adjacents a aquestes correspondran als *consells insulars* (art.: 37) i es caracteritza ben explícitament per la descentralització i la subsidiarietat. En

canvi, el desenvolupament estatutari no ha respectat aquesta concepció solidària de l'administració de la Comunitat i fins ara s'ha adreçat principalment a reforçar la funció del Govern com a dipositari dels ressorts últims del poder autonòmic.

És imprescindible, i al mateix temps una prova evident: de la garreperia amb que s'ha conduït aquest procés, que en 10 anys no s'hagi avançat gairebé gens justament en allò que constitueix un dels valors essencials de l'autonomia de les Balears el traspàs als consens de les nombroses competències que l'Estatut els reconeix.

El zel del Govern i les successives majories parlamentàries per a exigir competències estatals contrasta amb l'escassa generositat i manca d'aplicació que demostren vers les aspiracions insulars.

Pero el més trist és veure com també comença a flaquejar la convicció dels qui tenen la responsabilitat d'exigir el que per dret correspon a les illes o, així mateix, de quina manera les nostres aspiracions topen seguit amb les obsessions reglamentistes i les picabaralles entre les forces polítiques.

L'organització autonòmica anirà irremediablement coixa mentre el Govern continui eludint la cessió de parcel·les de poder als consells o es posin entrebancs que limitin les enormes i inèdites possibilitats de gestió que els dona el nostre Estatut.

II. Vint i cinc anys d'espera

La construcció de l'Autonomia balear ha estat condicionada des dels seus orígens pel fet diferencial geogràfic. Els polítics que assoliren la responsabilitat històrica d'elaborar l'Estatut van haver d'esquivar les discrepàncies ideològiques, però, a més, es van trobar amb la dificultat afegida de la discontinuïtat territorial que al llarg de la història ha justificat les reivindicacions polítiques de les anomenades illes menors.

Els illencs no són balears, són mallorquins, menorquins, eivissencs o formenteres, inclús s'anomenen sollerics, felanitxers, manacorins ...

Aquesta especificitat balear va planar com l'espasa de Damocles sobre la taula dels negociadors durant tot el procés de discussió. A partir d'aquestes dues premisses -la política i la geogràfica- es va haver de confeccionar un únic Estatut per a una única Comunitat Autònoma, formant un doble consens per tal d'evitar una nova ruptura estatutària com la que es produí el 1931.

No obstant això, les diferències doctrinals que mantenien els negociadors polítics feren l'acord territorial molt més complicat i difícil d'aconseguir. Els legisladors de les Balears, amb majoria quantitativa a Mallorca, es van veure obligats a efectuar determinades concessions a menorquins i eivissencs, que reclamaven amb insistència el reconeixement dels principis de la paritat i la subsidiarietat. El primer no fou possible per raons

de pura demografia i, per altra banda, s'hagués demostrat inútil perquè els homes estan units a la política pel grau ideològic i no per les hectàrees; i la subsidiarietat va quedar recollida en la llista de competències que l'article 39 estableix per a transferir als consells insulars, consagrats en el text com a organismes de la Comunitat, facultats per a governar en els seus àmbits territorials respectius .

Aquest Estatut no ha satisfet plenament ningú, però els tots es van sumar al projecte comú convençuts que era l'únic possible en aquelles circumstàncies i amb l'esperança que el posterior desenvolupament enfortiria la personalitat política de cada illa. Una personalitat trepitjada en el decurs de la història per la força d'un centralisme que l'antiga Diputació Provincial s'havia encarregat de mantenir en les seves formes i usos més insolidaris.

¿Quant hem avançat en aquesta primera dècada d'Estatut?

Es demanen els menorquins arran de la celebració de la primera dècada estatutària que, per exemple, a Menorca ha transcorregut entre la indiferència ciutadana més absoluta. La resposta, com un déu Janus, és bicefala.

És veritat que l'autonomia ha enfortit les institucions de la Comunitat que ens són pròpies i comunes, i que al mateix temps ha incrementat els seus poders competencials. Les illes menors participen també d'aquesta nova capacitat de gestió, inèdita a la nostra història, a través de la seva incorporació a les tasques legislatives --el Parlament- i les executives --el Govern-.

Mai aquestes illes no havien gaudit com ara de tanta capacitat política per a organitzar la seva vida econòmica, social i cultural; i mai no van estar en tan bones condicions per a dissenyar el seu futur amb criteris autònoms.

Però l'enfortiment de les institucions comunes, tanmateix, no ha estat paral·lel al desenvolupament de les institucions pròpies de cada illa. Aquí és on la radiografia presenta la malaltia més significativa i on rau la vertadera feblesa de l'edifici autònic.

Jeroni Alberti, President del Parlament i Miquel Oliver, diputat del PSOE a una Comissió parlamentària (1987)

III. No son massa anys vint anys ...

Determinar vint anys d'autonomia, vint anys d'institucions autonòmiques, i de manera singular, vint anys de Cambra o Parlament, o sia, d'exercici dialèctic entre representants elegits pel poble, com acostuma a dir-se, ha de ser, per força, constatar el grau de fortalesa i de fermesa que pugui tenir el conjunt d'aquestes institucions, fetes, pensades i organitzades, en teoria, per apropar allò que és tan abstracte (l'exercici compartit del poder) als ciutadans i ciutadanes, i fer, d'aquesta manera, que es puguin i ens puguem reconèixer en algunes, sinó en totes, de les nostres aspiracions més col·lectives, o igualment comprovar com, pas a pas, amb entrebancs inesperats i avanços insospitats, les institucions pròpies serveixen per a alguna cosa i més que per a estar fixades a un paper o a un paratge determinat. no són pessebre. com de vegades sembla, i són, en canvi de fet palanques per a moure voluntats, mecanismes més o menys complexos per a resoldre problemes o arbitrar solucions que aquí i allà ens afecten, mecanismes que permeten comprovar que els ciutadans han deixat de ser súbdits. objectes passius. per a convertir-se (no sempre amb l'acceleració que seria de desitjar) en subjectes de drets. perquè cal entendre que precisament vint anys d'autonomia. per a un poble que va perdre en la llarga nit dels temps passats, part de la seva personalitat, vint anys han de ser. per força. alguna cosa semblant als primers vagits o gemecs del nou nat d'aquesta manera bondadosa miraran alguns els primers vint anys. Mentre que per a altres, han de ser també per força unes primeres passes. Fermes, segures, com si fossin les d'aquell que després del somni o del malson desperta a la fi, i arranca a córrer segur de si mateix...

Aquesta i no l'altra sembla que ha de ser la nostra mirada sobre els vint anys, si és que tenim, que jo crec que sí, voluntat de poble, encara que sigui una voluntat més o manco deformada, no tant pel feixuc pes de les coses patides per tantes generacions que ens han precedit com per l'absència d'un present més ple, més autèntic, més decidit, menys marcat pels valors mercantils que, suposem que tal vegada, no ho sé, arrossegam precisament des de molt lluny, com un llast inevitable que encara no hem après a abandonar.

Vint anys, així per tant, que tenen a cada racó un despit per il·luminar per poc que hi acostem la llantia, però que tenen també uns quants indrets on començam a trobar-nos bé, on ens reconeixem com éssers polítics, és a dir, éssers preocupats per la cosa pública, ciutadans a la fi teòricament capaços d'interessar-se per les coses que són de tots, el significat terra primer, els significats cultura i convivència pacífica després, i en definitiva, interessats pels nexes que ens identifiquen des dels llunyans temps fins avui, des dels temps de les illes perdudes en la seva tradicional pobresa i inexistència, fins a l'actualitat, d'unes illes que semblen, malgrat tot, que podrien pintar més, com vulgarment es diu, per poc que creguéssim en les bondats d'una autonomia capaç de deixar de giravoltar sobre si mateixa, mirant-se el llombrígol amb complaença, i caminar cap endavant, això sí, fent sempre de la controvèrsia, del pluralisme polític, una palanca i a la vegada una plataforma en la qual

s'emparin no ja els de sempre, els més afavorits, sinó precisamenl: els menys afavorits, o sia, les capes que s'anomenen socials, directamenl: socials o també, si així es vol, tots aquells que no acaben de sentir ni els vagits del nadó ni támpoc no acaben de notar aquestes inicials i decidides passes que són aquests primers vint anys.

Vint anys d'autonomia, per tant, com a despit i com a esperança; com a factoria de realitats que hem de continuar fabricant, amb permís o sense permís del Centre, per complir l'adagi que ens deixà escrit el subtil Mn.Costa i Llobera, és a dir:

siau qui sou.

2003 i

GIRANT L'ULLADA MOLT CAP ENRERA

Aquell dia de les derraries del passat mes de juny, els ruixats foren petits i intermitents, l'aigua queia suaument, quasi amb delicadesa, sobre les camades de Portocolom, la que fou petita colonia d'estiueig petit-burgues, la *vorera de mar* més antiga de Felanitx, on les cases s'escampaven surran de la costa, en una perfecta sintonia amb el paisatge mariner. L'ambient d'Es Port conserva, en part, la flaira genuina dels antics estiuejos mallorquins, records de temps passats que ens duen a pensar, just vora la mar, una mar antiga, en l'obsessió permanent, de curolla mai del tot agombolada, del retorn de l'home al seu origen la MAR.

Aquest ambient, avui mesclat, amb les modernes invasions d'un turisme massiu, que destrueix aquests records, els records d'un estiueig que ja no pot tornar mai ...

I aquell dia del mes passat, assegut baix sa porxada, devant la mar, vaig enfonsar-me amb el pensament dins els records del que va passar, i vaig viure, aquí mateix, fa un grapat d'anys dins aquest immens llensol blau, que s'exten cap a l'infinit. Una immensitat traquila i bella, quant suaument besa l'arena de les nostres platjes plenes de pau, pero també imponent i bella quant furiosa desafia la fortaleça de les nostres costas amb caballeres d'escuma i bramuls de monstre prehistòric. Aquest mar que en enrevolta i que tots estimam, i que és un dels millors i majors encants del nostre entorn, i que de sempre ha estat lligat a la nostra familia. Els Massuti, al manco, una bona part d'ells, han estat gent de la mar, o al manco molt vinculats al mar.

Els escribes hebreus, que varen deixar escrites les seues més antigues creencies a la història biblica de la creació, estaven convençuts, de que una vegada que Deu va crear l'Oceà, va deixar que el Sol i la Lluna, brillassin sobre d'ell, abans de qu'ells començaren a aparèixer els primers animals, els que

nadaven, i després, els que volaven. I va passar un altre "dia bíblic" abans que els animals de la terra, i per últim, l'home, foren presents sobre la Terra.

Podriem preguntar-nos el modo perquè els primers pobles semites, que deixaren prova escrita de ses conviccions ancestrals, milers d'anys abans de que Darwin concebís la seva teoria de la evolució i selecció natural, poguessin presentar una cronologia, malgrat que en forma de paràbola, tan ajustada als fets reals i que han estat reconstruits pels moderns paleontòlegs després de difícils excavacions i observacions científiques.

Algú ho podrà atribuir a l'inspiració divina, i altres, a un geniós raonament de pensadors antics. Fora quin fora el cas, disposam actualment de proves científiques de que la vida va començar realment a la mar, i gràcies a la moderna Ciència, tenim capacitat d'entendre perquè va ser així, i perquè la vida a la Terra, seguiria siguent encare impossible, tant ara, com en el futur, sensa la vida a la mar.

Per allà, per Sa Part de Sa Capella, les cases son petites i familiars, i els turistes només passen per les seves camades fent trui a indrets apropats, i al mateix temps, llunyans.

De tot això en sembla resultar la següent llei: **la vida animal a l'estat de cel.lula aparegué en el mar, i ha procurat conservar sempre, a través de la serie zoologica, les seves cel.lules en estat mari.**

Record que me deia monpare, que un organisme viu, per elevat que sigui el seu lloc dins l'escala animal, sembla un veritable *aquari mari* en el que hi viuen en les condicions aquàtiques del seu origen, les cel.lules que el constitueixen; cada esser viu conserva *un troçet de mar dintre seu*...

I tot això, que pot figurar com una figura, entre poètica i bio.química, jo pens i crec, que en el nostre cas de mallorquins, illencs i mediterranis, que duim l'avior de la mar empeltada dins el moll dels ossos, es una veritat real i fins i tot una necessitat per viure.

Tant de bo que *l'avior de la mar* encarnada dins l'anima de tots, de tots els Massuti, pugi seguir trobant redós a la vora d'aquelles tenasses, on la remor de les ones sembla un murmuri encare mes dolç que l'Adaggio d'Albinoni o mes brau que les Walkiries de Wagner.... i pensam, que sempre hi aurà un Massuti, gran o petit, jove o vell, com a portador de les esencies d'aquella Mallorca que ja l'hem perduda per a sempre ... pero que també, per a sempre, ens recordarà als nostres pares i tots els nostres familiars ... a tots els Massuti de Mallorca, de Felanitx, i de la mar de Mallorca i la de Portocolom.

ANECDOTARI FELANITXER

ANECDOTARI FELANITXER

En els capítols precedents, on hem narrat l'història d'un poble, Felanix, una illa, Mallorca, i una família, els Massuti, hem vist totes les vicissituds que per mitjà de les diferents etapes polítiques i socials, son el reflexa de 500 anys en la vida de la nostra terra.

La prehistòria, i la història antiga del terme de Felanitx, estan documentades a través dels 46 jaciments arqueològics i els documents i arxius escrits, posteriors, en les diferents etapes de la nostra història antiga, i fins als nostres dies...

Aquestes Anècdotes felanitxeres son les “pedres que parlen” i fan viu el records, i ens permeten tornar a visitar-lo una vegada mes ...

Era un vespre d'estiu d'ara fa molts anys, a s'aigovés de davant, de “Cas Potecari”, quan vaig tenir la sort de poder reunir, per a gravar-los en cinta magnetofònica, a sa tia Catalina Massutí i els tios Bartomeu Massutí i Francisca Mesquida. També assistiren a la conversada Na Magdalena i Na Catalina Oliver Massutí i En Germà Coll Mesquida. Hi era present, paradigma de fidelitat, malgrat que de res no s'enterava, en “Tarzán”, el ca del tio Bartomeu, conegut a tot el poble, que ajagut a terra i embadalit, escoltava la veu del seu amo.

Aquesta conversa, que fou molt agradable, l'he transcrita al peu de la lletra, seguint el que em digueren, tal i com m'ho digueren. A mí, a la copia que segueix, em sembla sentir la veu d'aquelles persones tan estimades per tots.

Hi ha, a més a més, en aquest aplec d'anècdotes, altres notes i contarelles, que també hi són reproduïdes i que venen de fonts diferents.

1. SA TIA NANA (Sa Tia Bàrbara i altres Massuti- Nicolau)

Tio Bartomeu i Tia Catalina. Era germana de's Jutge ...

Tio Bartomeu. Sa padrina era Roig, i es padri, Massutí (en realitat sa padrina era Nicolau). Tenia: Sa tia Bàrbara; una casada a Ca'n Riera ; una casada a Ca'n Rosseyó; una casada a Ca'n Mesquida; una casada a Manacor ... i llevonses una de petita ... em pens que li deien ...

Tia Catalina. Sa tia petita.

Tio Bartomeu. Una que era com a nana ...

Tia Catalina. Ho era de tot; la duien a n'es braç a voure sa festa.

P.A. De quin llinatge era ?

Tia Catalina. Aqueixa devia esser Massutí. Li deien "sa tia petita", pero jo no l'he vista mai, ni noltros. Pero mumpare me pareix que si ...

Tio Bartomeu. Mumpare, segur que si. I contava moltes coses de sa tia aqueixa.

Tia Catalina. Mumpare contava que no s'escapava ningú d'ella, porque tenia un genió i tot.hom li tenia com a por ... i era assuixi, així, (senyalant el tamany). Le duien en el braç, es missatge, a veura sa revetlla de Sant Agustí, porque ho ves de part damunt sa gent. Vull dir que era del tamany d'una nina.

Un dia mumpare, no se que havia fet i se'n havia anat a amagar dins es rebost, que teniem allà dalt, i va dir:

No t'escaparàs tant mateix, es tocs els.he te'n duràs.

I es portal era petitó de surtir d'aquell d'alló; i se va posar amb so bastó just arran d'aquell portal, i venga passar temps, i venga passar temps, i tots:

Bono, i porque no veniu ?. No, d'aquí no me mouré i ha de passar. Es tocs els.he se n'ha de dur.

I en una paraula, va passar molt de temps, i llavors varen dir:

No hi ha més que fer es cor fort i una valentia, a voure a surtir.ne. I va anar per surtir .. i plam !, li va arriar.

¡ Quan s'aficava una cosa dins es cap !

Tia Francisca. Era tia de sa meva padrina i d'es padri de ton pare ... No. Era tia de's que hi ha retretat. (En Pere A Massuti Nicolau).

Tots. Siiii !!!! ... Era Massutina de llinatge, era d'aquella casa.

P.A. Però podia esser de sa part de sa mare ...

Tia Francisca. No,no. Era d'allà. De nom, no se que numia. A s'obre de Don Cosme no hi figura, i tan poc hi figura sa de Ca'n Concarri, aqueixa de's murtos (tampoc no sabem que numia).

Tia Catalina. Eren Nicolau.

Tia Francisca. Era una tia de'n Pere Antoni; ella havia d'esser Massuti i una altre cosa. Un dia va venir una dona que jo no l'havia vista mai; rara per cert, i me va dir:

Bon dia. Ara venia a demanar per ta mare.

Jo, com que Aquella dona degué conèixer que me va venir tant de nou que vengués a demanar per mumare una dona tan desconeguda, me diu:

Ja se que no me coneix, pero som una tia teva.

Més estrenyada varem quedar. Diu:

Som sa dona de's Conco En Miquel Pulit.

Jo tenia nuticies d'aqueix conco En Miquel Pulit, pero no sé si l'havia vist mai; però a aquella dona no l'havia vista mai, ni l'havia sentida anomenar mai. Hi havia Na Tunina Llevadora a ca nostra. La vaig fer entrar; no va voler entrar, va dir que només venia a interesar.se de com estva mumare. Quan vaig entrar, ho vaig dir a Na Tunina Llevadora, i va dir:

Aixó es N'Estranya. Idó molt estranya m'ha estada.

Així és que'l tio Miquel Pulit, se va casar amb n'Estranya. No varen tenir fills, però,

2. SA TIA INSÒLITA DE MANACOR

Tia Francisca. Un dia, sa tia Bàrbara va contar que aqueixa de Manacor era una madona de possessió i sa finca on estava se deia *Es Rafal Pudent*, i varen venir a visitarla (a ca sa tia Bàrbara), amb un fill. I mentre hi havia aquesta mare i aquest fill, va entrar una dona, una vainada de sa tia Bàrbara, i va dir:

Oh, madona! Ara vos venc a contar un pas, i tenc una rabia ..

I sa tia Bàrbara va sentir com aquell atlot deia:

Mumare. Que es rabia ?

I ella va dir:

No ho se, fill meu

3. MES SOBRE SA TIA NANA.

Magdalena. Sa Tia Nana es una tia d'aquests (Bàrbara, etc.)

Tia Francisca. *I una altre germana que era de Ca'n Concarri.*

Magdalena. Aqueixa es sa de's murtons. Devia noma M^a.Aina o Catalina (sa Tia Nana).

German. Posali, *la ignota.*

Tia Francisca. Flastomava també, deia paraulotes (sa tia nana) no deia paraula bona, i una vegada li varen dir que la tirarien dins sa cisterna si tornava a dir inconveniències. La varen fermar amb una corda i la varen amollar, i quan estava propet de s'aigo ¿ saps que'ls deia ?

Fills de tal, i fills de qual, amollau, que si fos jo, vos amollaria.

Magdalena. I el tio Pere Massutí contava que feia una calça que no le podia desfer ningú.

Tia Francisca. I d'amagat (le feia). Sa tia nana era encara pitjor que'ls Belos. I es ver. I es varen torbar a mesclar.se amb sos Belos, encara amb aquesta tia nana.

Magdalena. Sa nana no hi va tenir res que veure amb sos Belos.

Tia Francisca. I n'hi faltava un tros ben gros.

I jo som "perdigona" i també hi havia molt que dir ... molt. Es conco En Pep, no. Pero es conco En Miquel, estava tocadíssim ; era aquell que l'hi havia de dur es dinar dins es carro. Es "Perdigons" eran de sa banda des Mesquida. I llevors en Jaume, que era de sa meva edat. Aqueix Jaume va estar tancat un parell de vegades. Estava ben loco, ben loco.

4. ES PADRI JUTJE (Pere Antoni Massuti Nicolau)

Tio Bartomeu. I es padrí Massuti , jo no l'he conegut. En Pedro, germà, el va conèixer i el te retratat a ca seva, a l'oli; es padrí i sa padrina.

Tia Catalina. Aquella es sa Bela ...

Tio Bartomeu. Es pintat d'un pintor que li deian Arrom. Es padri, aqueix, contaven, va esser jutje de pau no se quan de temps. No va tenir mai cap judici. I ell sempre deia, quan hi anaven ... deia:

Escolta, ja que no ho pots arreglar amb una garrotada, deixa ho anar.

Tia Catalina. Però diu mumare que era un jutje lo mes tranquil del mon. Tot Felanitx, tot hom, si li venien a consultar res, tothom se'n anava arreglat. Va esser jutge molts d'anys. Ella sempre el va voure jutge. Però a ca nostra era molt gros, s'aigovés molt gran, hi teníem dues taules, allò en aquell temps, però per ell sempre allò era es seu despatx. Sempre el tenien a ell assegut a n'aquella taula. I anaven allà ... sa taula estava posada just a defora, dins s'aigovés, però devora es quarto ... I es temps que ell ; que li era si passava gent, o no ! ell anava a lo seu:

Contaume, mem, aixó i alló ...

I un dia va dir:

Però hi ara, que es això ! que voleu anar a les males i voleu fer ? Perquè es ? Que es ? Quin insult tan gros que t'ha dit ?

Diu:

Perque m'ha dit puta.

I es padri va dir

Pero, si no ho sou perquè vos ha d'ofendre, ni res ... No ho sou, i res mes!

Ah, pero ella m'ho ha dit.

I a l'entretant mumare anava a voure s'infant que tenia dins aquell quarto i passava a n'aquell moment per ran d'ells, i diu:

Mem, aturet Magdalena. Digueli, digueli !!

No, jo no ...

Digueli mem si s'agraviarà ...

I bono, amb una paraula, mumare violenta allà, dreta, perque ell forçat volia que li digués. I va dir:

Vous! Ara tu sols no li vols dir; idó perquè ella no s'agraviaria gens ni una mica. Com que no ho es ... Així es que s'és que no ho son, no s'han d'agreviar, perquè els hi diguin això !

No se'n va anar ningú de dins ca nostra, que no se'n anàs compost.

Tio Bartomeu. Jo un dia, a dins es casino, contava coses, d'aixó de's Jutje que ho havia estat tants d'anys sense tenir un assumpto que no l'haguessin arreglat, o aixó. I en Janer, que era Secretari des Jutjat a n'aquelles fetxes a Felanitx, va respondre, va dir:

Bé! (amb aquella veu que tenia; se va sentir com a ofés de voure que ara hi havia tanta de lios) Però a n'aquell temps eran jutjes de pau i ara noltros som Jutjes Bonicipals !!

5. EL SENYORAVI MASSUTI (Miquel Massuti i Roig)

Tio Bartomeu. En aquells temps, ser Director de Banc, tenia poca importància. Ell quan va començar, tenia un any de batxiller i llavors es va posar d'escrivent amb so Notari Carrió i ja no va estudiar mes ...

Tia Catalina. S'on pare se va pensar tenir.lo que estudiava es batxiller ... El tenien en el tio i a ell a un col·legi de Palma, a una casa de's carrer Ballester, devora el "Secós". Idó els hi tenien allà a Palma amb una dona que els cuidava, i anaven a classe amb Don Pau Gralla, que era catedràtic. Se pensaven que el Senyoravi estudiava es batxiller; el tio, no, el tio, feia cultura general.

Mumpare, però, en lloc d'anar a batxiller, va anar de pintura i de dibuix, que era lo seu ... i quan varen pensar que ja tenia tot allò, no va dur ses assignatures.

Bueno, res, amb una paraula, que ell era una cultura també, que no es allò de dir no havia estudiat, havia estudiat, i tenia molta cultura ... Havia llegit molt ...

Tio Bartomeu. Per arribar a ser Director d'un Banc, amb sebre ses quatre regles, casi, casi no hi havia res mes a n'aquell temps. En aquell temps, feien un deposit, i un prestamo. I no feien res pus; sa lletra de canvi no existia ... i el pagaré ...

Tia Catalina. Però, ja era un càrrec important a dins es poble. Era lo mes important. I ell va entrar de caixer, perquè cultura en tenia molta, tant ell com mumare, era una cultura que l'havien anat cultivant. Feia poesies molt be. Ell cultivava aquesta intel·ligència, i de caixer, quan varen haver de nombrar –perquè antes es Director era un amo, l'Amo En Saletes, era gent que sabia llegir i escriura i tot això, però varen trobar que ja sa cosa havia anat mes bé, i hi havia de posar un homo de mes categoria, i varen triar mumpare. I va desempenyar aqueix paper, que era un càrrec ja important.

Tio Bartomeu. Els *empleos* de la vila, eran, Secretari i Director des Banc, perquè es Jutje, era es que fos es que nombraven, i no era cap abogat, ni res. Secretari des Jutjat ho va esser “cent” anys, l'Amo En Colau Culuvi, que per cert hi ha una frase que l'Amo En Colau Culuvi ... no cobraven honoraris, En Janer tampoc en va cobrar mai, cobraven d'una certificació que treien, si hi havia un judici ... No tenien sou ... i a l'Amo En Colau Culuvi hi anaven, per exemple, a inscriure un atlot, i ell cobrava un velló, o cobrava dos reals d'una altre cosa ... i quan surtien, deien:

Ja el veis a n'aquell, m'ha cobrat dos reals ... i tal i qual

I l'Amo En Colau Culuvi, ho sentia i deia:

Otros vendrán que bueno me harán (Aixó era una frase que va quedar)

I llevonses va venir En Janer, i el va fer bó. Perque llevonses ja necessitaven més per viure. L'Amo En Colau Culuvi era un homo que tenia qualque cosa de ca seva, i puria dispondre, pero ets altres hi havia de viure d'alló i havien de cobrar més, i tot.hom deia:

Es ver que l'ha fet bó a l'Amo En Colau.

Es Jutje, es padri Massutí Nicolau, era agricultor.

Tia Catalina. Ells dirigien, no treballaven ses terres, pero eren es que duien sa responsabilitat. Pero es padri, es lo que deia mumare, ja era de's que sabien llegir antes i no s'É si ja havia estudiat un poc a Palma ... D'aquell temps, ja era una persona que com a inteligencia, a dins lo seu, ja era una persona que tenia mÉS cultura, i per aixó va procurar instruir es seus fills.

Tio Bartomeu. El senyoravi sempre se va aficar en política. Sempre va esser des Partit Conservador. Quan se va dividir es partit conservador, i que en Maura es va com a retirar, va dir:

Que gobiernen los que no dejan gobernar

Se va com a retirar, i es que eren de's partit conservador, no varen voler amollar, i en Socies , en Sánchez Guerra, va prendre sa jefatura ... i aquests se'n varen anar i varen quedar una petita secció que varen seguir envant amb en Maura, baldament no treguessin cap concejal ni res, seguien a n'en Maura, anaven a un casinet els, pero ni tenien "comité" ni feren res, perque eren molt pocs. Eren un grupet d'amics adictes a ell, i res pus ... Munpare mai va esser concejal; el tio, si.

6. SA PENYA ROJA. NATACIÓ. CICLISME

Observant, des d'un alt mirador, el caló de'n Marsal, el cosí German Coll me va contar que els nostres avis respectius: **Miquel Massutí Roig** i **Sebastià Mesquida Massutí**, anaven nadant des de s'Arenal del Port an es Caló. La distancia és, per fer-la nadant, certament considerable: els nostres avis eran, idó, dos sportistes ben valents. Mes encara: En Sebastià Mesquida Massutí, se tirava fent un capfíco a la mar, des de lo més alt de *Sa Penya Roja*, de S'Algar.

En Toni Vaquer, em va contar una altre anécdota del Senyoravi Massutí Roig:

Miquel Massuti Roig, va esser el primer, a Felanitx, que va tenir una d'aquelles estranyes bicicletes compostes d'una rodota enorme i una altre de petiteta; i va fer la proesa d'anar des de Felanitx al Port, montat en aquell instrument. En Es Plà de Sa Sinia (en que are està el Passeig dedicat a mompare) l'esperaven els seus amics i els que coneixien la feta, amb autentica espectació. I va arribar, tot cansat, pero va arribar... i tan cansat estava, i tanta calor tenia, que vestit i montant en l'armatoste aquell, es va tirar a la mar. A la mar, ell i bicicleta trobaren sa meta...

7. UN BATLE ACCIDENTAL (Pere Massuti Roig)

Tio Bartomeu. Va esser accidentalment Batle de Felanitx. No més ho va ser accidentalment, que varen susprendre s'altre Ajuntament, i ell va quedar. Era es primer Tinent, i va quedar de Batle.

El tio Pere, i el seu germá, el nostro senyoravi Miquel Massutí i Roig, se dugueren sempre molt bé. Record que mumpare me contava que el Senyoravi tenia especial interés en que els seus fills distingissin especialment i dedicadament al seu germá.

Així bé que va advertir-lo que, abans que a ningú, li comunicàs a n'el tio Pere el fet, tascendental, d'hàver guanyat les oposicions a l'Oceanogràfic.

El tio Pere va regalar a munpare, un rellotge d'or, i uns "gemelos", també d'or, en forma de drac (que els lladres se'n dugueren de ca nostra; els "gemelos", no el rellotge) amb motiu del fi dels seus estudis.

El tio **Pere Massutí i Roig**, va participar activament en la política del poble:

Va esser Concejal, bastant de temps, inclús Primer Tinent de Batle i Batle accidental –molt poc temps- en certa ocasió que cessaren a n'es batle, que era Don Salvador Vidal Valls de Padrines.

8.

CACIQUISME. CONCEJAL NONNATO. MAURA.REPÚBLICA

Tia Catalina. Era gros !!. Un temps sols no se saludaven.

Tio Bartomeu. No de temps vell, de temps meu, com ara, hi va haver un parell d'eleccions renyides, que en March ja actuava de's partit lliberal, i a dins es casino a mi me varen donar per Concejal ... es darrer Concejal que hi ha Hagut monÀrquic.

No vaig prende possessori. Sa credencial tenia, pero quan varem anar allà, Don Jaume Mas mos va dir ... Jo se que vaig dir aqueixa frase, com que era Semana Santa, vaig dir:

Be, idó que hem de fer d'aquest paper ?

I ell va dir:

Ho podeu emplear per fer panades ...

De modo que varem quedar així. Quan miravem es censo, ja deiem "aqueix vot es de'n Serigot, aqueix es de's Donat..." d'aquells dubtosos que eren homos que no tenien personalitat, que diguem, perque ja hi havia gent que sabiem que era lliberal, i que era conservadora, pero quan cercaven aqueix per anar.los a demanar es vot, ja sabiem: aqueix li pot dir En Serigot, aqueix li pot dir Es Donat, aqueix li pot dir En Vica, ja teniem com una assignació aquel que no tenia ideologia; ja eran vots seus ... Per exemple, Es Metge Mesquida, deiem, dú molts de vots perque tots es de tal i qual son vots de's Metge Mesquida; ja les donavem com a propietat.

Tia Catalina. En Bartomeu era nin quan aixó que vaig a dir: El tio, de vegades, l'enviava i li deia: *Ves a tal lloc, i digueli que tal dia son ses eleccions, o aixó*, no mes bastava fer un poc d'acte de presència. I va anar a un barri de per aquí baix, no se quin carrer sa diu, un carrer molt cèntric, no, era un de per ses afores; i com va voltar a n'aquell carrer, en va vore un que, a n'aquella casa on ell anava, hi mirava així pe's forat de's pany. Devia mirar si hi eran o no s'É que. I amb aixó, ell hi va anar caminant i se va acostar i a aquell homo, de part de darrera, li diu: *No hi Importa que mireu, vos ne podeu anar, aquest vot es meu !!*.

Tio Bartomeu. Mira si era així, que també hi havia homos,saps, molt acostats, que a vegades se disgusten amb un o amb s'altre. I un tal l'Amo En Pep Fiol, que sempre havia estat de casa. Inclús cada any havíem de sufrir que mos vengues a esclatar es camaiots, porque tenia pretensions de sabre fer sa matança, i triava sa llenya i tot aixó, pero cada any, es camaiots s'esclataven !. Pero el sufriem.

Aqueix l'Amo En Pep Fiol, es va casar tres vegades, i es darrer pic, no se si lo que tenia ho va llevar a un fill seu ... va fer un mal fet, amb una paraula. I el tio, així com sempre venia pèr ca nostra, els diumenges no faltava mai, i el tio Pere el va reprendre, li va dir:

Homo Pep, aixó que has fet, tal i qual i per amunt i per avall ...

I el va com a despreciar, va trobar que havia fet un mal fet; bé ... I va passar temps –aixó de les eleccions a vegades estava deu anys sensa haver-ni, porque a vegades es partits s'arreglaven-. Pero aqueix pic hi varen tornar haver eleccions, i se que el tio me va enviar:

Ves a dir a ne'n Pep Fiol que diumenge votam.

Com alló de dir que contam amb es teu vot. També anavem sempre a un que li deien En Divertit. No mes anaven a avisar-los. Ido dic:

Uep, l'Amo En Pep !

I ell ja em va respondre com a severo,i va dir:

Que hi ha de nou ?

Dic:

El tio m'ha dit que diumenge hi ha vots

Diu:

Idó digueli que aquest pic, he pensat votar per s'ideal

I era republicà és seu ideal. Me va fer aqueixa contestació.

Lo que no se es si va votar o no va votar, porque es conservadors sempre gonyaven; les sobrava talla ... no se si hi va votar o no va votar.

Tia Catalina. Varen governar 40 anys (els conservadors).

Tio Bartomeu. Aixó ho t'ho he dit, porque vegis s'estructura, lo que era aixó d'es vots.

Dins es partit conservador, varem fer una societat aparte (de joves) i mos ne varem anar ... i teniem per Jefe a Palma, que es quan va començar sa seva carrera, Don Bartomeu Fons. I va venir en Maura a Mallorca, i varem anar a saludar-lo a s'Hotel Victoria. Ell veraneava a una finca de'n Sales, que li deien S'Auqueria, S'Auqueria de Baix o de Dalt, no ho se, una d'aqueixes dues, i noltros mos varem concentrar a Lucmajor, i es de Manacor i tal i qual. Varem anar tots a la Penya, que llevonsses era aquí on ara es la Veda i era es local conservador, i es jefes eran, Don Pep Socies, Don Manuel Guasp, Don Mariano Canals i allà els joves, Don Bartomeu Fons, que llevonsses començava sa seva carrera, varem anar a s'Hotel Victoria. I allà va venir amb un cotxo de'n Sales, i sé que en Pinya (es famós periodista) tot d'una se va afuar a ell i el va espolsar (se veu que d'anar amb es cotxo havia agafat pols), i en Fons , quan va debaixar des cotxo, llevonsses aixi com ara hi ha aqueixa euforia de's mallorquí, llevors no hi era, tot era castellà, pareixia que era com un pecat, en mallorquí no mes hi parlaven es quatre clàssics, quan anaven a fer propaganda i tot, parlaven en castellà. I se que un va cridar:

Viva el hombre del porvenir !!

I en Maura va dir:

No, no, no, el porvenir sereis vosotros.

Com que dir que alló era una cosa de joves i ell era un homo de 70 i pico d'anys. Sé que aqueixa frase mos va quedar.

9. QUAN VA ENTRAR SA REPÚBLICA.

Tio Bartomeu. Va entrar sa República ... Ho hagués pogut esser (Concejal), pero llevaonsses es Partit Republicà ... Varen reunir es partits i varen dir:

Bono! Sa Republica ja ha entrada, aixó es nostro!! Noltros només volem sa majoria!!

Hi havia, em pens que eren 13 Concejals:

Idó noltros em volem 7, ets altres partiulos voltros.

Hi eren els Lliberals i els Conservadors, perquè els Republicans, en aqueixa elecció no havien tret res. Sa “lucha” havia estat entre Conservadors i Lliberals (que eren, en Verga, en March, que patrocinava es partit Lliberal) i va esser molt renyida aqueixa elecció: Lliberals i Conservadors, varen quedar empatats...

Tia Catalina. Sa República va desempatar.

Tio Bartomeu. Llevonsses quedaven 6 Concejals, i es Lliberals en vulien 4, i noltros sé que mos vàrem reunir a n'és Recó, que li deien, i amb En Pollensa, l'Amo En Juan Gumila, que ja no era Lliberal, vàrem anar a Ca En Fons, que estava a n'és carrer de Sa Marina. (Em pens que es sogre era s'Inginyer Garau).

Tia Catalina. Si.

Tio Bartomeu. Que era un jove en Fons en aixó que te cont ...

Tia Catalina. Jove? Ja actuava de misser, ja era es gerent de Sa Salinera.

Tio Batomeu. I varem dir:

Bono, noltros mos hem de sentir ara postergats: ells 4 i noltros 2, tal i qual.

I varem dir:

Els ho donam tot, que ho siguien ells

I varen esser en Verga i tots aquells que varen esser votats des Lliberals, varen esser Concejals de sa República ... i noltros ja no vàrem esser res. Es sastre Vaquer era republicà, però tot d'una se separava, tot d'una que havien entrat a governar sa separava. Sempre estava a s'oposició.

Era lo mateix que l'Amo En Juan Gerrer, que sempre estava en contra de's Govern. I m'en record que un pic –perquè llevonsses a ses Sessions hi anava gent- i era un pic que l'Amo En Juan Gerrer era Concejal, i ja hi havia molta política. Hi havia 6 Bordoys que eren Concejals: Don Miquel Bordoy Sitjar, s'historiador, l'Amo En Pere Bordoy Jusama, que era son pare des dentista Bordoy, l'Amo En Rafel March, que també era Rafel Bordoy, Don Tomàs Bordoy i Don Miquel Bordoy, que eren Bordoy Sitjar, i en Colau Bordoy.

I sobre una discussió d'un cami o no se que era, l'Amo En Juan Gerrer vulia una cosa i ells li eren contraris, i sa qüestió es que se va aixicar i va dir:

*Me'n vaig d'aqueixa casa, no hi vull res, no hi vull res, Bordoy
todos malos, todos malos ... !!!*

I va debaixar s'escala diguent aixó, i va esser una frasse que va quedar, a vegades encara diuen, ja ho va dir l'Amo En Juan Gerrer :

Bordoy, todos malos

Aixó és modern.

Es Sastre Vaquer era poeta, en te una a n'es pou de Sa Coma, que és una poesia molt guapa, lo que no se es qui les té.

10. SA NINA MORTA (Catalina Massuti Alzamora)

Tio Bartomeu. I una nineta que varem tenir, germana nostra ... va morir que només tenia mesos. També la va pintar es Pintor Arrom.

Tia Catalina. Se que va morir, pero ja li havien fet es cordoncillos. Només tenia un parell de mesos.

N'Arrom, per pèntar.la, va treura diversos apuntes de la seva cara -que es ben Massutina- inclús, per for.ho, va anar al cementeri. Diu la meva padrina, que a ne's setmanari local, es publicaren poesies dedicades a sa nina morta.

N'Arrom la va pintar que pareix que té un any, o mes, però quan va morir, tenia un parell de mesos.

11. UNA MESTRA DEL SEGLE XIX (Catalina Mesquida Massuti. Cosina del Senyoravi)

De "HISTORIA DE FELANITX", Mn. Bauça, tom IV,pág.429:

"Cuando la mujer, que es el encanto del hogar, aporta en público el contingente de su sapiencia a la obra del saber humano, ese acto merece por cierto la más sincera flicitación por los amantes del progreso y la cultura.

Breves reflexiones son estas que se nos presentan al incorporar en este Apendice el nombre de la señorita Catalina Mesquida, nacida a 25 junio de 1851, de Cosme y Francisca Ana Massutí.

Cursó en el Real Colegio de Ntra. Sra. De la Pureza, en la capital, la carrera elemental de maestra y obtenido el título, ganó tras dignos ejercicios una escuela en Ciudadela, que más tarde permutó con la de Artá, pasando después a Porreras y por fin al pueblo de su nacimiento, con destino a la segunda escuela pública de niñas vacante por defunción de su primera poseedora, dirigiéndola hasta el fin de sus días que fue el 2 de septiembre de 1907, víctima de arterioesclerosis.

Cultivó con éxito la poesía castellana y la mallorquina, y a contar sólo con las publicadas en Almanagues de EL FELANIGENSE, podría formarse un voluminoso folleto.

Como muestra de la protección que en todo tiempo se dignaron concederle las Musas, ofrecemos una en castellano y otra en mallorquin. Son las siguientes:

A MI PUEBLO

*Tus armas la fe pregonan,
jamás dejes el fanal;
Su trasparante cristal
Antiguas glorias abonan,
y hoy que cánticos entonan
Tus hijos al gran progreso,
No permitas retroceso
En Fe, Esperanza y Amor,
Que pueblo que es del Señor
Es de todos embeleso.*

FELICITACIO

PER QUEDAR BE I GASTAR POC

*Tortades, soplillo i flam,
Bunyols de vent, ensaimades,
Datils, peres ensucrades,
Quema, mel i menjar blanc,
Pa moixó, sucre esponjat;
Tot aixó avui t'he enviat,
Se ben cert, de pensament, ,
Encarragant a n'es vent
que t 'ho dugués aviat. "*

Sa tía CATALINA MESQUIDA MASSUTÍ, era cosina del Senyoravi Miquel Massutí i Roig, varen esser molt amics i, de nins, jugaven i feien trui plagats. (La seva amistat va tenir continuació en munpare i sa tía Francisca Mesquida Alzamora, també cosins)

12. ES CANONGE CALDERER (Bartomeu Barceló Massutí).

***Bartomeu Barceló Massuti
Es Canonge Calderer***

Tia Catalina.

Es Canonge Calderer, tenia fama de gran predicador; quan ell feia es sermó l'església s'omplia.

En certa ocasió, era sa festa de la Purissima, quan el capellà que havia de fer el panegiric, a la Parròquia de Felanix, ja estava preparat per sortir, revestit amb el ruquet i l'estola va entrar a la sacristia, des de el carrer, el Canonge (que, per ventura, encare no ho era Canonge, no ho se); quan el sermoner el va voure, va dir:

Ges, En Calderer, ja me sap greu ...!

Volia dir que se sentiria nerviós de que l'escoltàs un orador tan important. El tio Bartomeu tot d'una va replicar:

Que vol que'l faci jo a n'es sermó ?

Aquell va dir que si, i li va traspasar es ruquet i s'estola i es bonete. Quan va sortir a l'iglesia cap a la trona, tothom va quedar admirat ... aquell dia, diuen que varen sentir un magnific sermó.

Tia Catalina.

Quan el tio Bartomeu havia acabades ses oposicions per Canonge Lectoral, estava, junt amb un company seu, opositor tambe, al lloc on tots dos s'hospedaven a Valencia. Els dos quartos estaven un devora s'altre. Precisament estaven els dos amics junts, mirant per la finestra, quan varen voure venir un capellà que'ls duia el resultat de les oposicions. El cor els hi va donar un bot. Des cap d'un moment varen sentir tocar a la porta de l'habitació de veinat, que era la del company del tio Bartomeu, que –tot content- va sortir a rebre la bona nova ... però se'n va dur un desengany, qui tocava a la porta era una senyora que li anava a fer una consulta i que, per casualitat, havia coincidit amb el que duia els resultat dels examens ... Li demanaren al nou Lectoral si, en qualque moment havia tengut por de no guanyar la canongia, i, sencillament, va dir que mai.

El Canonge Calderer tenia un altre germà capellà –el tio Jaume- tots dos eran molt intel·ligents, però tots dos eran molt diferents. Un exemple els retrata:

A vegades anaven a Ca'n Massutí de's carrer de's Juavert per treura a passetjar es seu nebot Pere (el tio Pere Massuti Alzamora), que a les hores era un nin petit. Hi anava el tio Bartomeu: la nostra avia, mare de l'infant, deia:

Li canviaré es baveró, l'arreglaré un poc ...

El tio:

El men duré així no cal que'l canviis

Si hi anava el tio Jaume, lo primer que demanava, era:

Arregla es nin, i el me'n duré

Un altre germà, també mort jove, dels Calderers, va morir acabat el batxiller. Diuen que era el més intel·ligent de tots.

Sa tia Bàrbara guardava es quartos dels tres fills morts, tal com els deixaren, amb el mateix mobiliari i els records més entranyables. El quarto del batxiller, Pere, estava decorat per totes les matricules d'honor que havia conseguides, que eren tantes com asgnatures havia estudiades.

Els tres germans moriren físics. El tio Bartomeu, molt resignat. En el tio Jaume li costava, a pesar de la seva fe autèntica, deixar aquest mon.

13. MÉS SOBRE EL CANONGE LECTORAL (Calderer)

Llegim a LA ALMUDAINA del 4 de juliol de 1893:

En virtud de las oposiciones efectuadas en Valencia ha sido designado Canonigo Lectoral de aquella catedral metropolitana nuestro paisano D.Bartolome Barceló, catedrático de este Seminario conciliar.

Germà Coll i Mesquida. Va dir el següent discurs en la proclamació solemne de Mateu Obrador Bennasser, Bartomeu Barceló Massuti i Bartomeu Caldenty Bauça, com a fills il·lustres de Felanitx (transcrivim, solament, les paraules dedicades a BARTOMEU BARCELO MASSUTI)

"Quan en Mateu Obrador estava començant la seva formació mitjana a l'Institut Provincial i havia deixat a la seva vila nadiua els comellars, ocells i garrigues, que tant li agradaven; els pastors i missatges que foren els seus amics; els nius de tortora i rossinyol, que foren la seva ambició, i les "gabies enganadores" que foren el seu somni, tal i com ho conta ell mateix a "*Memories d'un estudiant pages*", naixia el 28 d 'octubre de 1864, a una casa del carrer de la Soledat, En **Bartomeu Barceló Massutí**, fill d'En Jaume Barceló, "Calderer", i de Na Barbara Massutí, de Ca'n Massutí del carrer del Juavert.

Mossen Costa i Llobera, que fou un bon amic del nostre homenatjat, ens deixà d'ell una bella semblança a la nota necrològica que li dedica l'any mateix de la seva mort. El defineix com: " ...*un joven*

eclesiástico de fino aspecto y maneras comedidas, de regular estatura, rostro enjuto, noble frente, facciones delicadas y grandes ojos llenos de luz. .."

Aquell jove eclesiàstic havia fet la carrera sacerdotal al Seminari de Mallorca amb una aplicació i amb un profit poc comuns. Tot just ordenat de prevere, es llicencià en Teologia al Seminari Central de València l'any 1888 i, cinc anys mes tard, guanyava per oposició la canongia lectoral a la Seu Metropolitana d'aquella mateixa ciutat, als seus vint-i-nou anys. Un any després es trencaria aquella vida, dia 14 d'octubre de 1894, a una casa de la plaça Teodoro Llorente, de la capital Llevantina.

La breu carrera sacerdotal del canonge Barceló inclou tres aspectes en els quals es feu patent la seva clara intel·ligència. Foren aquests el de professor als Seminaris de Mallorca i València, el de predicador i el d'escriptor d'assajos filosòfics.

El seu taranna de predicador l'apartava de l'oratoria gesticulant, tan a l'us, per assolir un to reposat i sere. No foren gaire els seus sermons. Però es guarda el record del que predicà a la Seu de Ciutat glossant el tema de la Vida Sobrenatural, dels que predicà a Felanitx el darrer estiu de la seva vida a les solemnitats de Santa Margalida i de Sant Agusti, i d'una quasi improvisació, que resultà esplèndida mostra d'oratoria sagrada, que feu al Congrés Eucarístic de València el 24 de Novembre de 1893.

Els seus escrits filosòfics es publicaren a algunes revistes mallorquines i valencianes, i qualquín d'ells fou imprés també com a opuscle a part. Aquests escrits son informats de la seva profunda formació teològica i es mouen, com no podia esser d'altre manera atesa la conjuntura eclesial del moment, dins el més estricte escolasticisme, però deixen entreveure el coneixement que tenia de les modernes escoles filosòfiques i dels corrents culturals que, a l'Europa de finals de segle passat, maldaven per fer trontollar amb fort estopeig l'ancestral edifici de l'Església Catòlica.

Les circumstàncies més diverses fan sovint que sigui lluny de la terra nadiua on els homes eminents rendeixin llurs fruits; però son ben contats els qui trenquen tot lligam amb la patria deixada. El Canonge Barceló no fou, certament d'aquests. Tenc per cosa certa que la vinculació, sentida i volguda, per la terra que el veu néixer, tingue molt a veure amb el dol general que a Felanitx, i a tota Mallorca, produí aquella mort sobtada i fulminant d'un home de trenta anys, que havia viscut quasi sempre lluny del seu poble i en qui tantes esperances s'havien posat

BARTOLOME BARCELÓ MASSUTI.
Bosquejo necrológico 1894.

Pasado el primer momento de doloroso estupor ante la pérdida inesperada de un ser objeto de grande admiración y de mayores esperanzas, concéntrase el ánimo para repasar lentamente sus recuerdos; y entonces viene a conocer con más desoladora claridad la importancia de la pérdida sufrida. Esto experimentamos ahora los amigos y admiradores del M. I. Lectoral de Valencia Dr. Don Bartolomé Barceló y Massutí, bajado al sepulcro en la flor de sus años. Un joven Eclesiástico de fino aspecto y maneras comedidas, de regular estatura, rostro enjuto, noble frente, facciones delicadas y grandes ojos llenos de luz: tal era Bartolomé Barceló cuando en 1889 tuvimos ocasión de conocerle, ya señalado como una eminencia por sus talentos y estudios.

Nacido en Felanitx a 28 de octubre de 1863 de una familia fecunda en talentos, hubo de señalarse el futuro sabio por la precocidad de sus facultades entre los niños de aquel pueblo inteligente, al recibir allí la primera enseñanza. Siguiendo su vocación al sacerdocio, cursó en el Seminario de Palma con tal provecho, que en todos los exámenes hubo de ser calificado como *meritissimus*, así en latin y humanidades como en ciencias exactas y filosóficas, lo mismo en la sagrada teología que en cánones y disciplina eclesiástica. Con brillante ejercicio de oposiciones ganó en 1880 una plaza de número en el Colegio de Nuestra Señora de la Sapiencia, de la cual más tarde fue nombrado rector en 1888.

Siendo aún simple colegial en aquella respetable institución mallorquina, y antes de que fuera ordenado sacerdote, tomó parte en el concurso para la provisión de curatos vacantes en nuestra diócesis, celebrado en 1886, y obtuvo allí la calificación más alta entre los noventa y seis opositores. Nombrado en 1887 profesor de matemáticas y geografía en el Seminario Conciliar de San Pedro ...

Recién ordenado sacerdote, llamó poderosamente la atención del tribunal de grados en el Seminario Central de Valencia, al ganar allí (nemine discrepante) la Licenciatura en Sagrada Teología, a fines del Verano de 1888 ... viole aquella capital ya en 1889 tomar parte en las oposiciones a un canonicato de su Basilica; y aunque la extremada juventud del tal opositor fuese obstáculo para que se le adjudicase la prebenda nuevos triunfos intelectuales consiguió nuestro amigo en 1891: concurriendo a oposiciones para dos canonjias vacantes, una en la Catedral de Sigüenza y la otra en la ya conocida Metropoli Valentina Al presentarse Barceló por tercera vez a oposiciones en la Metropolitana Basilica de Valencia en junio de 1893, obtuvo allí, por voto casi unánime de aquel Excmo. Cabildo, la canonjia Lectoral, tras ejercicios de su justa fama

Notables, bien que no muchos, sermones habia predicado nuestro teólogo en algunas iglesias de Mallorca; pero cuando avasalló nuestra admiración con su elocuencia fue al pronunciar en la Catedral de Palma aquel magnifico discurso, sobre la vida sobrenatural, del que guardamos indeleble memoria

Bien pudo Valencia hacerse cargo de las condiciones oratorias de su joven Lectoral en el Congreso Eucarístico allí celebrado Diosele el tema con escasa anticipación, y muy pronto escuchó el Congreso maravillado el magnífico discurso de Barceló sobre Jesucristo Rey en la Eucaristia..

.....Hermosa, aunque más sencilla muestra de su talento oratorio, al par que de su pericia en el lenguaje nativo, nos ha dejado Barceló en su sermón de Santa Margarita ,predicado en la fiesta patronal de Felanitx y dado a la estampa, por acuerdo de aquel Municipio, en este ultimo verano.

En la misma temporada de vacaciones el docto prebendado, que veraneaba en su pueblo natal, pronunció allí en la iglesia de San Agustin el panegírico del gran Doctor de Hipona

El más importante de los escritos filosoficos de Barceló parécenos el salido a la luz hacia la segunda mitad de 1890 en *El Eco del Santuario* modesta revista quincenal que por espacio de dos años fué publicándose en Palma. Titulábase este trabajo "La soberania de la razón".....

Para nosotros Bartolomé Barceló era el tipo y dechad. del teólogo tal como lo reclaman los actuales tiempos. Pasó ya, la época en que se decia: *Timeo hominem unius libri*. El hombre que solo sepa un libro, aunque este libro sea la *Summa*, no es temible en nuestra edad. Requírese hoy amplitud de conocimientos, y el horizonte mental debe dilatarse por diferentes campos.....

Una enfermedad fulminante, asaltando a Barceló al regresar a Valencia desde este su pais natal, quebrantó y descompuso aquel organismo, cuyo vigor parecia ultimamte asegurado; y el dia 14 de octubre de este año de 1894 rindió su espiritu a Dios el que era objeto de tantas simpatias, admiraciones y esperanzas.....

Guardémonos de imaginar que haya sido esteril e infructuosa la formación de un sabio que debia sucumbir en la juventud. Norma y ejemplo para los que viven será el ilustre finado, y sobre su túmulo podrá esculpirse aquella frase de la Sabiduria
Consummatus in brevi explevit tempora multa

Mn. Miquel Costa i Llobera

De la Història de Felanitx, de Mn. Bauça

La muerte de un joven deja siempre en el alma un pensamiento de tristeza tan extraño y tan intenso que su recuerdo trabaja al espíritu como para imponerle la consideración de algo inescrutable .

Bartolomé Barceló extinguido en la flor de su edad, dejando un vacío en el corazón de sus amigos y eclipsándose del mundo de las letras, despues de haberse revelado como una gloria de la patria es confirmación cabal del sentimiento antes mentado.

Fue una esperanza que se disipó en lo mejor de su vida. Fue una aurora que se apagó apenas despedidos los primeros fulgores. Pero resignémonos *"joven sucumbe el que los dioses aman"* sollozó el poeta hebreo consolándose de la perdida prematura de un amigo idolatrado.

Nacido en Felanitx, calle de la Soledad, casa Nº 10, día 28 de octubre de 1864 del consorcio de Don Jaime y Doña Bárbara Massutí, deletreó las primeras letras en los bancos de Cas Lluchs. Con inclinación a la carrera de la Iglesia, dotado de superior talento, aplicación increíble, facundia y desembarazo no vulgares, disciplina severisima en los estudios y en las propias concepciones, estudió en todas las cátedras del seminario isleño consiguiendo siempre las mejores notas. Y al cursar matemáticas, lo hizo con tanto provecho y cautivaron estas tan hondamente su atención, que fueron por mucho tiempo uno de sus estudios favoritos; y en aquella gimnasia del espíritu, altamente oportuna y provechosa, se desarrolló sobremanera su talento filosófico.

A 2 de diciembre de 1880 por medio de brillantes oposiciones ganó una beca en el Colegio de Ntra. Señora de la Sapiencia, cuyo rector fue más tarde aún no terminada la colegiatura.

Donde, emperó, desplegó singularmente las alas de su espíritu fue al cursar metafísica y Teología, en las cuales adquirió profundos y sólidos conocimientos, que no dejó nunca de consolidar, acrecentar y extender hasta su fallecimiento; siendo a la temprana edad de treinta años un teólogo consumado con tanta copia y robustez de doctrina acerca de todas las cuestiones de la reina, de las ciencias, que asombraba a los que tenían ocasión de experimentárselas.

En el año 1885, siendo aún colegial y simple diácono, tomó parte en el concurso para la provisión de curatos vacantes en nuestra diócesis, obteniendo la clasificación más alta entre los noventa y seis opositores. Y para dar indicio de sus trabajos en este punto, baste decir que al presentarse llevaba nuestro joven aprendidos de memoria los dos volúmenes de Teología Moral del P. Guri, con sendas homilias sobre los Evangelios de todas las dominicas del

año, homilias concienzudamente compuestas y aprendidas para el caso, a decir de personas bien informadas.

Para premiar de alguna manera su aplicación y aprovechar su talento, el Ilmo. Prelado Dr. Cervera y Cervera en 1887 le nombró Catedrático de Matemáticas y Geografía en el Seminario y regentó dichas cátedras brillantemente hasta que en ocasión de ciertas reformas en el claustro de catedráticos de dicho Seminario, fue trasladado a la cátedra de Patrología y oratoria sagrada en el mismo centro de enseñanza.

En tales condiciones no es maravilla que nuestro preclaro compatriota, recién ordenado sacerdote, llamase poderosamente la atención del tribunal de grados en el seminario central de Valencia al ganar allí (nemine discrepante) la licenciatura en Sagrada Teología, a fines del verano de 1888.

Mas la brillantez de aquel primer ejercicio teológico del joven felanigense en Valencia no era sino el anuncio de más esplendidos fulgores que debía irradiar aquel ingenio en tan culta ciudad, que con razón se considera como emporio de los estudios sagrados en España. Vio ya en 1889 aquella capital tomar parte en las oposiciones a un canonicato de su Basílica; y aunque la extremada juventud de tal opositor fuese obstáculo para que se le adjudicase la prebenda, no pudo impedirle que consiguiese la palma del triunfo científico en aquel certamen. Nuevos triunfos intelectuales consiguió Barceló en 1891 concurriendo a oposiciones para la provisión de dos canongías vacantes, una en la catedral de Sigüenza y otra en la ya conocida metrópoli valenciana.

Victorioso resultaba cada vez en el palenque el gallardo adalid, invulnerable por la solida y bien forjada armadura de su doctrina, terrible a sus contendientes por lo vigoroso y acerado de sus argumentos. Tanta superioridad hubo de imponerse muy pronto. Al presentarse por tercera vez a oposiciones en la Metropolitana Basílica de Valencia en junio de 1893 obtuvo el voto casi unánime de aquel Excmo. Cabildo consiguiendo con ello la Canongia Lectoral, tras ejercicios dignos de su fama.

Canonigo Lectoral de la M.B. de Valencia a los 29 años, nuestro paisano había llamado la atención del Eminentísimo Cardenal Arzobispo Don Ciriaco Sáncha Hervás, quien al verle encargado de la cátedra de hermeneutica en el Seminario Central, habíale querido proveer de cuantos libros le fueran convenientes para ampliar sus estudios. Del afán con que Barceló correspondía a esta bondad de su Prelado es prueba fehaciente el propósito que manifestaba de componer una obra de texto para dicha asignatura, libro que con seguridad hubiera resultado un monumento de sólida

ciencia, doblemente notable en España en donde apenas se cultivan hoy los estudios bíblicos.

Más no eran únicamente las aulas el terreno propio para el joven prebendado. A las cualidades de la mente y del saber unía Barceló para la oratoria la viveza y graciosidad de la fantasía, el moderado fuego de los afectos, la distinguida naturalidad de la entonación y de los ademanes.

No era ciertamente un orador popular, ni del género arrebatado y efectista, pero atesoraba las condiciones perfectas de un orador filosófico; así que como orador sagrado rayó también a gran altura porque sus sermones estaban repletos de ciencia; solo se le podía tildar un defecto cuando predicaba en los pueblos; sus sermones eran "demasiado buenos", no estaban al alcance de todos los oyentes, porque lo que parecía claro al Sr. Barceló, no parecía tan claro a algunos, y aquí es oportuno citar uno de los triunfos más notables que obtuvo en su corta vida: cuando se estaba celebrando en Valencia el Congreso Eucarístico en donde se habían reunido casi todos los Obispos de España, un día debía pronunciar un discurso el M.I. Jardiel, elocuentísimo orador español y Canonigo de Zaragoza y poniéndose este señor enfermo, el Cardenal Arzobispo llamó al Sr. Barceló y le dijo: *Es necesario que saque Vd. al Congreso de apuros y que mañana haga el discurso en lugar del Sr. Jardiel.. Si Su Eminencia Reverendísima lo desea* -contestó el Sr. Barceló- *puede señalarme el tema, y lo hare.*

Después de señalado, se retiró nuestro paisano, y al día siguiente escuchó el Congreso maravillado un magnífico discurso sobre Cristo Rey en la Eucaristía, por cuyo motivo fue calurosamente felicitado y el discurso, en suma, le valió los honores de la publicación.

Hermosa aunque sencilla muestra de su talento oratorio, al par que de su pericia en el lenguaje nativo, nos dejó el Sr. Barceló en su sermón de Santa Margarita, predicado en la fiesta patronal de Felanitx, dado a la estampa por acuerdo del Municipio en 1894. En la misma temporada de vacaciones el docto prebendado pronunció en la iglesia de nuestro ex-convento de San Agustín, el panegirico del gran doctor de Hipona; y en esta pieza se excedió a sí mismo según testimonio de oyentes autorizados. Fácilmente se alcanza la superioridad de este discurso sobre los demás panegíricos del mismo orador, por ser el asunto más adecuado a sus facultades.

Igualmente habiase manifestado polemista irrefragable, prestando su cooperación a cierta polémica periodística que llegó a preocupar a la opinión pública y hasta tuvo eco en la Corte; y rogado por sus amigos empezó el sabio joven a escribir algún trabajo filosófico con destino a la publicidad, como veremos al final del capítulo.

Con tal caudal de ciencia teológica y filosofica atesorado, con sus relevantes prendas y modo de ser personal, sin duda Barceló fue honor y gloria del pueblo que le vió nacer, legitima esperanza del clero mallorquin, ornamento del Cabildo valentino, lumbrera del Seminario central y altamente acreedor al aprecio de todos los amantes de la ciencia, mucho más que por lo producido por lo muchísimo que habia de producir.

Existencia empero tan aprovechada se desvaneció cuando comenzaba a dar fruto de su aprovechamiento. Una enfermedad fulminante asaltó a Barceló al regresar a Valencia desde su pais natal, quebrantó y descompuso aquel organismo, cuyo vigor parecia asegurado; y día 14 de Octubre de 1894 falleció el que era objeto de tantas esperanzas (Ocurrió su obito en la casa marcada con el nº. 1 de la plaza Llorente, piso 2º, frente a la iglesia de los Templarios, fue sepultado en un nicho de la tumba de los canónigos de Valencia).

Al recibo de lacónico cablegrama anunciando el triste desenlace, la Rda. Comunidad presbiterial de la Parroquia, previo generoso acuerdo, celebró en sufragio del ilustre finado un solemne funeral al que hicieron acto de presencia las autoridades locales y las clases todas de la sociedad felanigense; y sus numerosos amigos y admiradores residentes en la capital isleña costearon otro en la iglesia del Santo Hospital acto que detalla el *Católico Balear* nº. 1163 en los terminos que siguen:

Merecido tributo.- El funeral que, según teníamos anunciado se celebró ayer en sufragio del M.I. Sr. Dr.Bartolomé Barceló en la iglesia del Hospital de esta Ciudad, revistió un carácter realmente serio y significativo. No fue en verdad una de esas manifestaciones estrepitosas y artificiales que el mundo tributa a reputaciones más artificiales aún, ni lo consentian tampoco los méritos sólidos indiscutibles del difunto lectoral de Valencia.

Organizados y costeados por una amistad anónima y tomando parte en ellos numerosos eclesiásticos testigos y admiradores del talento y virtudes de nuestro malogrado amigo, los funerales fueron bajo todos los conceptos religiosos.

Cantó el oficio de difuntos el Sr. Lectoral de esta S. Iglesia Don Matías Company, ejerciendo de Diacono el Sr.Magistral D. Pedro J.Campíns (despres va esser Bisbe de Mallorca); de Subdiácono , Don Gabriel Palmer actual rector de la Sapiencia y de Asistente Don .Antonio Alcover Catedrático de Historia Eclesiástica en este Seminario (Despres Vicari General i Canong Magistral

Estuvieron representados en dicha función, el claustro de profesores de los cuales había sido el Sr. Barceló digno compañero y el Colegio de la Sapiencia que tantas pruebas de amor había

recibido del finado; formando el interesado fondo de la concurrencia multitud de respetables sacerdotes, de literatos insignes y de entusiastas discípulos que fueron a tributar obsequio postumo a la imperecedera memoria del simpático compañero, del admirable disertador y del respetado maestro, que en mitad de sus días ha descendido al sepulcro.

Todo allí fu altamente expresivo; y para nosotros que conocemos la honda impresión que en el ánimo de los concurrentes causó tan sensible pérdida, hasta la circunstancia al parecer vulgar, de no despedirse el duelo, entrañaba la idea de que cada uno de ellos se daba ell pesame a sí mismo.

Notose en todo el acto ese espíritu de recogimiento y de oración, esa comunicación viva y ferviente de los que quedan en el destierro con el que voló a la patrta; y el alma del ilustre prebendado, que presidia acto tan solemne, habrá acogido con placer el testimonio de gratitud que le tributaron los amigos, y experimentando el decisivo efecto que tienen las oraciones de los cristianos, en el acatamiento de un Dios que ha dicho: "Es bueno y santo orar por los difuntos para que sean absueltos de las faltas consiguientes a la humana condición".

Asi lo creemos".

Dejó publicado:

I. **Ecee Rex Vester.** Discurso pronunciado la tarde del 24 Noviembre de 1893, cuarto día de los solemnes cultos celebrados en la basílica metropolitana, con motivo del Congreso Eucarístico, donde se admira lo vasto y trascendente de la composición a la vez que la alteza y brillo de los pensamientos y de las imagenes.

II. **Sermó predicat el dia de Santa Margalida**, patrona de Felanitx, 20 juliol del 1894. Obra maestra en el sentido de oratoria sagrada, muy recomendable por tanto en la 1ª parte. En la 2ª un deber nos obliga a decir que admite como ilustres de Felanitx algunos personajes, que como tales eran considerados en la fecha que predicó el Sr. Barceló, pero hoy, hechas luces particularmente sobre la originalidad del Obispo Alou y del Ministro de Hacienda Cayetano Soler el aserto necesita más averiguación antes de presentarlo como seguro ante la historia.

De unos ensayos filosoficos iniciados, solo alcanzó a publicar:

III. **La Soberania de la Razón.**

IV. **Cómo Dios tiene idea de la extensión.**

Por fin, del libro de actas del Ayuntamiento copiamos:

A 4 de Noviembre de 1894, el Concejal D. Jaime Cabrer propone a la Corporación, declarar hijo ilustre de esta Ciudad al canonigo Barceló y tan luego como los fondos municipales lo permitan se adquiera y coloque su retrato en el salón de sesiones de la Casa Consistorial oomo prueba de homenaje al esclarecido compatricio y para que sirva a propio tiempo de ejemplar estímulo a las generaciones presentes y venideras.

Sin discusión alguna fue aprobada por unanimidad la presente proposición.

14. HERENCIA INSOLITA

Tio Bartomeu. Era ca seva aquí a on ara és es Kansas, que era de l' Amo En Bernat Sales que es va fer Capella, i Don Miquel Sales mos contava, a ne's casino, que el tio sempre li deia:

Te faig hereu de sa vessa dels altres.

I ningú sabia que era allò. Llevonses vàrem sabre que sempre va dir sa missa primera, i així com molts de Capellans no la vulien dir, perquè le deien quan encara no hi veien, i guanyava dos reals més (es que deia sa missa primera) i ell posava tots aquests doblers a dins una calça, i va deixar a Don Miquel Sales aquests doblers que eren de **sa vessa dels altres**

15. EN BASSACOLLET

Tio Bartomeu. Son pare de'n Juan Sabater, tu no l'has conegut, Mestre Antoni Sabater, estave a n'es Port, i va venir de Santa Catalina fent de sabater, però nomes de "remendón" i tenia a n'es Port un casinet de mala mort, i tenia set o vuit atlots i hi havia talent a ca seva; i un dia pescaven d'encesa, en s'hivern, a n'es Port, que era una ruina, havien vengut ses quebres i ja havia acabat s'embarc i tot aixó...Havia quedat es Port com un desert...

Pescaven d'encesa so'n pare de'n Pere Batle i un que li deien **En Bassacollet**, que es un que era parent -jo no l'he conegut mai- de Ca'n Pollença, un d'aquets penjats que sempre, saps, només cerquen posar lio. I a devers la una de'n sa nit, alló pescant, li va dir, diu:

Atraca a n'es moll..

¿Que haig de fer ?

Atraca !...

i varen atracar allà.

*Hem d 'anar a Mestre Antoni es sabater, que mos fassi un
café.*

Figuret, devers les dues de'n sa nit! I mestre Antoni es sabater, que quan havia de dir una cosa grossa (duia unes uieretes d'aquelles,saps, amb un fil d'alambre) les sa posava damunt es front... I En Bassacollet aquell va tocar, però amb un tocar misterios; i Mestre Antoni diu:

Que hi ha res de nou?

Se va pensar que era una barca de tabac, que anaven a dir *Voleu anar a avisar a n'En Fulano o a n'En Zutano...*

i els varen dir:

¿ Voleu devallar Mestre Antoni ?

Ara devall, ara devall.

I quan va voure aquells dos personatges a sa barca, diu:

Vetua... (ja va dir sa primera flestomia) ¿I que vulieu?.

I aquell va dir:

*Mestre Antoniet no vos enfadeu, esteim enredats de fret i
heu de fer es favor de fer-mos un cafe.*

Me cago en tal !! (quan va sentir un cafe...)

I res, ja varen esser dins la casa; se'n va anar a n'es mulinet, que eran uns mulinets que se possaven dins ses cames. I no hi va haver café molt, i en va tornar a amollar un altre de grossa. .No se que va dir.... I rodava allà, rodava, rodava. ..

Aquels mulinets mulien un grà cada dos o tres rodades...I

En Bassacollet, en me sent no me me sent, deia:

Ca, i saps que estara de molt de temps... N'hi hà per una hora

I aquell, quan va sentir aixó, diu:

Me cago... (una flestomia que no se pot escriure)

16. ES MÉS CAPARRUT QUE EN RABASSA

Tío Bartomeu. Tu has conegut Don Jeroni Veny...germà de's general Bum Bum. Els Venys: Don Jeroni era beneficiat de Lluc, i el Bisbe Cervera va llevar aquest benefici, i ell va escriure un escrit contra, el Bisbe. I el Bisbe li va llevar sa missa, mentre no rectificàs lo que havia dit.

Sa mare des Rabasses...No se saludaven ninguns. Eren, es Micer, es General, D. Jeroni i sa germana aqueixa (sa mare de ses Rabasses), i tots estaven bereïats. Sa mare de ses Rabasses els va citar a una casa, que no fos sa de cap d'ells, a n'es germans, i va dir:

Com sabeu, el Bisbe ha llevat sa missa. a n'En Jeroni

Es dit ***Es mes cabaçut que En Rabassa*** ve d 'aquí.

Diu: ..

Li ha llevat sa missa mentres no sa doni,.... no faci un acte d'humildat ,

Diu:

i jo vos propos, que mentre tots fassem lo que li produïa aquest benefici, a fi de que no se vegi obligat a aversse de donar.

I tots varen dir:

¡¡ ACORDADO !!.

17. ES BATLE BOTÉ

Tio Bartomeu.- *¿Tu l'has conegut a n'es batle Boté?*

Tia Francisca. *No. ¿Peró, que no era so'n pare de Dª Juanita ?*

Tio Bartomeu. De D^a. Juanita !. Havia vingut de l 'Havana. I tenia una casa de prestamos, i se coneix que un dentista degué dur s'instrumental a empenyar allà, i no'l va treurer.

Quan varen venir de l 'Havana, el va dur. I a la Vila no hi havia cap dentista; si s'havien d'arrancar un caixal, anaven a n'En Lluc o a n'es Menescal Noguera, eran es dos que tenien I es batle Boté, aqueix arrancava caixals i feia pagar una pesseta. Ell era un amo, però era Batle.

I En Bassacollet, que s'havia d'arrancar un caixal, diu:

Aniré a Don Bartomeu i no em farà pagar res.

En aquell temps feian pagar una pesseta. I hi va anar, i conversava molts de pics en castellà -havia vingut de l'Havana, aqueix, En Boté, i de vegades deia frases en castellà, i res, i li va arrencar es caixal, sense adormir ni res!:

Molt bé, Don Bartomeu, molt bé.....

El va alabar la feina perquè no li cobrés !

I ja pot dir que val....

Diu:

Hombre, la costumbre, una peseta!

I En Bassacollet va. dir, diu:

Ara no le duc; ja li duré, Don Bartomeu.

Bé anauveu-ne tranquil.

Res, En Basacollet sen va a ca seva i dona sa pesseta a sa criada.

I seia a sa Butigueta prenent café, o no se que feia.....

I:

Don Bartolome! ¿Que no li ha donat sa pesseta sa criada?. Ya está bien ! (com que dir : no em parlis d'aixó ara aquí)

Sap quina feina mes ben feta; jo no mé n'he temut de res;i li he donada ¿eh? No fos cosa que una feina d'aqueixes no se pagàs,.... tal i qual. ..

I l'on demà li tornava repetir s'escena. I era bregat es Boté aqueix,saps, no era...i... diu:

Toma la peseta y no me hable más.

Tia Francisca. Li va surtir de franc.

18. DE CAÇA

Una glosa pel Batle Boté

Es Batle Boté devia haver perdut una cotorra, per devers San Salvador...

Tio Bartomeu. I li varen posar: *Aqui fonc trobada...*

Tia Catalina. *damunt un fasser*

Tio Bartomeu. *damunt un claper ...*

Tia Catalina. *fassung !!*

Tio Bartomeu. *claper !!.. Sa cotorra amada des Batle Boté*

19. ES CAPELLÀ DELS ROSSELLS

Tio Bartomeu. Seia a nés balcó, tenia mes de 200 kilos.

Tia Francisca. Estava tocat.

Tio Bartomeu. Però no era cap boig, no.

Tio Bartomeu. Tenia mal de caixal. A nes portal no hi havla ningú, i ell deia... *Ja va !* i sortia a nés portal i deia:

Si, digau-li que estic mes aliviat, moltes gracies per s'atenció, moltes gracies.

I tornava Entrar i deia:

Don Salvador Vica que ha enviat a voure com me trobava.

Des cap d'una estona:

Ja hi tornam esser ! ...Ja va

....i no hi havia ningú.

Tia Francisca. Tot era comedia.

Tio Bartomeu. I tornava a dir:

Es Rector Planes que s'interessava per jo.

Feia aqueixa comedia... No sabies si eres tu que t'enreies d'ell o ell que s'enreia de tú.

Tia Francisca. ¿I que no vulia que li diguessin Don Santiago?

Tia Catalina. I un dia ell deia sa missa, que tenia sa capella baix de s'escala.

Tio Bartomeu. En Bernat Randa era s'escolà..

Tia Catalina. I noltros mos varem seura a un balanci, i se vou que varem xerrar un poc, NaTeresa i jo, i ell se va girar i va dir:

Nines, o per amunt o per avall !!

Tio Bartomeu. Sempre deia sa missa darrera es dia que sa processó anava a San Salvador, que llevonses devallavan es mitg dia . ..I noltros anavem a esperar sa processó a n'es carrer nou.

Partien después de sa missa primera, i tornaven venir después de sa darrera.

I es Capellà des Rossells deia sa missa darrera aquell dia; i sentir-lo dir s'ite missa est...S'adelantava i deia: *ITE!!!*, però amb una veu que pareixia....

P.A. *Hi havia uns capellans molt rars per aquí..*

Tia Francisca. *Peró s'ha acabat aquella raça de capellans rars; saps que n 'hi havla que eren celebres.*

20. AMB ES CAPELLÀ DELS ROSSELL

Tio Bartomeu. Ell feia de mediador, i varen venir els amitgers de So'n Roig i explicaren.... Don Jaume explicava s'assunto a sa seva manera... i ets amitgers:

No, però no es així !!

Callau !! Quan parla sa Ciencia, voltros no teniu vot ni veu! (Aixó ho va dir es Capellà dels Rossells, que tenien sa conferència a ca seva).

I aquell allà:

Perque sa llei i s'article tal, diu aixó... (i per amunt i per avall)

Peró no si el varen obligar....

Vos he dit que callassiu !! Seguesqui Don Jaume i els he deixi anar !! (I ell ja sabia sa seva part que era)

I quan varen tornar interrompir, va dir:

Calli, Don Jaume CICILIA !!!

I sa criada diu:

Qu vol senyor?

Anau allà de dins...Fe-los arrós !!

21. ES CAPELLÀ DELS ROSSELLS I DON CASIMIRO

Tio Bartomeu. Varen venir dues mestres a sa Torre , i una era casada amb un senyor ...

Tia Francisca. Jo el coneixia a Don Casimiro, era mestra meva sa dona. Li deien *“Don Casimiro y casi no ves”* .

Tio Bartomeu. Bé, idó, D. Casimiro. Bé. Don Casimiro agranava i feia totes ses feines de la casa, i anava a sa Butigueta i En Pedro Felip a vegades el convidava a prendre un café, porque no tenia cap doblor ni un. I a vegades deia:

Don Pedro, li he fet una oda....

i li recitava una composició que havia feta.

Tia Francisca. Bé, era un estrefolari.

Tio Bartomeu. I va descobrir que es Capellà dels Rossells, noltros hi anavem allà, cunvidava a fumar a n'es qui hi anavem; pero feia es cigarro ell. En fumava en paper negra; feia un cigarret i el te donava. I Don Casimiro se va fer huesped de's Capellà per fumar aquest cigarret o dos. Però es Capellà dels Rosells, que no era cap boig, va dir:

Aquest homo te talent.

I li deia:

I vosté me dirà, Don Casimiro, ¿ que no ha menjat mai porcella rustida ?

Jo, a n'es poble meu, vorà, aixó no s'usa

Vosté no se'n anirà d'aquí que no n'hagi menjada, jo li garantesc.

I aquell deia:

Quan vulga

I no hi va arribar mai, ni un pic. Cada dia li anomenava plats: i de's doblegats, i de ses coques i de's escaldums

22 MENJAR

Tío Bartomeu. Es berenar de's dematí era igual que es dinar i es sopar.

Tía Francisca. A Ca l'Avi, però crec que es una costun de Maó, fregien una pellada enorme de patates. I treien damunt sa taula aquella pellada de patates, sobressada i formatge , café amb llet, i una cafetera

23. ES NOTARI PUIG

Tio Bartomeu. Aqueixa és celebre , perquè es de "filosofo" aqueixa. Va acabar de Micer i el varen presentar a n'es partit conservador. Don Salvador Vica va dir:

Bono, ja tenim un socio nostro que ha acabat sa carrera i el vos present aquí

I ell se va oferir, si mai ningú tenia cap dificultat, que estava a nés servici....

Coses des Notari Puig! ¿Que no'l vares sentir mai tú?

Bé; i a Don Miquel Palmer, es sabater de's Port li devia cent lliures; tenia un recibo de cent lliures, i, punyeta, no'l pagava.

¿I que l'havia de dur a n'es Tribunal ?

I diu:

Escolta Jaume, ara que has dit aixó, jo tenc es sabater d'es Port...No vull res de tribunals, ni res...¿No conseguirie's qualque cosa?.

I En Puig festejava i tot lo dia era a Ca'n Pollença, que estava al costat de Ca'n Vica, i va dir:

No pas ansia, I ho deixi a compta meu

I va anar allà:

Vuldrieu dir a Mestre Antoni a voure si vol venir ?

¿Que hi ha res de nou, Don Jaume?

No. Jo vos ho diré: Com sabeu, jo ara he acabat sa carrera i Don Miquel Palmer m'ha dit que te un petit conte en vos i..., i però res de tribunal !. M'ha cercat a mi com a mediador a voure si.... tal i qual....

Mestre Antoni sa posa ses uieres i diu:

I voste, sap que parla de bé....Vosté serà un

A mi, no m'havien parlat tan bé mai ... Però jo li diré que ara, de moment, hi ha un petit inconvenient.

Digau

Que ara es meu capital es un capital flotant i no'l puc realitzar.

I aquell com que havia dit flotant, sa pensava si era que tenia part amb una barca

¿I amb a que el teniu?"

!!En mosques !!

I a dins ca seva n`hi havia un milló.

24. NINES DOLENTES

Lo que avui, en es Port es **Ca En Rabassa**, va esser de l'**Amo En Bartomeu Mola**, el nostre besavi. Bartomeu Alzamora Soler, pare de la Senyoravia Massut!, que com molts de felanitxers es dedicava a la exportació de vi. Per aixó va fer sa casa del Port, amb un gran magatzem, a la part de l'Aduana.

El polític felanitxer, cap dels lliberals i Batle que fou de Felanitx, era un homo econòmicament poderós, va fer sa casa del Port que es una de ses mes antigues, de les *pioneres* del Segle XIX.

Aqui la familia "MOLA" hi passava mesos, inclosos mesos escolars. I com que les germanes Alzamora, les seves filles, (entre elles nostre Avia Magdalena Alzamora Riera), eran molt estudiadores, l'Avi Mola les volia *lletrudes*, quan venien al Port duien amb elles un mestre -*un preceptor*- que li deien es Mestre Pollença. Ses nines li feien ses mil barrabassades i jutipiris, li feien sa vida impossible. Es mestre se va cansar i les va deixar, ... i es jovenet se'n ha anat amb ses ales baix es braç

25. UN VENEDOR DE PEIX

Aquesta novelesca història, la me va oontar sa **Tia Francisca Mesquida** :

Era un venedor de peix. Cada dia, a peu, aquell homo (Bonnin de llinatge) baixava des de Es Port a Felanitx. Era molt pobre i sols no tenia per comprar un carretó.

Quan passava per davant CA 'N MOLA, el nostre besavi (L'Amo En Tomeu Alzamora), el convidava a beure una copeta. El venedor corpesponia. i deixava a sa padrina Mola (Riera) que escollís,

pagant.los, naturalment, els peixos que més bona cara li fessin.. Despres anava al mercat.

Cansat de passar trifulques, ho va deixar tot i sen va anar a Cuba. Allà es va llogar a un *ingenio*, propietat d'un ric americà, el Sr.Amstrong. Aquest senyor era multimillonari i només tenia dues filles, una d'elles, lleprosa. Precisament la malalta se va enamorar del bracer mallorquí, que era ben plantat. Ben segur que per aliviar la desgràcia de la seva filla, el ric propietari va proposar a n'En Bonnin que se cases amb ella: el premi seria la seva fortuna.

Va acceptar el felanitxer. El matrimoni va durar ben poc temps, perquè la malalta va morir quasi tot d'una (sense haver tengut fills). L'antic venedor de peix va casar-se després amb la seva cunyada, de .la que va tenir molts de fills.

Un día, ja inmensament ric, va retornara la seva terra, amb la seva esposa. Però a Felanitx (situem.nos al segle XIX) no els feien gens de cas. Les senyores no volien alternar amb l'esposa del ex venedor de peix.

Els *indianos* feren una hermosa casa an Es Port, però ben prest la. Sra. Armstrong, sentint.sa tota sola, no hi va voler viure.

Compraren la finca **Es Fangar**, de Manacor, que havia estat de Ca La Torre. Allà montaren un palau que volia ulls per mirar. I allà va esser ella (se deia que era de ses mes riques de Mallorca) que va despreciar a les altives felanitxeres.

Neta del matrimoni es la poetesa Ana-Inés Bonnin Armstrong que, encara que visquent a fora, no ha deixat mai la relació amb la nostra Illa..

26. SA BUTIGUETA

La me va contar en **Toni Vaquer Ramis**.

Sa Butigueta.... era es **CASINO FELANIGENSE**. Era es casino o societat dels rics, d'aquells que no feien res més que oontrolar els seus majorals a l'epoca del batre i llevar sa pell als veïns (i veïnes que, per ventura, els havien rebujat).

Sa Butigueta no tenia res de societat cultural ni tan sols recreativa: allí no s'organitzava res de res.

Puntualitzem: amb escàndol es recorda un ball que va esser la seva, única, activitat social; a Felanitx se'l recorda com **es ball des gambirots**. Llogaren *Senyores* d'una casa de Ciutat (que li deien Ca N'Elena..), i armaren una bacanal de campionat.

D. Pedro Felip.. , germà del tio Jaume Arnau (es Metge Felip), era el propietari del immoble de Sa Butigueta.

Un dia es passejava per dins Es local, mentre dos socis jugaven a "ajedrez"....

Un dels jugadors tardava massa en moure la peça; l'altre li va dir:

Parèix que esperes l'Esperit Sant.. .

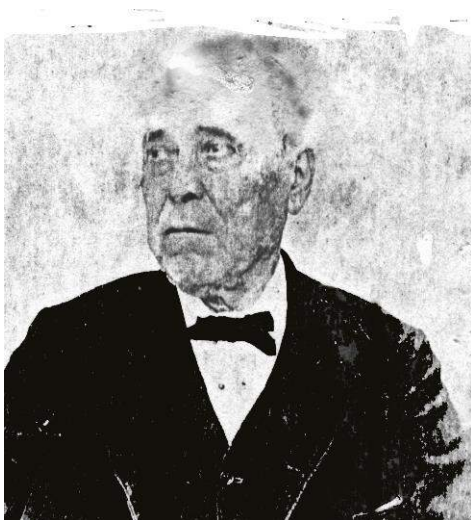
Va replicar el primer:

Jo no l'he vist mai per aquí a l'Esperit Sant..

I Don Pedro "Felip".. va sortir immediatament amb aquesta:

Jo si que l'he vist per aquí, però en forma de llengos de foc !!.

27. CA'N MOLA

Bartomeu Alzamora Soler

Francina Aina Riera

Tio Bartomeu. Ella, mumare, era sa major; llevors sa tía María, casada a Ca'n Riera, que eren cusíns els dos; llevonses venía sa tia Francisca casada amb En Mesquida, que va esser sa padrina de'n Germán (Es sa que sa va casar amb so Metge Mesquida) I aqueix (es Metge Mesquida) era cusí de munpare.

Tia Catalina. Tres cusíns amb tres germanes.

Tio Bartomeu. I sa tia Antonina era fadrina. Va morir a sa clínica, a Palma.

Es Canonge Alzamora, era cusi germà de la senyoravia.

S'.Ajudant de's General Cabrinetty era germà de's padri (o sia, era tío de la senyoravia).

Va murir a Estella. No va murir en guerra; estaven a sa plaça d'allà amb sa tropa, havíen de "*alojar*" ets soldats , i un tir perdut el va matar. Era Capità.

Tía Catalina. L'Amo En Tomeu Mola, era son pare de mumare.

Tio Bartomeu. I va esser ell és que va fer En Maura Diputat, es primer pic que el varen votar, el varen dur aquí i li varen donar tot es censo.... Era com un cacique. Aquest era germà de's militar. I va surtir En Maura, diputat pe's vots de Felanitx. I sempre va tenir contacte amb so padri Mola; se varen cartejar i tot aixó. I inclus quan hi va haver es plet de So'n Valls, que va esser un plet mol t famós que hi va haver, el va dú en Maura, el va defensar a n'es Suprem.

Es padri Mola no tenia carrera.

Tia Catalina. Después sa politica, com que fa aquelles girevoltes, va resultar que En Maura, que l'havien pujat es lliberals, llevors va esser conservador, però es padri va quedar en es seu puesto, a lo que era..... No se va girar. Però En Maura llevors va esser d'aquell partit. I es padri a lo millor ja havia tornat més vell, però no va claudicar mai.

I va venir En Maura a Mallorca, i com que també sa seva amistat era personal; tothom va anar a voure En Maura, es qui eren de's seus, i ell (es padri Mola) com que era un amic seu, tambe va voler anar a saludar-lo. Se va posar en fila, per desfilar devant En Maura. Hi va passar tot-hom, i quan va estar devant ell, que ell

també va anar per saludar, diu que En Maura, davant tot-hom, el va aferrar i li va dir:

Vós i jo no; hem de dinar plegats.

Ell va anar per saludar-lo i En Maura el va abraçar i li va dir:

Vos i jo hem de dinar plegats.

Vull dir que s'amistat

Tio Bartomeu. Va ésser diputat pels vots de Felanitx; li varen donar tot es censo.

P.A. Hi havia una tia que li agradava molt prendre café.

Tia Francisca. Aixó era sa tia Antunina Mola (germana de la senyoravia).

Prenia tot es café que puria. Llevors, en aquell temps, feien es café en cafeteres russes. I ella devora Ca'n Mola, perquè vivien a Ca'n Mola, ella, bono, dinava a ca nostra i a ca altres parents i s'entemien sempre o sabia a quina hora giraven sa cafetera a Ca'n Grau, en El Perú, a n'aquells casinos de devora; i es primer que surtia era es mes bó, i anava a prendre es primer café.

Un altre germà era, el tío Bartomeu Mola, que se'n va anar a Amèrica i va ésser es que va enviar a demanar a n'el tío Pere Massutí Alzamora.

28. ELS BELOS (Roig) I ELS SALES (Obrador)

Tio Bartomeu. Aqueixs son de part de sa mare de munpare. Es padri era un totsol.

Es padrí Belo no l'he conegut mai. Sa padrina (Caterina), sa mare de munpare, era germana de sa tia Maria i de sa tia Petra Roig. So'n pare tenia un fill, que també numia PERE. Eran tres germans i aqueix fill que numia Pere. I aqueix fill festejava una atlota i se va berellar, s'atlota; i so'n pare de'n Pere s'hi va casar. Tenia 80 i pico d'anys, quan se va casar, i va tenir tres fies, que son ses tíes de'n Sureda. Sa mare d'en Sureda una, i ses dues fadrines que varen quedar, que aqueixes son Roig i Martorell. Son mortes totes. I ses altres i sa tia Maria, numien Roig i no sé que eren de

segón llinatge. Sa nostra avia (germana de sa tia Maria) era Roig i no se i Nicolau!

Tio Bartomeu. El tio Mateu era fill de sa tia Maria. Era Obrador Roig. S'homo (de sa tia Maria) era Sales.

S'homo era cusi d'aqueix Sales, d'aqueix MATEU OBRADOR, poeta.

Tia Catalina. El tío Mateu era cusi de munpare.

Tio Bartomeu. Era gent rica (Els Belos). Eran quatre germans: tres germanes i un germà, que era En Pere, aqueix fadri; son pare se va casar amb sa seva al.lota, i varen tenir tres filles, i varen hacerr de fer tres parts més de lo que hi havia, perque es ric era ell.

De sa part de sa mare, aquelles no hi varen tenir res, però de sa part de s'on pare, els va haver de deixar com els altres.

Deian aixó que son pare li va dir:

Aixó no son papers de fer, que vol dir deixar s'atlota i aixó...

i si va casar ell.

Tia Catalina. Idó jo entenia que era al revés, que li havien robada; que es temps que ell era a estudiar....

Tio Bartomeu. No, no, no...

P.A.. *¿I no n'hi va haver un que se va matar?*

Tia Catalina. Aquest !

Tio Bartomeu. I no se va matar; ho va intentar...de's disgust de sa casada de so'n pare.

Tia Catalina. El tio Pere li va treure es guinavet. Se va trastornar.

Tio Bartomeu. Aixó a mi no m'ho han contat mai, perque no m'ho contaven.

Tia Catalina. Jo sentia dir a mumare que el tio Pere li havia pres darrera, que se'n pujava allà dalt, i perqu. ja no li va agradar, va voure que anava com a d'aixó i li va prendre darrera i va arribar a n'es terrat de mes amunt de ca nostra, que primer feia un porxo i llavor un terrat, i ell va arribar d'hora a n'es moment que pujava una escalereta petita, a

n'es moment que sa clavava es guinavet; i mumare me deia que el tlo encara l'havla agafat així i el varen salvar. Estava trastornat.

Tia Francisca. No se va murir; se va clavar es guinavet ¿No saps qui era que ho contava en aixó? Na Miraies. Tu l'has coneguda.....

Tia Catalina. Veiés !

Tia Francisca. I na Miraies es sa que el va trobar.

Tia Catalina. I jo em pensava que era el tio Pere.

Tia Francisca. Na Miraies estava a devant, perque aixó era a Ca'n Belo, aquí on era Ca'n Puput llavors, i Na Miraies estava a qui on era Sa Mola, a Ca'n Juan Rata, aixó era sa posada de Sa Mola, i hi estava Na Miraies perque llevors no pagaven res si estaven de posaders. I s'homo de Na. Miraies anava embarcat i ella sa passava la vida tota sola amb so fi, amb so nin, llevors era un nin petit, i ella va sentir es crits:

Aixó és aquí devant.

I hi va anar -aixó ho he sentit contar a ella a Na Miraies- i així com avançava veia que els crits venian de dedalt i era a n'es terrat de Ca'n Belo (devant Ca Na Miraies). Llevors se'n va anar a estar tot sol. Na Margalida Blaia el cuidava.

Magdalena. El cuidaven ses criades de per tot; i va deixar una moneda a cada una, i sa Madona Margalida deia:

A jo la me va deixar, a ses altres dues no ho se.

Tia Francisca. *I m'en vaig fer sa botonada.* I deia que no vulia que li fessin es llit, tot lo damés, ferli net, si., però que li deixassin es llit sense fer, perque deia que llevors feia olor de dona.

P.A.. *I estaven ben locos aqueixa gent !*

Magdalena. No es raro que tots ho siguem un poc.

29. ES CAPELL DE SA TIA NANA

Sa tia petita, lluia un capell negre, amb un vel, que era imponent i també es darrer crit de sa moda d'aquell temps. La

dona va anar a espolsar murtrons. Es capell se va posar ple de la pols d'aquells fruits. Quan tornava, va aturar-se a Can Calderer, a ca sa tia Bàrbara Massutí Nicolau (160), en el carrer de la Soledat.

Sa tia Bàrbara va sentir una veu coneguda:

Ave María Purissima.

Era sa tia petita o nana. Hi va haver un dialeg curt i ràpid.

*I que veniu d'espolsar murtrons?
Com ho saps?*

Pes capell !

Mai més no va tornar sa tia nana a posar-se aquell capell solemne i negre, que estava blanquejat pel polsim dels murtrons. Sa tia nana se va llevar es capell davant de sa seva neboda i el va potejar amb rabia. Perque ho va fer?

La interpretació esta en el fet que el capell havia descobert el seu secret, que havia anat a espolsar murtrons. (Per situar a la tia dels murtrons, que hem pensat podria esser Catalina Anna Massutí Xamena (143), hem de pensar que Na Bàrbara es va casar, als 28 anys, l' any 1863, i que Catalina Anna, la possible i rarota tia Nana, va viure encara fins a 1868. Aiximateix n'hi ha que atribuyesen el fet a la tia Conquerrina).

(Contat per sa tia Francisca Mesquida).

30. SES CANÇONS PER DORMIR

Tot el que Miquel Massutí Alzamora (185) va tenir de malaltís, ja de petitó, ho va tenir d'espavilat. I si físicament anava retardat, la seva intel·ligència va despertar-se ben prest. Fou molt avançat en conversar: va parlar abans que caminar. La seva mare, sa padrina Magdalena Alzamora *Mola*, com totes les mares, dormia a l'infant cantant-li cançons, i com que no era molt trempada per a saber ses cançons més acostumades pel cas, posava música a ses poesies d'en Costa.

Una vegada tenia el seu fillet en braços i volia dormir-lo amb una cançó, que no sé quina era.

El nin va obrir els ulls, i tot rebent va dir a sa mare:

Aquesta, no.

Idó quina vols que et canti, Miquelet?

Com mig oberta una flor! (Se referia a la poesia titulada *Perqué*, d'en Costa i Llobera).
(Contat per sa tia Catalina Massutí Alzamora, sa meva padrina).

31. UN CAVALLET DE FELANITX

Per assistir a un aconeixament folklòric a Barcelona, els Cavallets havien anat a Barcelona d'excursió. Segurament anaven junts de passeig per la gran ciutat, pero un d'ells, més agosarat o més despistat, se va perdre. Quan se va veure tot sol, es posà a plorar...

Que tens? Que et passa? T'has perdut?

El nin plorava i plorava, mentre cridava:

Som un cavallet de Felanitx!

(Contat per Dolors Oliver Massutí).

32. UNA MASSUTINADA

Dia 12 de gener de 1991, va morir la tia Catalina Rosselló Riera, viuda del tio Bartomeu Massutí Alzamora (184).

Sa tia havia dit que quan ella morís, hi aniria una massutinada. Va esser així: hi anarem tots els de la nostra generació (menys En Llorenç, que estava accidentat) i molts dels nostres fills. En Miquel Amengual va comentar que a Felanitx hi ha massutins i no massutins,. passa el mateix que allo de Mallorca i fora Mallorca.

Pocs anys abans de morir, la tia Catalina de Justani, ja tenia 93 anys, ens va dir:

Ja hi ha tants de massutins, que podriem omplir una illeta!

33. EL PROFESSOR BRUSCHETTI

Sant Agustí, 1994. A una llibreria de Can Mesquida, hi vaig veure uns llibres de música i vaig demanar al cosí la seva procedència. Em va dir En Germà, que aquells llibres eren de la seva avia, que de fadrina tocava el piano. El nostre besavi, l'Amo En Bartomeu Mola, volia tenir unes filles molt cultes i aprofità l'estada a Felanitx d'un professor de piano italià, que li deien Bruschetti, per contractar classes per la seva filla Francisca, que així va aprendre l'instrument.

Aquest Bruschetti s'havia instal·lat a Felanitx, fugitiu de la guerra d'en Garibaldi, la de la unificació d'Itàlia.

(Contat per Germà Coll Mesquida)

34. SES MESSIONS D'UN SERMÓ

Es capella Pere, era un d'aquells preveres de Felanitx, tan particulars.

L'home era molt jugador. Un dia va posar messions, entre els que jugaven amb ell, que fent un sermó anomenaria els quatre pals de ses cartes; els seus companys de joc deien que això no era possible i que no s'atreviria a fer-ho.

Pero vaja si ho va fer! Un bon dia, dalt de sa trona, digué, al mig del seu sermó:

El basto Herodes, hizo matar al Bautista,. mandó que le cortasen la cabeza con espada de plata y que se la presentasen en copa de oro.

Efectivament, guanya ses messions.

35. ES DOS D'ORO DES CLERO

En el mateix capellà Pere, a Ciutat, prop del passeig de Sagrera, se li acostaren uns pagesos i li preguntaren:

Que mos diria on és es Club de Regates ?

Jo es club de regates no ho sé on és, pero lo que si sé és a on és sa regata d'es c...

Un dia el bisbe va citar-lo a comparèixer al palau, per renyar-lo.

Quan es capellà Pere torna a Felanitx, els altres capellans li preguntaven:

Que t'ha dit el bisbe?

I ell contestava ben rabent:

M'ha dit que era es dos d'oro d'es clero.

36. EL VARON ... Y LA VARONA

Un altre capellà molt peculiar també, era es capella dels Rossells. Es conta que, en el casament d 'una neboda seva, durant el sermó en lloc de referir-se al nuvi i a la Nuvia, parlava del varón y la varona.

(Contades per Na Dolors Oliver Massutí)

37. ! SARDINES;

Tot just acabada la guerra civil, noltros quatre ens trobavem al Port de Felanitx. Inesperadament, arriba un avís del Govern Civil fent avinent a mon pare que se presentas tot d 'una a ca el Governador.

En Miquel Massutí Alzamora (185), inquiet, agafá el primer tren cap a Palma. A la tornada, tots l' esperavem a l'estació. Arribà el darrer tren, i encara no havia baixat del compartiment, ja li demanaven que ha estat? Damunt l'escalonet del vagó, contesta rapid:

!Sardines !

(Havia arribat un pesquer ple de sardines, que s'havien d'estudiar al laboratori, pero com que els temps eren tan políticament dolents, la gent estava recelosa i per tot hi veia complicacions).

(Contada per Nicolau Forteza)

38. L'INCORRUPT

Al presbiteri del Convent, prop de la capella de Santa Mònica, mentre feien un treball, els picapedrers hi descobriren un mort que estava incorrupte.

Fou un aconeteixament, tot hom anava a veureu-lo, i quasi li retien culte com si fos el cos d'un sant. La noticia va arribar al Vicari General, que ho era Mn. Antoni M^a. Alcover, que va traslladar-se immediatament a Felanitx, per amenaçar en excomunicar a balquena si al acte no enterraven a l' incorrupte.

Obedients, així ho feren. La historia ens la va contar Mn. Pere Xamena, que afegí que, essent seminarista, va guaitar a dins d' aquella tomba per a contemplar una momia tan ben conservada.

39. S'AIGO DE SO'N OLIVER

Uns homes, acompanyats d 'un frare mercedari, arribaren a Son Oliver, cansats de caminar i molt assedegats. L 'amo va estar per ells tot d'una, i els va atendre lo millor que va saber. Així dona ordre a un missatge que anàs a dur una gerra d' aigua fresca pels caminants.

El pou era molt lluny i l'homo va posar-se en camí.

El mercedari, va aturar-lo:

Perque anau tan lluny? Aquí n'hi ha d'aigo.

El missatge sorprés demanà:

A on?

Contestà el frare:

A baix d'aquell arbre.

Tot seguit varen tallar aquell arbre, que crec que era un garrover, i, en el forat deixat hi trobaren un pou d'aigo cristal·lina, boníssima. Com és de raó, els amos i el missatge donaren les gràcies més expressives al frare mercedari.

I ara ve es miracle! ! Un dia els amos de Son Oliver anaren a Ciutat, i com que de *bien nacidos es ser agradecidos*, varen decidir anar a la Mercé per agrair altra vegada a aquell frare un benefici tan gran, com era el d'haver trobat aigo ben prop de ses cases. Estaven certs que el P. de la Merce tenia dots de saurí, pero mai no pensaven el gran misteri que els sortiria a l' encontre en el Convent de Ciutat. Arribaren a l'església de la Mercé i demanaren per a saludar al frare, del que digueren naturalment el nom. Mes la sorpresa va produir-se llavors, per admiració i estupor dels amos de Son Oliver: No hi havia cap frare d' aquell nom, ni mai no n 'hi havia hagut! !

El frare no era frare. Oh corprenedora deducció: era un angel! !

(Contada per Jaume Oliver d' Albocasser)

40. L'ESTATUA DE SANT NICOLAU

A Can Massutí tenien una talla de Sant Nicolau de Tolentí. Un sant que a l'ordre agustina gosa de molta devoció, i que en el Convent hi té una capella important.

Cada any, per la seva festa, a Can Massutí deixaven l'estatua als frares, i, després de l' exclaustració, als custos.

Era una bona imatge, barroca, del sant. El darrer Massutí que la va posseir va esser el tio Bartomeu Massutí Alzamora (184), qui, continuant la tradició, quan venia la diada de Sant Nicolau, la cedia per uns dies al Convent.

Però el tio Bartomeu era, com tots sabem, molt donador, i considerà que en lloc de mantenir tantes anades i vengudes de la imatge, era millor que quedàs per a sempre en poder de l' església ex conventual, i la va regalar. (Moltes vegades, per Sant Agustí, he vist a Sant Nicolau a damunt una calaixera de la sagristia).

En el tio no li va esser rentable la generositat: contava que l'any que la va regalar i des que la va deixar definitivament en el Convent, tot li va anar malament: se li varen morir es cavall i sa mula, i inclús es porc gros!

(Contada per En Jaume Estelrich).

41.LIBERALS I CONSERVADORS, PERÒ MAURISTES.

Eren els temps de la primera guerra europea (1914-1918), entre els familiars i amics, uns eren lliberals, i conservadors els altres. La divisió clàssica també arrelava dins de les famílies i, com no?, era tema preferit de les tertúlies.

El padrí Massutí (Miquel Massutí Roig) defensava la ideologia liberal; el seu germa, el tio Pere, se decantava pels conservadors.

Tanmateix, els dos eren mauristes. (Recordem que el famós polític va militar succesivament en els dos partits).

Per esser lliberal segurament, el padrí Massutí era francofil, partidari dels aliats. El tio Pere era germanofil (munpare i la tia Francisca Mesquida, li deien el Kaiser).

Els demás membres de la familia del carrer del Juavert tenien també les seves preferències, adequades a les propies maneres d'esser .L' aplec familiar discutia sense perdre's el respecte; no així el seu fill major, el tio Pere Massutí Alzamora, que ja tenia edat per opinar i era germanòfil. Sa tia Mesquida (mare de sa tia Francisca i germana de la padrina Massutí) deia que era francófila, porque Francia esta més a prop.

Miquel Massutí i Alzamora i la seva cosina Francisca Mesquida Alzamora, nins encara, seguien d'amagat les aferrissades converses. Ells sabien de quin peu es calçava cada un dels contertulis, i posaven messions sobre quin dels dos bàndols sortiria guanyador, talment com si d'una competició se tractas.

Moltes vegades, en plena discussió, entrava En Toni Aleix, que també era un altre Kaiser de tan germanòfil com era, i els dos cosins comentaven: ara venen reforços pel tio Pere!

(Contat per Dolors Oliver Massutí).

ANECDOTES FAMILIARS

ANECDOTES FAMILIARS

42.UNA FELICITACIÓ

Quan tenia sis anys, el seu pare (el meu senyoravi Massuti), va escriure una poesia, que ell va recitar, dedicada a sa mare (la senyoravia Magdalena Alzamora). La meva padrina la tia Catalina Massuti i Alzamora, la va recordar, diu així:

*¿Com tanta alegria
lo meu cor rumia?
¿Que ditxa es aquesta
que sent aquest dia..?
Mumare fá festa!*

*Tal volta algun dia
perdré l'alegria
i pena faresta
qu'es dol de la vida
doblerá ma testa.*

*En tant que la tenga
venga lo que venga,
res me sabrá greu*

*Que Déu te conservi
molts anys consol meu !*

La va recitar el dia de Santa Magdalena de l'any 1908.

43.PRIMERA COMUNIÓ

No tenc cap detall de la Primera Comunió de munpare, pero sí un record inestimable: ***una poesía.***

La va escriure la Senyoravia Magdalena Alzamora Riera, com una oració del nin Miquel Massuti, el seu fill, pel dia en que, primer entre molts, se va acostar al Pa de Vida:

ORACIO

*Que ditxós que som Senyor
a vostres peus humillat !
oh, Jesús sacramentat
rica penyora d'amor !*

*Pa del Cel que vivifica,
mannà sant que robusteix,
bé que tot mal destrueix,
misteri que santifica.*

*Oh, bon Déu ! per rebrer-vos
donau-me divina gràcia
que en dolcissima eficàcia
me faci digne de Vós.*

*Alberg que timidament
vos oferesc, oh Senyor !
feis que'l transformi l'amor
en sagrari d'or i argent.*

*Feis que l'arrepentiment
que trespua l'esperit,
deix brotonar dins mon pit,
belles flors de patiment.*

*Que el reflex de la grandesa
de tan august sacrament,
d'un avenir resplendent
me mostr l'eterna bellesa.*

Després de monpare, molts de Massutins, o fills de Massutins, de noves generacions, han duit estampades, als recordatoris de les seves primeres comunions, aquesta poesia de la Senyoravia

44. NIN

De mol petit ja va esser molt espabilat; el duïen en braços, no caminava, i ja parlava. Tot lo que tenia de malaltís, ho tenia d'intelligent.

Un dia sa seva dida el pasetjava pel carrer del Juavert. Va voure venir sa tia Maria (Maria Roig Obrador, mare del tío Mateu) que vivia davant Ca'n Massutí. Aquesta tia deia que es nin sempre volia anar amb ella i que era a ella a qui més estimava.

Sa dida, quan la va voure, va dir:

Ja ve sa tia "poma"

Quan sa tia el va agafar, el nin que era petit, petit de veres, va enfloquer-li, amb veuete de ninó:

Tia poma !

Menos mal que sa tia ho va entendre malament:

Mirau ! En Miquelet me diu :Tia mona !!

(Contat per Na Dolors Oliver Massuti)

45. SA DIDA

Un dia dugueren mumpare a visitar la seva dida. Hi varen trobar les dues filles petites de la dida i segurament En Miquel se- va sentir gelós. No va dir res, però en aixó va afinar una pepa (que era de ses nines), la va agafar i la va posar a devora ses dues germanetes:

Ara n'hi haurà tres

Va dir. No li tornaren sentir sa veu.

Mumpare humorística i afectuosament, anomenava a n'aquelles dues nines "*ses meves germanes lletoses*", i a s'homo d'una d'elles (En "Perloya") que era music i barber: "*Es cunyat lletós*".

(Contat per sa meva padrina i per Na Dolores Oliver Massuti)

46.ES BATEIG

Tia Catalina. Es que era gros....Els he va fer tornar locos !

I sempre mos n'anavem a n'es rosari a n'es convent, si podia esser, en no ser que tenguessim un inconvenient molt gros i el resavem a ca nostra..... casi sernpre anavem a n'es Convent perque el menos mumare surtia aquella mica. Però els dos aferredets, veus assuixi aferredets, i en Bartomeu i jo.....Jo a s'áltre part, i En Bartomeu si en podia dir qualquna la deia i tot aixó, però els dos no, ells: geografia i història i...coses seves, però coses bones.

Peró En Bartomeu sempre a ferí, a ferí, a ferí.... Lo seu era amargar sa gent; quan veia gent feliç, perque ells dos ho eren molt afarredets..mumare i es meu germà, bono era una cosa grossa.... I tot d'una deia mumare:

A n'aquest nin no el podeu sufrir

Ella duia a dins es cap que mos havia de caure malament aquell nin. Li gonyava de 10 anys En Bartomeu, i jo de 12, i.... no és ver: Se cert que no s'ha fet tanta bulla mai de ningú, perque inclús a n'es bateig, és ver....m'ho heu sentit contar: Mumare per fer-mos contents mos va dir:

Si voleu esser es padrins ?

Sa tia Maria forçat ho vulia esser -sa tia Maria Sales

Tia Francisca. Que tambe hi estava molt pe'n Miquel sa tia Maria Sales....

Tia Catalina. Deia:

Idó jo seré sa padrina porque aquest nin m'estimarà molt.

Mumare deia:

Jo tia, ja els ho hem promés a ells, si cedeix....

Peró jo no vaig cedir mai, pots pensar !! (Es padrí era el tio Pere Massuti i Alzamora).

Tot d'una que mos varen dir si, mos n'anam. Era un diumenge i prenim cap a sa plaça, i a tothom que varem trobar:

Atlots, veniu que tenim fiol, hem de batiar es nin que tenim; tenim un nin petit i l'hem de batiar tal dia...Cunvidats, cunvidats, cunvidats !!!, (Tot ..es poble.).

I amb aixó va venir es bateig. Mumare jeia perque llevors els batiaven tot d'una. Mumare jeia allà dalt, i hi va pujar mumpare i li diu:

Magdalena ! ... Sa casa és plena , .. es menjador ja no hi pot entrar ningú, ara comencen a entrar es grans i hauràn de quedar a s'aigoves de davant ! I no se que hi ha..!

I Na Margalida i tots varen dir:

Pensa lo que tenim preparat!

I mumare va dir:

Correu.... anau a Ca'n Barraxet, anau a cercar tot lo que trobareu..... i bono, i que es aixó ?

Peró en varem sortir! Peró llevonses donaven dolces i confits i qualche coseta d'aixo, no i no vos pensseu que fos..... I buvien qualche coseta....

Tia Francisca. I roseta, que era una cosa que tenia coloret de rosa. Ho compravem a ca es licoristes....

Germán. Peró no més era aigo amb sucre.

Tia Francisca. En bevien ets atlots i es grans: Era lo que bevia sa gent.

Tia Catalina. Es cunfits eren d'aquells gropelluts.

Magdalena. I unes galletetes també petites....

Tia Francisca. ! Paciències.. !

Magdalena. Aixó mateix: *paciències...*

Tia Catalina. I dolces i bescuit. Ses *paciències* sa menjaven amb una cuera.

A totes ses festes que feien, missa nova, tot.... i tu. ja hi duies un mocador net, ben nou, per posar-hi es cunfits. A lo que era cosa de misses noves i de l'iglésia, era de dia i no t'ho menjaves perquè era antes de dinar, però un bateig, si s'ho vulien menjar, s'ho menjaven.

Sa questio es que sa casa se va umplir amb tanta gent que haviem cunvidat... Però mumare deia:

A n'aquest nin no el podeu sufrir !!

I era que llevar, qualche vegada, jo el m'envia de dur i em venia tort, i deia

Jesus !!

i aixó, però sino, massa cosa li feia. Pero En Bartomeu, pesadures com no s'han fetes tantes a ningú.

47. SOR CONFORMIDAT

Tio Bartomeu. En Miquel era un atlot pobre de salut; casi sempre jugava amb atlots com ell o tot sol, i anava a escola a ca ses monges, a veinat de ca nostra, com a "párvulos". I era tanta s'intimidat que teníem noltros amb ses monges que En Miquel era com si fos d'allà, i entrava per dins sa capella, per tot.

I un dia, hi havia una monja que li deien Sor Conformitat , molt vella que no hi veia; i En Miquel, encara que no fos "travieso" d'aquells, com noltros, que espanyàvem coses i això, també tenia qualche cosa.... i se va posar a dins es confessonari....

I aquella monja, se va acostar, va dir sa pecadora i, llevonses, ell li diu:

Quan temps fa que no t'has confessada?....

I sa monja el va coneixer

Ah pulissó !!

Això era una de ses pulissonades seves; així com noltros mos n'anàvem i tiràvem pedres i rumpiem un fanal, o sempre havien de donar instàncies de ca nostra, ell sempre era al·rededor de mumare A mi, quan me pegaven, primer me pegava mumare, llevonses venia el tio, en es mateix

temps, i en tornava a pegar per sa mateixa cosa, i llevonses ho contaven a munpare, i també en tornava a pegar.

I a n'en Miquel no li varen pegar mai, ni sols mumare, perquè sempre estava baix ses seves faldetes. Això era degut a que aquest atlot va néixer com a dèbil, inclús varen estar una temporada a San Salvador, mumare i ell. Però sempre varen ésser dos com agermanats, si estudiava, pareixia que estudiaven tots dos; perquè no es que mumare sabes lo que ell estudiava, perquè no tenia estudis de cap classe, però ho estudiaven tots dos.

Això eren ses seves coses.

48.UN SUSPENSO

Tio Bartomeu. Un pic hi va haver un disgust molt gros a ca nostra, molt gros, perquè ell -en sos estudis- no tenia suspensos, però no se si era d'algebra o de geometria...un tal Don Benjamin (hi havia dos catedràtics d'aquesta assignatura que alternaven, tenien un curs un, i s'altre, s'altre) li deien Don Benjamin del Riego, i era molt severo i el va suspendre.

I va ésser ben igual que si hagués hagut un mort a dins sa familia: varem dur dol tots.

Tia Catalina. Hi va haver dol aquella vegada que va dú es suspenso. Murnare sols no va poder fer sa mitja de tot s'istiu, amb aquell suspenso.

I amb aixó, pelavem metles, i ell sempre estava devora mumare. En Miquel sempre devora mumare.

Tia Francisca. I hi va anar aquell Ros i va contar coses de l'Etapé

Tia Catalina. Sempre venia i mos contava de L'Etapé, i En Bartomeu ses gloses sempre els he feia venir bé, agafant lo que sia. I com que En Ros aquest sempre tenia l'Etapé a sa boca (era un senyor molt ric de Barcelona, no se si hi feia feina un fill seu -de'n Ros- o que, aixó es secundari) ... I amb aixó pelavem metles, no estavem gaire animats, i en Miquel, tot pusilánime, a devora ella.... i amb aixó diu -(bono aixó de's suspenso era...Va acabar trágic aixó)- i amb aixó ningú deia res, i En Bartomeu entra i s'asseu i pelà dues metles -va venir sols per dir aixó, sa qüestió era murfificar- i va dir:

El Ros coneix l'Etapé...

I mumare ja va riure com que dir ara dirà una cosa graciosa i En Miquel tambe riurà; i mumare ja se va posar així tota feliç.

El Ros coneix l'Etapé

Va fer una mica ...de pausa i ell va riure

*i li sol fer de criat ,
i aqueix moix que has agafat
que es una mica rater ?*

Hi va haver es drama "padre". Mumare, si heu vist disgust !!

*Aixó es de mal cor; mira aquest nin que ja té aquest disgust tan
horrorós...No te cor ni te res, es gros, es gros !!*

I jo dic a mumare:

Com heu començat riguent...

Peró no digues que no siga de molt mala intenció..

I En Miquel plora qui plora...

Germán. Aixó es *mi irreflexivo hijo Bartolomé*

P.A. *Que és això?*

Tia Francisca. Aixó son cartes del tio Bartomeu Mola, que se coneix que devia ser ordenat; les guardava totes i a n'es sobre, posava sa fetxa que l'havla rebuda i sa que l'havla contestada (quant era a Mejiç). I a una carta de ta mare (a sa Tia Catalina) dirigida a n'el tio Bertomeu Mola, parla de'n Bartomeu i li diu "mi irreflexivo hijo Bartolome".

48. PER FER POR

Tía Francisca. No tenieu una trompa que era com una serp? I no ubría sa boca sa serp, quan sonava ?

Tía Catalina. O la tenia ben uberta o l'ubria.

Tía Francisca. Amb aqueixa trompa mos va fer correr molt (el tío Bartomeu)

Tia Catalina. La teniem damunt sa llibrería.

Germán. Perquè servía?

Tía Francisca. Per fer por !!

Germán. Per fer por ?

Tia Catalina. Jo crec que havia format part de qualque conjunt o qualque cosa, i llevors s'havien partit els instruments.

Tia Francisca. I ademés, si no era de plata, era d'un metal que no tornava lleig, jo la record molt brillanta.

A n'aqueixa trompa la ma va fer sonar moltes vegadees. Jo estava ben convençuda que no era mes que un instrument de fer por

Tia Catalina. Es que ell (el tio Bartomeu) ja feia alló amb aquella bocota cap a sa gent, i feia : ! *Uuuuh* !

A jo estirar-me sa cabaiera!. Jo vaig dur cabaiera , que ara en tornen dur.. Una cabaiera mes guapa, perque le tenia onada. Mumare també hi tenia pretensió: Amb una gran monya a de dalt o, de vegades, m'hi fermava un llaç al mig... Idó aquells cabeis meus!. I llevar, jo arribava a ca nostra i ell esperar-me i amagar-se darrera sa porta i donar-me trastorns de mort, que arribava tremolant. Alló era lo seu.

El tío Pedro era més serio.

Magdalena. Era molt *micer* el tio Pedro...

Tia Catalina. Se'n va anar molt jove a Mèjic. Después de sa bancarrota.

Magdalena. El va enviar a demanar el tio Bartomeu Mola, germà de la senyoravia. Aquell del que sa padrina va escriure *mi irreflexivo hijo Bartolomé*.

Tia Francisca. Feia es nom pe's padri Mola (el tio Bartomeu)

Tia Catalina. Es padri Mola estava encantat amb ses animalades de'n Bartomeu. Crec que era el seu padri i era gros, li donava totes ses ales que vulia.

50. TOROS

Tia Catalina. I un día varen fer toros d'aficionats i hi varem anar. Jo vaig plorar, sempre de po. Hi varem anar amb Na Margalida i En Bartomeu i jo, amb sa manteta i aixó. I era el tío Mateu Sales (i sa tia María, sa mare, que vivien devant ca nostra), va esser fill meu, es "*primer espada*" (el tío Mateu) ; i bono, un disgust de mort sa mare, pots pensar...Peró ell. I noltros que mos ne varem anar amb aquella ilusió... Aquelles dues (Na Margalida i s'altre que'ls acompanyava) :

Bono, quan surtirà Don Mateu ? ...

I va surtir. I va fer sa volta i tot alló que fan amb so capell... I amb aixó, encara no surt es bou, i ja l'ha tirat a l'aire...I jo, llanto, i jo llanto..!

Li va fer una ferida a un peu. Va esser gros ! Un fracàs. I tots:

Pensa tu, i Don Mateu Sales, i mirau. ..

Sa questió que va esser un disgust per sa mare, per sa familia...persa ferida...I llevors es pape ! Que no es vera?

Tia Francisca. Va fer es ridicul, amb una paraula.

Tia Catalina. I va estar amb sa cama allargada molt de temps, fins que se va curar.

Ara que En Bartomeu nostro i es padrí....

Es padri Mola, que jo vos dic, qualsevol cosa que li contassin, per animalada que fos, aquell homo ho havia de celebrar. I li donava qualsevol cosa: Si donava a n'es altres dos reals, a ell, d'amagat, li donava... Vull dir, el mal criava de tan encantat que estava amb ell. En el tlo Pere Massuti també quan n'anava a dir una, també s'esclatava!

I un dia estaven a Ca "*Es Salero*" (a n'es carrer des Prohissos, avui Ca'n Masia Salero) ,que era es casino; i es padrí sempre feia tertúlia a n'aquest de Cas Salero, i aqueix dia hi havia es padrí assegut i una tertúlia. I entre ells el tio Mateu Sales. I amb això, En Bartomeu (ja el degué voure es padrí de lluny), però ell va fer assuixi, tris, tris, tris, antes de arribar a Ca Es Salero, va posar un pas així (supós que imitant es *paseillo*) i quan va esser just a s'endret, va dir primer.....(Ah, deia, "*tio torero*" , i "*es tio torero*", i "*tio torero*" ; i mumare : "*Si tornes dir tio torero, sera gros lo que te fare*" ; *castigat i que no tornaras... Bono .Si es vera.*

Es padri no era igual, a nés padri li feia una gràcia espantosa ques digues aixó. Però estava amenaçat ell). Aqueix dia estaven allà es padri i un grupet de gent gran com ells, i el tio Mateu.

I quan es just a s'endret, es retura, just un segón, i diu: **!!PRIMERA ESPADA!!**, i per amunt...

Mumare va tenir un disgust de mort perquè ja se va voure lo enfrescat que degue quedar aquell homo. I encara ell, tot fresc, va dir:

Idó que no havieu dit que no digues "tio torero"

tot barrut perque no n'hi havia més allà. I mumare:

I quina vergonya, i que no t 'havia dit jo?.

I ell:

M'havieu privat de dir tio torero, però jo no li vaig dir, jo vaig complir sa paraula...

I mumare:

¿I que li han de dir...I te fan més mal ses mans teves que cops no li pegues.

Peró a n'el tío Pere Massutí i a n'es padrí Mola, els feia riure lo que feia.

Magdalena. En el tío Pere, un día que li pegava, deia:

!Oh que em fa de riaies! (El tio Bartomeu ho deia)

Tia Catalina. Si, si... i arribaven a deixar-lo anar.

"Que m'agraden aquestes pessigoietes", deia, "quant te peguen te fa una mica de, no vull dir mal, pero si un poc... , pero, de's cap d'una estona, te peguen unes pessigoietes que te donen un gust ! "

Aixó els enfloca. Era un desastre !

51. SA CAMPANILLA DE SES MONGES

Tia Catalina. A ses monjes els he va fer tornar loques amb so tocar sa campanilla.

Els he va fer tornar loques de fer-les anar a obrir. Sa Superiora ho va dir a mumare, i ella:

Oh! Jo li pegaré.

Sa Superiora va dir:

No li digueu res. Digauli de part meva, si vol venir a conversar amb jo.

Ay! jo li diré.

I hi va anar:

¿Que m'ha enviat a demanar?

Si!.

Idó que vulia ?

Escolta Bartomeu: Si no ets tú que mos arregles ses coses, estam avurrides; pero jo he dit: ningú com En Bartomeu d'aquí d'eçà, ningú mos serà tan bo...

Que diguen lo que vulguen !

Idó hi ha un atlot o uns atlots, que només mos venen a tocar sa campanilla i mos fan corre i mos fan passar una vida terrible; a s'hora menos pensada, quan menos t'ho esperes, una bona campanillada!. T'en vas a sa porta i no hi ha ningu...

I el va dir:

Ah idó si, ja m'en cuidaré, si és això estiguen tranquiles, jo responc que no tornarà passar.

I era ell.

Magdalena. Ves si va poder respondre !

52. UN EPISODI DES TEMPS DE SA GUERRA

Tio Bartomeu. Ton pare va estar tencat, i es teatíns tot d'una varen fer gestions , perque ell feia classe allà, i varen dir:

Això és un atentat, això es un atropell.

pero varen dir:

No sabem si es més mal estar a lloure, és millor que vagi a l'Hospital.

I el varen passar a l'Hospital. A nes dos díes, sa monja de l'Hospital ja va voure que alló era un adobat ; i ta mare anava a veure'l allà, d'amagat, i sa monja aqueixa, així com veia aixó, i més va fer com amistat amb Na Dolores, la feia passar d'amagat; i així com ton pare era així com era, i veia que alló era clandestí, deia:

Veste'n, veste'n....

i ta mare se'n havia d 'anar, i aquella monja com la veia, va dir:

Y porque se va vd. ?

M'ha dit que m'ananàs ...

Sa questió que un día sa monja aquella ve Na Dolores i la se'n du a dins un quarto, a dins un lavabo o no se que, i sa n'hi mena ton pare, tanca i diu:

Estaran aquí fins que jo vendre a ubrir-los

Tía Catalina. No en varen treure agüié de cap conversa.

53. JODUC SA CULTURA

Tio Bartomeu. I ara te contare una cosa perque vegis que era diferent de ses dolenties que noltros feiem. Ell no les va fer mai perquè era pujat dins un altre ambient.

A ca nostra venia un manacoré que li deien En Frau i duia revistes per entregues (així és com noltros tenim tot aquest diccionari de s'Enciclopedia i S'Il·lustració Iberica i tot aixó; tot ho tenim per medi de'n Frau). I sempre deia:

Jo duc sa cultura.

I era un gorrista, aquí on anava ja sa convidava ell mateix a sopar.

Un dia, a ca nostra sopavem i En Frau va venir, i feia per ventura un mes o dos que no havia vingut (venia cada 15 dies a repartir), i munpare li va dir:

Frau, com així heu estat tant de temps a tornar ? ..

Diu:

Oh Don Miquel !

conversava amb aquell to manacorer, sonava en gravedad

Sap que he estat de malalt, homo, vaig tenir una dolorada que no se pot explicar. (Donava un to, lo mateix que si hagués...) i bono i vaig acudir a la Poríssima (Poríssima que deien o diuen els manacores) i en el Sant Crist i a tots

I En Miquel nostre era un atlot que encara era petit, se que duia vestit, i seia a una cadira d'aquestes que ets atlots seuen quan sopen, que és mes alta que ses altres, una cadira d'atlot. I aquell homo perorava:

... i no em va assistir ningú, i vegent que no podia lograr res i que es mal cada dia era mes gros, vaig dir: !! SATANAS !!

I quan va sentir "Satanás", En Miquel nostre va rompre amb un plors. .., i va acabar sa peroracio de'n Frau per mor de's susto de'n Miquel.

54. ESTUDIS

Tío Bartomeu. En Miquel se'n va anar i va estar a ca sa germana, per Barcelona; tot ho va fer fora de ca nostra.

A Ciutat estava a ca el tio Mateu. Però a ca el tío Mateu hi va estar quan ell ja estava a n'el Laboratori.

Quan estudiava es batxiller, va estar a ca nostra, va estudiar casi tot libre. Estudiaven tots dos: mumare i ell.

Tia Catalina. També l'enssenyava es Capella Capbaixó. Mumare li feia Geografia i Història.

Tío Bartomeu. Que era un gran matemàtic. De vegades duiem problemes i els resolía mumare. Se que un dia en varen dur un de quebrats, que tú (a sa tia Catalina) estaves a la Puresa, i els ho havia posat D^a. Alberta ("La Madre Alberta"), i deia *"a un estudiante de matemáticas le preguntaron que hora del dia era, y respondió los 9 cuartos, 8 octavos" no se que.... "de las 24 horas del dia"* a voura. quina hora era.

Qui el va resoldre primer va esser mumare. I mumare no havia anat mes que a escola amb una que li deien Sor Benilda.

Tia Catalina. Que era una gran mestra...

Tio Bartomeu. Gran? D'aquell temps!. I es Capella Capbaixó deian que era un matemàtic, però que t'he de dir, ...matemàtic d'aquell temps, no es que fos cap eminència. No ho se jo, perque no puc jutjar.

Mén record; a mi no m'interessava, perque jo sempre vaig esser molt poc estudiador, però sentia que allà dedins es menjador els amb els tenian com a discusions i sa resolució d'aqueix problema va esser cosa de quebrats; i sa que se va dur sa resolució va esser mumare.

Tía Catalina. Quan va començar a estudiar a Palma, el varen posar a Ca'n Capó (a n'es carrer de Sant Jaume) .Hi va estar hospedat una temporada, perque sa mare (de Ca'n Capó) era de la Vila, i mumare no el fiava a un col.legi

Tio Bartomeu. A Ca Na Mascarona !

Tia Catalina. Li deian de mal nom.

Tio Bartomeu. I En Juan Capó que va esser Inspector d'Ensenyança. Son pare de'n Capó Porcel (Secretari de's Governador), va esser Inspector d'Ensenyança. Tenía un germà que era poeta, va murir jove... i deian que s'hauria fet mes amunt que s'altre Capó. Perque aquets dos Capons, so'n pare feia de picapadrer, a Ciutat, i varen esser dos atlots que se varen distingir molt a dins s'ensenyança, i un Governador, no se quin, els va protegir, va dir *a n'aquets atlots els heu de donar estudis* varen prendre sa carrera de mestre, tot d'una varen anar a sa Superior i va esser Inspector d'Ensenyança.

I En Biel, que era es més petit va posar un col.legi a Palma, que li deian..... la **Escuela Bella**

P.A.. *Vaja un nom !*

Tío Bartomeu. I en Miquel nostre estava de pensionista a n'aqueixa casa; no se si hi va estar un any o dos, que va esser ets unics anys que no va estudiar libre.

Tía Catalina. El va anar a cercar el tío Mateu

Tío Bartomeu. Era s'alimentació. Aquell homo estirava ... per ventura pagaven poc....

Tía Catalina. I el tío Mateu que ja estava gelós, porque estava enamorat de'n Miquel... se'n va venir, ho varen dir a mumare i el se'n varen dur a ca seva, i va continuar estant a ca seva i anant a classe, estudiava batxiller

Tío Bartomeu. Vivien molt de temps a n'es carrer de St. Miquel i, llevonses, se varen mudar a La Soledad. Però quan En Miquel estava a La Soledad, ell ja anava a n'el Laboratori; no tenia plaça, anava com a Becari amb En Navarro.

Tío Bartomeu. Sa carrera la va estudiar a Barcelona.

Tía Catalina. Estava a ca nostra.

55. EL BATALLON INFANTIL

Tia Francisca. Aixó era a s'escola de Sa Cortera. Varen organitzar....

Tia Catalina. I ell va esser es primer: "*El abanderado*".

*"El Teniente abanderado del infantil batallón,
es un niño muy llorón, muy miedoso y muy mimado" .*

Tia Francisca. - Saps que tenia de por. Jo duia un foc, ses nines li duien, duien es cabeis agafats amb un foc ferrnat aquí damunt, i jo estirava un bec i me tapava els ulls i li li feia: "*Uuuuuh!* ", i ell s'asustava tot.

Llevó mos daven 4 centims per anar a comprar un panet a Ca'n Barrexet. Es diumenges era es berenar: un panet, i no se si devia esser amb una pastilla de xocolata. No berenavem de pá es diumenges, beranavem de panet. Jo a n'aquell panet, de Ca'n Barraxet a ca teva, mira, si era curt es troç, el buidava, buidava sa molla, i li feia *aixi* (sa tia Francisca, amb sa crosta de's panet feia com una boca i l'espantava) amb so panet buit i aixó li feia molta de por (era molt nirviós).

Tia Francisca. Davant s'escala tenieu un ibiscus, el tenieu a dins una bota, i a dins sa casa per adornar, i ell ho sabia que alló se deia un ibiscus i que era una planta. Idó li deien:

Ara ve s'ibiscus !!

i qualsevol cosa que li deien amb aquest to ja el feia corre.

(Sa glosa era del Tio Bartomeu.)

56. UN SERMO

Tia Catalina. Un dia feia un sermó dedins es cosí (jugava).

Tia Francisca. Predicava de ses ànimes del purgatori.

Tia Catalina. I era es cosí; continuava sa caldera i llevó, devall sa caldera, hi havia per fer es foc, i a continuació hi havia es mantell i donava sa ximenea damunt un terradet de Ca'n Cordella, que era veinat. I elles (sa Tia Francisca i na Pilar, sa neta de la Madre Alberta) estaven escoltant es sermó

Tia Francisca. I per allà dalt, el Tio Bartomeu, va dir:

Ara devalla un anima, ara en devalla una

I va amollar per sa ximenea, un moneiot....

Tia Catalina. I elles dues (i es predicador), miret quin trastorn. El Tio Bartomeu no se'n pensava cap de bona.

57. SA MATEIXA ANECDOTA

A dins sa bugaderia de Ca'n Massutí, jugava En Miquel, amb sa seva cosina, sa tia Francisca Mesquida, i Na Pilar, sa neta de la Madre Alberta.

Monpare era un capellà, hi anava vestit, duia una falda de sa mare, i estava dins es cossi que figurava. sa trona. Feia un sermó del dia de ses Animes. Ses nines estaven impresionades pel sermó i totes emocionades. Amb aixó, el tio Bartomeu, que els va veure va tancar sa porta de sa bugaderia i cap dels tres va adonar-se'n.

Després el tio Bartomeu va pujar dalt es terrat de sa bugaderia i, per sa ximenea del cossi, va amollar una espècie de moneiot de pedaç, mentre deia amb veu cavernosa:

Miquel...Miquel...

com si fos una ànima en pena.

El sermoné trevant-se amb sa roba del desfrés, no sabia com sortir-ne de dins; el susto va esser general, les dues devotes estaven abraçades totes retgirades Va esser terrible.

(Contada per Na Dolors Oliver Massuti)

MES ANECDOTES DE FELANITX

Contarelles de'n Tomeu Trinidat

MES CONTARELLES DE FELANITX

Ses RECORDANCES de'n TOMEU TRINIDAT (Bartomeu Capó)

Después de pensar-hi molt, m'he decidit a fer aquestes grabacions, que no sé si valdran la pena d'esser escoltades. Són coses meves, recordances d'altra temps, visions personals. Sé i n'estic segur, que literalment són un rava, no puc presentar-les a cap concurs, però és un passa temps, un entreteniment, al menos per jo. Què és lo que he volgut gravar? Veureu, fa bastants d'anys, en que después d'un dinar amistós, vaig tenir barra d'aixicarme i dir unes paraules improvisades, un brindis que me va surtir un poc llarg. Tots rigueren i inclús aplaudiren, me volien fer cas. Sa costum es va fer llei i ja me teniu diguent coses. Sempre davant gent de cunfiança, i és curiós encara que fossin sempre improvisades ses paraules que deia, no sé si per s'esforç de pensar-les i mirar de no perdre es fil, és lo cert que al cap de temps recordava i record encara lo dit. Crec que pensava lo mateix que es pares coremés d'altra temps que d'un poble a s'altra anaven predicant sense apuntador. Això m'ha passat a mí, en aquest aspecte, i que ho expliqui el qui sigui més entés que jo. Tal vegada trobarà algú que me prenc molt a broma coses que semblen esser series, però com deia don Santiago Rusiñol, quant un, en lo llarg de sa vida, a hagut de prendre seriosament tanta bestiesa seriosa, en mesos i anys de paciència obligatòria, té drets adquirits i respectables a fer un desfogment. I això amics és lo que m'he proposat fer: una rialla. O ajudar a fer-la als qui voldran escoltar. En aquestes gravacions i recordances he procurat no aficar-hi cap mentida, tots són fets reals, alguns viscuts de prop. Si vos fan riure és per haver-hi vesat un poc d'ironia felanitxera, i també en que es pas des temps ha fet, sense que ningú en tenga culpa, que molta cosa que abans era solemne, ara mos resulti graciós.

58.- BEATES.

Per començar vos parlaré d'una associació de dones que altra temps tenia gran personalitat; una associació que es pot dir que ja no existèix; me referesc a lo que s'anomenaven *beates*. Quan jo era nin, eren un centenar. Un esquadró sense llistes, reglaments ni banderes. Sa gent les anomenava per s'apelatiu antes que es nom: *sa beata fulana*, *sa beata mengana*... Tenien una positiva influència dins l'Església: no podia un vicari o un capellà mudà un canalobres d'una capella a s'altra sense que elles moguessin rebumbori que durava dies. S'entrada en aquest ram era pura vocació... Algunes sa padrina ho havia estat i una tia encara ho era, però altres era a rel d'un desengany amorós: un d'aquests cops que dóna sa vida i que deixen un gran impacte. En aquests casos es feia una espècie de vot de castedat, que si no sortia cap soscaire imprevist, durava fins a la mort. No és necessari recalçà que el seu vestuari era honest, ses faldes havien de rosar s'alçada de s'carrer del Roser, i amb una fins les duien més baixes, en lo qual demostraven gratitud, i de passada cridava més s'atenció. En general solien esser lletjones, i n'hi havia

que duien bigots i patilles, i no s'hi podia posar remei, es considerava pecar de vanitat. Ademés elles sostenien que allò era sa voluntat de Déu Nostre Senyor formulada molt antes de venir elles en el món. Ja que hi havia d'haver un número determinat de dones en cara de mosquetero i celebraven orgullosos aquesta celestial determinació. Solien tenir sa ma beneïda per fer flors artificials i en feien moltes que enfundades penjaven en es porxo. Arribava es mes d'abril, sa terra s'omplia de flors i de verdor, i s'entrava al mes de maig, el mes de Maria, el mes seu, i aquí no hi ha hagut mai cap primavera per falaguera que sigue, capaç de donar tanta florida com sa que omplia s'altar major fins arribar a Sant Miquel. Ses flors sobrants es repartien per capelles. I encara que cada setmana es canviàs es decorat, n'hi havia de fellones ja que no havein duit sa seva producció. Paciència, serà l'any qui ve! Vaig tenir ocasió, de jove i acompanyat d'un familià, d'entrà en es dormitori d'una beata, que un poc indisposta feia llit: tot un santoral de quadros omplia ses parets, lo mateix que es canterano. Es mirall, no gaire gros, entre sa vasa i es vidre, estava voltat d'estampes que casi no podien mirar-sé. Dins sa penombra de s'alcova, sa mig veien formes quadrades de ses parets, però lo més xocant era una raconera en que hi havia damunt un baròmetre d'aquells que tots coneixem en que un frare, amb una vara, va senyalant es temps que farà demà; i davant una animeta encesa dins un tasó. Al demanar-li perquè aquella raresa, va dir: *oh, això és Sant Benet. Hi tenc una gran devoció.* Vat aquí com aquella dóna sense sortir de ca seva, va esser capaç de canonitzar *el hombre del tiempo* de llevò. S'ha de dir tot: eren sa providència d'es batle, quant hi havia malalt sabien remeis i untures, i si muria algú era un positiva ajuda i consol a aquelles moments dramàtics que tots hem conegut. I així amics, foren aquelles exemplars femenins que es pot dir que ja no en queden, que ja no en queda rastre, d'elles i del seu món de novenes, passos, octavaris, indulgències, hores santes, coronetes, rosaris de l'aurora... Avui en aquest ambient de materialisme fred, d'indiferència total que mos volta, he volgut fer una descripció en poques pinzellades d'unes dones d'una associació sense reglament escrit, sense llista, ni banderes, tengueren una vocació i un ideal per entregar-s'hi totalment.

59.-SA GERMANDAT OBRERA CRISTIANA

Discurs o parlament que duia pensat per dir-lo a Son Salvador, amb motiu de disoldrer-se gloriosament Sa Germandat Cristiana Obrera de Felanitx.

Per una disculpada distracció es va donar per finalitzada la sobretaula. S'aixecaren antes que jo pogués aixecar-me i pogués dir res. Que Déu mos perdonigue a tots. Molt bones tardes amics. Estam avui reunits per una motivació que té un caire estrany: es celebra sa clausura, s'acabament de sa Germandat Cristiana Obrera. I ho sabem tots, no desapareix aquesta associació per cansament ni per negligència dels directius ni components, sino per la circumstància de que la seva labor altruista, caritativa, necessària en els seus principis, aquella ajuda al company malalt o desvalgut, aquells doblés recollits per tots voltros i entregats, no són ja necessaris; donem gràcies a Déu. Els temps han canviat, millorant, en l'aspecte econòmic. Els que s'hospedaven per tenir una bicicleta, es pogueren comprar una moto; i tengueren sa moto i

volgueren tenir tots un cotxo. Els que sommiaven una radio, tenen televisor. Un canvi radical en les formes de viure. I hem après paraules noves que es professors de gramàtica no poguéssin ni esperaven mai conèixer: semàforo, autopista, pas de cebra, aparcament. En aqueixa senyalització en fletxes, tenint entenent que s'ha de donar sa volta a Felanitx que som irònics des des néixer. I es supositori, i ja hem après de dir-ho sense riure. A dins ses nostres cases mos trobam també amb termes nous: butano, extractor, formica, congelador, antena de UHF, programa diferit. Sa paraula tresillo, tots ne devem tenir, mos du es record d'aquells sofàs que podiem contemplar quan anavem a una casa de senyors, que eren incòmodos, plens de cli, i a vegades amb olor de rata. És, repetesc, un benestar que no coneixiem i que sortosament ha fet innecessària aquella labor magnífica que motivà es naixement d'aquesta Germandat en uns anys d'austeritat i estretors. Avui es celebra un acabament. S'arxivaran unes llistes, s'arraconeran uns reglaments, es tancaran uns llibres d'actes que són tot un historial edificant, i acabarà sa Germandat Cristiana Obrera de Felanitx, deixant un rastre edificant i exemplar. Però amics, lo que no pot acabar és aquell esperit de companyarisme, de solidaritat que va acompanyar sa vostra missió. Es ver que avui aquell amic accidentat sortosament no necessita aquelles pessetes, que abans eren tan ben rebudes; lo que sí ha de menester és sa vostra companyia amistosa. O aquell altre company que se li ha mort es familiar que més s'estimava, i es troba voltat d'una terrible i angustiosa soledat, no requereix més llimosna que ses vostres paraules de consol, d'ajuda solidària en mig del seu desconhort. I això és amics lo que ha de persistir. Se positivament que continuareu demostrant una vegada més es comportament de bon cristians i bons felanitxers.

60.- PINZELLADES

Vull fer-vos ara una descripció, damunt damunt, unes pinzellades sense massa ordre constructiu: records agafats al vol, així com me venen a sa memòria, de quan era petit i un poc més gran, que ja era adult, de com era es nostro Felanitx. Una taringa de mulins, voltaven girats an es vent ses seves antenes, amb un cruiximent que encara me pareix sentir. No varen durar gaire més; amb uns dotze anys no en quedava cap que voltàs. Imaginau-vos un poble silenciós. Hi havia de matinada remor de carros, més tard so de campanes, Missa, ofici, angelus, conventuals... i de tres en tres, ses bataiades des migdia. Vespres a les dues, hora d'anar a escola. Sa gent cantava molt. Cantaven an es camp. Cada temporada tenia sa seva cançó. Ets al·lots pes carrer. Es cantava triant bessó, feinejant. Ses emblanquinadores tenien un cant aflemencat que sonava buit dins es quartos sense mobles. Ses al·lotes anaven quasi totes de pagesa amb coa. Es diumenges duien un volant exquisit, una reducció des rebosillo d'altra temps. No existien ses peluqueries femenines; a tot lo que s'arribava era a marcar-se cada una a ca seva un ris damunt es front, fet amb unes esmolles de ferro calent, que deixava anar una olor com a de pota cremada. A ses festes, a ses festes bones, duien manta negra i botonada. Aquesta prenda servia per casaments i també per mortaia. No parlaven de robos, perquè no existien. Es deixava ubert es portal o amb sa cadira a darrere sa porta, per si un veinat havia de menester algo o juevert. D'aquesta vida confiada que llamentablement s'es perduda, un ne sent enyorança. Però amics, s'ha d'admetre que també han desaparegut caires i comportament que és

millor que no hi siguin. Sa gent flectomava gruixat. Quan una dona sa pentinava, que no era cada dia, des cabeis que quedaven a sa pinta o aclaridó, ne feien un buliquet i les mollaven tranquilament per sa finestra. Allò anava volant o arossegant, dies i setmanes: N'hi havia de blancs, de grisos i de negres. Vaig sentir contar que un d'aquells embulics, amb un vol lleuger, va anar a caure dins una graixonera que estava a punt d'alçar es bull. I ja que parlam d'olles destapades, quan s'atiaven una d'aquelles foganyes si es temps sa posava humit queien uns pilots de mascara que si endevinaven s'aguiat el feien mudà de gust i de fesumia. Es feien bromes pesades es vespres: paraven ginyols, una llandera estirada d'un pam alt d'enterra, s'esclat era fort i segur. Tots es qui sóu des meu temps, recordareu aquells aixams de mosques que a l'estiu ho invadien tot. Baix de la Sala, que llavò era es mercat, a mitjan horabaixa, ses cadenes de ses balances pareixien molt més gruixades i fosques; dins de la casa hi volaven descaradament aixams de centenars. Devers l'any 1930, de sa Peninsula, vengué una inversió amb marca registrada: es tractava d'una tira de paper lliscat que es penjava a una biga i quan sa punia es sol i entrava es crepuscle... Sa visió que feia aquell penjaroi, val més no parlar-ne. Ets al·lots s'apedregaven pes carrers i no sempre rebien es combatents. Molts de pares i mestres d'escola descarregaren es mal genit amb garrotades ferestes en es al·lots, que sentien pel seus respecte i una part molt més grossa de por. Avui han canviat tant ses coses que son es pares que, acoverdats, tenen por en es fills i no s'atreveixen a alçar-los se veu. Arribat es carnaval, hi havia ball de màscares. Ximbombes pes carrer, estol de fresses. S'indumentaria més usada, era sa d'un llençol amb una monya damunt es cap i un lligam a sa cintura. Tiraven tets dins ses cases i s'apagaven contadors. I arribava sa Corema, amb dijunis i sermons: els predicadors feien una descripció del misteri que pareixia que'l havien vist. Parlaven d'un rellotge amb péndul i molta corda que deia sempre *mai*. Es parlava molt de la mort; també parlaven, i malament, de ses tavernes: un homo que anàs an aquests antres, difícilment entraria al Regne del Senyor. També se feia una descripció del dimoni, un personatge avui terriblement olvidat, en es darrer Concili no en parlaren ni poc ni gens. Hi havia una divisoria definida entre es senyors i es poble, que tenia per ells una gran veneració. Ells cuidaven molt s'indumentaria que era definida i diferent, duien corbata en dia fener, gaiato, mostaxos i barba. Tenien *bon dia tengue* i n'hi havia que havien estat a Barcelona o a Madrid, i no es feien amb sa pobrea, en no ser per mandar-los una feina. Sa gent ja dic, les venerava. Dins l'església es situaven dins dues capelles, sa de Sant Jusep i la del Beat Ramon Llull. Havien d'estar drets tot es temps, però s'en futien per no mesclar-se amb sa gent vulgar. Elles, ses senyores, tenien unes cadires especials que es transformaven en reclinatori i eren d'us exclusiu i personal, estaven fermades amb cadena i pany. Anaven a missa amb capell i bolso de plata, ses que sabien lletra duien devocionari. Actualment, es pocs exemplars que mos queden d'aquesta gent, mos fan una mescla de riaies i llàstima. Temporades de sarsuela que duraven tot s'hivern, molts de coristes s'allotjaven a cases particulars, amb dret a cuina. Es poble aprenia més cançons. Quan venia sa primavera, aquell estol s'antornava deixant uns enyoraments o algun idili romput i unes promeses que romanien a l'aire. Dues dilitgències, sa d'en Pau i d'en Manresa, anaven i venien des Port. Es cavalls eren magres, però sempre arribaven i duien es bulics i matalassos fins en es portal. Des Port d'aquell temps, es nostro, jo record que en vaig parlar, inclús

m'ho posaren en lletres de mol·lo, per això ara no en faré cap descripció. Paladissa de metles, si a la casa hi havia fies joves, no faltaven bargantells que ajudaven a riure i desinteressats. I en temps de malaveig, ventais de *la rueda de la fortuna*, altres de cartó amb un manic de fusta, romanços de cego amb cartell descriptiu d'un crim a sa Península. Adobadors de paraigos, cordadors d'olles, cossis i ribells, el te medicinal, *el mayolero barato*, pintes i aclaridós que maten es pois de dos en dos, adobadors d'uiers, ensaimades a sis dècimes, dues un velló, galletes d'oli, confits de les ànimes, congrets, madritxos i sucre esponjat... Torro de barca, xufletes i faves torrades, canons de canyamel... La costum de Sant Marçal que està dins una garriga, cant de ses sales, processó d'es Cristet baixant de Sant Salvador. Sa de Sant Sebastià que s'engronsava voltat de taronges. Ses al·lotes joves caminaven engronsant molt ses caderes, avui mos pareixeria ordinari, llevó també ho era, però s'usava. Dones amb maridet que torrava ses soles, comes marcades amb vaques, guardes de cabres amb picarols i un boc orgullós. Carros de pareis, premes de vi que feinejaven an es carrer, fabricació d'espardenyes que les començaven i acabaven davant sa vista des poble. Sant Juan Pelòs botant lleuger, amb una ma duia sa creu amb s'Agnus Dei, i s'altra allargada cap a n'es doblers.

61.- ES PORT

Vaig prometre parlar-vos d'es Port i ara vos explicaré lo que vaig haver de gravar, perquè m'ho demanaren s'Associació de Veïns de Portocolom. Començava així:

M'han demanat des Port; no des Port d'avui, sino des d'altra temps, de quan sa meva ja llunyana infantesa. Un Port sense llum elèctrica, sense asfalt i també sense contaminació. Aigos sempre clares, encara que a vegades hi mig surava una pell de cuní o s'hi escampava una estesa de plomes de pollastre i ses dones hi purgaven ses agranadores. Però res d'això bastava per enterbolir aquelles aigos. Aquell temps que es camins que duïen a s'arenal o an es caló d'en Marçal, eren plens d'una pols vermella que tenyia ses espardenyes catalanes entresuades. Tots sabem avui d'aquest anar i venir de cotxes tot l'any a n'es Port. Abans només s'hi anava a l'estiu, després de Santa Margalida i significava mudar-s'hi. Pels que frissaven existien unes diligències que pareixien de pel·lícula de s'Oeste, però lo característic i normal era anar-hi en carros carregat de bultos i de gent. Es solia partir amb sa frescor de sa matinada. Quan ja s'era a prop les sortia a camí una alenada d'aire salabrós, una oló enyorada tot l'any. No hi havia tantes vivendes com avui, però totes estaven plenes. Tothom tenia convidats. Aquelles cases de llevó solien tenir allà dins es mobiliari que sa tirava per vell: balancins que mig s'engronsaven, cadires de bova repintades. Es procurava però donar-li un aire de pretensió: otomanes de cretona, omplides de cli, litografies des segle passat, amb vases de *crucero*, vistes de l'Havana o de Puerto Rico voltades de canya de bambú, raconeres i represes amb branques de coral, cornets rars i closques d'erissó. Malgrat tanta decoració, aquelles vivendes eren poc agomboladores i es feia sa vida molt per defora. Es casinos eren plens, amb gran consumició de gaseoses refrescades dins es pou. Ets al·lots a pescar llisses o cabots. He sentit contar

que quan una dona posava s'olla an es foc, solia enviar s'homo an es mollets a cercar crancs peluts, i abans que s'olla alçàs es bull, s'entregava duguent mitja dotzena de crancs peluts. Eren altres temps. Per anar an es banys, s'havien d'aixecar ben dematí i partir en dejú, ets homos i al·lots amb capell de paumes o de roba, ses dones sombrija amb taques de rovell. Cantaven d'anada i de venguda. S'arribava allà a sortida de sol. A s'arenal gran, es dels homos, hi rentaven també muls i cavalls, ho trobaven molt natural. A les hores, ses dones eren sers inferiors i encara sense reivindicà, per això les corresponia s'arenal petit. Es banyaven amb bata llarga, algunes amb camia blanca; ells amb calçoncillos de colorins que es malformaven fent-hi una baga davant. Tant ells com elles, quan sortien de s'aigo amb sa roba aferrada a sa pell, resultaven d'una indecència com mai més s'ha tornat a veure. Per ses festes de Sant Jaume de l'any 1921, hi hagué un esdeveniment fortament emocionant: un hidroavió pilotat per En Colomé, havia d'arribar des de Ciutat al nostre Port. Felanitx va quedar buit, només hi romangueren es malalts i es desgraciats que les havien de cuidar. A mig horabaixa de sa part des caló d'en Marçal, va acudir aquella aparició, amb una remor espantosa que anava augmentant, augmentant, anava acostant-se, ja es destriaven ses ales, en tenia dos pisos. Sa gent quasi no alenava: ningú havia vist mai ni sumiat cosa semblant. Malgrat sa caló, alguns tenien pell de gallina; a altres s'emoció no els deixava conversar. Doná dues voltes i es posà majestuós aquell miracle deixant un rastre de sabonera. Sa gent va rompre amb mambelletes. El mateix temps sa música de sa banda, també emocionats tots es músics, tocaven un pasdoble. L'ondemà, es senyors més senyors, pogueren volar amb aquella cosa rara, pagant, perquè purien, vuit duros, donant unes voltes, a una altura prudent, damunt es nostre Port. A l'estiu de 1931 es varen estrenar, als dos arenals que hi havia, tres barraques per desvestir-se i tornar-se a vestir. Fou un desastre. Fins llevó s'havia fet damunt ses roques i a plena vista. La gent havia après de soleiar-se tirats damunt s'arena, es sol ja no era tan mal vist. Vengué després sa guerra, i sense caure cap bombardeig, aquelles barraques s'esbucaren, però es mig des dos arenals, sa figura moralitzadora, un àngel guardià en gorra de plat, es cuidava a força de crits i manotades de que no es mesclassin els sexes. Es cap de cert temps, es reconstruiren altre vegada aquelles desvestidures o desvestidors, i sa caseta d'en mig abans reservada per ses dones, va esdevenir mixte, s'hi despuïaven homos i dones, avisant aiximateix abans d'entrar; llevat d'alguns que ho feien al contrari. Aquesta pintoresca originalitat, crec que ni a la francesa platge de Saint Tropez, mai s'ha donat cas semblant. Les nits de lluna eren en aquells temps suggestives: la gent barquetjava cantant; balls amb un fonògraf damunt sa terrassa; i a punt de mitja nit, es Port romania en un gran silenci i sense més llum que es de sa farola i dels estels, els xiscles dels sebel·lins i remoreig d'esquelles des bestiar de Sa Punta. Havien de passar encara molts d'anys perquè Portocolom es convertís en lo que és ara, un lloc turístic, amb hotels, rebumbori de motors a tothora; una fesomia diferent, tot un ambient nou, amb més llums i un altra música, però això ja és una altra història.

Es tema de que vaig a parlar-vos és un tema lleig. Tots hem sentit a dir i hem pronunciat aquesta frase tan mallorquina això és meig lleig que un pecat, i de pecats vaig a conversar. No vós alarmeu que no faig comptes trastocarne

cap de que l'Església té considerats com a tals de fa segles, sino pecats que un temps ho eren i ara ja no ho són. I des des moment que ja no ho són, crec autoritza a parlarne i a ferne comentaris. Abans de seguir més envant es precis aclarí que sa majoria d'aquests pecats de temporada, ses víctimes eren sempre ses dones, s'element femení. Durant moltíssims d'anys, eren ser inferiors i diu s'història, jo no hi era, que a cert concili, entre aquells sants pares, es va discutir si ses dones tenien ànima o no. A lo darrer hi va haver un referendum i va acabar en que sí, que sí, i ara la tenen. A Mallorca hi hagué també una costum lletja i denigrant: un matrimoni no podia anar pes carrer un devora s'altre, sino que ella, sa dona, havia d'anar i anava darrera ell sis pases comptades. Es poble de Sant Llorenç va esser es darrer lloc, fins no fa gaire temps, que aqueixa cosa humillant persistí.

Bé, comencem. Pecats. Passetjarse pes carrer Major, es qui tenia sa particularitat d'haver-hi de viure, es trobaven idò perpetuament a s'aigovés de l'infern. Un altre: colcar una dona a bicicleta. Aquest pecat va néixer después de sa nostra guerra i va durar un devuit anys; va mancabar quan capellans i monges es serviren d'aquest vehicle. Un altre pecat: donà sa ma un homo a una monja. No se si es pecat el feia ella o si el feien tots dos. Sobre aquest punt record que una família amiga de ca nostra, tenien una filla major que jo, i es vint anys va decidir entrar en religió. Passaren uns quans anys sense jo vorerle, i un dia anant a ca seva la vaig voure que ja duia s'hàbit posat. Es gesto de part meva va surtir espontani, li vaig allargar sa ma, però aquella monja, reculant tres passes per enrera, graponetjant entre sa fona de sa falda, va treure un Sant Cristo i el me va donar a besar. No vull fer comentaris. Contava un altra monja felanitxera que va estar una temporada destinada a Felanitx, i deia lo siguent: tenc una germana que he estimat molt sempre, se va casar amb un jove molt bona persona, als dos anys de matrimoni mos feren a sebre que esperaven un infant, s'alegria nostra va ser total. Sense dir-ho fort, tots desitjavem una nina, i ho va esser. Però ai, jo no la puria veure i me va recalcar una veinada devota, aquella nina no estava batiada, no era cristiana, i no essent cristiana, resultava que era mora. I quan sentia plorar aquell infant sempre fora des quarto, sentia una sensació rara: aquella nina nostra que no era cristiana, filla de sa germana, i era mora. Si arriba a torbar-se es batiament, crec que hauria perdut es quest. Altre temps quant a un matrimoni les naixia un infant, restablerta sa mare des tresbals des part, es sortia a missa. Sa comare sa posava totes ses veles, que tenia sempre preparades i a punt, s'infant voltat de randes, i un ciri sense estrenar. Acabada sa missa tenia lloc una cerimonia senzilla, però de gran transcendència: aquella mare estava empecatada, havia tengut s'infant servint-se d'un homo, que vengui un sant dels més llets dins es ram de sa santedat, per dir-mos com s'havien d'arreglar. Si actualment s'ensaminació artificial està prohibida perquè és moderna i és científica, com i quin camí es puria prendre? Total, que aquella mare estava impura i l'havien de purificar. Ara ell, s'homo... pes casino! A fer rasques. Un pecat hi havia llavó, grave, grave per antonomasia: assistí a una verbena. Però ja ne parlaré amb un altre ocasió. S'emprava sovint s'expressió càstig de Déu! Aquell nin que amb una caiguda es feia una jonoiera: Déu t'ha pegat per sa dolentia que feres diumenge. O aquell homo que es rumpia un braç: Déu l'ha castigat perquè quan s'enfadava xerrava brut. Si pluvia fort deixant es camp fet una albufera i no es podia semblar de moll, era perquè hi havia qualcú que no

feia bonda. O si es posava de sequedat i un sol calent deixava s'anyada que no feia mirera, no faltava qui sabia cert que aquell desastre era merescut de mal criadesa i de dolentia, i algú afegia: i encara és poc! Llogicament es que ho deia es referia an es pecats de ca d'altri. Allà a l'any 1928, va entrar en es nostre poble una onada d'immoralitat que va engronsar de mala manera aquelles aigos térboles però tranquiles: De París, d'allà on neixen i creixen ses modes, ne va sortir una que aquí, en es nostre poble, feria renou. No era una minifalda ni tampoc uns vaqueros, que encara es torbarien a venir en el món, sino una prenda femenina de roba interior: me referesc a lo que s'anomenaren camies imperi, en memòria d'aquell emperador discutible que es deia Napoleó I. Sa moda va pegar bé; s'escampà, trapassà es Pirineus, s'estengué pes sa Península, i passant la mar, arribà a Mallorca i en es nostre Felanitx. Fins llevó havien duit elles unes camies revengudes que s'embotonaven damunt cada espatla, a davant era costum brodarí de tamany gros ses inicials de sa propietaria, com si aquella camia, aquella prenda, estàs exposada a haver-se de perdre, deixant-la olvidada fora de ca seva allà on fos. Aquesta prenda, encara que amagada, essent a penes noves i essent escandaloses donaren lloc a una anècdota que encara que algú recorda, per es que no la coneixen la contaré. Estava aleshores de Vicari an Es Port, un bon homo, un bon homo com poca gent, i s'acostava sa festa de la Mare de Déu d'Agost. Es capellà ja tenia encambuixat es sermó, però unes hores antes, ses monges trobaren que era un deure de consciència ferli unes observacions. En aquell temps, quant un monja havia de parlar amb un homo, encara que fos de confiança, un altra monja estava present, se deia s'escolta. No se solia mesclar amb sa conversa; aprobava amb un somriure complacient, i així ho va fer llavó. Senyó Vicari, digué se que feia ses veus, hauria de parlar d'un pecat nou que ha entrat a Felanitx i en Es Port. Un pecat nou? Sí, ses camies imperi. Són un vertader escàndol. Però, i jo ja tenc es sermó endiumenjat i no pensava de parlar de pecats. Jesús! Ho faci caure bé. Parli de ses perversions actuals. Aquí sa monja escolta va intervenir. Allò de que hem parlat. Ah sí, sí. Hauria de parlar d'un altre pecat, i malament. Un altre pecat? Sí, es cabeis a lo garçon. Com heu dit? A lo garçon. Mos han dit que sa moda ha venguda de París, i allà hi fan molts de pecats i com que es rara sa moda aquesta, a la força ha d'esser dolenta. Bé, ja miraré de fer-ho caure bé. Se'n recordarà? Sí. Vol que li apuntem? No, no hi importa. Va amollar aquell bon homo es seu sermó, tal com l'havia pensat, i a lo darrer féu llenegar es tema cap a ses costums desbaratades, hi han estades sempre, dient en to llamentable i enfàtic, i efectiu: com és ara aquesta moda terrible des cabeis estil imperi i ses camies a lo garçon... Sa rialla de s'auditori la sentiren de sa farola. Ses monges después l'amonestaren: però senyor Vicari, que ha dit? I ell va contestar d'una forma que l'honorava molt: idò no me fessiu dir coses que jo no sabia. Mirat bé i amb serenidat, un avui pensa i pot dir d'aquells des cabeis escursats, no devien esser pecat, ses monges de llevó obligatoriament practicaven sa tonsura, i en quant es maldecaps de sa roba interior, segons noticies contemporànies i dignes de crèdit, aleshores ses monges davall s'hàbit no duien ni bragues ni calçons. Les corresponia un bon callar i tener esment en es seu redol, i mai més ben dit. Pecats. Pecats que ara ja no ho són. Tampoc ho eren llavors. N'hi havia encara més, però no són gaire espectaculars, les podriem situar a sa llista des venials. Senyores i senyors que escoltau sa meva paraula, confièm amb el pervindre i si en els pas dels anys algú s'entreten a ferne un altre llista,

cada vegada es descobrirà que els que avui encara donen angustia, tenguin llavor la inconsistència d'un brou de llàntia, i sobre tot confiem que no mos augmentin encara més sa coacció.

62.- SES VERBENES.

Verbenes d'era temps. He promès parlar de ses nostres verbenes. Es fet d'haver assistit a sa primera, crec que dóna peu a parlarne, a ferne menció i donà fe des seu naixement. Era això es mes d'agost de 1925. Directament de Madrid aquest títol i sa festa.

Vat aquí que es setmenari *El Felanigense* amb frases abarrocades i no exentes de servilisme anunciava l'aconteixament i deia: *más de diez y seis mil bujías iluminarán el recinto, el sol sentirá el aguijón de humana envidia, bellas muchachitas ornarán sus gracias con vistosos mantones de manila matizando la fiesta de fulgores celestes*. Com veis aquella primera verbena va néixer voltada d'ensucrada poesia i de paraules i frases enmotllades a llaure. I acabava l'anunci amb una altra expressió ja més prosaica i materialista: *precios de entrada caballeros 0'50, señoras 0'30, niños 0'25*. I amb una entrada de nin, amb una entrada de velló, vaig poder assistir a sa verbena mare, mare de totes ses que nasqueren i fruitaren per tot Mallorca. Aquella verbena solitaria va sortir bé, enredonida, alegre amb alegria natural, amb olor de churros fets amb oli de tafona, es gin, jazz band, es caballitos que funcionaven amb força humana, es a dir dos al·lots al mig s'esquinzaven rodant a braó perquè voltàs aquella sínia de cavalls de fusta. Un altra novetat, *patatilla*, ningú mai la havia vista. Avui això que es serveix empaquetat, llavors es pegava una grapada d'un poal foradat, amb forats a cada costat, i cap a ses mans des clients; o damunt s'hule, confitat, d'una taula que tot l'any havia rebut cops de puny des jugadors de cartes... En comptaven catorce troços, que valien deu cèntims. Aquells mantons de manila, que encara que no tenguessin es *fulgores celestes* de s'anunci, ajudaven a fer ambient. Balls d'aferrat i de pagès. En es ball de pagès, es joves abans d'investir a sa jota, fregaven es dits per enterra i així es trons des dits sonaven més sà. Un ball ben vitenc i altre punt, i festa i sarau per llarg.

Els anys sigüents prengueren més força ses nostres verbenes, i ja eren més d'una i venien de tot Mallorca. Homes i dones exhaurien gorres de paper, de crespó, de formes rares i de colors vius. Lo del mantón de manila va pegar bé des des primer any i prengueren més força, tant que es va decidir, antes de començar sa funció, ferne una desfilada pes carrers en cotxos descuberts: elles assegudes escalonades i amb una ma en es costat, posada devers es renyons, així ho havien vist en cine i així s'havia de lluir aquella prenda. A cada banda des cotxo, un jove dret a s'estribera - tots es cotxos ne tenien – que era un pujador llarg amb relleus, dugueren encesa en sa ma una bengala amb claror verda o vermella, i així passaven elles immovils, il·luminades, com imatges procesionals. S'acabava sa mostrada amb dues voltes dins es recinte. Aplausos, enhorebones, Baixaven elles i no canviava sa posició d'es braç en no ser per ballar.

Però ai, amics que escoltau sa meva paraula, no foren tot aufabagueres florides! Aquelles verbenes no caigueren bé del tot. Es a dir, varen pegar molt malament a alguns. Aquel nom, verbena, des del primer dia va sonar a raresa, a raresa pecaminosa i duita de fora poble. I a n'aquell Felanitx de llavors de bones formes exteriors, de moderances ben duites, allò va ser un trò escandalós. Es que no hi anaven mai. homos molt de ca seva, dones de cadira aplegadissa, parlaven espantats des qui descrivien allò com a bacànals polititzants de gateres en comandita, i que es nom, -aquest nom!- les sonava a teatro, que tampoc havien vist mai. I a mida que ses verbenes cobraven força, i ja eren famoses a tot Mallorca, més gros i més matèria prima, més matèria grave vull dir, s'acaramullava en aquest pecat nou. Ja passava d'hora, s'havien de prendre mesures, i així va esser. Per Sant Agustí, retiros a Sant Salvador, que tenien tot s'aire d'un desagravi. I pregaven perquè plogués fort es vespres i es repartiren càstics a balquena: ai d'aquella filla de la Puríssima que s'atrevia a entrar en aquell antre empecatat, encara que anàs acompanyada de sa mare i no s'acostàs a sa pista de ball, no faltaren amigues que es deien amigues, que sense manies parlaven devora aquell antre infernal. Presentada sa denuncia, sa presidenta, una fadrinanga amargada, esborrava amb energia es nom d'ella, deixant aquella al·lota amb un complex de dona deshonrada, depredada i casi desvirgada. Un jove amb s'ilusió de sa congragació Mariana. Tenia un mal desig i de sospità... i entrava en aquella tanca dimunial, a fer-hi dues voltes, sense ballar ni ferne consumició... I ja estava fotut, per sempre més, i fora de llista. Noltros som es bons, deien aquells directius. Tenim facultats per acursar una llista, per condemnar i castigar ja que ses nostres decisions són acertades. Estam inspirats des nostre patró Sant Lluís Gonzaga que no va fer mai un sol pecat. Noltros som ses bones, deien elles, aquelles benaventurades, no som com aqueixes pocavergonyes que van a sa verbena, ballen d'aferrat no duen calces i consenten que es novio les doni qualche besada. Si me veig a festejar deia una joveneta un poc bleada, no voldré que es novio me besi fins que duguem tres mesos de matrimoni.

Han passat molts d'anys. Aquelles jovenetes que denunciaven escandalitzades s'amiga, ja són dones madures Aquells jovenets que també feien de Judes, encara que no intervengués sa besada, ja són homos granats, i mirau ses coses per una d'aquelles causes que un no sap explicar, vivim voltats de misteris, a sa majoria les han nascut un fills que són unes clepes i unes filles que són unes vertaderes bèsties. Déu no paga de bastó.

S'ha depravada aquella virulència del temps passat. És una festa simpàtica que segueix concorreguda fins que ve es dia que ja no es parla de condemncions ni de penes. Al contrari, i es molt edificant, una d'elles ha servit per ajudar a arreglar, a restaurar, ses taulades de de la Casa de Déu.

63.- CANÇONS I JOCS DE NINS.

Senyores i senyors, sa cinta sa com acaba. No voldria haver escandalitzat ningú. Com deia es principi, trobareu que he exigierat. Teniu en

compte que hagut de parlar de coses que llavors, essent exigèrades, passaven per naturals. I ara per acabar d'umplir, hauré d'acudir a un escrit que varem fer En Bernat de Sa Caixa, al cel sia, que estic segur que hi és, i un servidor, es que ara conversa, amb motiu d'una verbena *camp*. Això se va escampar i divulgar per Felanitx, i ara en llegiré un parell de fragments per acabar d'umplir lo que me queda d'aquesta cinta. En aquel temps i ses cançons que llavor sa cantaven: *la hija del penal, me llaman siempre a mí; Diego Montes es un valiente bandolero; patatero; rey del bailongo; sandunga mamá por Dios; Paraguay hermoso; ven Cirila ven y verás un oficial*. Joc de nins: *abajo de la mía torre; cunions d'encalçar, d'amagat i d'acotat; suro, Maria manga y mangote; a la una bon joc i bona mula; baldufes, ma morta, fluixa, a totes i aferrà joc; bolles, clotet rotlet, toc a pam, dues, a olla, fusteta...* No és ver homes i dones que m'escoltau i que sou des meu temps, que aqueixa llista que llavó se va duplicar amb motiu d'una verbena *camp*, mos du record d'aquells jocs que ja no coneix ningú des nins d'avui.

S'acaba sa cinta i jo he acabada, per part meva sa xarrera.

ENCARA MES ANECDOTES FAMILIARS

MES ANECDOTES FAMILIARS

64. HAN MORT EN DATO ...

Com ja sabem per les cartes al seu nebot emigrant, l'oncle Joan Alzamora, germà des padrí Mola, econòmicament no ho passava gens bé. Vivia l'oncle Joan en el carrer Major, on ara hi ha el “Kansas”, i sempre estava a la porta de ca seva, vetllant a veure si passava la seva neboda Francisca, la dona del metge Mesquida. Quan la veia, totd’una li faltava temps per escometre-la, demanant-li qualsevol cosa, que de tot en tenia necessitat: *Francisca, no tenc calçetins...*

Francisca Alzamora va arribà, per escapolir-se, a evitar circular pel carrer Major. En certa ocasió en què no havia pogut defugir passar-hi, ho féu ràpidament, esquivant la mirada del tio, que així mateix pogué afinar-la quan havia passat de llarg sense deturar-se. La dona anava de pressa fent com que no escoltava l’escomesa de l’oncle: *Francisca, Francisca!*

Naturalment, Na Francisca féu “orelles de cònsol” i continuà el seu camí. I ja devia enfil·lar el carrer del Juavert, quan l’aturà una enviada del seu parent: *M’ha dit D. Joan que li digués que han mort En Dato.*

(Contat per Germà Coll Mesquida)

65. LA MORT D’EN GARRIGUEL·LO

A la campanya de Catalunya, quan la batalla d’Alpens, va morir el general Cabrinetty, del que era ajudant En Miquel Lluís Alzamora, germà militar del padrí Mola. Els carlistes, que varen estar molt contents d’aquella mort, en feren cançons un tant dissimulades:

*La mort d’en Garriguel·lo tots l’hem de celebrar;
do, re, mi, do re fa; tots l’hem de celebrar...*

Tan satisfets estaven, que inclús uns d’ells, que eren membres de l’aristocràcia tradicionalista mallorquina, organitzaren un banquet per celebrar-ho. N’Alzamora quan ho va saber, restà tan indignat que, a través de la premsa, va desafiar-los en duel, un a un o tots plegats. Aquells senyors no en feren cas. Així mateix l’actitud del militar va esser prou alabada, ni més ni menys que des de Barcelona!

(Contat per Germà Coll Mesquida)

66. SES XOCOLATADES DE LA NIT DE NADAL

La nit de Nadal, a Can Massutí era costum, després de tornar del Convent, acabades les Matines i la Missa del gall, fer un gran sopar. L'any que va morir sa padrina Magdalena Alzamora, la seva germana Francisca, que era avia de Can Mesquida, sentí llàstima que tants d'homes de Can Massutí (avi, tio Pere, i els fills de la casa: Pere, Bartomeu i Miquel) quedassin sense el banquet en nit tan assenyalada. Per a resoldre la situació, va proposar-los que, després de la funció litúrgica, anassin tots a Can Mesquida: ella no faria sopar, però sí que organitzaria una xocolatada, amb coques i torró. Tothom va acceptar-ho i, des de llavors, a totes les cases de la família Massutí sempre feren xocolata amb "quemuiar" quan la vigília de Nadal.

(Contat per Germà Coll Mesquida).

67. UN MAONÈS ...

Quan va tractar-se del casament de Francisca Mesquida Alzamora i Germà Coll Cardona, sa gent comentava que un maonès, empleat de correus, no era gaire bon partit per sa filla de Can Mesquida. Amb aquesta concepció un tant negativa, tothom va quedar-se admirat al veure que els pares del pretenent, arribaven a Felanitx en el seu propi cotxe, i això en un temps en que l'automòbil era solament patrimoni dels benestants.

(Contat per Germà Coll Mesquida)

68. ¡ ES POTECARI !

De la conversa de la nit d'estiu, a Ca "Es Potecari":

Tia Catalina.- Quan va entrar sa República, el varen fer concejal (a Pere Massutí Alzamora) i me pens que va esser Primer Tinent.

Perquè En Pedro (Pere Oliver Domenge) va esser batle tot d'una per elecció (aclamació); tothom va dir: "Es Potecari sense elecció ni res!" Tothom va dir: "Es Potecari!", i tothom va voure com el cel obert amb ell. I és vera, esperaven que sa República vulia dir barbàrie... I va, i surt En Pedro. Vull dir, entre ells varen triar i varen dir que fos En Pedro. L'on demà de matí, sa primera persona que va entrar en aquesta casa, per sa farmàcia, va esser es notari "Vell", que era una personalitat de dretes i numia Don Mateu Caldentey. Va entrar i va dir: "venia per donar s'enhorabona i que vaig estar molt content

de s'elecció".- "No és aquí, és a s'Ajuntament".- "Que li diga de part meva".- "Li diré de part seva".

Idò aquella gent ho varen veure amb molt bons ulls. Però aviat ja hi va haver allò d'es partits: uns i uns altres i uns altres... I aquells de dretes ja se varen posar un poc contra ell i en varen dir de "gordes". Perquè jo és lo que dic: aquí hi ha aquesta pregària d'ell, que és de s'exili... i no sé qui la va llegir s'altre dia i va dir: "això, aquestes paraules, ja el retraten". I jo dic que sí, el retraten per es que l'hem conegut, que sempra ha estat "íntegro", es mateix en ses creencies i en tot. No "fanfarrón", ni res d'ostentació ni res... Res d'anar a procesons ni res. Va anar a una, no sé perquè, per fer-me contenta. Varen venir a demanar si vulia dur es "palio", i era un dia que jo estava com no sé què... I me va dir: "Estaries contenta si anàs a dur "es palio?" I vaig dir: sí!. I hi va anar. Però ell ni ostentació ni res de res. Però quan feia una cosa, la feia convençut.

A missa hi va anar sempre. Es meu homo va tenir uns principis bons, perquè va anar als Escolapios, que en aquell temps ja era un col·legi molt lliberal. Ell va tenir uns principis molt bons a dins lo més expansiu i més lliberal i això. Aquests principis, sempre els va conservar, en ell varen arrelar, així és que ell sempre va anar a missa. I quan va entrar sa República, tenc per a mí que els republicans vertaders haurien volgut que no hi hagués anat, i els altres, per anar en contra d'ell i dir coses, haurien pogut dir: "sols no va a missa, sols no va a missa!", i no ho podien dir, perquè ell hi havia anat sempre.

I va entrar sa República i va continuar anant-hi cada diumenge. Quan tornava deia: "No sé si hauré de deixar d'anar-hi, perquè sempre, quan surt, n'hi ha que diuen: "Jes miral-te, ara va a missa!" Com si no hi hagués anat mai!". Llavors feien allò: sa qüestió era marcar-lo. I com que no el podien marcar, perquè ell no va obrar malament mai... Perquè va abandonar sa seva farmàcia, ho va abandonar tot aquell temps que va esser batle...

Hi havia hagut batles... N'hi havia un que just sabia posar sa seva firma. Un o dos... Perquè primer Don Juan "Me" no sabia res pus, i llavors En Rigo "Ric", sa seva firma també. Darrere tenien un polític que els manava.

Tio Bartomeu.- He sentit contar, tampoc era de temps meus, que a s'Ajuntament era secretari En Bou, aquell que va esser cantador. Com va acabar... No va arribar a guanyar res cantant, sempre li va costar doblers perquè només aprenia... I tenia una gran veu, però no, no...quan actuava tenia "fallos". I li va costar molts de doblers a sa dona. I llevonses el varen fer Secretari de s'Ajuntament. I a s'Ajuntament hi havia un concejal que li deien "En Barres" – i no sé que numia de llinatge, em pens que Nadal, però no ho vull dir per cert – i discutien una cosa i va dir com una barbaritat... I En Bou va dir an es batle: "Això no hauria d'esser permès, deixar pujar homos aquí que no saben posar es seu nom, i esser concejals!" I aqueix homo, En "Barres", li va dir: "escoltau, ases aquí damunt no ho som jo totsol, ni ha hagut molts... Però animals de potó xapat, com vós, no n'hi havia hagut d'altre". I és que es bous tenen es potó xapat.

69. UNA PREGÀRIA A LA MARE DE DEU

Sa pregària a la Mare de Déu , de que parlava sa tia Catalina Massutí Alzamora, feta a l'exili pel seu espòs En Pere Oliver Domenge, i que figura en el llibre d'or de l'ermita de Sant Salvador, diu així:

Pregària a la Verge de Sant Salvador, per P. Oliver Domenge. Fora Mallorca. Setembre MCMXLV.

Puig de Sant Salvador Mare de Déu dels felanitxers. Estel fulgurant quina resplendor ens aconhorta en la llunyania. Boira lluminosa que guia el nostre caminar enmig de les folles passions dels homes. Anhel i esperança jamai marcida perquè les arrels del vostre amor són fondes en el cor felanitxer. Puig sou excelsa res hi fa la distància, res importen les trifulques, ni les misèries, ni el córrer d'ací d'allà dins la Babel humana mentre en nosaltres perduri flamejant la vostra maternal dolcesa. Regina del cel, nostra Madona felanitxera, de prop i de lluny siau el nostre consol i quan l'hora arribi de la mort vulgueu que el fossar s'ens obri al mateix redós de vostra Muntanya, nostre Puig de Sant Salvador.

RECORDS D'INFANTESA

RECORDS D'INFANTESA

Escrit pel mateix MIQUEL MASSUTI I ALZAMORA

Fa molts d'anys. Ho recordau germanes? No hi havia neu al meu cap, ni desenganys al cor. Era una serena nit d'estiu; vostra dilectíssima amiga, Sa Madona Magdalena de Ca'n Massuti, aquella santa dona que em portà en el si, i que me va ensenyar a dir "*Pare Nostre que estau en el Cel*", em gronxava ternament, mentre unes belles estrofes del nostre poeta màxim, entonades amb lliure melodia, com sols ho saben fer les mares, alegraven el meu sentit i arrelaven fonament en mon cor; els anyosos arbres del jardí destacaven com fantasmes en l'ombra i en el cel resplendien tantes d'estrelles, que pareixia talment que s'avia romput el collar de diamants del Univers. De sobte arribà a noltros, des de l'altre part de la paret, una rialla fresca, sana, estrident, com el caure del aigua per una cascada, o com el repic de campanes en dissabte de Glòria. Molt suaument, com tement rompre l'encant d'aquells moments, me va dir mumare:

Son ses monges de la Providencia que estan en recreació.

Així, aquella nit, em dormi entre els braços maternals, encobert amb cançons de ma terra i entre el riure d'unes servents de Maria que, seguint el consell de Sant Pau, s'alegraven en el Senyor.

Han passat els anys, i amb ells alegries, tristeses, preocupacions, emocions de tota mena; han apuntat els cabells blancs en el meu cap, i els desenganys el meu cor, i l'eco d'aquella cançó i d'aquella rialla en la llunyana nit d'estiu, es manté viu en ma memòria

Aniversari 50 de les Monges de la Providència. Felanitx, 4 gener de 1.941.
("*Recuerdos de mi niñez*". Original en castellà)

Reina blanca de mos somnis

Entre els recorts de ma infantesa, que es destrien dins les boires de la llunyania, pren sempre el caràcter de ser quasi be totalment espiritual, de fada protectora, "*reina blanca de mos somnis*", la figura d'aquella santa dona que me dona la vida, que m'ensenyà a dir "*Pare nostre qui estau en el Cel*" i que Deu s'endugué a n'els primers anys de la meva adolescència.

Era una bella nit estiuenca. Els arbres del jardí pairal, es destacaven com a fantasmes dins la foscuria, i a n'el cel brillaven les estrelles, com una escampadissa de diamants a n'el blau puríssim.

Mig adormit, a n'els braços de la meva mare, escoltava una cançó : la cantava ella, amb una tonada lliure, com solen fer-ho les mares, i deia així:

*Perque mai te tal encant
com mig oberta una flor?
Perque es tan dolça pel cor,
la paraula d 'un infant?
Perque l'alba es molt mes bella
que el mig dia lluminós?
Perque es tot mes agrados
quan n'es encara poncella?
Poncella, esperança, albada,
sou aquí baix lo millor,
perque la vall de dolor,
no es lloc de cosa acabada.*

Tals paraules, entraren, sens donar-me conta en la meva ànima i arrelaren fonament dins el meu cor.

Més tard, vaig saber que eran d'un gran poeta; aprenguí de memoria moltes de les seves composicions i, amb elles, vaig començar a estimar la meva terra, la meva llengua i la poesia.

Avui, despres de molts anys, amb el cap gris i desenganys a n'el cor; rnes allà del "*mezzo del camin di nostra vita*", passat entre penes i alegries, exits i fracassos, emocions i lluites de tota casta, com es grat fer reviure aquell moment ! Es com un ramell de tres roses escullides: el record de la meva mare, de la meva infantesa, i del nom de Mossen Miquel Costa i Llobera, lligat amb el llaç sutil d'una bella cançó.

Preniu les obres de'n Costa; seguiu una a una les seves poesies. A través d'elles, aprendreu a estimar aquest troç de terra beneida que ens ha vist nèixer, i ens sentirem honrats amb el nom de mallorquíns. Vibrarem d'emoció davant les glories del passat i les belles tradicions, tresor dels nostres avis. Sabrem aquilatar el valor de la nostra parla ben volguda, el verb immortal de Ramon Lull.

Volgheu, bons amics, acceptar com a record d'aquest día, en que hem deixat batagar el nostre cor a l'unison, amb el cor de D. Miquel Costa, viu i palpitant el cap de vint i cinc anys d'absència material d'entre nosaltres, aquell ramell de que us parlava al començament, collit a n'el jardí dels meus records, i gravar en la vostra anima aquelles paraules tan reveladores del poeta:

*"....poncella, esperança, albada
sou aqui baix lo millor..."*

Sí, l'esperança es lo unic cert i, per tant, lo millor d'aquesta vida, vall de llágrimes, lloc de pas, fogar de lo inacabat.

Mantenguem-la com ella, sempre viva en nostre cor. Guiats per l'esperança, ben amunt l'antorxa de l'ideal, avancem coratjosos per la via, es la del amic que encerca son amat *"llarga, perillosa, poblada, de consideracions, de sospirs i de plors, mes il.luminada d'amors, que dú cap el goig suprem, vers l'alegria completa, a la realitat integra i sempiterna del Regne de Deu"*

(Discurs amb motiu del 25 aniversari de la mort de Costa i Llobera)

La vida del Convent

Una campana

I la vida del Convent anava desenvolupant-se dia a dia, any rera any, edificant, benefactora, dolça i recollida; oració i treball; obres de caritat i labor cataquética; exits i alegries que fan elevar cap a Deu el seu cor, en acció de gràcies, i penes que son acceptades amb resignació cristiana i com a medi de santificació.

D'aquestes *"hores que anava teixint un xerafi, en el temps sense temps"*.... , com va dir el poeta, arribava, a ma casa paterna l'influx benefic. ! Com reviu en aquests moments!.....

Per vostre us en el claustre, teniu un ebjecte que es quasi una reliquia i que desperta en mi tots els records d'antany: ***una campana***.

La primitiva capella estava separada del meu llit per una paret molt prima, i a trenc d'alba uns copets de la ma de Sor María, m'avisaven que el Capellà havia arribat per celebrar la Missa. Amb el somni encara els ulls, sortia de ca meua i entrava a ca vostra, set passes separaven les dues entrades. En aquella hora, la vida del carrer despertava a l'activitat quotidiana: s'aperallaven els carros de conreu de Ca'n Cordella, Ca'n Espina i Ca'n Marxando, per anar els seus treballs de fora vila; els tallers de Ca'n Camia i Ca'n Valens deixaven sentir les martellades; passava -amb el seu caminar peculiar- la figura del Mestre Calça, i aquell atlot, magre i malaltis, tocava la campaba del convent amb tant d'ardor i entusiasme , que feia dir a mes d'un: *"Ja basta Miquel, ja ho hem sentit"*.

Despres de la Missa, les hores d 'escola,; el coro de les tables de multiplicar, de les provincies d'Espanya o dels deu Manaments, era repetit una vegada i un altre, amb ritme monoton.

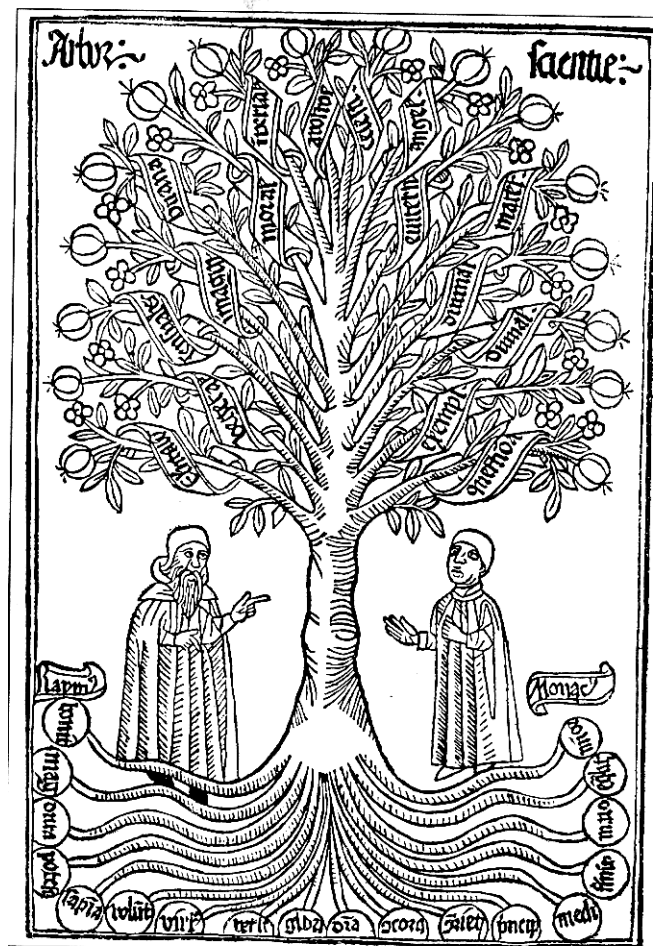
I sempre hi havia un recado que du a les monges, o una consulta de les monges a ma mare, o l'encàrrec de qualche esquisida reposteria per obsequiar a algún visitant distingit. I Era un dia de festa d'elles o de noltros

O una desgràcia o una alegríia que posava en comunicacio les dues families i apretava els llaços d'amistat. Assegut als peus de Sor Maria de la Providencia, escoltava atent la vida dels sants, l'història de l'Orde, les agradables paraules i dolços consells que'l seu cor sabia prodigar-me, mentre m'oferia algun coniet de pasta, confecció especial del Convent.

Beneida sigui aquella santa casa, on tan dolces hores he viscut !!

("Recuerdos de mi niñez")

ARBRE GENEALÒGIC

Nissaga Massutí.

Arbre genealogic

I

1 **Pere Joan Massotí** 1es núpcies

1569 2es núpcies: **Apolònia Servera**

2 **Jacme Massotí Servera**
1571

3 Salvadora Massotí Servera
1581

4 Salvadora Massotí
Servera
1585
1622

5 Magdalena Massutina

2 **Jacme Massotí Servera**
1571

1es núpcies: Miquela Mesquida

6 Pere Joan Massotí Mesquida
1598

7 Joana Massotí Mesquida
1603
1638

2 **Jacme Massotí Servera**
1571

2es núpcies: **Caterina Vadell**

8 Apolònia Massotí Vadell
1607
1663

9 Francina Massotí Vadell
1609

10 **Pere Joan Massotí Vadell**
1613
1644

11 Rd. Jaume Massotí Vadell
1615
1679

5 Magdalena Massotí Vadell

Jaume Nadal

12 Apolònia Nadal Masutí
1601

8 Apolònia Massotí Vadell Sebastià Nicolau
1607
1663

13 Joan Nicolau Massotí 1647 Apolònia Tauler
1626

10 **Pere Joan Massoti Vadell** 1634 **Catharina Suñer**
1613
1644

14 Catarina Massoti Suñer 15 Joan Massoti Suñer 16 Pere Massoti Suñer
1635 1637 1639
1662

17 Catarina Massoti Suñer **18 Llorenç Massoti Suñer**
1641 1643

18 **Llorenç Massotí Suñer** 1663 **Joana Pou Oliver**
1643 T. 1692
1692

19 Pere Joan Massotí Pou 20 Catarina Massotí Pou 21 **Antoni Massotí Pou**
1665 1668 1670
1753

22 Apolònia Massotí Pou
1672

19 Pere Joan Massotí Pou 1692 Joana Monserrat Obrador
1665

23 Joana Maria Massotí Monserrat
1693
1768

24 Llorenç Massotí Monserrat
1694
1755

25 Miquel Massotí Monserrat
1697

26 Pere Joan Massotí Monserrat
1699

27 Miquel Ignaci Massotí Monserrat
1702

28 Antoni Nicolau Massotí Monserrat
1704

29 Jaume Nicolau Massotí Monserrat
1708

30 Caterina Aina Massotí Monserrat
1711

31 Caterina Maria Massotí Monserrat
1713
1729

21 **Antoni Massotí Pou** 1696 **Miquela Suñer Forner**
(Mestre gerrer)

1753

35 Rvd. Llorenç Agustí Massotí Suñer

1698

1738

36 Joana Anna Massotí Suñer

1699

1730

37 **Pere Antoni Massotí Suñer**

(Mestre gerrer)

1701

1754

38 Miquela Rosa Massotí Suñer

1704

1742

39 Catalina Rosa Massotí Suñer

1706

1747

40 Antoni Jaume Massotí Suñer

(Mestre gerrer)

1708

1776

41 Jaume Nicholau Massotí Suñer

1710

178

24 Llorenç Massotí Monserrat	1728	Antonia Aina Noguera Barceló
1694		
1755		
42 Joana Maria Massotí Noguera		49 Llorenç Vicenç Massotí Noguera
1729		1744
43 Joana Maria Massotí Noguera		
1730		
1788		
44 Pere Joan Massotí Noguera		
1731		
45 Antonina Anna Massotí Noguera		
1733		
1802		
46 Pere Joan Massotí Noguera		
1735		
47 Catarina Maria Massotí Noguera		
1730		
1774		
48 Pere Joan Massotí Noguera		
1741		
1812		

27 Miquel Ignaci Massotí Monserrat	1733	Maria Rosselló Juan
1702		
50 Pere Joan Massotí Rosselló		
1735		
1750		
51 Bartomeu Massotí Rosselló		
1737		
52 Miquel Vicenç Massotí Rosselló		
1739		
53 Joana Anna Massotí Rosselló		
1742		
54 Llorenç Vicenç Massotí Rosselló		
1744		
1791		
55 Joana Anna Massotí Rosselló		
1746		
1786		
56 Maria Rosa Massotí Rosselló		

- 29 Jaume Nicolau Massotí Monserrat 1733 Antònia Julià Balaguer
170
- 57 Joana Maria Massotí Julià
173
- 58 Pere Joan Massotí Julià
1736
- 59 Jaume Massoti Julià
1739
- 60 Joana Maria Massotí Julià
- 61 Llorenç Massotí Julià
1744

37 **Pere Antoni Massotí Suñer** 1725 **Miquela Obrador Tugores**
 (Mestre gerrer)
 1701
 1754
 62 Antoni Joaquim Massotí Obrador
 1729
 1739
 63 Antoni Nicolau Massotí Obrador
 1731
 1775
 64 Miquela Maria Massotí Obrador
 1734
 1789
 65 Francina Anna Massotí Obrador
 1737
66 Miquel Vicenç Massotí Obrador
 1739
 1785
 67 Francina Maria Massotí Obrador
 1741
 1778
 68 Joana Maria Massotí Obrador
 1749
 69 Joana Maria Massotí Obrador
 1750

40 Antoni Jaume Massotí Suñer 1732 Joana Maria Obrador Barceló
 1708
 1776 (Testament: 1776)
 71 Antoni Nicolau Massotí Obrador
 1733
 72 Antoni Nicolau Massotí Obrador
 1735
 1775
 73 Miquela Maria Massotí Obrador
 1739
 74 Miquela Maria Massotí Obrador
 1740
 1759
 75 Joana Maria Massotí Obrador 1742
 1827
 76 Catharina Anna Massotí Obrador
 1744 (Testament: 1804)
 1804

75	Joana Maria Massotí Obrador	1761	Bartomeu Obrador
	1742	1827	
77	Bartomeu Obrador Massotí		
78	Joan Obrador Massotí		Miquela Rosselló
79	Miquel Obrador Massotí		
80	Antoni Obrador Massotí		
81	Apolònia Obrador Massotí		Gabriel Uguet
82	Joana Maria Obrador Massotí		Jaume Antoni Obrador

75	Caterina Anna Massotí Obrador	1762	Bartomeu Soler Llopis
	1744		
	1804 (Testament: 1804)		
83	Llorenç Soler Massotí		
84	Antoni Soler Massotí		
85	Bartomeu Soler Massotí		
86	Pere Antoni Soler Massotí		
87	Joana Maria Soler Masso		
41	Jaume Nicolau Massotí Suñer		Bàrbara Binimelis
	1740		
	1784 (Testament: 1784)		
88	Miquela Maria Massotí Binimelis		
	1749		
	1829 (Testament: 1822)		
89	Bàrbara Maria Massotí Binimelis		
	1752		
	1770		

88	Miquela Maria Massotí Binimelis	1773	Sebastià Vaquer Obrador
	1749		
90	Miquel Vaquer Massotí		Va casar-se i tingué una filla: Miquela Vaquer
91	Sebastià Vaquer Massotí		
92	Joana Maria Vaquer Massotí		
93	Bàrbara Vaquer Massotí		Va casar-se i tingué una filla: Miquela Obrador
94	Miquela Vaquer Massotí		

48 Pere Joan Massotí Noguera 1741 1812 (Testament: 1812)	1770 Joana Maria Fiol Adrover
95 Antonina Anna Massotí Fiol 1771	104 Llorenç Massotí Fiol 1780 1841
96 Antonina Anna Massotí Fiol 1773	
97 Llorenç Josep Massotí Fiol 1774	105 Catharina Maria Massotí Fiol 1791
98 Antonina Anna Massotí Fiol 1775	
99 Antonina Anna Massotí Fiol 1778	
100 Joana Maria Massotí Fiol 1780 1809	
101 Caterina Maria Massotí Fiol 1782	
102 Francisca Anna Massotí Fiol 1785 1844	

100 Joana Maria Massotí Fiol 1780 1809	Antoni Valens
103 Pere Joan Valens Massotí	

102 Francisca Anna Massotí Fiol 1785 1844	1802 Andreu Vicens

104 Llorenç Massotí Fiol 1785 1841	1802 Apolonia Lladó 2-IX-1858

1739	1757 Anna Maria Adrover Bordoy

Nissaga Massutí

Arbre genealogic

II

66	Miquel Vicenç Massotí Obrador	1757	Anna Maria Adrover Bordoy
	1739		
	1785		
106	Pere Antoni Massotí Adrover		
	1758		
	1821		
107	Bartomeu Josep Massotí Adrover		
	1761		
108	Miquela Maria Massotí Adrover	1791	Pere Josep Serra Prohens
	1761	(Testament: 1764)	
	1764		
109	Pere Josep Massotí Adrover		
	1766	(Testament: 1823)	
	1829		
110	Ursola Maria Massotí Adrover	1795	Nicolau Maymó Truyol
	1768		
	1801		
111	Anna Maria Massotí Adrover		
	1770		
112	Francina Maria Massotí Adrover		
	1773		
113	Anna Maria Massotí Adrover		
	1775		
72	Antoni Nicolau Massoti Obrador	1760	Miquela Roig Morey
	1735		
	1775		
114	Joana Maria Massoti Roig		
	1761		
	1780		
115	Antoni Joseph Massoti Roig	1792	Apolonia Ramon Bennasser
	1763		
	1833 (Testament 1627)		
	(Altres escriptures 1800, 1813)		
116	Cosme Josep Massoti Roig		
	1765		
117	Margalida Maria Massoti Roig		
	1768		
	1841 (Escritura 1800)		
118	Miquela Maria Massoti Roig	1793	Ramón Llull Mascaró
	1771 (Escritura 1800)		
119	Catarina Anna Massoti Roig	1774	

1840 (Escriptures 1800, 1818)

114	Joana Maria Massotí Roig 1761 1802	1780	Mateu Barceló Oliver
117	Antoni Barceló Massotí		
118	Bernat Barceló Massotí		
119	Mateu Barceló Massotí		
120	Antonina Barceló Massotí		Jordi Soler
121	Miquela Barceló Massotí		Marc Rigo

117	Margalida Maria Massotí Roig 1768 (Escriptura: 1818) 1841	1798	Bartomeu Adrover Capó
122	Pere Antoni Adrover Massotí		
123	Bartomeu Adrover Massotí		
124	Miquela Adrover Massotí Magdalena Adrover Massuti		

119	Catarina Anna Massotí Roig 1774(Escriptures: 1800, 1818) 1840	1798	Miquel Valens Pujades
125	Antoni Valens Massotí		

104	Llorenç Massotí Fiol 1780 1841	1802	Apolònia Lladó
129	Pere Joan Massotí Lladó 1808		
130	Joana Maria Massotí Lladó 1810		Nicolau Huguet
131	Antònia Maria Massotí Lladó 1813		
131	Apolònia Massotí Lladó		
133	Gabriel Maria Massoti Lladó 1815		
134	Antònia Massotí Lladó		
135	Apolònia Massotí Lladó		

- 133 Gabriel Maria Massotí Lladó 1842 Antonina Mestre
1815
- 135 Apolònia Massotí Mestre
1843
1861(Amb ella acaba la primera branca del nostre llinatg)
- 105 Pere Antoni Massotí Adrover 1779 Francina Xamena Veny**
1758
1821
- 137 Anna Maria Massutí Xamena 1797 Thomasa Monserrat Bordoy
1780
- 138 Miquel Josep Massutí Ximena
10783
- 139 Miquel Josep Massutí Xamena
1783
- 140 Anna Maria Massutí Xamena
1789
1856
- 141 Anna Maria Massuti Xamena
1792
1856
- 136 Miquel Massutí Xamena**
1792
1865
- 137 Caterina Anna Massutí Xamena

- 141 Anna Maria Massuti Xamena 1817 Miguel Obrador
1789
1856
- 144 Ramón Obrador Massutí
- 145 Maciana Obrador Massuti 1847 Pere Oliver Nicolau
1821 Emparentam amb els Oliver “Barceló”
1898
- 115 Antoni Josep Massotí Roig 1792 Apolònia Ramon Bennasser
1763

1833 (Testament: 1827 Altres escriptures: 1800,
1813)

138 Miquela Maria Massotí Ramon
1793
1845 (Escriptures: 1813,1822)

139 Antoni Josep Massotí Ramon
1796

148 Catarina Maria Massutí Ramon
1798
(Escriptures: 1813, 1822)

149 Apolònia Maria Massutí Ramon
1802

150 Apolònia Maria Massutí Ramon
1805

146 Miquela Maria Massotí Ramon 1793 1845	(Escriptures: 1813, 1822)	1813 Antoni Suñer Fiol 1822

148 Catarina Maria Massutí Ramon 1798 (Escriptures: 1813, 1822)	1820	Joan Jusama Valens
151 Apolònia Jusama Massutí		

150 Apolònia Maria Massutí Ramon 1805 (Escriptures: 1813, 1822)	1827	Martí Grimalt Monserrat

142 Miquel Massutí Xamena 1792 1865	1813	Caterina Nicolau Vaquer

153 Francisca Anna Massutí Nicolau

	1815
154	Caterina Massutí Nicolau 1818
155	Pere Antoni Massutí Nicolau 1820
156	Anna Maria Massutí Nicolau 1823
157	Antoni Josep Massutí Nicolau 1826
158	Joana Anna Massutí Nicolau 1828
158	Miquela Massutí Nicolau 1831
160	Bàrbara Maria Massutí Nicolau 1835

153	Francisca Anna Massutí Nicolau 1815	1847	Cosme Mesquida
161	Sebastià Mesquida Massutí		Francisca Alzamora Riera
162	Caterina Mesquida Massutí		

161	Sebastià Mesquida Massutí	Francisca Alzamora Riera
163	Francisca Mesquida Alzamora	Germà Coll Cardona

163	Francisca Mesquida Alzamora	Germà Coll Cardona
	Maria Eulàlia Coll Mesquida	
	Germà Coll Mesquida	

Maria Eulàlia Coll Mesquida	Miquel Durán Ordiñana
Magdalena Durán Coll	
Francina Durán Coll	
Llorenç Durán Coll	

154	Caterina Massuti Nicolau		Joan Nadal (de Manacor)
156	Anna Maria Massutí Nicolau 1823	1857	Antoni Nadal
175	Antoni Nadal Massutí		
176	Miquel Nadal Massutí		
177	Sebastiana Nadal Massutí		

158	Joana Anna Massutí Nicolau 1828	1855	Francesc Riera Tauler
164	Miquel Riera Massutí		Maria Alzamora Riera
165	Joana Aina Riera Alzamora		
166	Francesc Riera Alzamora		
167	Francisca Riera Alzamora		

166	Francesc Riera Alzamora		Maria Nadal
	Miquel Riera Nadal		Caterina Mestre
	Francesc Riera Mestre		
	Cosme Riera Mestre		

159	Miquela Massutí Nicolau 1831		Miquel Rosselló
168	Pere Rosselló Massutí		
169	Julià Rosselló Massutí		
170	Anna Maria Rosselló Massutí		Antoni Mercadal

160	Bàrbara Maria Massutí Nicolau 1835	1863	Jaume Barceló Vaquer
171	Bartomeu Barceló Massutí		
172	Pere Barceló Massutí		
173	Jaume Barceló Massutí		
174	Miquel Barceló Massutí		Maria Adrover del Carritxó Xamena

155 Pere Antoni Massutí Nicolau 1854 **Caterina Roig**
1820

178 Caterina Cecilia Massutí Roig
1854

179 Miquel Josep Massutí Roig
1856
1931

179 Pere Massutí Roig
1859

179 Miquel Josep Massutí Roig
1856
1931

Magdalena Alzamora Riera

180 Caterina Massutí Alzamora

181 Pere Massutí Alzamora

182 Caterina Massutí Alzamora

183 Bartomeu Massutí Alzamora

184 Miquel Massutí Alzamora

182 Pere Massutí Alzamora

Caterina Nicolau Jusama

185 Miquel Massutí Nicolau
186 Pere Antoni Massutí Nicolau
187 Bartomeu Massutí Nicolau
188 Pere Massutí Nicolau
189 Llorenç Massutí Nicolau
190 Enric Massutí Nicolau
191 Magdalena Massutí Nicolau

183 Caterina Massutí Alzamora**Pere Oliver Domenge**

192 Dolors Oliver Massutí
193 Miquel Oliver Massutí
194 Magdalena Oliver Massutí
195 Pere Oliver Massutí
196 Caterina Oliver Massutí
197

184 Bartomeu Massutí Alzamora**Caterina Rosselló**

198 Miquel Massutí Rosselló
199 Magdalena Massutí Rosselló
200 Caterina Massutí Rosselló

185 Miquel Massutí Alzamora**Dolors Oliver Domenge**

201 Miquel Massutí Oliver
202 Pere Antoni Massutí Oliver

186 Miquel Massutí Nicolau**Isabel Sagrera**

Pere Antoni Massutí Sagrera
Miquel Massutí Sagrera

Margalida Fontanet

Miquel Massutí Fontanet
Isabel Massutí Fontanet
Bartomeu Massutí Fontanet

188 Bartomeu Massutí Nicolau**Margalida Nicolau**

Pere Massutí Nicolau
Sebastià Massutí Nicolau
Caterina Massutí Nicolau
Margalida Massutí Nicola

189 Pere Massutí Nicolau**Damiana Monserrat**

Caterina Massutí Monserrat
Damiana Massutí Monserrat
Pere Massutí Monserrat

Pere Sansó
Miquel Barceló

Llorenç Sansó Massutí
Pere Antoni Sansó Massutí

Miquela Barceló Massutí

190 Llorenç Massutí Nicolau**Esperança Ramis de Plandolit**

Pere Massutí Ramis
Caterina Massutí Ramis
Antoni Massutí Ramis
Maria Rosa Massutí Ramis

191 Enric Massutí Nicolau**Magdalena Jaume**

Caterina Massutí Jaume
Pere Massutí Jaume
Maria Antonia Massutí Jaume
Guillem Massutí Jaume

192 Magdalena Massutí Nicolau**Bartomeu Adrover Vaquer**

Margalida Adrover Massutí
Caterina Adrover Massutí

Margalida Adrover Massuti

Carles Vinzo

Catalina Vinzo Adrover
Maria Victoria Vinzo Adrover
Albert Vinzo Adrover

193 Dolors Oliver Massutí**Miquel Amengual Juan**

Caterina Amengual Oliver

Guillem Valls de Padrines

Juan Valls de Padrines Amengual
Miquel Valls de Padrines Amengual

194 Miquel Oliver Massutí**Maria Antònia Reus Manzanares**

Pere Oliver Reus
Miquel Oliver Reus
Antoni Oliver Reus
Caterina Oliver Reus

196 Pere Oliver Massutí**Magdalena Soler Prohens**

Pere Oliver Soler
Joan Oliver Soler

Anna García del Pozo

Pere Oliver García

198 Miquel Massutí Rosselló**Francisca Sureda**

Bartomeu Massutí Sureda
Caterina Massutí Sureda
Sofia Massutí Sureda
Enric Massutí Sureda

199 Magdalena Massutí Rosselló**Jaume Estelrich Juan**

Pere Estelrich Massutí
Bartomeu Estelrich Massutí
Jaume Estelrich Massutí
Maria Antònia Estelrich Massutí

200 Caterina Massutí Rosselló**Gregori Vicens**

Bartomeu Vicens Massutí

201 Miquel Massutí Oliver**Enriqueta Pascual Pou**

Miquel Massutí Pascual

Esperança Rojas
Angels Simarro

Immaculada Massutí Pascual

Fernando Rigo

Enric Massutí Pascual

Beatriu Anadón

Dolors Massutí Pascual

Cristòfol Mora Pons

Maria del Mar Massutí Rojas
Miquel Massutí Simarro
Silvia Massutí Simarro
Anna Rigo Massutí
Antoni Mora Massutí
Enrique Mora Massutí
Carme Mora Massutí
Julia Rigo Massu

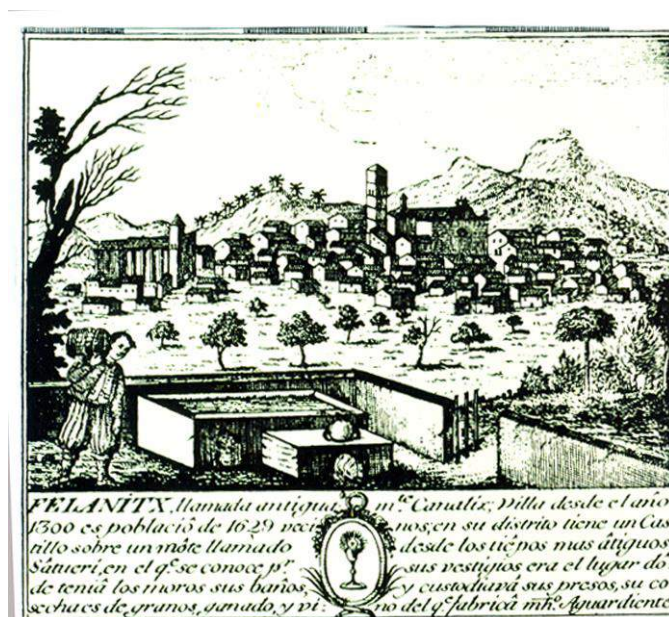
202 Pere Antoni Massutí Oliver**1966****Caterina Sampol Planissi**

Maria Immaculada Massutí Sampol
Maria Assumpta Massutí Sampol

Rafel Calderón Ruiz
Felip Ramis García

Sofia Ramis Massutí
Gerard Ramis Massutí

ANEXES INFORMATIUS

ANEXES INFORMATIUS

LLINATGE OLIVER *CA'N BARCELÓ DE FELANITX*

Segles XVII - XX

SEGLES XVII i XVIII

**Joan
Oliver - Catharina Obrador**

**Pere
Oliver Obrador - Catharina Adrover Veny
8-III-1693**

Joan Oliver Adrover	Joan Oliver Adrover	Andreu Oliver Adrover - Joana Artigues Adrover 2-II-1729

SEGLE XVIII

Andreu
Oliver
Adrover - Joana Artigues Adrover
2-II-1729

Pere
Oliver
Artigues - Antonia Adrover Monserrat
- Catharina Barceló Barceló
9-VIII-1780

Andreu
Oliver
Artigues

Catarina
Oliver
Artigues

Andreu
Oliver
Artigues

Joan
Oliver
Artigues

Andreu
Oliver
Artigues

Margalida
Oliver
Artigues

Joana
Oliver
Artigues

Antoni
Oliver
Artigues

Macià
Oliver
Artigues – Magdalena
Ramón
Andreu
Oliver
Ramón

SEGLE XVIII i XIX

Pere
Oliver
Artigues - Antonia Adrover Monserrat
- Caterina Barceló Barceló
9-VIII-1780

Andreu
Oliver
Barceló

Andreu
Oliver
Barceló

Joana M^a
Oliver
Barceló

Pere
Oliver
Barceló – Joana Anna Nicolau Vaquer
18-IV-1820

Joan
Oliver
Barceló – Miquela Veñy

Pere
Oliver
Veñy

SEGLE XIX

**Pere
Oliver
Barceló – Joana Anna Nicolau Vaquer
18-IV-1820**

Caterina Oliver Nicolau	Andreu Oliver Nicolau	Pere Oliver Nicolau – Maciana Obrador Massutí 28-VIII-1847

Antoni Oliver Nicolau	Caterina Oliver Nicolau

SEGLE XIX

**Pere
Oliver
Nicolau – Maciana Obrador Massutí
28-VIII-1847**

Joana Anna Oliver Obrador - Jaume Ferrer Barceló	Pere Oliver Obrador - Joana Aina Llaneras Bennasar - Maria Barceló Veny	Maria Oliver Obrador

Miquel Oliver Obrador - Maria Dolors Domenge Sancho 16-X-1885	Maciana Oliver Obrador

SEGLE XIX i XX

Miquel

Oliver

**Obrador - Maria Dolors Domenge Sancho – Manuel
MarotoRosselló**

16-X-1885

Caterina

Maroto

Domenge – Andreu

Berga

Felani

Masiana

Oliver

Domenge - Josep

García

Isabel

Oliver

Domenge – Joan Janer Rosselló

Maria del Carme

Oliver

Domenge - Jaume

Arnau

Joaquima

Oliver

Domenge - Joan

Llodrá

Talladas

Bartomeu

Oliver

Domenge –TeresaRoig

Pere

Oliver

Domenge-Caterina

Massutí

Alzamora

Dolors

Oliver

Domenge - Miquel

Massutí

Alzamora

FAMILIARS OLIVER DE CA'N BARCELÓ DE FELANITX

És un dels llinatges més abundants a Felanitx. A la nostra família, porta el renom de *Can Barceló*. La nostra casa pairal està en el començament del carrer de Prohissos, entrant pel carrer de la Mar, quasi al davant del carrer Major. Des de la part posterior de la casa, es domina molt bé el corral del Can Massutí del carrer del Juavert. Record encara, quan era petit, la immensa cotxera de la casa, on el tio Jaume “Felip” hi guardava el seu cotxe de metge. Aleshores veure un automòbil tenia quelcom d’emocionant.

En ve aiximateix a la memòria una tela, que em semblava gegantina, de la Immaculada; i davant les vidrieres que duïen al menjador, asseguda a un balancí, la tia Maria Oliver Obrador, la padrina de fonts de mumare.

El tio Jaume era un metge cordial i molt estimat a la vila. Vaig sentir a dir que a vegades, en lloc de cobrar les visites, deixava doblés baix del coixí del malalt a qui havia visitat, i que, en ocasions, en el seu cotxe va traslladar a Palma, a la consulta d’algun especialista, als seus malalts més necessitats.

El metge “Felip” era l’espòs de la tia Maria Oliver Domenge; i eren els pares de les nostres cosines Maria i Dolors Arnau Oliver.

Per a mi, el cognom Oliver va sempre relacionat en la finca Son Barceló, que guarda molts bons records de la meva infantesa: Hi vaig passar allí temporades, quan érem a Felanitx per les vacances d’estiu. Normalment feia

en bicicleta els quatre quilòmetres que la separen del poble. Altres vegades hi anava en carretó o cabriol, estirats per una somereta algerina, que junyiem al carrer del Juavert, a Cal tio Pere, i que se sabia el camí ben de memòria. Normalment era sa meva padrina –sa tia Catalina Massutí Alzamora– la que portava les regnes; i, mentre l'animaló trotava cap al revolt del puig de la Quarantena, ella solia cantar allò de *pisa morena, pisa con garbo*... Quan vaig esser més grandet, era jo mateix el que dirigia a la somereta, des de Felanitx fins a les entranyables cases, bastides damunt d'un turonet, que guaita a una vista esplèndida.

La casa tenia una façana blanca, on s'hi obrien un balcó i dues finestres, en el pis, que coincidien amb la portalada i les finestres de la planta baixa. A la planta hi havia la casa dels amigues, amb un ampla vestíbul, que tenia –a l'esquerra– la cuina, amb una gran foganya. A l'esquerra hi havia l'escala per la que es pujava al pis. En el primer replà, hi trobàvem la porta d'un antic dormitori, de sòtil ben alt, que tenia un ventalló des del que es veia la muntanya de San Salvador. Més amunt, hi havia el menjador, centrat per l'ample balcó, que donava a la clasta i a l'era i, més allà, lluny, molt lluny, les cases de Son Sureda... El menjador era senzill i rústic, i també elegant, molt segle XIX: al mig, sota un quinqué de blanca tulipa, hi havia una taula rodona; als cantons unes vidrieres-raconeres ben interessants; a les parets litografies de quadres famosos, com *l'angelus*, de Millet. A la dreta, l'accés a la cuina, i a l'esquerra, als dormitoris i al quarto de banys...

Les cases de Son Barceló eren del segle XVI i, precisament, a la part ponent conservaven una antiga façana, de portal rodó, i d'aires ben antics, que eren com un resum del que havia estat la total edificació. Un poc més enllà, part del mateix conjunt, s'aixecava, i s'aixeca, una caseta encisadora: Can Vorera.

Tot a Son Barceló són recordances amables: A damunt de l'era, quan els pagesos batien el gra, amb el parell i el carretó, mentre cantaven cançons de

ruralia; i les recollides i pelades d'ametlles, els canyissos de figues seques, les peces de formatge fetes per la padrina, els talecs, les confitures casolanes... Els jocs a la pleta, on hi pasturaven els porcells, i l'aviram, campant gojós entre figueres de moro. I altres jocs i corregudes en el puig, i en el camp del pou... La lectura dels *episodis nacionals*, a l'hortet devora l'aljub, a l'ombra dels garrovers o de les alzines... Els sestadors de les ovelles i el nombrós ramat, guiat pel pastor i pel ca de bestiar, anant-se als pasturatges, entrada de fosca, per retornar, al so melangiós dels picarols, tot just trencada l'alba.

Entre la boira que ha deixat el temps, apareixen també a la memòria l'amo, de nom Andreu, i sa madona, i l'amo En Colau, un vell missatge, i sa madona Margalida Blaia, i Na Ribota, i Na Massota, que va rebre una carta el dia del seu sant on se li deia, per si no ho tenia present: *sabrás que hoy es tu santo...*

Els records de Son Barceló, són remembrances de molts d'anys, memòries de quan era infant, perllongades fins a la primera joventut. Ja de molt nin, l'evocació de Son Barceló sa concreta en uns extensos camps de blat, d'espigues més altes que jo mateix, entre les que hi podia caminar, com si fossin una llegendària i atapeïda selva de contarella. Com de llegenda fetillera eren les sortides de sol, rera les muntanyes felanitxeres, i la flaire camperola, més intensa encara quan el perfum era el de la terra banyada.

Son Barceló, memorial entranyable!

En el llibre “Els llinatges catalans”, de Francesc de B. Moll, i a la pàgina 282, llegim:

Oliver. Olivé. Nom de l'arbre que fa olives. Oliver era en l'edat mitjana un nom de baptisme, divulgat potser per la fama del famós Olivier de la gesta carolingia. De totes maneres no era un nom d'origen germànic, sino llatí...

Don Joaquín María Bover, en el seu “Nobiliario Mallorquín”, (Palma, Imp. Pedro Gelabert, 1850), a la pàgina 270, escriu sobre el nostre llinatge:

Oliver. Esta familia es antiquísima en Felanitx, donde poseía antes de 1407 la hacienda llamada Algorefa, y en Campos el predio la Serra. De ellas hay ramas en otras villas...

El llibre “Felanitx mot a mot”, de Don Pere Xamena, fa referència a la família a les pàgines 183-187:

Oliver. Llinatge documentat a Felanitx ja l'any 1262. Etimologia: llatina, nom de l'arbre que fa olives, olivera. En l'edat mitjana Oliver va esser també nom propi d'home. Escut: Una olivera arrancada de color natural en camp d'or. L'escut té bordura negra.

Genealogies:

Oliver d'Algorefa i de Son Oliver.

- I.- Guillem Oliver posseïa l'any 1339 Algorefa.*
- II.- Bononat Oliver vivia l'any 1355 i posseïa Algorefa i part de Biniarxella (Son Ramon)*
- III.- Pere Oliver de Bononat vivia l'any 1372. Va vendre la part que posseïa de Biniarxella (Son Ramon).*
- IV.- Antoni Oliver de Pere d'Algorefa adquirí l'any 1408 Sos Hereu = Son Oliver. Posseïa també Algorefa i el Rafal de les Llebres però l'any 1440 en virtut d'una sentència arbitral cedí les Llebres i part d'Algorefa a Pasqual Casteó.*
- V.- Pere Oliver d'Antoni casat amb Andrevà Vidal.*
- VI.- Antoni Oliver Vidal de l'Hereu, casat amb Francisca Truyols.*
- VII.- Pere Oliver Truyols, casat amb Catalina Bordoy. Vivia l'any 1519.*
- VIII.- Antoni Oliver Bordoy, notari + 1572, casat amb Isabel.*
- IX.- Joan Oliver d'Antoni i Isabel + 1619 als 106 anys d'edat, casat amb Margalida Veny.*
- X.- Antoni Oliver Veny + 1626, casat amb Maria Anna Mesquida.*
- XI.- Antoni Oliver Mesquida + 1659, casat amb Joana Soler.*
- XII.- Joan Oliver Soler + 1681 casat amb Catalina Obrador.*
- XIII.- Joan Oliver Obrador + 1741 casat amb Apol·lònia Binimelis.*
- XIV.- Bartomeu Oliver Binimelis + 1753, casat amb Antònia Rosselló.*
- XV.- Rafel Oliver Rosselló, casat amb Margalida Artigues.*
- XVI.- Joan Bta. Oliver Artigues, casat amb Joana Mª Vaquer.*

Oliver "Salines de Tres Maies".

- I.- Antoni Oliver casat amb Isabel Obrador.*
- II.- Bartomeu Oliver Obrador + 1610.*
- III.- Jaume Oliver + 1668, casat amb Antònia Vaquer.*
- IV.- Antoni Oliver Vaquer + 1669, casat amb Antònia Obrador.*
- V.- Jaume Oliver Obrador + 1689, casat amb Francisca Bordoy.*
- VI.- Antoni Oliver Bordoy + 1744, casat amb Margalida Vaquer.*
- VII.- Jaume Oliver Vaquer, casat amb Joana Gayà.*
- VIII.- Antoni Oliver Gayà, casat amb Lluïa Julià.*
- IX.- Jaume Oliver Julià, casat amb Joana Mª Obrador.*
- X.- Gabriel Oliver Obrador, casat amb Catalina Obrador.*
- XI.- Gabriel Oliver Obrador, casat amb Antònia Gayà.*
- XII.- Gabriel Oliver Gayà, casat amb Francisca Caldentey.*

Son Oliver. Possessió dita antigament Sos Hereus comprada l'any 1408 per Antoni Oliver. Aquesta família Oliver posseïa també, algun temps, Algorefa, part d'es Rafal de Les Llebres (Albocàcer) i part de Biniarxella (Son Ramon).

Tres Maies o Tres Malles. (Xamena: Felanitx mot a mot, pàg. 248).- Antiga i extensa possessió documentada l'any 1239. Confrontava amb Son Burguera, Son Ramonet i Son Sales. En el segle XIII pertanyia a la família Soler. En el

XIV passà a esser propietat de la família Oliver. Era Alou reial. Estims de 1578. Casa i Rafal de Jaume Oliver de Tres Malles, 2.300 lliures. Casa i Rafal de Guillem Oliver de Tres Malles, 1800 lliures. L'any 1721 ja s'havia desmembrat Son Reus. El 1801 estava dividida entre Pau Oliver (Salines) i Antoni Oliver (Pota).

Etimologia: Malla, moneda, ínfima, de valor de mig diner...

Son Barceló. (Xamena: Felanitx mot a mot, pàg. 34).- Possessió situada a la dreta de la carretera de Felanitx a Cas Concos.- En els estims de 1578 figuren: Cases i Rafal dit Son Barceló del Pinar de Pere Barceló del Pinar en alou del Sr. Rei 1650 lliures. Cases i Rafal dit del Pinar de Bernadí Barceló de Joan 900 lliures; també alou del Rei.- A Son Barceló hi havia en aquests temps garrigues comunals.

Oliver Domenge, Pere (Palma, 1886 – Felanitx 1968).- Apotecari. Va esser batle de Felanitx durant la segona república (Abril 1931 – Octubre 1934 i Febrer-Juliol 1936). Obres principals durant la seva batlia: Construcció del mercat i d'escoles públiques a Felanitx ia les distintes entitats de població del municipi...

Oliver Massutí, Miquel (Barcelona, 1918).- Llicenciat en ciències naturals per la Universitat de Barcelona (1946). Director del Laboratori Oceanogràfic de Palma (1968) Director de l'Institut Espanyol d'Oceanografia (Madrid, 1982). Secretari General de Pesca Marítima (1987). Condecorat amb la Gran Creu del mèrit pesquer...

~*~*~*~*~

Amb En Joan Oliver, casat amb Na Catalina Obrador, vaig iniciar l'estudi de la nostra branca de l'arbre Oliver. Joan i Catalina foren els pares de Pere Oliver Obrador, que l'any 1693, va casar-se amb Na Catalina Adrover. D'ells nasqué Pere Oliver Artigues, qui, amb segones noces, contragué matrimoni amb Catarina Barceló Barceló, l'any 1780. Probablement aquesta Catalina seria la que, amb Son Barceló, aportaria el "mal nom" de Barceló als nostres Oliver.

El nostre rebesavi, Pere Oliver Barceló, que va casar-se, l'any 1820, amb Na Joana Anna Nicolau Vaquer. Va morir quan la desgràcia de "sa timba", l'any 1844. Un fill seu, Pere Oliver Nicolau, va sobreviure miraculosament a la terrible catàstrofe.

Pere Oliver Nicolau, que havia nascut l'any 1824, va casar, quan tenia 22 anys, amb Na Maciana Obrador Massutí, emparentant així, per primera vegada, els dos llinatges. Varen esser els nostres besavis.

El seu fill, Miquel Oliver Obrador, encara estudiava Farmàcia, quan va unir-se en matrimoni amb la nostra avia Maria Dolors Domenge Sancho, que

malgrat esser molt jove, era vídua i tenia una filleta. El fet donà motiu a un distanciament entre el nou nuvi i els seus pares.

El Senyoravi Oliver se va barallar amb sa seva família, i hi havia fonament per l'enfado. Miquel s'havia casat sense haver acabat la carrera i amb una viuda que tenia una nina. Així mateix el seu pare, d'amagat, li va pagar els estudis. Ho féu per medi del tio Pere, el germà de l'estudiant amb casera. Miquel pensava que el que l'ajudava era el germà, però els diners eren del pare de tots dos que els entregava a n'En Pere, amb la comanda que els fes arribar a Miquel, sense descobrir la procedència.

A la primera filla que va néixer al nou matrimoni Oliver-Domenge, la batejaren amb el nom de Maria del Carme. Miquel estava barallat amb la seva mare i no li varen voler posar Maciana, que era el nom que, d'acord amb la tradició mallorquina, li corresponia. Segurament no s'atreviren a batiarla com a Joaquina, que era el nom de l'altre avia de la nina, per no envinagrar més la qüestió. El nom de Maria del Carme no tenia cap tradició dintre la família, però l'acreditava el fet que l'advocació mariana era molt estimada per l'avia Domenge, i devia conformarla que a la neta no li diguessin Joaquina.

No obstant això que hem dit, Miquel i Dolors dugueren a la nineta a Felanitx, amb ganes de reconciliació, per donar-la a conèixer als seus avis Oliver. Com és de raó, entre bona gent, tot d'una es feren amics.

I va passar, que els de Felanitx varen estimar tant aquella nina, tant els va entusiasmar, que quan el matrimoni Oliver-Domenge passà a viure a Barcelona, ella va quedar a viure amb els avis de Can Barceló, a la casa del carrer dels Prohissos.

Quan, després d'anys, des de Barcelona, Miquel i Dolors la varen reclamar, tothom es va disgustar: els avis, perquè enyoraven a sa nina, i sa nina, perquè s'estimava més viure a Felanitx, on s'havia criat, que a la gran ciutat. Ella estava avesada a viure en el poble, no així ses seves germanes, que eren "més princiules". (Contat per Dolors Oliver Massutí).

Més avant, a la casa dels Oliver-Domenge, hi varen néixer, a Ciutat, En Pere i Na Maciana.

Després, Miquel Oliver Obrador, posà una farmàcia a Felanitx. I a Felanitx estant, va néixer Na Joaquina.

Llavors, el nostre avi anà a regentar una apotecaria a Mercadal, i allí hi va néixer Na Dolors,

Finalment, de manera definitiva, s'instal·laren a Barcelona, amb farmàcia al carrer de Sant Pau. A Barcelona nasqueren N'Isabel i En Bartomeu.

A la conversa d'una nit d'estiu, a "Ca Es Potecari", també varen fer referència als Oliver.

El tio Pere Oliver Obrador, era aquell a qui li faltava un dit (l'havia perdut en una acció de caça). Era el propietari de Son Barceló.

Tia Catalina. Son pare era es propietari i ell ho va heretar. (Era germà del senyoravi nostro). Si, però aquest (el senyoravi) tenia carrera d'Apotecari, i son pare Son Barceló ho va deixar a n'es seu germà... Tenien altres germans...

Tio Bartomeu. Sa tia María, sa tia Juanaina i sa tia Masiana... i el tio Pere...

Tia Catalina. I el senyoravi.

Tio Bartomeu. Venia a passar un mes sempre, cada estiu, amb tota sa família (el senyoravi).

Tia Catalina. Venia a estar a ca seva, perquè tot d'una havien passat peripècies, perquè se va casar antes d'acabar sa carrera i son pare se va enfadar molt.

Tio Bartomeu. Eren un poc parents els de Can Barceló i els de Can Massutí. Varen haver de pagar dispenses per casar-se...

Tia Catalina. Vàrem haver de pagar dispenses perquè mumare ho va voler. Erem fills de fills. En Pedro i jo érem fills de fills de cusins.

Tio Bartomeu. Jo som fill de cusí amb sa meva dona. Mumare i sa sogre eren cusines bones.

Tia Catalina. Es padrí se va desviar molt, perquè se va casar sense acabar sa carrera, varen dir que no voldrien saber res mai més d'ell... Però varen fer sa martingala: Es germà, el tio Pere, li va dir: "tu segueixes estudiant". Això era que son pare li havia aconsellat que li digués: "tu no t'aturis d'estudiar, perquè has d'acabar sa carrera". Son pare ja li havia retirat s'ajuda i el tio va continuar pagant-li tot lo que li pagaven... Però era son pare que, a través del tio, donava els doblés, però no volia que ho sapigués. Li va pagar es padrí, però figurava que era es germà. Va acabar sa carrera i tot d'una se va establir de potecari.

Tio Bartomeu. Primer se va posar allà on hi ha ara sa Banca March –que sa casa era seva– llavors va anar a Mercadal i llavors va anar a regentar sa potecaria de Barcelona.

Tia Catalina. Si, a Can Vidal i Ribes...

JOAN OLIVER.

Casat amb CATHARINA OBRADOR, és el més antic dels Oliver a que he arribat en la recerca de la nostra branca del llinatge. Per continuar l'estudi, cal tenir en compte el naixement del seu fill Pere Oliver Obrador, (calculant que es casés entre els 20 i 25 anys, trobariem el seu naixement dins els anys 1660) i després, un o dos anys abans, trobariem el matrimoni de Joan Oliver i Catharina Obrador i, a partir d'aquest, arribariem al seu naixement, i així successivament.

PERE OLIVER OBRADOR.

Llibre 4 matrimonis, fol 136 d. Es va casar dia 8 de març de 1693, amb CATHARINA ADROVER VENY. Pere Oliver era fill de Joan Oliver i Catharina Obrador. Catharina Adrover era filla d' Andreu Adrover i Damiana Veny.

Hem localitzat tres fills d'aquest matrimoni: Joana Oliver Adrover, nascuda l'any 1698; Joan Oliver Adrover, nascut el 1700; Andreu Oliver Adrover, nascut l'any 1703.

JOANA OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes. Batejada, fol 2, dia 10 d'agost de 1698. Filla de Pere Oliver i Catharina Adrover.

JOAN OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes, fol 34. Batejat dia 24 de juliol de 1700. Fill de Pere Oliver i Catharina Adrover.

ANDREU OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes, fol 73 d. Fou batejat dia 4 de febrer de 1703. Fill de Pere Oliver i Catharina Adrover. Padrins: Francesc Obrador i Margarida Maymó, fadrins.

Llibre 6 matrimonis, fol 41 d. Es va casar dia 2 de febrer de 1729, amb JOANA ARTIGUES ADROVER, davant "*lo Dr. Rafel Oliver, Vicari de Santa Eulàlia*". "*Andreu Oliver, fill de Pere i Catharina Adrover; i Joana Artigues, filla de Pere i de Catharina Adrover*".

~ D'aquest matrimoni, hem localitzat els següents fills: Pere Oliver Artigues, nascut el 1730; Andreu Oliver Artigues, nascut l'any 1734; Catarina Oliver Artigues, l'any 1738; Andreu Oliver Artigues i Joan Oliver Artigues, bessons, nascuts el 1740; Andreu Oliver Artigues, 1743; Margalida Oliver Artigues, 1745; Joana Oliver Artigues, 1748; Antoni Oliver Artigues, 1752; Macià Oliver Artigues.

JOANA OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes. Batejada, fol 2, dia 10 d'agost de 1698. Filla de Pere Oliver i Catharina Adrover.

JOAN OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes, fol 34. Batejat dia 24 de juliol de 1700. Fill de Pere Oliver i Catharina Adrover.

ANDREU OLIVER ADROVER.

Llibre 13 baptismes, fol 73 d. Fou batejat dia 4 de febrer de 1703. Fill de Pere Oliver i Catharina Adrover. Padrins: Francesc Obrador i Margarida Maymó, fadrins.

Llibre 6 matrimonis, fol 41 d. Es va casar dia 2 de febrer de 1729, amb JOANA ARTIGUES ADROVER, davant "*lo Dr. Rafel Oliver, Vicari de Santa Eulàlia*". "*Andreu Oliver, fill de Pere i Catharina Adrover; i Joana Artigues, filla de Pere i de Catharina Adrover*".

~ D'aquest matrimoni, hem localitzat els següents fills: Pere Oliver Artigues, nascut el 1730; Andreu Oliver Artigues, nascut l'any 1734; Catarina Oliver Artigues, l'any 1738; Andreu Oliver Artigues i Joan Oliver Artigues, bessons, nascuts el 1740; Andreu Oliver Artigues, 1743; Margalida Oliver Artigues, 1745; Joana Oliver Artigues, 1748; Antoni Oliver Artigues, 1752; Macià Oliver Artigues.

PERE OLIVER ARTIGUES.

Fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Casat amb CATHARINA BARCELÓ I BARCELÓ, filla de Pere i Catharina. Li coneixem els següents fills: Andreu, Andreu (mort el primer d'aquest nom, era costum repetir el patronímic), Joana M^a, morta quan la desgràcia de "la timba", l'any 1844, Pere, víctima també de "l'enterrosall" de 1844, rebesavi nostre, Joan.

En el petit llibre registre de Ca'n Barceló, figura la següent inscripció, segurament del Rvd. Joan Barceló, Prev.: *"Memoria del dia que nasqueren los fills y fillas de Cath^a Barceló ma germana y muller de Pera Oliver. P^o no se noten los dias que nasqueren duas fillas y un fill per ser morts antes de tenir us de rahó, y foren los tres majors.- Dia 18 Febrer de 1787 circa las 7 de la tarde nasqué Andreu Oliver fill lilegitim de Pera y Cath^a Barceló conjuges. Bautizat el dia sigüent Son nom Andreu Joseph Mari^o. Padrins Juan Barceló Pre. Y Margarita Oliver.- Dia 8 de maig de 1789 de part del matí nasqué Joana Maria Oliver filla de dits consortes, y Baptizada el mateix dia. Padrins: Ant. Barceló y Joana Maria Oliver."* (Aquí acaba la inscripció).

Al llibre 11 de matrimonis, fol 66, n° 20, figura el de Pere Oliver Artigues amb Catharina Barceló. *"9 d'agost de 1780, PEDRO OLIVER hijo de Andrés y de Juana Artigues, cónyuges, viudo de Antonia Adrover (hija de Antonio y Juana Mª Monserrat) con CATHARINA BARCELÓ, doncella, hija de Pedro y Catharina Barceló. Testigos: Rdo. Juan Barceló, Pbro. Y Bartolomé Juliá, Sacristán"*. Els va casar Mn. Andreu Oliver, Prev. i Beneficiat de la Parròquia de Felanitx, que bé podria ser parent del novii. Per la transcrita acta, sabem que era vidu quan va casar amb nostra avantpassada Caterina Barceló.

Al llibre 17 de baptismes, fol 7, figura que fou batejat, amb els noms de Pere, Nicolau i Joaquim, dia 4 de març de 1730. Fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: ¿? Artigues i Catharina Adrover.

ANDREU-NICOLAU OLIVER ARTIGUES.

Llibre 17 baptismes, fol 125, consta que va esser batejat l'any 1734, fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Artigues i Damiana Oliver.

CATHARINA-MARIA-ROSA OLIVER ARTIGUES.

Llibre 18 baptismes, fol 17 d. Batejada dia 27 de gener de 1738. Filla d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Oliver i Caterina Oliver.

PERE OLIVER ARTIGUES.

Fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Casat amb CATHARINA BARCELÓ I BARCELÓ, filla de Pere i Catharina. Li coneixem els següents fills: Andreu, Andreu (mort el primer d'aquest nom, era costum repetir el patronímic), Joana M^a, morta quan la desgràcia de "la timba", l'any 1844, Pere, víctima també de "l'enterrosall" de 1844, rebesavi nostre, Joan.

En el petit llibre registre de Ca'n Barceló, figura la següent inscripció, segurament del Rvd. Joan Barceló, Prev.: *"Memoria del dia que nasqueren los fills y fillas de Cath^a Barceló ma germana y muller de Pera Oliver. P^o no se noten los dias que nasqueren duas fillas y un fill per ser morts antes de tenir us de rahó, y foren los tres majors.- Dia 18 Febrer de 1787 circa las 7 de la tarde nasqué Andreu Oliver fill lilegitim de Pera y Cath^a Barceló conjuges. Bautizat el dia siguent Son nom Andreu Joseph Mari^o. Padrins Juan Barceló Pre. Y Margarita Oliver.- Dia 8 de maig de 1789 de part del matí nasqué Joana Maria Oliver filla de dits consortes, y Baptizada el mateix dia. Padrins: Ant. Barceló y Joana Maria Oliver."* (Aquí acaba la inscripció).

Al llibre 11 de matrimonis, fol 66, n° 20, figura el de Pere Oliver Artigues amb Catharina Barceló. *"9 d'agost de 1780, PEDRO OLIVER hijo de Andrés y de Juana Artigues, cónyuges, viudo de Antonia Adrover (hija de Antonio y Juana Mª Monserrat) con CATHARINA BARCELÓ, doncella, hija de Pedro y Catharina Barceló. Testigos: Rdo. Juan Barceló, Pbro. Y Bartolomé Juliá, Sacristán"*. Els va casar Mn. Andreu Oliver, Prev. i Beneficiat de la Parròquia de Felanitx, que bé podria ser parent del novii. Per la transcrita acta, sabem que era vidu quan va casar amb nostra avantpassada Caterina Barceló.

Al llibre 17 de baptismes, fol 7, figura que fou batejat, amb els noms de Pere, Nicolau i Joaquim, dia 4 de març de 1730. Fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: ¿? Artigues i Catharina Adrover.

ANDREU-NICOLAU OLIVER ARTIGUES.

Llibre 17 baptismes, fol 125, consta que va esser batejat l'any 1734, fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Artigues i Damiana Oliver.

CATHARINA-MARIA-ROSA OLIVER ARTIGUES.

Llibre 18 baptismes, fol 17 d. Batejada dia 27 de gener de 1738. Filla d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Oliver i Caterina Oliver.

ANDREU OLIVER ARTIGUES I JOAN OLIVER ARTIGUES.

Llibre 18 baptismes, fol 84, consta del baptisme de dos germans bessons. Andreu i Joan foren batejats dia 26 de novembre de 1740. Fills d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins d'Andreu: Antoni Uguet i Damiana Oliver. Padrins de Joan: Antoni Oliver i Jaumeta Artigues.

ANDREU-NICOLAU OLIVER ARTIGUES.

Llibre 18 baptismes, fol 142. Batejat dia 22 de gener de 1743, fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Guillem Oliver i Joana Llaneras.

MARGALIDA-MARIA-ROSA OLIVER ARTIGUES.

Filla d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Batejada el 23 de setembre de 1745. Padrins: Antoni Artigues i Caterina Llaneras.

(Cfr. Llibre 19, baptismes, fol 63).

JOANA-MARIA OLIVER ARTIGUES.

Consta del seu baptisme, al llibre 19, fol 133 d., dia 17 de setembre de 1748. Filla d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Oliver i Joana Prohens.

ANTONI-JOSEP-NICOLAU OLIVER ARTIGUES.

Llibre 20, baptismes, fol 78: Fou batejat el 20 d'abril de 1752. Fill d'Andreu Oliver i Joana Artigues. Padrins: Bartomeu Llaneras, fadrí, i Catarina Artigues, donzella.

MACIÀ OLIVER ARTIGUES.

En el petit llibre registre e Ca'n Barceló, hi trobo la següent inscripció: *"Jo el de baix firmat dia 18 de setembre de 1771, baptisi un miño fil de Macia Oliver i de Magdalena Ramon de la Vila de Felanitx: Li fonch posat nom Andreu: nasqué sirca las duas del mati del dit dia foren padrins Andreu Oliver y Juana Nicolau. Andreu Oliver Prev."*

Del que hem transcrit, per la data del naixement del fill, podrà deduir-se que Macià, casat amb MAGDALENA RAMÓN, seria germà dels nombrosos Oliver-Artigues.

El fill de Macià Oliver i Magdalena Ramón, **ANDREU OLIVER RAMÓN**, d'acord amb el que llegim en la inscripció anterior, fou batejat dia 18 de setembre de 1771 pel prevere Andreu Oliver, segurament el seu oncle. Això ens fa pensar que l'Andreu Oliver que també apareix en el casament de Pere Oliver Barceló i Joana Anna Nicolau, podria esser la mateixa persona. Jugant amb les dates de les inscripcions que hem tengut a l'abast, podriem tal volta fer-lo coincidir amb Andreu Oliver Artigues, nascut l'any 1743, fill de Andreu Oliver Adrover i Joana Artigues Adrover.

ANDREU OLIVER BARCELÓ.

Localitzat en el petit llibre registre de Ca'n Barceló: *"Dia 21 Febrer de 1785 nasqué un Miño de Catt^a Barceló y Pere Oliver se li imposá nom Andreu. Foren Padrins Antoni Barceló y Catt^a Oliver"*.

ANDREU OLIVER BARCELÓ.

A la Memòria transcrita quan tractavem de Pere Oliver Artigues, figura que *"Dia 18 de febrer de 1787 circa las 7 de la tarde nasqué Andreu Oliver fill illegitim de Pera y Cath^a Barceló conjuges. Baptizat el dia siguent. Son nom Andreu Joseph Mar^o. Padrins: Juan Barceló Prev. y Margarita Oliver"*. Joan Barceló era germà de Caterina Barceló, mare del batejat; Margarida Oliver segurament era Oliver-Artigues de cognoms.

JOANA MARIA OLIVER BARCELÓ.

En el petit registre de Ca'n Barceló i a la Memòria feta per Mn. Joan Barceló, llegim: *"Dia 8 maig de 1789 de part del matí nasqué Joana Maria Oliver filla dels dits consorts (Pere Oliver Artigues i Caterina Barceló), y baptizada el mateix dia. Padrins: Ant. Barceló y Joana Maria Oliver.-"*

PERE OLIVER BARCELÓ.

Llibre 39 baptismes, fol 28, nº 138. Batejat dia 11 de juliol de 1791. Fill de Pere Oliver i Catharina Barceló. Avis paterns: Andreu Oliver i Joana Artigues. Avis materns: Pere Barceló i Catharina Barceló. Padrins: Antoni Ramón i Antonia Bennasar.

En el petit llibre registre, consta: *"Dia 11 Juliol de 1791 nasqué Pera Oliver fill de Pera y Cath^a Barceló, conjuges. Circa las una del matí. Padrins Antoni Ramón y Antonina Bennaser."*

Llibre 39 matrimonis, nº 19. Es va casar dia 18 d'abril de 1820, amb JOANA-ANNA NICOLAU VAQUER, soltera, filla d'Antoni Nicolau i Catarina Vaquer. Testimonis: D. Sebastià Mestre i D. Guiller Soler. (Consta que era fill de *"Pedro y Catalina Barceló"*).

Va morir a la "timba", l'any 1844.

Li coneixem els següents fills: Caterina Oliver Nicolau, Andreu Oliver Nicolau, mort a la "timba" l'any 1844, i Pere Oliver Nicolau, el nostre besavi, i Antoni Oliver Nicolau.

JOAN OLIVER BARCELÓ.

En el registre del llibre de Ca'n Barceló, llegesc: *"Dia 26 de mars de 1795 nasqué Juan Oliver fill de los dits conjuges (Pere Oliver i Caterina Barceló) circa les 5 de la tarde. Foren padrins Andreu Oliver y Magdalena Vallespir."*

També en el registre de Ca'n Barceló, consta que va casar-se amb MIQUELA VEÑY, de la que va tenir un fill: **PERE OLIVER VEÑY**: *"Dia 3 de Juiñ de 1830 nasqué un Miño de Miquela Veyñ y Juan Oliver se li imposá nom Pere Foren padrins Andreu Oliver y Cat^a vaquer."*

CATERINA OLIVER NICOLAU.

Filla de Pere Oliver Barceló i Joana Anna Nicolau Vaquer. En el petit registre de Ca'n Barceló, consta: *"Dia 10 janer de 1823 nasque una mifona de Juanayna Nicolau y Pera Oliver se le imposa nom Catt^a Foren padrins Andreu Oliver y Catt^a Vaquer"*.

ANDREU OLIVER NICOLAU.

Fill de Pere Oliver Barceló i de Joana Anna Nicolau vaquer. En el llibret registre de Ca'n Barceló, figura: *"Dia 22 juliol de 1823 Nasqué un miño de Juanayna Nicolau y Pera Oliver se le imposá nom Andreu Foren Padrins Juan Oliver y Catt^a Nicolau"*.

PERE OLIVER NICOLAU.

Llibre 39 baptismes, fol 21, nº 172. Batejat el 8 d'agost de 1824, amb els noms de PERE-JOSEP-LLUIS. Fill de Pere Oliver Barceló i Joana Anna Nicolau. Avis paterns: Pere Oliver i Catarina Barceló. Avis materns: Antoni Nicolau i Catalina Vaquer.

En el petit llibre registre de Ca'n Barceló, que tenc al meu arxiu (donat per Magdalena Oliver Massutí), figura: *"Dia 8 agost de 1824 Nasque un miño de Juanayna Nicolau y Pera Oliver se li imposá nom Pera Foren Padrins Andreu Oliver y Catt^a Vaquer"*.

Llibre 39 matrimonis, fol 131, nº 37. Dia 28 d'agost de 1847, als 22 anys, es va casar: *"Hacendado, hijo de Pedro y de Juana Ana Nicolau, con MACIANA OBRADOR, soltera, 21 años, hija de Miguel y Ana Mª Massutí"*. Vivien a la casa del carrer dels Prohisos. Testimonis del casament: Bartomeu Mestre i Guillem Soler. (Amb aquest matrimoni emparentam, per primera vegada, els MASSUTÍ i els OLIVER).

Va tenir cinc fills: Joana-Anna, Pere, Maria, Miquel (el nostre avi) i Masiana Oliver Obrador.

(Veure notes: "Oliver – Ca'n Barceló")

Maria Oliver Obrado

r

Joana Anna Oliver Obrador

ANTONI OLIVER NICOLAU.

Va nèixer dia 19 de novembre de 1826.

Figura inscrit en el petit llibre registre de Ca'n Barceló: "*Dia 19 novembre 1826 Nasque un miño de Juanayna Nicolau y Pere Oliver se li imposá nom Antoni Foren Padrins Miquel Masuti y Juana Maria Oliver*".

CATERINA OLIVER NICOLAU.

En el registre de Ca'n Barceló, consta: "*Dia 23 Juñ de 1832 nasqué una Miñona de Juanayna Nicolau y Pera Oliver se li imposá nom Catt^a Foren Padrins Sañor Juan Barseló, Pre. Y Geronia Nicolau.*"

JOANA-ANNA OLIVER OBRADOR.

Llibre 38 baptismes, fol 71 d. n° 138. Batejada dia 8 de juny de 1848 (havia nascut dia 7). Vivía al carrer dels Prohisos, a la casa pairal de Ca'n Barceló. Filla de "*Pedro Oliver, labrador, y Matiana Obrador*". Avis paterns: Pere Oliver i Joana Mª Nicolau. Avis materns: Miquel Obrador i Anna Mª Massutí. Padrins: Miquel Obrador, casat, i Joana Anna Nicolau, vidua.

Va morir dia 21 de desembre de 1931 (Cfr. carpeta 1931-32). S'havia casat amb JAUME FERRER BARCELÓ, que va emigrar a Montevideo. (Cfr. Cartes d'Amèrica).

PERE OLIVER OBRADOR.

Llibre 38 baptismes, fol 247, nº 129. Batejat dia 14 de juliol de 1851. Havia nascut el carrer de Prohisos, a la casa pairal. Fill de Pere Oliver Nicolau i Maciana Obrador Massutí. Avis paterns: Pere Oliver i Joana Anna Nicolau. Avis materns: Miquel Obrador i Anna Mª Massutí, "*hacendados todos de Felanitx*." Padrins: Andreu Oliver, solter, i Anna Mª Massutí, avia materna.

Casat, en primeres nupcies, amb JOANA AINA LLANERAS BENNASAR, al quedar vidu, va casar-se amb MARIA BARCELÓ VENY (que era vidua d'Antoni Adrover Ramón, mort el 8 de novembre de 1886). El segon matrimoni tingué lloc dia 25 de març de 1888, davant el Rector de Felanitx, Mn. Sebastià Planas.

Era el propietari de So'n Barceló, la finca dels Oliver. Deien que la propietat passava sempre "*de Pere a Pere*", així doncs el seu successor va ser el nostre oncle Pere Oliver Domenge, i ara el propietari és el cosí Pere Oliver Massutí. Va morir començada la guerra civil, mig trastornat després de veure assaltada i quasi enderrocada la farmàcia del seu nebot, batle republicà de Felanitx.

MARIA OLIVER OBRADOR.

Llibre 39 baptismes, fol 221, nº 168. Dia 7 de juliol de 1855. (Havia nascut el dia anterior). Va néixer a la casa del carrer dels Prohisos, on va viure sempre. Filla de Pere Oliver Nicolau i Maciana Obrador Massutí. Avis paterns: Pere Oliver i Joana Mª Nicolau. Avis materns: Miquel Obrador i Joana Mª Massutí. Padrins: Joan Oliver Barceló i Caterina Barceló Vidal.

Dia 13 de gener de 1894, representada per Maria Fernández Labandera, fou padrina de fonts de la meva mare, Dolors Oliver Domenge, nascuda a Mercadal (Menorca)

Pere Oliver Nicolau

Pere Oliver Nicolau

Miquel Oliver Obrador

Miquel Oliver i Dolors Domenge

MIQUEL OLIVER OBRADOR.

És el nostre avi matern i el meu padrí de fonts.

Al llibre 39 de baptismes, consta el seu, al fol 107, nº 263. Va nèixer i fou batejat, dia 30 d'octubre de 1861, al carrer dels Prohisos, la seva casa pairal de Felanitx. Fill de Pere Oliver Nicolau i Maciana Obrador Massutí. Avis paterns. Pere Oliver Barceló i Joana Aina Nicolau. Avis materns: Miquel Obrador i Anna Mª Massutí. Padrins: Miquel Massutí Nicolau, casat, i Miquela Veny Suau, casada. (El nom del padrí no és correcte).

Va casar amb MARIA DOLORS DOMENGE I SANCHE, nostra avia, que era vidua de Manuel Maroto Rosselló i tenia una filla: Caterina Maroto Domenge. Es casaren dia 16 d'octubre de 1885, a St. Miquel, de Palma. (Així consta al fol 99, nº 54, del llibre de 1882). Els va casar el Vicari Mn. Pedro Tomás. Aleshores Miquel Oliver Obrador, que era solter i tenia 23 anys, encara estudiava la carrera. Mª Dolors Domenge Sancho tenia 21 anys

Varen tenir 7 fills: Maria del Carme, Pere, Masiana, Joaquina, Dolors, Isabel i Bartomeu.

Era Llicenciat en Farmàcia. Va tenir, successivament, apotecaries a Felanitx, Mercadal i Barcelona. Va morir, ja retirat, a Felanitx. La senyoravia Dolors Domenge Sancho, va morir a Sarrià, Barcelona, al carrer de Sant Joan, letra B, dia 16 d'octubre de 1911. Havia nascut a Palma i tenia 47 anys. Quan va morir tenien el seu domicili a Barcelona, al carrer de l'Hospital, nº 44-2º (Fou enterrada al cementiri del Sud-Oest de la Ciutat Comtal).

(Veure notes: "Oliver – Ca'n Barceló").

MACIANA OLIVER OBRADOR.

Filla de Pere Oliver Nicolau i Maciana Obrador Massutí. Vivien al carrer dels Prohisos, de Felanitx.

(Veure notes: "Oliver- Ca'n Barceló").

PERE OLIVER DOMENGE.

Va néixer a Ciutat de Mallorca (c/ dels Oms, nº 126-1º), dia 9 de novembre de 1886. Fill de Miquel Oliver Obrador, de Felanitx, de 24 anys, estudiant de Farmàcia, i de Dolors Domenge Sancho, de 22 anys, natural de Palma. Avis paterns: Pere Oliver Nicolau i Masiana Obador Massutí. Avis materns: Bartomeu Domenge Raurell i Joaquina Sancho Tomàs (que va tenir cura de la inscripció de naixement, "*por ausencia de su padre*").

Va casar amb CATERINA MASSUTÍ ALZAMORA. Visqueren primer a Barcelona i després a Felanitx, on -al carrer Major, nº 22- hi va instal·lar la seva apotecaria i laboratori. Havia estudiat a Barcelona, als escolapis, i a la Universitat, la llicenciatura en Farmàcia.

Tengueren cinc fills: Dolors Oliver Massutí. (Nascuda a Barcelona, casada amb Miquel Amengual i Juan, va tenir una filla; Caterina, casada amb Guillem Valls de Padrinas). Miquel Oliver Massutí. (Nascut a Barcelona, casat amb Maria Antònia Reus Manzanares, varen tenir quatre fills: Pere, Miquel, Antoni i Caterina). Magdalena Oliver Massutí (natural de Felanitx). Pere Oliver Massutí. (Felanitxer, casat amb Magdalena Soler Prohens. Tengueren dos fills: Pere i Joan. En Pere Oliver Soler, està casat amb Ana García). Caterina Oliver Massutí (felanitxera).

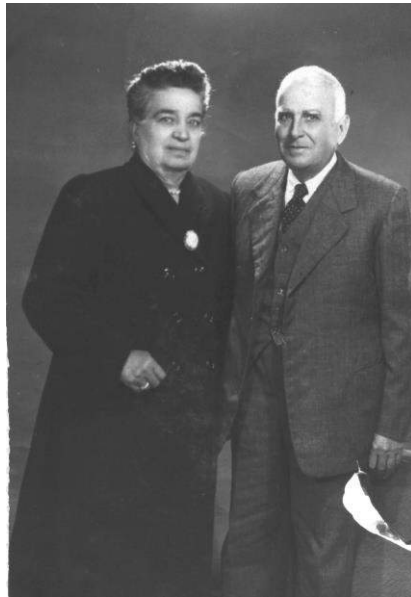
MASIANA OLIVER DOMENGE.

Va néixer a Ciutat de Mallorca, filla de Miquel Oliver Obrador i Mª Dolors Domenge Sancho. Casada amb JOSEP GARCIA, va tenir dues filles: Maria García Oliver (Sor Maria del Rosari, de les RR del Buen Pastor) i Maria Dolors García Oliver. (Casada amb Jerónimo Ángel González. Varen tenir dos fills: Maria-Cristina i Justo-José).

Masiana Oliver Domenge i Josep García, s'establiren a Buenos Aires (República Argentina), amb les seves filles.

JOAQUIMA OLIVER DOMENGE.

Va néixer a Felanitx, filla de Miquel Oliver Obrador i Maria Dolors Domenge Sancho. Casada amb JOAN LLODRÀ TALLADAS, visqueren per molts d'anys a Filipinas, on va néixer el seu fill, Joan Llodrà Oliver. El seu espòs va morir dia 9 de setembre de 1964. Retornà a Mallorca i morí a Felanitx dia 11 d'agost de 1978.

Catalina Maroto Domenge i Andreu Berga

Pere Oliver Domenge i Catalina Massuti

Joaquina Oliver Domenge i Joan Llodrà

Maciana Oliver Domenge

CATERINA MAROTO DOMENGE.

Va néixer a les 6 del dia 9 de novembre de 1879, a Palma, carrer Oms, 126-1º. Filla de Manuel Maroto Rosselló, nascut a Ciutat i Tinent d'Infanteria, de 22 anys, i de Maria Dolors Domenge Sancho, de Ciutat, de 15 anys. Avis paterns: Gaspar Maroto i Caterina Rosselló. Avis materns. Bartomeu Domenge, Capità de la Guardia Civil, i Joaquina Sancho.

Manuel Maroto va morir dia 2 de desembre de 1880, i Maria Dolors Domege Sancho va casar-se, anys després, amb Miquel Oliver Obrador. D'aquest nou matrimoni nasqueren. Maria del Carme, Pere, Masiana, Joaquina, Dolors, Isabel i Bartomeu Oliver Domenge.

Caterina Maroto Domenge, va casar amb ANDREU BERGA FELANI, Capità de la Marina Mercant. Varen tenir un fill: Joan Berga Maroto, Metge. Aquest va ser l'espòs de Francisca Oliver. (Varen tenir un fill, Andreu Berga Oliver, Llicenciat en Filosofia i Lletres).

MARIA DEL CARME OLIVER DOMENGE.

Dia 17 de juliol de 1885, fou batejada a la Seu, de Ciutat. (Així consta al fol 324 d. del llibre corresponent als anys 1885-1886). Havia nascut a les 5'30 del mateix dia, a Ciutat de Mallorca, carrer dels Oms, nº 126. Filla de Miquel Oliver Obrador i Maria Dolors Domege Sancho. Avis paterns: Pere Oliver Nicolau i Masiana Obrador Massuti. Avis materns: Bartomeu Domenge Raurell i Joaquina Sancho Tomás. Padrins: Miquel Ferragut Morey i Antonia Mora Garcías.

Va casar-se amb JAUME ARNAU, Metge. Tengueren dues filles: Maria Arnau Oliver i Dolors Arnau Oliver. Maria va casar-se amb Antoni Vaquer Ramis, del comerç: Tengueren tres fills: Jaume, Antoni i Pere. Dolors va casar-se amb Julio Fuster Malet, Metge oftalmòleg, i varen tenir a Julieta, Mª del Carme, Alfredo i Dolors.

Maria Oliver Domenge i familia

DOLORS OLIVER DOMENGE.

Nascuda a Mercadal (Menorca), al carrer Isabel II, nº 18, dia 10 de gener de 1894. Filla de Miquel Oliver Obrador i de Mª Dolors Domenge Sancho. Avis paterns: Pere Oliver Nicolau i Masiana Obrador Massutí. Avis materns: Batomeu Domenge Raurell i Joaquina Sancho Tomás.

Al llibre 3 de baptismes, al fol 44, nº 100, consta a la Parròquia de Sant Martí, de Mercadal, Bisbat de Menorca, aquesta partida: *"En la iglesia parroquial de San Martín, provincia de Baleares, a trece días del mes de enero del año 1894, Don Miguel Pérez Bocco, Pbro. Vicario coadjutor, bautizó solemnemente a una niña nacida en Mercadal el día 10 de enero de 1894 a las 19'30 horas, hija legítima de D. Miguel Oliver Obrador, de profesión farmacéutico, natural de Felanitx, y de Doña Mª Dolores Domenge Sancho, natural de Palma de Mallorca, casados en Palma y vecinos de Mercadal. Abuelos paternos: D. Pedro Oliver Nicolau, de profesión..., natural de Felanitx, vecino de id., y Dª Maciana Obrador Massutí, natural de Felanitx, vecina de id. Abuelos maternos: D. Bartolomé Domenge Raurell, de profesión..., natural de Palma, difunto en Palma, y Dª Joaquina Sancho Tomás, natural de Palma, vecina de Palma. Se le impusieron los nombres de MARIA DE LOS DOLORES, ISABEL NICANORA. Fueron padrinos: D. Jaime Ferrer Barceló, de profesión..., de estado casado, natural del...y vecino de Montevideo, y en su representación D. Miguel Castañer Viñeta, y Dª María Oliver Obrador, de estado soltera, natural de..., vecina de Felanitx, y en su representación Dª María Fernández Labandera; a quienes se advirtió el parentesco espiritual que habían contraído y la obligación de enseñar la Doctrina cristiana al bautizado.....Nota Marginal: Contrajo matrimonio con Miguel Massutí Alzamora, en la Parroquia de San Agustín de Barcelona, el día 21 de mayo de 1.929".*

Va fer la Primera Comunió al Col·legi de RR Franciscanes, de Barcelona, dia 26 de maig de 1906. També va estudiar al Col·legi Cardona.

Va casar-se, dia 21 de maig de 1929, a la Basílica de Santa Maria del Pi, de Barcelona, amb MIQUEL MASSUTÍ ALZAMORA. El meu germà Miquel i jo, som els seus fills. (En Miquel Massutí Oliver, està casat amb Enriqueta Pasacual Pou. Tenen quatre fills: Miquel, Immaculada, Enric i Dolors. Jo, Pere-Antoni Massutí Oliver, estic casat amb Caterina Sampol Planissi. Tenim dues filles: Maria Immaculada i Maria Assumpta).

Dolors Oliver Domenge

Dolors Oliver i Miquel Massuti

Isabel Oliver Domenge i Joan Janer

Bartomeu Oliver Domenge i Teresa Roig

Bartomeu Oliver Domenge

ISABEL OLIVER DOMENGE.

Nascuda a Barcelona. Filla de Miquel Oliver Obrador i de Mª Dolors Domenge Sancho. Casada amb JOAN JANER ROSSELLÓ, Metge. Varen tenir cinc fills: Joan Janer Oliver. (Casat amb Maria Rossell Alís. Són els seus fills: Joan, Jordi i carles). Miquel Janer Oliver. (Casat ab Carmen González García. Els seus fills: Mª Pilar, Anna M^a, Xavier, Miquel, Mª Llum, Mª Reyes, Mª Glòria). Pere Janer Oliver. (Casat amb Juanita Torné Zaragoza. Els seus fills: Maria-Isabel i Joan). Isabel Janer Oliver. (Casada amb Domingo Sintés Canibell. Els seus fills: Josefina, Pedro, Joan, Fernando, Isabel, Francesc, Lluís). Lluís Janer Oliver. (Casat amb Teresa Cabo Rigol. Els seus fills: Oriol, Eulàlia, Ignasi).

BARTOMEU OLIVER DOMENGE.

Nasacut a Barcelona. Fill de Miquel Oliver Obrador i de Mª Dolors Domenge Sancho. Casat amb TERESA ROIG. Varen tenir un fill: Miquel Oliver Roig.

EPILEG

EPILEG

Restes d'una casa medieval del carrer del Campet de Felanitx

Si les pedres parlessin, potser ens dirien tot allò que no contenen les cròniques, allò que callen les memòries públiques, els papers dins arxius i els llibres... Si parlessin, les pedres ens explicarien allò que han vist, i han escoltat, lentament i calladament.

No hem après, potser, d'interrogar les coses que configuren el nostre entorn. No hem après de passar els ulls sobre la realitat i interpel·lar els seus íntims silencis.

Avui, com ahir, mentre la vida roda sobre les pedres. La gent marxa al treball, compra sabates, s'observa en els miralls, es pentina, entra en un banc, escometa un conegut, s'atura a la botiga, parla amb la carnissera, compra un perillós. I la gent, riu, plora i canta, i s'enamora i es desenamora... la gent.

I fa calor

Per altra part, la ciutat on vivim avui, és un gran aparcament. Potser tota l'Illa no és més que un gran aparcament. Hi ha qui diu que és una discoteca, l'Illa,..... un aeroport voltat de mar.

Duien -no gosen, emperò, dir-ho amb veu alta- que urbanitzaran la Seu i en faran un pàrking, tot de pisos, amb sostres de cotxes perfectament aparcats, mentre la música de l'orgue rebotarà. per la trompeteria; i les campanes repicaran com abans el dia del Corpus.

La ciutat és, també, la ciutat de la gent que treballa en un andamí, en els tallers, en les oficines i despatxos, en els hotels, i en les escoles i els hospitals...

La ciutat és, també, la ciutat de l'atur, de la pobresa i de la marginalitat.

La ciutat és, també, la ciutat burgesa, la ciutat dels nous rics, la ciutat dels mossos..., la ciutat antiga, tota de vells casals amb domassos de seda i sales bones, amb grans de Mallorca, melancòliques i místiques, la ciutat febril i nocturna d'avui.

La ciutat són, també, dona Obdúlia de Montcada, i "es marques de Sa Collera", i Donya Juanita, i mestre Lluç... i Sor Tomassa... i més en el nostre entorn, el tio Bartomeu, i sa tia Catalina... o sa tia Francisca i en German Coll, i na Magdalena Oliver, i també sa tia Catalina Maroto, i es cosí Toni Vaquer ... i tants d'altres amb els que en una nit d'estiu, a Felanitx varem tenir unes converses en que poguerem arregar moltes anècdotes del nostre pare i dels nostres avantpassats, a més d'altres conterelles de Felanitx.

La ciutat en que vivim avui, els records d'ahir, és definitivament un projecte: una proposta àvida de futur en la base de la qual s'hi belluga tot quant s'ha escapat de la mort, aquelles coses que estimam de veritat, perquè romanen en el substrat més íntim de la nostra existència: la rialla tranquil·la d'un infant, (un net ?) les campanes que volten un horabaixa d'estiu, el silenci gràvid d'un carreró, les ombres...

Potser, encara hem d'aprendre la forma de tornar-lo a visitar, aquest substrat, d'integrar-lo en el nostre projecte, de poblar els nostres somnis d'universos coherents,... vora les ombres.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

Alomar, G. – 1979. HISTORIA DE LAS ISLAS BALEARES. Ediciones Cort. Palma de Mallorca.

Arxiu Diocesà

Arxiu Històric de Mallorca

Arxiu P.A.Massuti

Bauça, C. – 1917. FLORESCENCIA DEL CLERO DE MI TIERRA. 1300-1900. Imp. B.Reus. Felanitx.

Bauça, C. – 1921. HISTORIA DE FELANITX. (6 toms) Imp.B.Reus.Felanitx.

Birnmeyer, S. y otros.- 1999. MALLORCA Cultura y placer.- Edit.Köneman. Colonia.

Bordoy, M. 1920. HISTORIA DE LA CIUTAT DE FELANITX. (3 toms) Estampa Felanitxera. B.Reus. 1920.

Campaner, A.- 1967. CRONICON MAJORICENSE (2ª edició) Imp. Mossen Alcover. Lluís Ripoll. Palma de Mallorca

Coll, G.- 1998. PROGRAMA FESTES DE SANT AGUSTI. Ajuntament de Felanitx. Felanitx.

Enciclopèdia Catalana, S.A. – 1995. HISTÓRIA POLÍTICA, SOCIETAT I CULTURA DELS PAÍSSOS CATALANS. (12 toms) Barcelona.

Grup Serra.- 1989-1991. GRAN ENCICLOPEDIA DE MALLORCA – Vol. 1 a 18 i Vol.19 (apèndix i índex). Editorial Promomallorca Ediciones S.A.. Palma de Mallorca.

Grup Serra.- 1993. MALLORCA . Promomallorca Ediciones S.A. Palma de Mallorca.

Juan, M. – 1874-1922. CARTAS DE M. CAYETANA ALBERTA GIMENEZ.

Llabrés, J. i Pons, J.- 1958. NOTICIAS Y RELACIONES HISTORICAS DE MALLORCA. Siglo XIX. (9 tomos). Societat Arqueologica Luliana. Palma de Mallorca.

Massot, J. – 1978. CULTURA I VIDA A MALLORCA ENTRE LA GUERRA I LA POSTGUERRA (1930-1950). Biblioteca Serra d'Or. Abadia de Montserrat.

Massot, J. – 1991. EL BISBE JOSEP MIRALLES I L'ESGLÉSIA DE MALLORCAS. Publ.de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Serra d'Or. Montserrat.

Mateu, G. 1985. OBIUSPOS DE MALLORCA. Col.Menestralia. Campanet. Ediciones Cort. alma de Mallorca.

Mir, G. (Anselm Lluï) – 1975. EL MALLORQUINISME POLITIC. 1840 – 1936. Del regionalisme al nacionalisme. Vol. 2. Edicions Catalanes de Paris.

Morro, M. i Serra, S. – 1985. L'ESQUERRA NACIONALISTA A MALLORCA (1900-1936). Biblioteca dels classics del nacionalisme català. 13 Edicions Magrana. Diputació de Barcelona.

Nostra Terra,La. - 1932. Revista de l'Associació per la Cultura de Mallorca. (exemplars de 1932)

PARLAMENT BALEAR. Servei d'Informació i Premsa.- 1993. GIRANT L'ULLADA CAP ENRRERA. 10 Anys de Parlament Balear. Palma de Mallorca.

Pons,G.- 1983. HISTORIA DE MENORCA. Editorial Menorca. Mahón.

Pons. A. – 1936. CARLES V A MALLORCA I L'EXPEDICIÓ D'ALGER. Tip.Amengual i Montaner. Citat de Mallorca.

Porcel B. y altres.- 1997. ETNOLOGIA Y TRADICIONES DE LAS ILLES BALEARS. Edit.El Dia del Mundo/Rey Sol S.A. Palma de Mallorca.

Sa Nostra.- 1982. CIEN AÑOS DE HISTORIA DE BALEARES. Salvat Editores S.A. Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares. Palma de Mallorca.

Xamena, P.- 1978. HISTORIA DE MALLORCA. Edit.Moll. Mallorca.

Xamena, P. – 1991. FELANITX MOT A MOT. Grafiques Llopis. Felanitx.

Xamena, P.- 1975. HISTORIA DE FELANITX. VOL.II Grafiques Miramar 1975

Xamena, P.- 2.000. ANYS ENRERA (1560-1930). Ajuntament de Felanitx. Fundació Barceló Felanitx 2000.

Xamena, P. i Riera, F.- 1986. HISTORIA DE L'ESGLÉSIA A MALLORCA. Edit.Moll. Mallorca.

Xamena. P.- 1976 i 1990. FELANITX AHIR I i II - Centre Cultural. Ajuntament de Felanitx. Palma de Mallorca.